Ex libris Georgii [redacted] massimiani
[redacted] M.D.

IOANNES BAPTISTA VULPINUS ROSSANENSIS ACADEMIÆ SOCIUS	ANAGRAMMA LITTERALE PURISSIMUM	SIASTAS SAPIENTIA DOCENS MIRA EN NOBIS NOVUS ÆSCULAPIUS

PRÆCLARISSIMO VIRO *hoc Anagramma D. D. D. Iulius Cæsar Grampinus Iconis inuentor.*

JO. BAPTISTÆ VULPINI
ASTENSIS
SPASMOLOGIA
SIVE
CLINICE CONTRACTA

Breui, nempe, incruentàque methodo Saniorum genio adornata

CVI ACCESSERE;

De Purgationis electiuę nuncupatæ Vanitate.
De Fallaci Vrinarum, & Putido Sordium Scrutinio.
De Bilis Commentis, &
De Criticorum Dierum superstitione, cum Appendice.

ERASISTRATI

Vindicati haud parum adaucti, nouiter Impressi, Sphalmatisq;,
ac Mendis quoad fieri potuit repurgati.

Admodum Reuerendo Patri

MATHEO A'CADRALIO

Generalis Capucinorum Socio Meritissimo, Philosophię, Theologiæ, Mathesis,
Astronomię, nec non Iatrices Professori Celeberrimo.

D. D. D.

ASTÆ MDCCX.

Ex Typ. Joannis Bap. dé Zangrandis *Sup. permissù*

HUMANISSIME
PATER

D*UDUM Est quod novus hic meus fœtus libertatis haud parum impatiens lucis usuram affectat, renuit ast semper Germanus Emoffobiæ triumphus, qui aliquot ab hinc annis temerario nimis ausù sine Tutore palam egressus, paucis acceptus, plurimis exosus, audaciæ suæ pœnas diutissimè luit, luisset æternum, ni eximia Paternitatis Vestræ benignitate per clariora Orbis lycea, ore, calamoque promotus celeberiores apud*

 Polia-

Poliatros, vt in eorum ad me datis litteris, haud leuem reportasset applausum, & talem, vt qui ignotus prius, & mærens, proprijs in Cancellis hærebat, mox puluere excusso, lętè, latèque cœperit euagare, quales tam' ingenti ex beneficio tibi debeat grates, appendere vota, si non valuit, saltem agnouit, nouit at magis pręsens Opusculum, dum tantę Inuidum sortis, tuis pariter sub auspicijs anhelat. Poterat sanè Togatorum, Equitum, Magnatumque ope, & opere à liuidis sycofantarum rictubus tueri; ast quid Togæ? arma? & Purpuræ? Si argumenti raritas, peregrinaque Thæsis sola ratione indiga, te tantum exquirit. Valeant ergò Fautores hi præstantissimi, & commodiorem in vsùm Deo dante seruati, tibi eodem tuendo aptissimo munus concedant, tutiùs enim rudi, sub tuo Paliollo, quàm aurea sub clamide; litterarium peragrabitur Orbem, securiùs solido Mineruæ tuæ Clypeo, quàm bellica Palladis hasta detractorum ictus illudet. gentilitias Auorũ tuorum, non soluit fasces, non excutit Cineres, sed quid quid Pietatis, Religionis, Sapientiæ, & Prudentiæ expeti valet, in te vno demirans, vnica hac sorte contentum, vtramque in aurem, quám tutò requiescet, iam sibi ominatur, Confirmat hoc idem Serafici tui Cœli fulgidissimum Jubar, Generalis Visitator, qui tui, quid valeant humeri, quid ferre recusent, intimè noscens, tanti ponderis in suppetias novum te poscit Atlantem.

Quan-

Quantũ sis profecturus, quantum quinimò iam pridem profeceris, Philosophica, Theologica, Mathematica, Astronomica, Geometrica, & præ reliquis Jatrica facultas, gloriosis tuis conatibus, haud parum exculta candidè profert. Dolet hæc modò simul, & gaudet, dolet, quòd eiusdem dimisso vsu, augmentis in tè sibi promissis fraudari formidat, gaudet, quod obedientiæ magnetismo Religionis ad Polum allectus, spectabili Metheorismo haud infimæ magnitudinis, breui verteris in Astrum, doleo ast magis ipse, qui tui frustratus genio, destitutus ingenio, intricatis Iatrices in euentis, quid agam nescio, quò vertar ignoro. Gratulor secùs Acatis fidissimi fatum, & maximè in Vrbium suprema, vbi litteratorum inuenta nusquam otiosa, eximios fructus, tua fauente solertia, iàm mihi augurantur. Perge ergò lectissimè. Pater, mei, meique fœtus Iugiter memor, hunc fouere, meque tueri prò more persistens, Æternum.

UALE

DE Mandato Reuer. Patris Lectoris Jacobi Bonati Vicarij Generalis S. Officij, perlegi Librum, cuius Titulus est *Spasmologia, siue Clinice Deuetala*, Authore D. JOANNE BAPTISTA VULPINJ, nilque in eo reperi, quod aduersetur fidei Ortodoxæ, vel sit contra bonos mores, ideoque prelo posse mand. censeo.

Fr. Dionijsius de Belmont Ordinis Seru.; Regiæ Celsitudinis Sabaudiæ, Consiliarius, & Theologus, nec non examinator Sijnodalis, & Sanctæ Inquisitionis Consultor.

CVM Iussù eiusdem Reuer. Patris Jacobi Bonati Vicarij Generalis S. Officij Asten., Librum inscriptum JOANNIS BAPTISTÆ VULPINJ, *Spasmologia, siue Clinice Deuelata* pariter legerim, nihilque contra fidem, Principes, bonosque mores in eodem deprhenderim, Typis non solum posse, sed, & publicũ in bonum committi debere testor. Astę die 21. Mensis Octobris Anno 1710.

Joseph Secundus Vaijrus Med. D. ac Asten. Ciuis.

Attentis præfatis attestationibus.

JMPRIMATVR.

Fr. Iacobus Bonati Ord. Præd. Vicarius Gen. Sancti Officij Asten.

AD LECTOREM

MEDICINA, quæ Antiquis operosa semper sic fuit, vt pró ea comparanda *ætates sæculis seniores Hipocratis effato sufficere nec videbantur*, mox difficultatum quà tamdiú personata incessit *larua* deposita tam facilis adest, vt non desint qui eiusdem *Theoriam* simplici obtutu, *Therapiam*, vnico præsidio absolui posse haud iniuria contendant. Etenim cum *intricatum morborum chaos*, quod obscura phænomenon varietate mentes velabat, assiduo scribentium *iubare extricatum iam sit*, affectvum per consequens *Ætiologia* tam nitida euasit, vt é quonam *fonte* dimanet iam liquidó constet.

Hanc licet Antiqui in intemperie, mala conformatione, vnitatisque solutione locauerint ad ęs tamen, & libram exposita, cum pura, putà producta, non autem genuinas morborum causas præbuerint, *ab vno, eodemque stipite* Phænomenon quorumcumque segetem pullulare sancitum meritó fuit, quó posito, *ingens* iam illa morborum, præsidiorumque *farago*, quæ *Poliatrum* æqué, ac *Philiatrum* mentes tantoperé vrgebat, vno, aut altero dumtaxat præsidio concessa *Artis prolixitatem* iucunda *breuitate* pensauit.

Hæc hypothesis, quæ *Cinicis*, & *Aristarcis* paradoxi nouitatem sapere forté videbitur, nil afferens noui, ca-

na sic est, vt Priscorum Antistiti minimé ignota, enunciandi ansam præbuerit, *Morborum differentias, non ex causarum, sed locorum dumtaxat varietate petendas esse, cum vnica tantum morborum sit species, vt, & eadem causa*, à quà Jllustriss. Boyles minimé dissentiens: *ait quemlibet morbum certo nobis nomine notum, non semper distinctam requirere peccantis materiæ speciem tamquam sui causam, idem enim noxius humor, aliudue agens, distinctos, aut qui tales habentur producere morbos potest, quorum proindé destinctæ futuræ sint denominationes tantummodo, prout eorumdem agentium morbificorum mali effectus variantur, partim humoris ipsius maiore, minoreue quantitate, aut qualitatibus, magis, minusque actuosis, partim, & quidem præcipué peculiaribus naturis, aut structuris, sitùque partium, quas humor inuadit*, eamdem sententiam, præter alios innumeros, Clarissimus *Craanem*, cum præstantissimo *Lancisi* Pontificis mox Regnantis *Poliatro*, strictissimmé fouet, & meritó quidem, nam sicuti idemmet aer, vel aqua, pneumatici, aut hydraulici *Organi* fistulas quas inflat, *dissimili pró earumdem configuratione*, mox acutum, mox altum, mox humilem repetit sonum, sic morborum quorumcumque causa, *vt vt vna, eademque sit*, variam tamen ob particularum *structuram*, *& indolem*, diuersa pariter phænomena, mox à parte, mox à morbo denominatione capta, *simulare* compelitur.

Quæ indé prolis tam numerosæ fæcunda *Parens* hæc sit *Animali ab æconomia* repeti valet, etenim cum corpus humanum tandiú sano, naturalique in statu seruetur, quamdiú *sanguis, aliaque fluida*, quæ ceú totidem horarij

rij authomatis rotæ, constanti vortice à centro ad peripheriam corporis instaurationi, alibiles apponendo, excernibiles deponendo particulas, vitalibusque alijs vacando munijs feruntur, *motus libertate gaudent*, ægrotet é contra cúm *suflaminata*, hic'illic' feriare coguntur, quicquid per consequens, vel eadem remorare, vel alió diuertere valuerit, morborum *occasio* meritó euadet.

Cum veró *informes*, *rigidæque moleculæ*, quales potissimum sunt, *acres*, *acidæ*, *austeræ*, *nitrosæ*, *salsæ*, *aliæqué consimiles*, quibus cum *dulcibus*, & *flexilibus*, cruoris, aliorumque fluidorum massa construitur, non quà sapidæ, & gustabiles, *linguæ fauciumque papilulis* tantum dicatæ, sed quà *rigido*, *ingratòqué nimis apparatù constructæ* si quando plus iustó intendi, *inuerti*, *vel à balsamicis*, *sulfureisque* diuortium facere contingit, mox fluida *cogendo*, aut *soluendo*, mox solida *vrgendo*, aut *crispando* præstare hoc queant, iam non alibi, quam ab istis, vel *extus* ab aere, aut alimentis depeculatis, *vel intus* balsamicarum, pinguiumque *incità* euectis, tam *acutorum*, quam *cronicorum* morborum occasio repeti valet.

Nec obstat quod Clarissimus Ernestus hisce anilibus ceu fabulis reiectis, *naturæ*, siue *animæ energiæ* tantum hoc tribuat, nam licet *vita* (*vt optimé sentit*) non in fluidorum *motù* sed in *impellente ipso* persistat, tamen quia in operari, non à *consilio*, sed ab organorum, fluidorumque *structurà* ita dependet, vt hijsdem bené constitutis, vt in cithara *consoné* ornata *optimé*, dissoné veró, vt in delirio, veterno, &c. pessimé incedat, ideo quicquid fluida æqué ac solida vitiare valuerit, & sic vt *tonicis*, tam

* *secre-*

secretorijs, quam *excretorijs* naturæ, vel animæ *nutibus* obsistere, queat morborum prophasis iure sistetur.

Minus officit quod phænomena, deteriora etiam, *febres* putà, *deliria*, *spasmi*, *&c.* vt ab anima *fieri*, sic ab eàdem *materialem* citrà concursum sanari pariter queant, nam licet *modus* quó vtitur imperceptibilis à priori, inesplicabilisque sit, tamen quia *solida crispando*, aut laxando, vel *fluida soluendo*, aut *stipando* non nisi procedere valet, porró non in omnibus, sed hijs duntaxat, quibus solida, fluidaqué, Animæ *motibus* obsequendis *prona* sunt, *idealis* effectus sequatur, velit nolit eorundem *fatum* subire feré compellitur, & sic quoad *praxim* quæ *idealibus* (vt passim occurrit) curari non valuit, materialibus porró præsidijs cesisse, haud semel deprehensum.

Jllustrissimus Boiles, à quó Promethei indé quamplures focum rapueré, acidum, eiusque prolem, *phisico* é foro explodere nitens, eiusdem inexistentiam in *concretis* maximé, quorum *auctor* supponitur, rationibus, & experimentis haud contemnendis, remonstrare contendit, verum quia *acutissima* eiusdem *tela*, quæ à solertissimo *S. Andrea*, alijsque solidissimis *Viris* facilé infringuntur, non in acidum simpliciter, (*quod secus haud minimo Spagiricis, Medicisque vsui esse fatetur*) sed quatenus vnà cum *alchali* tanquam *principium*, naturalium rerum *œconomiam* gerere affectabat collimant, idcircó hac lite (ceú nihil ad nos) ipsis dimissa, de *morboso* duntaxat, *austero* maximé, & *acri* angulorum rigiditate, fluidis, solidisque hostili, inquirere pergam.

Et reuerà cum horum é mechanismo, tam *febrium*, quam

quam reliquorum phænomenon *pathologia* deduci, explanarique facilè queat, & sic vt desperem si *sensibilius*, *aptiusque*, tam *Sophica*, quam *Iatrica facultas* reperire possit, huic per consequens, donec plausibilius in *apricum* deuenerit, Neotericorum feré omnium placitis, aquiesci posse censerem.

Minus officit quod multa *concreta* ad palatum *acida* haud sint, nam cum panis, caseus, gelatina, lac coagulatum; aliaque *similia*, quæ horum soboles sunt, ad gustum *dulcia* se sistant, imó *solidiora* quamplurima, metalla putà, lapides, vitra, *insipidissima* licet, cum ignis examine in *scorias*, *calces*, *sales*, &c. quæ porró in acre, acidumque *stagma* facilé fluunt, reducibilia sint, ab istis per consequens *soliditatem* traxisse palam euincunt.

Nimius essem si cunctas concretorum *analises* ad trutinam reuocarem, sufficit quod cum *coagula*, imó & *fermenta* quæque de *acidorum*, *acriumque* prosapia sint, hisce per consequens, *cogendi soluendique* munus deberi, autopsia remunstrat. Verbó cum omnia authomatis humani phænomena, *febres* scilicet, *inflammationes*, *tumores*, *abscessus*, *vlcera*, *fistulæ*, *&c. ab alchalicis*, mox absorbentibus, mox diluentibus, mox præcipitantibus, curationem feré dignoscant, relatis per consequens à moleculis, quas potenter infringunt, atque cicurant, (nisi cum Doctissimis Kichero, Langio, Listero, alijsque quamplurimis, *animatam sobolem*, *mihi acceptissimam*, reponere velimus), ortum duxisse fatentur, & quamuis febres ardentes, vomitus, alui fluxus, &c. *ab acidis*, *&* *ponticis* iuuari quandoque sint visa, non ab *istis simpliciter*,

sed

sed quatenus noua *acidi* additione, eiusdem *systasis inuersa*, ab opere desistere fas habuit, ideó emolumentum sumpsisse sanciendum.

Hanc veritatem præter Hipocratem, qui omnes morbos *ad vlcera* reducebat; Doctissimus nouit Gladbachius, dum *artis* prolixitatem coarctare intendens, ad quatuor *Cardines*, siue fontes, *ab acri* tamen, *acidàque* scaturigine feré errumpentes, *febrem* scilicet, *scorbutum*, *cachexiam*, *& catharum*, à quibus reliqua phænomena, ceú riuulos indé deriuat, hanc totam perstrinxit. Huic propius accessit Clarissimus Harris, qui *Infantum* quoscumque morbos ad vnum tantummodo caput reducens, hosce omnes, & ab *acido* fieri, & ab *alchali* curari neruosé contendit, & quia Delio natatore præuio expedita sequellà tunc est, ideó eorundem vestigijs (vt vt anté ipsos forté hanc *ideam* conceperim) inhærens, cur *adultorum*, *senumque* morbos, vt poté à *Puerorum*, non nisi secundum magis, minusque diuersos, ab vno pariter *stipite* deducere haud liceat, satis non video.

Uerum enim veró quia tàm febres, quàm reliqua phænomena, *dolorem* feré semper adducunt, qui indè per *tonicam*, vel *clonicam* motrícum fibrillarum contractionem, *spasmum* communiter nuncupatum fieri consueuit, hinc quamcumque corporis affectionem, peculiarem *caducum* audire (ET EN NOSTRÆ SPASMOLOGIÆ ETYMON) deduco, & quia irregulares moleculæ, *acidæ* potissimum, *acres*, *austeræ*, *&c.* iugi spiculorum fodicatione, *spasmodicorum affectuum*, comuni Neotericorum calculo, *Autores* fere sunt, ideó hisce duntaxat retusis,

ac

ac cicuratis, quemcumque *humani authomatis* morbum, victas præbere manus, remunstrare contendam.

Hoc posito, Candidé Lector, ingens iam illà remediorum *supelex*, ægrorum, adstantiumque palato tantopere exosa, ad latrinas proiecta, *vnò* aut *alterò* duntaxat, congruis temporibus propinato *præsidio*, non Paracelsi [dixero] *Alchaest*, *Driph.* Butleri, *Azot* Heslingij, Adeptorum *Ludo*, alijsque similibus *arcanis*, vel non omnibus *obuijs*, vel segnibus tantum *impossibilibus*, sed *cochleis*, *argilis*, *salibus*, alijsque *vilissimis*, sumptú, paratuqué *facilimis*, concedere palam agnosces, nec amplus salium *cathalogus*, à Doctissimis Lemeri, Langio, alijsque Clarissimis Spagiricis repositus terrere te debet, etenim cum præter *acuta*, & *retusa*, cronicorum ista, acutorum illa morborum *seminia*, reliqua ceú eiusdem prosapiæ, magis minusque duntaxat, non veró specificé diuersa, perceptibilia vix sint, *hisce duobus* per consequens cicuratis, atque deuictis, diriorum etiam, exitialiorumque morborum agmen, concedere feré deprhendes.

Adeant modo maleferiata vulgarium mancipia, hinc quid *pharmaca*, quid *phlæbotomiæ*, cum reliquo Chirurgorum tormentorum *satellitio* præstare queant, vt libet exponant, siquidem cum non *quantitas*, sed *qualitas*, inuersa scilicet fluidorum *textura*, imó simplex eorundem per me *remoratio*, *lentor*, atque *desidia*, citrà aliud sensibile vitium, vt innumeri ferunt Poliatri, *phenomenon* quorumcumque tragediam ludat, vanum iam est præsidia ea compellere, quæ *productis* tantum, sponté feré cessuris, non veró radici competere valent. Et tamen proh stupor!

stupor r

ſtupor! *Cruenta* hæc ſecta tam altas, fixaſque egit radices, vt alteram in naturam iamiam conuerſa, ſine ea qui tractari ſuſtineat vix reperiatur, quid ni citrà *catharſis*, *phlæbotomiæ*, aliuſque *ſuplicij* torturas, citius, iucundiuſque *ſanati*, quia nutritij, vitaliſque nectaris diſpendio *Higiea* minimé acceſſit, ceú facili, viliqueque nimis prætio redempta deſpicitur & deſpicietur (*ſi Dijs placet*) donec temporum maturitas *ſtultorum* quorum *infinitus* eſt numerus lipitudine exterſa, artis nitorem, felici, iteratóque experimentorum euentú luculentius exponat, maximé tanti ponderis *conſuetudo* cum ſit, vt ſemel admiſſa licet *mala* longo non niſi temporis tractú, ſummóque labore exui, deponique patiatur, nam vt canit Poeta.

Tarda ſolet novulis rebus adeſſe fides.

Hanc ideam ipſe pariter quandiú veterum præiudicijs excecatus [*non quà eundum ſed quà itur*, *pecudum more perexi*] enutriens, ſi quando Neotericorum placitis ad ægros ſuadebar, citrà *catharſis*, *phlæbotomiæque* vſuram, ceú inermis, manibuſpue fraudatus, therapiam aggredi deſperabam, aſt poſtquam *præce*, & *prætio*, aſſiduàquæ nuperum ſcribentium *verſione*, *meditatione*, & *vsù*, ſed ſummà magis, benignàque *Ieouæ clementia* in artis abdita inquirere cepi, quam turpiter halucinatus inceſſerim, haud ſine pudore deprehendi, etenim cum, & febrium, & aliorum phænomenon *pathologia*, non ſomniata à *plethora*, *Cachocimia*, *Corruptione*, *putredine*, &c., vt credulé nimis acceperam, ſed à ſimplici flui dorum *torpore*, & *deſidia* procedat, valete *catharſes*, ite *phlæbotomiæ*, eóque longius, quó *acidorum* ſyſtaſis, rudem ob mechaniſmum,

vnica

vnica ſtagnationis occaſio, citrà ſtomacum, atqué lanienam; vnà, aut alterà alckalici doſi inuerti, *Peruuianus cortex* digitó monſtret.

Faueas ergó lector pijſſime, Veterumque iuramento tantiſper ſoluto, iucundam, ſuauemque hanc *methodum* deguſtare ne pigeat, hinc quantum *ſapida*, tyronibus ſaltem, & initiatis ſit profutura, ex *vna*, fortéque ſimplici *indicatione*, quà operoſiſſimum artis *negotium* breui, expeditéque completur, palam dignoſces, & vt vt *Galeniſmo*, prolixiſqué eiuſdem ſchedis emancipatis, manca, ſteriliſqué *primo*, obtutú ſe ſiſtat, felix tamen euentus, progreſſuſqué facilitas, non præſidiorum falangi, ſed ſimplici quandoque *Draſtico* elargita, ***Artem breuem, vitam longam, iudicium facile, experimentum tutum, & tibi, & ęgro, & aſſidentibus***, haud ſine ſtupore munſtrabit.

UALE.

APO-

APOPHTEGMATA

AT Veró in Medicina iampridem omnia subsistunt, in eàque principium, & via inuenta est, per quam præclara multa longo temporis spatio sunt inuenta, & reliqua deinceps inuenientur, si quis probé comparatus fuerit, vt ex inuentorum cognitione ad ipsorum inuestigationem feratur.

Hypocrates.

Jn Medicina non est pars Priscis fidem simpliciter adhibere, vt si quid illi dixerint statim credamus, sed potius experientià, & ratione verum ne illud sit, an falsum perpendendum est, quod qui non faciunt, ne illi vehementer errant, sed in errorem alios inducunt.

Galenus.

Nil infælicius est ingenijs illis, quæ mordicús tenent maiores nostros nihil ignorasse.

Scaliger.

Sapientiam sibi adimunt, qui sine vllo iudicio Maiorum inuenta probant, & ab alijs Pecudum more ducuntur, sed hoc eos fallit, quod Maiorum nomine posito non putant fieri posse, vt aut isti plus sapiant quia Maiores vocantur, aut illi desipiant, quia Minores nominantur.

Lactantius.

Hoc maximé nobis cauendum est, ne Pecudum more Maiorum nostrorum vestigia sequamur, pergentes non quà eundum est, sed quà itur.

Seneca.

Rerum natura, Sacra sua non simul tradit, initiatos nos credimus, in vestibulo eius hæremus, illà arcana non promisque, nec omnibus patent, reducta, & in interiore sacrario clausa sunt, ex quibus aliud hæc ætas, alia quæ post nos subibit, adspiciet, &c.

Idem.

Non tam seruili simus animo, vt omnium Veterum placita Oraculorum instar indiscriminatim veneremur, vel tam abiecto, vt posteris omnem meliora excogitandi occasionem præreptam, ac præcisam esse arbitremur, quasi veró, non idem nunc sit, quod olim cælum, eadem terra, idem generandi modus, eadem denique, & facilior etiam, quam alijs fuerit, dicendi inueniendique ratio.... . . . . .

Argenterius.

Philosophus est, qui rerum naturas perscrutatur, & causas per dicta prædicamenta, & hinc scientiam proprió ex ingenio conficit, aut ab alijs non bibit per infundibulum, sed ruminat, examinatque cum libro Dei auctoris naturæ, qui est mundus, & an concordet agnoscit, & in rebus ipsis philosophatur.

Campanella.

Ego plané meis adijci posse multa confiteor, nec his, sed, & omnibus, quæ edidi.

Plinius.

Lucrosa quid non profert dies?
Ætas auis præstantior, extulit
Nos doctiores, mox daturos
Progeniem sapientiorem.

Horatius.

Jgnavus est, cuius laboris formidine tota est in auribus fides, nec profectó quis sapere est dignus, dum errorem sectatur, quem posset eluere.

Hemsterhui.

Per varios Usus, artem experientia fecit
Exemplo Monstrante vias.

Manlius.

De antiquitate opinio, quàm homines fouent, negligens omninó est, & vix verbó ipsi congrua, mundi enim sensum, & grandeuitas pró antiquitate veré habenda sunt; quæ temporibus nostris tribui debent, non iuniori ætati mundi, qualis apud Antiquos fuit, illa enim ætas respectú nostri antiqua, & maior, respectú ipsius mundi noua, & minor fuit, atqué reuerà, quemadmodum maiorem rerum humanarum notitiam, & maturius iudicium ab homine sene expectamus, quàm à iuuene propter experientiam, & rerum, quas vidit, & audiuit, & cogitauit varietatem, & copiam, eodem modo, & à nostra ætate (si vires suas noscet, & experiri, & intendere vellet) maiora multó, quam à priscis temporibus expectari par est, vt poté ætate mundi grandiore, & infinitis experimentis, & obseruationibus aucta, & cumulata.

Baco de Verulamio.

Miserimi est ingenij vti inuentis, & non inueniendis *Boetius.*

Pigri est ingenij contentum esse ijs quæ sunt ab alijs inuenta, siquidem mentis acrimoniæ nihil non humanarum rerum subijcitur.

Syluerius.

Præstat nouas atquæ inauditas opiniones commini-ſci, quàm inuentas, vbi de illarum vanitate conſti-terit obſtinaté deffendere, quamquam hodie plerique, quum prauà quadam conſuetudine de vià deflexerint, & ſenſim deducti ſunt, vt quamcumque ſemel à Præce-ptoribus hauſerint diſciplinam, eandem pugnaciſſimé tueantur, nec ab illa ſeú rationum momentis, ſeú experientijs poſſint abduci, imó veró ætate prouecti obſtinatius obdurant, quippé, vt ait Horatius.

Turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, Senes perdenda fateri.

Seneca.

Sæculum antiquorum, atheiſtarum videlicet, & paganorum, & ſi oculatorum, & doctorum, fuit tamen ſæculum tenebrarum, & ignorantiæ: ſæculum veró noſtrum eſt ſæculum lucis, & gratiæ, *Spiritus Sanctus*, à quó procedit omne donum ſcientiæ, iam nobis *Chriſtianis* plus ſpirat, quam *hominibus antiquis paganis, & Deum non credentibus*. *Deum* enim non nouerunt *antiqui*, & perindé *naturam* eius opus noſcere, & intelligere non potuerunt. Quocirca non mirandum eſt ſi iam præſenti hoc in ſæculó eorum *errores, & tenebræ* manifeſtentur, *Deus* enim non patitur amplius *veritatem* ipſam deliteſcere, & vt ipſe *veritas* eſt, & *lumen*, & ſe ipſum *veris Chriſtianis* manifeſtat, ſic & *veritatem*, & eius *lumen* non diutius deliteſcere patitur, non enim erant digni antiqui autores tantó *Spiritus Sancti* donó, vt naturam ipſam noſcerent, cnm eius *Autorem* vilipenderent, & ipſum gloriſicare nollent.

Langius.

QVamuis *Pyrethologia* in Humorum quadriga de tot sæculorum miriadibus triumphauerit, quoad diathæsim tamen, inconstans adeo fuit, vt in eiusdem indaginem priscorum animos feré semper vexauerit. Nostris porró temporibus, vbi post plenam *circulationis*, *anatomesquæ* notitiam, gloriosumquæ tot ductvum, succorumquæ *inuentum*, in apricum tandem deuenire debuisset, idearum confusione intricata sic' pariter pergit, vt quamuis in *spastica cordis*, arteriarumque, ceú pathognomonica *vibratione* se proderit, quó tamen in fluidó petulcum myasma recundat, diuinare vix sinat.

Antiqui humoribus, quibus cruoris massa conflari rebatur, *bili* scilicet, *pituitæ*, *melancoliæ*, imó *sanguini* ipsi, si quando insolescere, corrumpi, aut putrescere autumabantur, *præternaturalis* caloris causam tribuere.

Neoterici veró Uilisius, Hogelandus, Regerus, alijque quàmplurimi, *humores* quidem, non vt cruoris *constitutiuos*, sed *recrementa* duntaxat, cum ijsdem *saturari* nimis contingerat, vitio verterunt.

Syluius dé le Boe, præter humores dictos, *limpham*, & *bilem* febrilem scenam, ceú *acidum*, & *alkali*, in

cordis specú efferuescendo ludere adiunxit.

Paracelsus, & cum eo Hermeticorum feré omnium cætus, post quàm iterato apologismo *humoristarum gregem* ad iurgia vsque insectauerit, *nitro*, & *sulphuri* pyretologiam deuouit.

Helmontius hisce omnibus, ceú meré productis, & occasionibus reiectis, in sola *archei* indignatione, cui doctissimi Andrioli, & Monticelli calculum apponunt *febrilis efferuescentiæ* genuinam causam reponit.

Entius obseruato febres feré omnes à rigore inuadere, sudoreque plerumque desinere, *serositates* in poris carnium *hærentes* accusat.

Alfonsus Borellus *succum nerueum* in glandulis mesenterij perperam cribratum, *hætereogeneis* idcircó quisquilijs adhuc *onustum*, à quó Guglielmus Colle parum abludens, *eundemmet succum*, quem pró corporis *nutrimento* reponit, non in *mesenterio*, sed *cerebrali in cortice*, haud sufficienter *filtratum*, irregularibus moleculis, motrices cordis, arteriarumque fibras velicantem, *febrium* auctorem sistit.

Famigeratissimus Bellini *Iatrices* decus, *Italiæqué* ornamentum à sanguinis vitio, *copia* scilicet, *motù*, & *lentore* speciosissimam ideam deriuans, tam *frigoris*, quàm *caloris*, cunctorumqué, *antecedentium*, *comitantium*, & *sequentium*, phænomenon pathologiam, *ad Mathesis* normam expónit.

Jones *cruoris recrementa* à sanguiferorum vasorum *extremitatibus*, vndé *acorem* contraxerant; cruoris in sinum *resorpta*, febrilem efferuescentiam adducere affirmat

Mor-

Mortonus, Iunghem, Gladbachius, Georgius, Gauettus, Iacobus, Siluius, alijque quamplurimi, *animalium ſpiritvum ataxiam*, ſi quando in via ſufflaminari contingat, vel *ſubtilem* Cartiſtarum *materiam* motus libertate priuatam, aut *inuerſam* fluidorum *texturam* febris occaſionem agnoſcunt.

Doctiſſimus Landouiletta, ex ſententia ſubtiliſſimi, linceique ſic dixero LEEVUENHOEK, qui microſcopij acie cruoris *analiſi* inſtituta, ex innumeris *globulis*, ceú in *cryſtalo* natantibus conſtare deprehendit, *deprauato* ab eorumdem *motù*, ſi quando ob nimiam *rigiditatem*, capillarium vaſorum *meandros* tranare recuſant, ſi naturali ab axe deflectere cogantur *febrile ſyſtema* deducit, ab eàdemmet cauſa, túm *rigoris*, túm *frigoris*, *horroriſque*, quàm *febrilium* aliorum *phænomenon* ortum exponens, nobiliſſimum inuentum ſpecioſiſſimé complet.

Dominus Carolus Muſitanus noſter à præcordijs cariſſimus, nupero de *febribus ſyſtemate* à partibus *continentibus*, *contentis*, *&* *impetum facientibus*, iuxta Hipocratem, *alimentis* porró, *bile*, *ſanguine*, *aqua*, *pericardij*, *humido radicali*, &c. eorundem æthiologiam pulchré deducit.

Clariſſimus Erneſtus, qui artis *Sacrarium* reſeraſſe prægeſtit, febriles turbas prò vitalibus ſecretionibus, & excretionibus promouendis, fluidorumque ſtipationibus ſoluendis, ad criſim idcircò, ceú *ſimpliciter* neceſſarias vſqué ſeruandas, ab *animæ energia* tantum deriuat

Haud diſſimilem ideam iam pridem ſubtilliſſimus

Cam-

Campanella evulgauit asserendo quod febris, *spiritvum* feruor est *armatorum* ad bellum contra *inimicum* humorem, dum in perniciem inimici pugnat totum *dissoluit* compositum: *Hoc arcanum de febre* latet Medicos putantes rem esse *perniciosam*, quam ego iudico *vtilem*.

Alij demum alia quamplurima ad nutum commentarunt, ast quia præter *succum*, quem reponunt, aliud principium, à quò *febrilis* scena adornatur minimé adducunt, ideò quale hoc sit, iam dispiciendum.

Jntemperies tam simplex, quàm composita, nuda, & humoralis, ne dum febrium, sed & phænomenon quorumcumque, *antecedens* vt *causa* ab Antiquis reposità, cum non nisi *productum*, cruoris, aliorumque fluidorum *diathesim* tantummodo sequens, *febrilem efferuescentiam* ipsis suppositam exprimere nequeat, ideò vt insufficiens summo iure ablegatur.

Humores porró, vt innuimus, cum non sint, nec *febres*, nec alios per consequens *morbos* parere valent, *bilis* indé, quæ acutorum feré omnium *lerna* habebatur, præssius, maturiusque *spectata*, cum alchali naturam sapiens, exoticorum salium *fluori* munus (saniorum voto) concesserit, tunc morbos eòque contumaciores tantum adducit, cum sui *absentià*, aut *hebetudine* acidorum spiculis, *freno* subtracto, vel *deses* in corpore languet, vel per *vomitum*, aut secessum profusé nimis erumpens, inexorabilibus concretionibus locum permitit; reliqui indé succi, cum sua fluiditate *vitalem motum* conseruent, tunc tantum officiunt, cum *in cursu* præpediti, vel alió *diuertere*, vel alibi *stagnare* coguntur.

Febres

Febres quaſcumque, nullà exceptà, non ab intemperie, *humoribus*, alijſq: *fluidis* ſimplicitér, ſed quatenus *irregularibus particulis* ſaginatis pendere, præter auctoritatem à Clariſſimis, *Helmontio*, *Siluio*, *Villiſio*, *Borrello*, *Etmulero*, *Tozzi*, *Doleo*, *Iunghen*, *Mortono*, *Muſitano*, alijſque præſtantiſſimis Poliatris mutuatam, ratio ipſa palam euincit; Nam cum febrilis ſcena, *rigore* aperiatur, *calore* ludatur, *ſudorequé* porró finiatur, Silueſtres inde *ſales*, qui *iſtrionem* ludunt, ſiue *intus* gaſtrica in culina cudantur, ſiué extus *Iginæ* culpa accedant, acutis licet, rigidiſqué, ad *ſoluendum magis*, quàm *cogendum* cuſpidibus conſtent, tamen quia validam ob *luctam*, quàm cum *fluidis*, [quorum porulos pernicíſſimé inuadunt] ſubeunt, ceú ignis madidæ paleæ, aut virenti ligno applicitus, *retundi*, *hebetarique* haud parum conſueſcunt, ob intimam, celeremque *immerſionem*, intercepto fluidorum curſu, prò maiori, minorique *ſtagnatione*, nunc *horroris*, *nunc frigoris*, *nunc rigoris* ſenſum inducunt, & tandiú donec *elaſticarum particularum*; quas ab initio forté nimis compreſſerant *opé* extricati, expanſſiuo, circularique *motù* fluidis *reſtituto*, caloreque *deuicto*, vel tenues in *auras*, vel *madoris* ſub *larua* declinante iam *febre* recedant.

Talis proceſſus cunctis in *febribus*, tam *continuis*, quam *intermitentibus*, *acutis*, *cronicis*, *benignis*, *malignis*, *peſtilentibus*, *endemicis*, *epidemicis*, *ſporradicis*, & cæteris, plus miuus ſemper ſeruatur, nàm in *ephimeris*, quia *ſilueſtres particulæ*, vt poté à cauſis procatarticis ſimpliciter deriuatæ, néc copioſis, néc adeó acutis *ſpiculis*

instru-

instructæ, haud magnas in fluidis *concretiones* inducunt, ideó ijsdem pró modiolo leuiter dumtaxat *retusis*, breuî *nictemeri* scilicet spatiô, pensum persolvunt.

Jn *synocis* porrò, quià rigidis magis, fixisque telis præditæ, *cruoris*, *succi neruei*, vel alius *laticis* porulos *intimius* inuestientes, actiuarum particularum elasticitati, haud parum resistunt, hinc iuxtà maiorem, minoremque fluidi stipationem, & crasim, mox crescendo, mox decrescendo, mox æqualiter incedendo, *in acmastica*, *paracmastica*, *&* *omotona*, non sine *molestia*, longiorique temporis tractû *extricari* consuescunt; quod si ind é fluidorum in porulos sic adigantur, vt exitum tàm facilé haud assequantur, tunc constanti nixû, & fodicatione luctando, & reluctando, *synocarum* terminô prægressô, ad hebdomadas, & vltrò, haud sine periculô protrahi sæpissimé solent.

Jn intermitentibus indé, sicut, & continuis, *putridis perperam nuncupatis*, (cum genuina *putredo*, citrà *necrosim*, *vitæqué iacturam*, in viuentibus, imò, & in vasis ipsis repugnet), quià infêsus hospes, *Iginæ* plerumque culpâ, alienis spiculis onustus, fluidorum porulos inuestit, si nequé adeó copiosa, nequé acuta, sed extricatû facillima fuerint, *intermittentes*, sin secus, vel *subintrantes* dictas, vel *continuas*, quas vocant febres adducit; & neniæ sunt quôd humorum *diuersitas*, febrium differentias, periodosque constituat, nam preterquamquód tot humores, quot febres minimé dantur, *nulliusque entis nulla sit actio*, solaque febrilis mia-

ſmatis *actiuitas*, *& vigor*, variaque ſuccorum *textura*, eorumque *remoratio* præſtare hoc queat, ſic vt validius, & expeditius, ocyus, debilius, & retuſius, *ſerius*, paroxiſmos accerſat, vanum iam eſt ad humorum commenta, qui vt *chimerici*, non *Paracelſiſtarum* tantum, ſed *ſapientum* feré omnium in buccis, iam pridem ſiluere, confugere.

Malignas demum, & peſtilentes, non ab *excellentî*, vt ferunt *putredine*, ſyderum *influxû*, *abditâ* qualitate, aliôque conſimili *azillo*, ſed ab *acidis*, *acribuſque* quiſquilijs, ab aere, alimentis, terræ hiatibus, aut cadaueribus inſepultis, *vitriolicis* præſertim, *ſtigijs*, *criſulciſque* ſpiculis, (vt aliquibus placet) inſtructis fieri, *ſaniores Poliatri* palam fatentur, hâc tamen conditione, quôd ſi euecta, volatilia, verbó *acria* nimis euaſerint, funeſtas *ephidroſes*, colliquatiuas *diarrheas*, læthaliaque *rheumata*, ſin autem depreſſa, & fixa, *bubones*, *antraces*, *parotides*, *ſtigmata*, aliaque horrenda phaſmata adducant.

Hinc *epialæ*, *lipiriæ*, *ſyncopales*, cruoris, aliorumque fluidorum *auſtero* à miaſmate ſufflaminatorum prolem agnoſcunt, à *benignis* aliò non diſcrepantes, niſi quôd in iſtis *miaſma* naturales vix limites excedens, non adeó contumaces *concretiones*, verendoſque *tumultus* inducit, in illis veró *exoticâ* magis, *auſterâque*, vt diximus, indole contractâ, *indiſſolubiles* ob ſufflaminationes, *exitialiſſimorum* ſymptomatum prophaſis audit, quæ indé omnes, intermittentes æqué, ac contiuuæ, ſciticæ, & hecticæ,

& hecticæ, benignæ, malignæ, pestilentes, & reliquæ, quia in *pulsus* deprauatione, & inordinatione, plus minus conueniunt ideo ad *spasticam*, cordis, arteriarumque *vibrationem acidorum spiculorum*, mox in vno, mox in altero fluidorum *luxuriantium culpâ*, productam, reduci posse, iam liquet.

Num vero *cruoris* potius, quam *succi nervei*, aut aliùs fluidi in gremio, iuxtà citatorum Poliatrum mentem *febrilis* scena ludatur, satis deffinire non audeo, & licet per nos *febris* nil aliud, quàm *spastica cordis, arteriarumque, iugî rigidorum spiculorum fodicationê producta vibratio sit*, hæcque *motricum fibrillarum deprauationem* ferè semper importet, quæ porro non à *vitalî*, vt tebatur Antiquitas, cum *cor* non secus, ac reliqui *musculi* serram reciprocet, sed *animali* principio ortum deducit, hanc potius, *nerueo*, aut *albugineo in succo*, quam alibi delitescere autumandum. Verum enim, verò quia alio ex capite *sanguinis* remoratio, vt vidimus, ex se sola citra aliud fluidorum vitium, & *febres* producere, & *pulsum* in viuentis suppetias, ne ab eòdem in cordis thalamis suffocetur, *accelerare consueuit*, vtrôque modô euenire censendum, hâc differentiâ, quod vbi *fermentum*, seu *miasma febrile*, *nerueo* insolescit *in succo*, lipirias, epialas, sycopales, tepidasque ab Hipocrate uuncupatas, vbi verò in sanguine, synochas, ardentes, aliasque putridas dictas, immò, & hæcticas cum molesto caloris sensu *febres* producat quod si *primis in vijs*, ventriculo putà, intestinis, pancreate, mesenterio,

aliôque huiuscæ ditionis *succô* cunctetur, tunc lentas; laticas, mesentericas, albas, seu amatorias, vt in chlorosi, cachexia, hydrope, scorbuto, malo hypocondriaco, alijsque huiuscæ commatis morbis, progignit; Quô positô, vanum iam est ad plethoram, cacochimiam putredinem, corruptionem, rancorem ' salsedinem, consimilesque *causas* confugere, cum in simplici *remoratione* fundari tum febres per se desinentes tum quæ ad dies, immò hebdomadas, menses, *annosque integros* vt sunt quotidianæ, tertianæ, quartanæ, septimanæ, menstruales, & annuæ *silent*, palam euincunt, quæ indè vt *eâdem* perseuerante *putredinê* feriare queant, nil magis inanè, nec obstat quod in *sanguinis* detracti *pelui*, mox solutus, mox concretus, albus, flavus, ceru leus, ruber aliusque *coloris* appareat, nam cum ob variam *nutritij succi* miscellam, fluidorum turbationem, lucisque refractionem contingat, porrò in *sanis*, æquè ac in *infirmis*, experientiâ testê, indies occurrat, in *viuente* idcircò citrà *interitum*, Clarissimô præter alios quamplurimos adnotantê Monticellô, omnino repugnat.

Dicamus ergo quod cum *sanitas*, immo *vita*, si non primariò, & per se [cum in mouente, *Archęô* scilicet *ipsô*, vel *Animâ* insit] sed secundariò saltem, & subordinatè, *in regulari*, & *metrico* fluidorum *motu* consistat, hic porrò *naturali* ab eorundem textura vel cum solidis iuxtà Bagliuium *æquilibrio* procedat, *mors* verò omnimoda in *quiete*, motusque *cessatione* reposita sit,

quic-

quicquid ſtagnationes, aut turbas adducet, *occaſionalis* morborum *cauſa* ſiſtetur, atqui cum hæc, ſi non ſolidorum culpâ, aut mentis præſſuris, quibus immaniſſime vrgentur *ſoluente*, vel *cogente* à fermento fere contingant, huic per conſequens ceu febrilis *diatheſis* auctori medellam cunctam deberi liquidò conſtat.

Et notà quod quando de fluidorum concretione, ſolutioneque tractatur *ſtrictè, rigorosèque* progredi *mens* non eſt, nam cum conſumata hæc *vitia*, fortibus non niſi in apoplexijs, lætalibus *deliquijs*, alijſque irreparabilibus *ærumnis*, vt ex ſpiritus calcanti, aut ammoniaci in ſinum cruoris, cum *ſubitaneo* animalis *interitu* iniectione *contingant*, ideo *febribus* producendis, [quę *in ſalutem* tunc fortè contenderent] haud præbent inducias, ſed de illa dumtaxat concretione, quæ circulari fluidorum *choreâ* ad tempus tantumodô *remoratâ*, abſque eoquod *ſenſibilem* aciditatem, rancorem, ſalſedinem, &c. vt in lacte concreto, gelatina, caſeo, &c. proprium non ammittente *ſaporem*, haud elargiatur, prout *ſerius*, aut *ocyus* indè reſoluitur, mox intermittentes, mox continuas, mox breues, mox longas, mox acutas, mox lentas, mox benignas, mox malignas, aut peſtilentes *febres* adducit, & quamuis dictum ſit *diſſolutionem* æquè, ac *concretionem* plerumque concurrere, probabile magis eſt *concretionem* ferè intereſſe, nam cum dupliciter hæc fieri contingat, *per ſe* ſcilicet, cum exoticorum ſalium ſpicula in fluidorum porrulos *intimè* infixa, abſque vlla

ſecretione *vnum in corpus* coaleſcunt, & *per accidens*, cum è liquidorum complexibus ſoluta, ſuique iuris effecta, per diaphoreſim, diureſim, ptyaliſmum, &c. ceu ſpongia manibus compreſſa *liberè* nimis ſecedunt, vndè *cruor* ſeroſitatibus *fraudatus*, fluiditatem ammittere cogitur, ideo hoc modo capta *diſſolutio*, liquorum *ſeceſſus*, alia quidem *phænomena*, rehumatiſmos ſcilicet, diarrhæas, diabetes, & ſimilia producere valet, aſt *febris*, quæ affectuum horum prodroma, comes, vel pediſſequa ferè ſemper eſt, vt in phtiſi, tabe, hydrope, diabete, febre hungarica, ſudore anglico, &c. quamuis *diſſolutionis* ſub larua procedat, reuerâ ex ſola *concretione*, circulariſque motus *interceptione*, ſine qua *ardor*, ſiue inteſtinus ſuccorum *motus* dari repugnat, dependet.

Hanc meam hypoteſim Doctiſſimus Jacobus Siluius febrili in ſyſtemate nouiſſimè impreſſo haud parum fulcire videtur, dum huiuſcæ diathæſim, à *ſimplici*, *remoratione* deducens, vult, quod *ſanguis*, qui circulari motu, calori deuehendo, per vniuerſam corporis ditionem, in animalis æconomiæ inſtaurationem promotionemque blandè deſeruit, idemmet poſtea, ſi forte in via *ſufflaminari* contingat, *moleſtus* ità reddatur vt *febrilem* ad excandeſcentiam, donec compedibus ſolutus iterum liberè circuletur, abſque putredinis; corruptionis, aliuſque ſenſibilis fluidorum vitij interuentum, *Archæum* ipſum diſponat; Hanc ideam Doctiſſimus Bellini, qui à *ſanguinis* lenteſcentia, ſuam

deriuat,

deriuat, & Gladbachius exemplô prunæ ardentis, quæ manû agitata, non, quieta veró *comburit*, haud parum illustrant, cui ipse ceú reliquis simpliciori, probabilio-rique, vt quisque ligatô brachiô, aut crure experiri potest, facilé aquiescens, ab hâc potius, quam ab alijs systema meum quoqué deduco, eóque tutius, quó febres per se *desinentes*, & antifebrilia, vllâ absque *euacuatione*, hanc palam remunstrent.

Quæ indé, qualisqué hæc remora sit, *autopsia*, quæ cuncta, né dum *coagula*, sed & *fermenta* austeræ, acrisqué *indolis* esse reponit, satis nos docet, etenim vt vt dulcia, amara, pinguia, horum vices gerere insimulent, ideò hôc præstant, quia *alkali* sub cortice, austera, vel acria spicula, ceú nucleum in sinû condendo, eorundem *energiæ*, cum solui contingunt, locum concedunt, hinc lac, butirum, iusculum, aliaque pinguia, si in liquamen abeant, *acorem* contrahunt, saccarum, mel, oleum, vinum, &c. spagiricâ analisî, *ardentes* liquores proferunt, & amara terrestribus moleculis, quibus cementantur, ignis examine exuta, *in acidos* pariter *spiritus* facessere, experientia testatur.

Hisce breuiter prælibatis, operosum iam non est febrium therapeiam eruere, quæ cum fluidorum in stagnatione, lentoreque consistat, ab *alkalicis* per consequens, eorundem solicitatoribus petenda venit, verúm quidem est, quôd cum quædam dentur configurationes, à quibus, ne dum saporum, sed morborum, & indicationum diuersitas emergit, hinc *drastica* quædam

quæ

quæ huic magis, quam illi aptari queant requiri pâr est, sic in quartanâ, malô hypocondriacô, scorbuticô, celticô, & similibus, vbi sales, hamatis, vel vncinalibus [iuxtá corpusculares] spiculis, suâ austeritate diuersis in corporis partibus hystrionem ludunt, *alkali* seligendum est taliter constructum, vt suis porulis, exoticis horum cuspidibus aptari queat, & quia ad id pronum omnê non est, nisi ad *alkaest* Paracelsi, *azot* Heslingi, *driph.* Butleri, Adeptorum *ludum*, & similia *arcana* paucissimis nota confugeretur, ideó ad vsualia magis, iteratisque experimentis *probata* accedere prestat, vndé in quartana *corticis peruiani*, in scorbuto *cochleariæ*, & *beccabungæ*, in malo hyppocondriaco *martis*, in lue venerea *mercurij* præparata, siluestribus, peregrinisque salibus eorum *auctoribus* magis occurrere pré reliquis constat, hisce tamen adeó immorandum non est, quin, & ab alijs pariter curatio impetrari non queat, sic quartanam, malum hyppocondriacum, histericum celticum, scorbuticum, præter recensita, *innumeris etiam alijs* (quorum catalogum, ne nimius sim, hic non sisto) felicissimé cedere Autorum sunt plena volumina; Uerum quia *trita* hæc, & *vlgaria*, ceú pluries experta, ægrorum *genio* magis semper arrident, ideó *hisce* potius, quam reliquis vt illis saltem gratificemur insistendum censemus.

Jn febribus porrò, contumacissimis etiam, vilissima quandóque; vt sunt gallinaceorum ouorum testæ, cancrorum *chelæ*, *album grecum*, anseris, pauonis,

suis,

suis, similiumque animalium *faeces*, alterius citrà praesidij, phlaebotomiae praesertim, catharticique interuentum, vtramqué paginam absoluisse Germanorum in actibus passim occurrit.

Diximus citrà *venae sectionem*, & *purgationem*, quia cũ haec *productis* tantum, non autem morbi *radici* conueniant, ideó nos, qui in antecedentis *causae* remotionem feré insudamus, sine istis curationem explere minimé ambigimus, quôd quamplurimis licet, haud infimi subselij viris chimericum appareat, longô tamẽ vsû, & experientiâ ducti, né dum audisse, legisse, & vidisse, sed nobis saepius euenisse candidé, ingenuéque fatemur, nec à ratione distat, nam cum *purgatio* aequé, ac *venae sectio* nõ qualitatiua, sed quantitatiua (quicquid innumeri garriant) duntaxat praesidia sint, quãtitas porrò, siué plethorae, siué cacochimiae nomine veniat, *suspecta* apud saniores valdé iam sit, solaque qualitas, fluidorum scilicet *lentor*, *& torpor*, quae in deffectû potius, (vt audit praestantissimus Dolaeus), quam in excessû consistit, phaenomenon cunctorum (vt saepius innuimus) occasio sit quae indé, neque à *pharmaco*, neque à *Phlaebotomia*, ceú subtiliores dumtaxat, & vtiliores portiones, crassioribus intactis educentes, sed à *volatizantibus*, *solventibusque* emendari, & corrigi valet, ideó ceú canes à nilo fugi, euitarique meritò debent, maximéquae *purgatio*, si ex validioribus, & acrioribus, electiuis scilicet, (credulé nimis] vocatis adfuerit, ast si mitis, benigna, primarumque supra viarum detersionem nil porró tentauerit, ne dũ

vtilis , ſed neceſſaria quoque cenſetur , nam cum ſordes & recrementa , dictis in locis feré ſemper hærentia, ciborum coctioni, diſtributioni, ſanguificationique ſæpiſſimé officiant , hiſcé per *mannæ dilutum* , *caſſiam* , *rabarbarum* , *aut leue aliud eccoproticum* , ægrorum palato , ſuaue magis, & gratum , blandé deterſis , nèdum naturalis æconomia alacrior indé reſurget,ſed *acido*, morborum feré omnium ſeminario ibidem conctante, congruis temporibus , priuſquam , *cruoris* , *ſucci neruei* , *limphæ, aut alius laticis* in ſinum , *ad febrilem ſcenam ludendã* feratur , per *vomitum*, aut *ſeceſſum* leniter ſubductô , febrilis occaſio ſubtrhai , eliminarique haud raró contingit , & ego milies, *intermittentibus* maximé *in febribus* bihorió anté inſultum , *catharticô* , *aut emeticô* propinatô raró à *ſcopo* aberraſſe deprehendi , non ità de *purgatione electiua* ſentiendum , quæ cum per me *impoſſibilis* adſit , imó *electrica* hæc facultas à ſubtiliſſimo Galarato , alijſq; philoſophis vndique inſectata , reperiri nuſquam permiſerit , pharmacum porró *acidos* , *acres* , *auſteroſque* , *ſales* educens [quod ſummé optabilé foret) Lunæ in concauo adhuc obdormiat, à Paracelſo per conſequens Elmontio , Etmullero , Muſitano , aliſque præſtantiſſimis viris , *ſummô iure irridetur* , & licet natura dicta multas , variaſque excretiones , *criticê* , ſummôque cum leuamine , haud raró moliatur , à Medico tamen imitari vix ducitur , tum quia ſecretiones , quæ *ſponté* contingunt , ceú à principio merè *abdito* , *&* *intrinſeco* inimitabiles sunt , tum maximé , quæ arte ſola obtinentur

tinentur

tinentur, cum *irritationes*, & emunctiones tantummodó sint, *amicorum* potius, quâm *hostilium succorum* adesse, *disphoriæ*, *langores*, *anorexiæ*, aliaque similia eorundem pedissequa, palam euincunt.

Quoad *venæ sectionem* indé, cum de eiusdem *vanitate* in nostro *Hæmophobiæ triumpho* sufficienter egerimus, ideò de ea vltrò præfari superfluum ducimus eóque magis, cum si neque ab *ægro*, neque ab *adstantibus*, vt moris est *importnné* nimis petatur, in quo casu, & ad molestiam vitandam, & vt alijs saltem præsidijs *obsequentiores* reddantur, indulgendum, non sine *tædio* tamen, *dubioque prognostico* foret, cæterum vt frustranea, imò, & amethoda ablegari peroptimé valet, & præsertim *intermittentibus* in febribus, vbi vel *vrinosi* vegetabilium *sales*, vel *absorbentia ostrealia cretacea*, aut *mineralia*, per se sola, curationem felicissimé complent; sic in *tertiana*, alijsque *periodicis*, & *accessionalibus* nuncupatis, *quotidiana* scilicet, *quartana*, *quintana*, tam duplicibus, quâm simplicibus, aut continuis, per *subintrantiam*, vel *alius* cuiuscumque *speciei*, cum *manifesto*, vel *obscuro* rigoris, horroris, frigoris, lassitudinis, anxietatis, alteriusque molestiæ *sensu*[incohatæ iam *succorum* sufflaminationis, & concretionis inditiô), hostile vbi fermentum primis in ductibus, *ventriculo* putà, *intestinis*, *pancreate*, ceterisque *mesentærij glandulis*, *febrium* dictarum scenam disponit, præmissó *ad maiorem cautionem* blandô aliquô Eccoproticô, ex *sena*, *rhabarbaro*, *cassia*, *manna*, aut

consimili, vel quód longé melius, & ab omnibus summè commendatum, leui vomitorio, ex *tartaro emetico*, *sale vitrioli*, *sapa vomitoria* D. Musitani, vel quôd nuper innotuit; *ex drag. ʃʃ.*, *aut integra*, iuxtà, ætatis, viriumque robur, *radicis hipopocanæ* [*assari scilicet Indorum*] *in pollinem redactæ*, *cum iusculo*, *vino*, *aut cereuisia*, *vel conserua rosarum*, *violarum*, *&c.* propinata, hinc per emesim, aut catharsim, fæcalibus é scorijs, primis vijs detersis, ac emundatis, *ad vrinosos vegetabilium* sales, quorum *vnus* notante Clarissimo Sydenamio pró *omnibus* præstat, sic vt eorumdem delectus, non nisi ad pompam, ostentationemque deseruiat, *felicissimò sucessu* deueniri potest, sit exemplum

℞. flor. cass. recent. extractæ ℨ. iij.
rhabarb. elec. subtiliss. puluer.
cremor. tart. à ℨ. j.
m. f. bol. cum sachar. cap. hor, 2., aut 3. anté parox. vel.
℞. mannæ elect. ℥. ij. ʃʃ. aq. hord tartaris. q. s. clarif. s. à cap. prò dosi vt suprà, vel si paulò validius expetatur.
℞. fol. sen. orient. à stip. mund. ℨ. iij.
crem. tart. ℨ. j.
f. infus. s. á in suff. quant. aq. still. cichor., vel borrag. in colat. dissol. mannæ elec. ℥. iij.
f. p. vt dictum, clarif. cap. die paroxismi, duabus scilicet, aut tribus horis ante insultum.

Londinenses Medici, sale quodam amaro thermalibus ab aquis ad siccitatem euaporatis, *Dipson noncupato* haud ingratum *catharticum* hoc modo conficiunt.

℞. Salis cathartici amari ℥. j. aq. fontis, vel noceriana tepidæ, aut iuris carnium si mauis. ℔. j. ß. cap. h. 4. ante cibum.

Hoc præsidium præterquamquod *alvum* blandissimé soluit, primasqné vias, fæcalibus é scorijs emundat, *fermentum febrile* ibidem feré restagnans, diluendo circurando, forasque educendo, pró *antipyretho* deseruire pariter ferunt, ego tamen eiusdem [cuius haud exiguam comparaui copiam) pluries factó experimentô, quoad *catharsim* quidem, in reliquis verò promissis haud semper stetisse deprehendi, si forté emesis indicata magis videatur.

℞. Tart. emet. opt. præparat. gr. iiij. ad vi. cum tantillo conser. viol., aut ros. f. bolus die pariter paroxism. hor. 4. anté recursum summendus, hinc ad vomitum facilitandum, iusculum, vel aquam tepidam, per interualla sorbil.

Quæ methodus, si post *emeticorum* assumptioně seruabitur, & *vomitus* expeditior, & ventriculi *molestia*, nulla, vel exigua indé succedet, aut.

℞. sal. vitriol. recent. ℈. j. ad 3. ß. cap. in vino, iusculo, aut alio liquore, vel aliqua ex conser., vt de tart. emetico diximus vel.

℞. Hyppocrat. emet iuxtà descriptionem Musitani cochl. ij. ad iij. cap. vel quod præstantius, & tutius.

℞. Rad. hipopocanæ in subtillis. pollin. redac. 3. j. cap. in iusculo pariter, vino, cereuisia, aut conserua, methodò vt suprà. Hoc peractô, vulgarium syrup. locô sumat

 potio-

potionem à Clariſſimo Crollio vt infrà deſcriptam.

℞. aq. ſtill. chichor. ℥. j.
ſal. abſinth. ʒ. j.
ſpir. calchant. ℈. j.
cap. pro doſi hor. 2. anté paroxiſ. vel

℞. aquæ hord., quæ mihi omnibus deſtilatis magis arridet ℥. ij.
ſal. centaur, min.
prunellæ à ℈. ij.
ſir. de limon. ad gratiam conciliandam ℥. ß.
capiat. Et licet dictum ſit, vnum ſal. pró omnibus ſufficere, tamen vt Muliercularum *genio*, quæ de *vtero* feré conclamant indulgeatur, *relatorum locô*, *pulegij*, *artemiſiæ*, *vel matricariæ ſubſtitui poteſt.* cuius exibitione febris, cum ſuo *hyſteriſmo* feré ſemper fugari conſueuit, vt.

℞. aq. ſtilat. matricar.
aut puleg. ℥. j. ß.
ſal. artemis. ʒ. j. ß.
tart. vitriol. ℈. j.
m. prò doſi cap. anté, vel inſtante paroxiſ. vel.

℞. arcan. duplic. Minſicht.
ſal. matricar. à ʒ. ß.
aq. ſtil. artemiſ. ℥. j.
ſijr. capil. vener.
vel de ibiſco ℥. ß.
m. prò doſi cap. vt dictum.

Sin autem ob *exoticam* miaſmatis configuratione͂,

ſic

vt ex acuto in *hamatum*, & *vncinale*, quemadmodum in *melancholicis*, *celticis*, *hypocondriacis*, *scorbuticis*, *hystericis*, aut *quartanarijs* migrauerit, tunc quiã vnà aut alterà dumtaxat *exhibitione* in pristinum tàm facilé reuocari non valet, *toties* iterari possunt, donec priori *configuratione* restitutâ, febris indé decedat; si vegetabiles verò *sales*, ceú *austeri*, *amari*, *ingratique* à delicatulis, morosisquœ nimis palatis nauseentur, eorundem loco *alchalia fixa*, *absorbentia dicta*, ex mineralibus, semimineralibus, cretaceis, ostrealibus animalium pilis, vnguibus, cornibus, ossibus, imó & fæcibus ipsis, pró infima plebecula saltem *petita*, substitui possunt. Ut.

℞. Stib. diaphor.
cor. Cer. præparat.
sac. saturn. à gran. xv.
sacch. albiss. ʒ. ß.
f. tragea prò vna dosi cum tantillô vini albi, aut cereuisiæ sumenda, bis, & ter si opus, bihorio ante recursum paroxismi iteranda, quod si in bolis magis arrideat.

℞. ocul cancr. præparat.
sal. card. bened.
tart. vitriol. à ℈. ij.
conser. viol.
rosar. aut tot. citr. qs.
f. bol. cap. reiterandus, si opus vt suprà.
Puluis senectæ anguium á ℈. j. ad ʒ. ß. in vino
cere-

cereuiſia vel aliqua conſerua propinatus, vnâ aut alterâ exhibitione *febres* quaſcumque intermittentes, contumaciſſimis, quartanis etiam *minimé exceptis*, ad miraculum ſanat. Idem præſtat *album grecum*, *ſtercus ſcilicet canis oſſa rodentis exſicatum*, *ſubtiliter pulueriſatum ad* 3. j. *cum vino*, *vel eiusdem ſpiritu*, *vt ſuprá propinatum*. Uiliora etiam recenſerem, *vt ſunt ſtercus colombi*, *gallinæ*, *anſeris*, *pauonis*, *imò equi*, *ſuis*, *&c.* quorum tanta ne dum in febribus, ſed magnis etiam morbis fugandis vis eſt, vt non deſint viri Clariſsimi, qui volatile propter *alchali*, quó maximé turget ſuprà *aurum*, *margaritas*, *bezaar aliàque prætioſiſſima extollant*. Verum quia hoc tantumodó vili pro plebecula, hominumque fæce inſeruire debet, & ſi forté diuitibus, magnatibuſque conueniunt, clam non niſi, & furtim adminiſtrari queunt, ideó cum multò nobiliora ſuppetant præſidia, neué politiſsimam Apolinis artem ſædemus, præterea nihil.

Ommitto famoſiſsimum *pevuiani corticis*, *chinchinæ ſcilicet præſidium*, cuius exhibendi tot proſtant laruæ vt nullus ſit auctor, qui *peculiarem* ſibi *formulam* haud concinauerit, verum quia *vis tota* in cortice ipſo (dummodò perfectus) conſiſtit, ideò reliqua, quæ commiſcéntur prò *fuco* tantum [& vtinam, *haud caſtratione*] deſeruiunt, idcircó *ſimplex*, omnique aliorum præſidiorum *miſcella* exutus, mihi ſemper magis *arriſit*, qui vt dixi, ſi *probus* haberi poterit

terit, Sole ſcilicet leonis peragrante ſigno, arboreque meridem ſpectante (vt ipſi teſtantur *Indi*) collectus, nulli dubbium, quin per ſe, *in vino*, *cereuiſia*, vt moris eſt, vel decenti alio *liquore* ſolutus, debitis temporibus, & *pluries* reiteratus, aromaticô ſuô *ſale*, tam *intermittentibus*, quam *continuis*, *benignis*, *malignis*, cæteriſque in *febribus*, hoſtili inſenſibiliter cicuratô *fermentô*, miracula præſtet.

Doctiſſimus Contoli amicus noſter ſemper colendus, in ſua ad me data epiſtola, vt *chinchinæ*, ſiué *pervuiani* huiuſcę *corticis* vires, longis peregrinationibus, aeriſque inclementijs *effætis*, *languidiſque* iam redditis, in priſtinum reſtituat, *ſummitatum centaurei minoris*, & *myrrhæ* additione, vigorare, & inſtaurare candidé docet, & ego eiuſdem experimentô ſæpiſſimé factô, raró, vel nunquàm aberaſſe profiteor, modus veró, quô ipſe vtor, talis eſt.

℞. Cort. pervuiani, vt ſuprà collecti ℥. ß.
ſummit centaur. min. ʒ. *ij.*
myr. elec. ℈. *j.*
f. omnium pulul. ſubtiliſſimus, hinc cum tantillo iulap. form. pilul. n. xii.. Quarum vna ſi ſingulô quatrihorio patienti, cum vnò, aut altero vini cochleari offeratur, ne dum *intermittentes*, ſed, & *continuas*, *mali* etiam *moris febres*, haud ſine ſtupore fugare deprehendes.

Sunt qui *pul. chinchinæ ell.* ℥. *ij. in aq. fontis* ℔. *iiij.* ad medietatis conſumptionem vaſe hermeticé ſigil. ebullire faciunt, hinc ℥. *iiij.* bis, aut ter de die, non ſine emolumento propînāt.

Eundem effectum, imó, & tutiorem edere *baccas cupressi in umbra exsiccatas*, tenuissimumque in pollinem ad ℈. *cum modicô iulapij in bolis redactas*, *superbibendo haustum iusculi diluti*, *vel aquæ hordei*, *aut nocerianę per horas quatuor ante accessionem*, *&* *per sex dies repetitas* Clarissimus Pascoli, æncomio quocumque maior, febrili suô in systemate, *Ittalicô idiomate* nouissimé impresso, constanter affirmat.

Dominus Lansonus Amicus noster plurimum honorandus, in actibus German *Seminis coriandri preparati* ℥. ß. *in vini albi* ℥. *iiij. per horas duodecim infus.*, hinc colaturâ, horis duabus ante insultum exhibitâ, reliquis præponit.

Alius Collega mihi acceptissimus, *semin. anisorum ullá absque præparat.* ℥. *j. in aq. frigidæ* ℔. *j. per h. vj.* macerare sinit, colat. indé ante febris recursum propinatâ pró infalibili *antifebrili*, dumodó si prima vice haud successerit, *bis*, & *ter* repetatur, diuendit.

Jnualuit nuper *antimonialis* cuiusdam *panaceæ*, mox liquida, mox solida in forma *usus*, cuius descriptio, quodam in opusculo, *Critica della morte* Ittalicé nuncupato habetur, quod porrò, cum de cuiusdam Friderici Gualdi *quatriseclis* longuitate pertractet, num eiusdem arcanum audierit, dubitare sinit.

Ego veró, qui talium inuentorum in ægrorum solatium, & præsertim cum Clarissimis, Famigeratisque [*ut præcitati*] é Viris emanant, curiosissimus semper fui, horum pluries factô experimentô, nescio quô fatô,

fatô, hanc ſortem obtinere rariſſimé valui.

Hiſcé omnibus palam arripere *Canphoram ad* ℥. *ij. in aliqua conſerua, e toto ſcilicet, citro borag., viol., &c. vel liquore, vino, cereuiſia, aut iulap. oblatam* ſua in praxi Doctiſſimus Gladbachius autopſiâ teſtê contendit, quæ indé vtpoté *ſale volatili oleosô* maximé turgida, ne dum in intermittentibus, ſed, continuis, malignisque præſertim febribus, ſicut & in inflammationibus, quocumqué fuerint, reliquis præſtare deducit.

Jn continuis porró, vbi *ſalium ſpicula* fluidorum porrulis magis infixa, non niſi cum labore, imó, & terrore extricati permittunt, ad eadem euellenda, & ſoluenda, volatilia potiús, quam fixa, vt *ſal volatile corn. Cerui, viperarum, ſpiritus ſalis amoniaci, tartari, fuliginis, in aquis deſtillatis, vel emulſionibus, iulapijs, ſimilibusque liquoribus, pro eorundem acrimonia demulcenda*, additâ ſemper, in *inflammationibus* maximé, vehementibus *doloribus*, ardentibus *febribus*, reliquisque morbis *acutis, hypnotici, nepentes ſcilicet Quercietani, laudani liquidi Helmontij, tincturæ anodinæ Horſtij, aut ſyrupi de mæconio pro ſedando Archeo, ſufficienti quantitate* conducunt, & meræ ſunt nugæ, quod in principio, vt quidam hariolantur, ſummâ, quà polent volatilitatê, obeſſe queant; Nam cum tenuandi, incidendi, circulationemque promouendi indicatiò, æqué, quidni *in principio magis*, vbi omnia, vt ferunt, ſunt cruda, quam in *augmentò, ſtatùque* vigeat, ideó dummodó prudenter, congruòque menſtruô ſoluta offerantur; ſu[illegible] non

nisi prodesse valebunt; *Sic spir. calchanti, nitri, sulphuris, salis, &c, vt vt caustici, vrentesque* summòpere sint, iusculô tamen, aquâ, aliôque simili liquore diluti, ne dum intolerabiles febrium, inflammationumque æstus, & caummata extingunt, sed porró delicatulis Infantum etiam, Muliercularumque stomacis gratissima, iucundissimaque euadunt. vt.

℞. sem. melon.
aut quatuor frigid. mai ℥. j.
extrah. emul. s. à in suff. quant. aq. hord. cui adde
syr. de mæcon. ℥. ß.
spir. fulig. ℈. j.
manus Xpi perlat. ʒ. j.
cap. pró dosi in vigore febris vel.
℞. Syr. de cortic. citri. ℥. ß.
spir. corn. Cer.
laudan. liquid. Helmont. à. gt. xv.
aq. still. borag.
card. bened. a. ℥. j. ß.
m. cap. vt suprà.

Eôdem modo cum reliquis volatilibus, vt sunt *spir. sal. ammon., tart. rectific., vini camphorati, volatilis oleosi, &c.*
procedi potest, non ommissis interim reliquis fixis absorbentibus communiter dictis, *stib. scilicet diaphor. cinabar. nat. aut antim. ocul. cancr. cor. Cer., ebore, coral. &c.* per se in formà trageæ, vt moris est, vel in aliquó liquore ad lactis normam paratis, vt.

℞.

℞. stib. diaphor.
oculorum cancr. pp. a. gr. xv.
næpent. Quercet.
camph. a. gr. ij.
spermat. cæt. ℈. j.
syr. de Ibisco q. s.
f. bol. cap. superbib. aq. still. card. bened. ℥. vj. vel.
℞. margar.
ocul. cancr.
cor. Cer. præparat. à. ʒ. ß.
aq. é toto citr. ℥. ij.
spir. tart. dulcis. ℈. ß.
cum tantillo aq. naphæ, aut rosarum f. lac. per. interualla summendum, vel.
℞. stib. diaphor.
magist. coral. a. ℈. ij.
aq. stil. borag. ℥. ij. ß.
flor. aurant.
cinam. sine vino distill. a. ʒ. ij.
m. f. lac. pro vsu, &c.

huic lacti, vel consimili alio ex reliquis *alckalicis* fixis, præsretim *cor. Cer.* pro pauperibus philosophicé, vel in ouo ermeticé, vt in actibus German paratô, *si guttæ aliquot laudan. liquidi, vel gr. ij., aut iij. nepent.* Querc. commisceantur, ineffabilia sunt portenta, quæ præstat, sensim enim, siné sensú, morbi radici securi appositâ, magnæ, & proceræ diriorum etiam affectvum arbores, *febres putà, inflammationes, dolores, & reliqua* tabescere,

 moxque

moxque sine tumultu ruere, non sine stupore cernuntur.

Hisce ipsissimis præsidijs, in malignis, pestilentibus, hecticis, alijsque cuiuscumque generis *febribus*, ceú ab eodemmet fermento, plus minus *fixo*, *vel volatili* productis, est procedendum, prò quarum curatione, vt vt varia hinc indè ostententur alexipharmaca, *bezaartica*, *elixires*, *magisteria*, aliaque quamplurima, tamen quià maiori, ac relata virtute non pollent, cum eatenus operentur, quatenus optimô *alkali onusta acidor. spicula* infringunt, ideó hisce, haud inferiori vi præditis, dummodó affabré concinnata habeantur, ad sumptus vitandos, ægrorumque palato gratificandum contenti, æqué, *tutò*, *ac iucundé*, si congrvus semper, vt infrà notabitur, sex rerum nonnaturalium *vsus accedat*; *febrium quarumcumque* therapeiam explere, haud diffitemur.

Andreas Heluetij febres omnes, vt nil ore sumatur, aliquot ab hinc annis curandi methodum vulgauit, verum quia nec præce, nec prætio hanc comparare hactenus valui, ideó vt legittimé procedat, asserere nequeo, scio tamen Amicorum relatû, *Peruuiani corticis* beneficiô, per clijsteres pluries de die iteratos obtineri, & Doctissimus Bagliuius in curatione pueri remedia cuncta respuentis, hâc methodô *febrem* felicissimé sustulisse recenset, cuius ipse pariter immitatione, nobillissimis duabus in puellis, vnô aut alterô *ex corticis huiusce*, *in aquâ plantaginis infusô*, bihorio ante febris recursum *Cly-*

stere

ſtere, febrem pariter fugaſſe profiteor, & reuerà ſi Archiater ille magnus Crato, in quartanarum curatione, *ſolis clyſteribus ex decoctione raparum* horis aliquot ante recurſum *iniectis*, innumeras, ex contumaciſſimis etiam curaſſe gloriatur, ſané citius, & tutius, *ſi huic decocto*, tam celebris, famoſique *febrifugi*, vt experiri quilibet valet *portio* acceſſiſet, nam cum *coniuncta*, vt communiter fertur, ne dum harum, ſed cunctarum ferè *febrium cauſa* in primis ductibus, *ventriculo* putà, *inteſtinis*, *meſenterio*, &c. cunctetur, tam ſurſum per os, quam ſubtus per anum adhibitum, ſine magno negotió attingere, extinguereque peroptimé hanc valet.

Jn Regnis Malaka, Bonæ, & Zeilon apud Indos *fellea in veſica Iſtricis, ſiue porci ſpinoſi, beluæ harum regionum incolæ immaniſſimæ, & iracundiſſimæ, lapis* reperitur, *del porco communiter* dictus, cuius infuſionê, ſpirituoſo aliquo in *liquore factâ*, ægriſque per interualla propinatâ, morbos quoſcumque, tam acutos, quam cronicos, benignos, malignos, peſtilentes, *imô variolas, & morbillos*, ne dum curari, ſed *ſenectutem* retardari pariter ferunt, & cum *lapis hic* in Europam deferri iam ceperit, vndé in Luſitania, Anglia, Batauia Galia, & Ittalia ingentiſſimi licet prætij, familiaris iam ſit, ideò de ipſo pluries factô experimentô in quibuslibet morbis, *per diaphoreſim maximé*, ad miraculum conducere, ſupracitatus Heluetius, vnius ex ſelectioribus poſſeſſor, in opuſculo de morbis frequentioribus, eorumque præſidijs, *Galicé* nouiſſimé impreſſo, palam fatetur.

Tartari

Tartari in febrium, malignarum præſertim curatione, ægrorum, ſi vili ex plebecula fuerint, capillis aprehenſis fortiter, validéque ad vertiginem vſque concutiunt, mox in frigidam demergunt, extractis indé, leuiterque deterſis, ſtrato ad ſudandum committunt; cum Nobilibus verò res aliter incedit, Lepuſculô enim viuente acceptô, iugulares eiuſdem venas, aut carotides arterias in collo pertundunt, mox ad ſugendum febricitanti ſanguinem præbent, hinç languente iàm lepuſculô excoriatô, callente adhuc pelle, patientis caput inuolvunt, & ad ſudandum ſtragulis componunt, & ſic à febribus feliciſſimé liberari ferunt.

Hâc in frigidam demerſione, *bis*, *ter* de die etiam reperitâ, ne dum *febres*, ſed & variolas, & morbillos apud *Indos* tutó, citóque curari, in actibus Germanorum, pluribus in locis occurrit.

Sunt porró, qui ſolis *ſuffumigijs*, *ex aromatis factis*, *alij eorundem ſimplici* patientis *in os ſuflatione*, febres, alioſque morbos pertractant, *alij ligneis ſtrigilibus*, imò *flagellis*, *humeros*, *dorſumque* fricando, & tergendo, cutaneos porulos aperire, febrilemque calorem vnà cum prauis ſuccis, frixionum, ſcarificationum, cucurbitularumque ritú, ad peripheriam euocando, febres, alioſque morbos depellunt. Uerum quia hæc vana, & ſuperſtitioſa, quamuis *ſolida ratione* non careant forté videbuntur, ideò, &c.

Jn Regno Malabar noncupato, *Sacerdotes conſpicui magis*, *& celebres*, ſummó cum applauſu Medicinam

exer-

exercent, & quoties in febribus, alijsque morbis, purgandi se se offert occasio, *pomó quodam*, *simplicibus (vt reor) compositô*, Patientis naribus oblatô, toties *alvum* subducunt, quoties *ad odorandum* concedunt. Optandum sané *remedium*, & nostris maximé in regionibus, vbi delicatula mulier cularum præsertim, & puerorum *palata*, medicamen sic horrent, vt *mori* quandòque, quâm sumere malint. Miror idcircó cum tot dentur nauigationes, & comercia apud Indos, quomodò *tam nobile*, *prætiosumque inuentum*, vbi tot alia, ad nos iam deuenere, minimé appullerit, nam licet Clarissimus Helmontius, *cathartica odore* tenus expurgare contendat, quaré multi autopsiâ testê, eorúmdem simplici *odorê* alvum deponere sepé coguntur, quod *ad nutum* tamen, hoc præstet, summoperé expetendum, eoqué magis, cúm quæ, ne dum *odorê*, sed *olfactû*, *visû*, imó *auditû* stomacum mouent, innumera, quæ veró secessum, præter relatum, inuisa sint hactenus, & inaudita.

Sinenses Medici vllâ febrium, aliorumque phænomenon mentionê factâ, *pulsibus* tantum medentur, quorum differentias perfecté sic callent, vt simplicem ad eorum contactum, non solum de *remedio* cuique pulsui accomodato statim deliberent, sed porrò de ægrorum sorte vaticinantes, tam *prosperos*, quam *aduersos*, ne dum præsentium, sed & futurorum, ad menses, imó, & annos quamplurimos, morborum *euentus*, referente Admodum R. P. Michaele Boijmo, ad miraculum vsque diuinent. Hi triplici remediorum genere,

pulueribus ſcilicet, *decoctis*, *&* *pillulis*, quas diligentiâ ſummâ componunt contenti, de alijs remedijs porró non curant, imô chyrurgica præſidia, *phlæbotomiam* maximé, ità auerſantur, & horrent, vt ſi quis imperare eam auderet, ingentis ceú ſceleris *Auctor*, haud leuî ſupplició mox plecteretur.

Remotiores Indiarum incolæ, febribus, alijſque phænomenis, *vſtionê per moxam*, *&* *acus punctionê* medentur, intermittenteſque febres, contumaciſſimas licet, ſolâ *in talo vſtionê* (infalibilî ceú febrifugô) referente Clariſſimo Tenrine, perfectiſſimé ſanant.

Sunt allij præterea, qui internorum præſidiorum vſû prorſus ommiſſô, *periaptis* tantum, *&* *amuletis*, collo, carpis, manvum, pedumque volis, aut digitis applicitis, morborum quorumcumque, deſperatorum etiam curationem abſoluant, & ego millies, intermittentibus præſertim in febribus, alijs præſidijs haud proficientibus, horum felicitatem ſum cónſequtus, nam *ranunculi*, *ſiué criſtæ galli folijs* leuiter contuſis, vel *aliô*, *cum pauco croco in polinem ſubactô*, primo annularis ſiniſtræ manus digiti *articulo* bihoriô, febrilem antè inſultum *alligatô*, non eſt dictû, quot febres, non ſine ſtupore fugauerim;.

Sunt qui *emplaſtrum* Strobebelgerj *ex telis aranearum* confectum, *tinchas*, *vermes*, inſectaque alia viuentia, imó *ſchedulas*, *ſigilla*, *annulos*, *&* *caracteres*, diuerſis partibus alligatos commendent, verum quià de iſtis, Bartolinus, Crollius, Grube, alijque Clariſſimi

viri fusissimé tractant, ideò ne actum agam, Lectorem hisce committo.

Qui demum, omni tam internô, quam externô medicamentorum *vsû* reiectô, solâ *dietâ* seruantur, palam faciunt feracissimæ Barbarorum plagæ, quò vt vt nec Medicus, nec Medicina vsquam appullerit, perfecté tamen, & à morbis conualescere, diutissiméque viuere, eorundem sacra testantur.

Asclepias Medicus, & Philosophus inter Græcos eximius, omni remediorum vsû, ceú perniciosô, & noxiô proscriptô, solô *sex rerum nonnaturalium* dictarũ *regimine*, febres, aliosque quoscumque morbos, ad prodigium vsqué sanabat, & *faustô sic syderê*, vt à Regibus, & Monarcis summô honorê, & questú expetitus, ne dum inter *Diuos* reponi, sed *thurê*, *simulacris*, *fanis* super *aras venerari* porró meruerit. *Hác pariter methodô* Andream Albisium Bononiensem Archiatrum, maximam sibi famam captasse, solertissimus Schenchius, suis in obseruationibus refert.

Jdem proculdubiò innumeri, & alij præstarent, & & maximé nostra in hypothesi, vbi sola qualitas, quæ non euacuantibus, sed *alterantibus tantum subscribit*, emendanda se offert, ast quia Pseudomedicorum fex, peritis semper *infensa*, quæqué *toties peccat*, vt ait Galenus, *quoties ad ęgrum accedit*, clinicarumque mulierculárum *importunitas*, contrarium feré suadent, ideó infelix Medicus, vt famæ, fami, imó funeri quandóque prospiciat, quæ fieri deberent (vt alias innuimus) *omit-*

 tere,

tere, quæ ommittenda facere, haud raró tenetur, sic vt Fidelium (*quod dolendum magis*) & Christianorum *secta*, Barbarorum, Paganorumquè inhumanior longé, & crudelior, dum blandis, benignisque hæc *drasticis* Higeiæ propinat, iteratis nostra *lanienis*, venenatisque pharmacorum *poculis*, vitæ magis, quam morbo insidiando, Libitinæ claustra saginat, sed iam satis extra oleas.

Dietà ergó, febrilem hanc scenam, vt tandem claudamus, fluidorum stagnationi quantum fieri potest opponi tenetur. Sic *aer* calidus potius, quam frigidus seligendus, nam qui flabellis, asperginibus, irrorationibus, frigidarumque herbarum substrationibus alteratur, morbo protrahendo, pororumque stipationi, constanti per Antiquos, febrium occasioni, & succorum densationi, *augendæ* magis, quam *minuendæ* conducet.

Cibus euchimus, & eupeptus, nullius, vel exigui excrementi, ex carnibus scilicet vitulorum, ædorum, pullorum gallinaceorum, & similium, in quorum iusculis, *fercula*, *sorbitiones*, *panes triti*, *panatellæ*, *hordeata*, *& alia* prò consuetudine patientis, & regionis parari possunt, esse debet.

Quoad potum, *vinum* ablegandum prorsus non est, & maximé continuis, ardentibus, malignisque in febribus, imó, & inflammationibus, quæ ex contumaci sanguinis concretione feré contingunt, & dummodó, parcé, dilutè, prudenterque administretur, tantum

abest,

abest, quod obesse, quinimmò prodesse non nisi queat, nam cum hæc omnia *austero ab acido coagulante, & figente, procedant*, *à vini alkool diluta, & volatilizata* pristinum motum illicò assument, sic in erisipelate, phlegmone, alijsque feruidis tumoribus, vbi sanguis in extremitatibus vasorum, carniumque porulis sufflaminatus cunctatur, *vinum* generosum, imó eiusdem *spiritus*, vel *aqua Reginæ Hungariæ* per se, vel *camphoræ* portioni immixtà, reliquis præsidijs palmam arripiunt, ex quò indé infertur, quod si foris affectæ particulæ immediaté applicita prosunt, intus sumpta, dummodó modus [vt innui] seruetur, obesse non valent. In hunc finem Doctissimus Gladbachius, & cum ipso plerique alij Poliatri, *iulapijs*, *syrupis*, *emulsionibus*, *aquis frigidis*, *gelidisque poculis*, *valere iussis*, hijsdem liquores *coffe*, *cocolatæ*, *thæ*, per se, vel *syrupis* diluentibus, *acoremque* domantibus, vt de *ibisco*, *violarum*, *capillorum veneris*, *de corticibus citri*, *&c.* vel vbi muriaticum, aut acre, (si mauis) luxuriat, *de rubo ideo*, *de limonibus*, *de acido citri*, *vel ribes* temperatos *calidè* hauriendos substitvunt. Clarissimus Bagliuius in pleuritide, & peripneumonia, potiones*calidas*, ceú arcana commendat, Helmontius *oleum lini*, *cum spiritu vini camphorato*, *& croci tinctura* pro infallibili antipleuritico profert; Riuerius *aquam*, *cum cinamomo*, *& saccharo* per manicam Hypocratis traiectam, summoperé laudat. Aqua tepida ad *sitim*, *estumque* fallendum vt valeat, singulis momentis autopsia remunstrat, imó *Spiritus vini*, tam per se, quam aquâ

 dilutus,

dilutus, in hunc finem ceú *panacea* à non nullis effertur, ſic enim naturalium fermentorum *deliquia*, viſcerum *languores*, vaſorum *infarctus*, abdominis, extremorumque *tumores*, *largarum*, *frigidarumque potionum* pediſſequos inſeparabiles, feliciſſimé arceri contendunt.

Motus vitandus non eſt, nam vt notat præſtantiſſimus Sydenamius, præterquamquod decubitus, vlteriori fermentationi locum concedit, *effluia*, *vaporesque* inter ſtragula coercendo, *corporique* iterum affricando, morborum protractioni *pabulum* præſtat, quare neque in *variolis*, *&* *morbillis*, ad nimiam eorumdem *pullulaginem* arcendam, decumbendum adeò probat, imò quantum fieri poteſt ad ſurgendum, leuiterque ambulandum, procul ab *aeris* tamen *iniurijs*, *&* *inclementijs* ægros compellit. *Salubre ſané præceptum*, maximé ſi verminoſa à progenie ortum ducens, ſtragulis, loricibus, linteiſqué affixa, conſuetô, gratôque *pabulô* allecta, augeri, ſaginarique nitatur.

Quies nihilominus deneganda non eſt, imó ſuis temporibus ſeduló procuranda, nam cum virium inſtaurationi, & conſeruationi, imò decantatæ, *ſuccorum coctioni* ſummoperé præſtet, idéo, vt ferendo, ſuperandoque morbo ſufficiant, ſtudioſé ſeruandæ.

Somnus, & vigilia, ne modum ex Hypocratis effato excedant, moderandæ, imó vigiliæ, ne ad delirium, & phrenitidem, quorum prodromæ feré ſunt, deducant, *hypnoticis*, *&* *paregoricis* compeſcendæ, non aliter de ſomno ſentiendum, nam cum ad læthargum, alioſque

que commatoſos affectus diſponat, ne nimius *in ſenibus, & valetudinarijs* præſertim ſit, omni arte nitendum, non ità in pueris, & iuuenibus, in quibus vt plurimum ſalutaris, *ſudoriſque* nuncius eſſe conſueuit.

Excreta ſi liberé nimis, dummodò haud criticé fluant, ne vires valdé fatigent, *compeſcenda*, ſi exire verò recuſent, *clyſteribus, balanis, & ſuppoſitorijs ſolicitanda*, non adeò tamen, né importunis diarrheis, & coliquationibus, calcare adhibito, ad tabes, malos habitus, & hydropes, vt paſſim occurrit patientes deducant, & quia *Animus gaudens*, ex ſacris paginis *ætatem ſtoridam facit, ſpiritus verò triſtis exſiccat oſſa*, ideó metus, triſtitia, aliaqué *pathemata* tetrà, cantû, ſonitû, iocundis confabulationibus, gratarum rerum aſpectû, ampliſque pollicitationibus, quantum fieri poterit *ableganda*.

DE JNFLAMMATIONIBVS

QVIA Inflammationes, febribus affines omnimodé ſunt, ideó poſt febrium pathologiam, de inflammationibus agere ſancitũ meritò fuit, eſt enim inflammatio, ſiue *phlegmon* Græcis dictum, peculiaris [quaſi dixero] febris, taliter vt, quemadmodum febris, vniuerſalis phlogoſis, ſiue inflammationis nomen promeruit, ſic inflammatio, particularis febris audire mereatur,

tur, nam cúm tam in vna quam in altera, eadem phenomena, *calor* scilicet *pulsus*, *sitis*, *&c.* plus minus occurrant, ideó sub febris, siué phlogosis *ethijmo* venire posse, haud iniuriâ sentimus, eôque magis, cum strictô sic fædere incedant, vt vnam sine altera reperire, impossibile feré habeatur, imò ex *Veterum* sententia, nulla inflammatio sine febre, cuius comes indiuisibilis audit, vllaque febris, sine peculiari [vt ferunt] visceris, *epatis* præsertim, phlogosi, protrahi repugnet.

Et quià febris, vt iam innuimus, vel ex sanguinis, succi neruei, limphæ, aliusque laticis *stagnatione*, quã indé intestinus, siue *febrilis motus* consequitur, ortum ducit, ità inflammatio, peculiaris vtpoté febris, ex eàdem pariter stagnatione procedit, hoc tamen discrimine, quôd sicuti ad febrem vniuersalis sufflaminatio requiritur, ad phlogosim indé, seú inflammationem, particularis dumtaxat sit satis, & vt vt stagnatio ex succorum crassitie, lentore, seú melius coagulatione, vt in febribus feré contingat, ininflammationibus tamen necessaria semper non est, sed sufficit tantum vt sanguis, intemeratus licet, & fluidus in aliquò viscere, vel alibi motricum fibrillarum crispationis, vel stasis, aut rupturæ cuiusdam culpâ, in suo cursu impediatur, nam sic aduenienti à tergo cruori *via* præclusa, dolor primò, mox tumor, indé calor, ímó febris, cũ augetur stipatio succedet.

Hoc luculenter exemplô spinæ infixæ, articuli luxati, calculi remorati, imò ligaturæ simplicis euincitur,

vbi citrà cruoris , aliuſque laticis *vitium*, & dolor, & tumor , & febris , cum reliquis inflammationis notis, ad oculum , ſenſim ſuccreſcunt , & aniles fabulæ ſunt, quòd à plæthora, cacochimia , apparatu morboſo, inuerſo cruoris motu , dolore, prohibita tranſpiratione, & ſimilibus commentis, vt communiter fertur phlogoſes iugiter fiant , nam cum tam in ſanis , quàm ægris, validis , & debilibus, frugalibus , & elvuionibus paſſim occurrant, huiſmodi per conſequens cauſæ, ceù ſuperfluæ, & vanæ,repudiari meritó poſcunt.

Non plæthora, nam preterquamquod à plurimis (ſi forté datur) cum nec ægris, nec ſanis obeſſe queat, irridetur , priuſquam vaſa diſrumpat, aut anoſtomoſes reſeret, quindecies adnotante Doctiſſimo la Scala, exmplô *hemoroidum*, *varicum* , *&* *aneuriſmatum* dilatare hæc habeat, huiſmodi per conſequens caſus rariſſimé , vel nunquam , quód de *inflammationibus* verificari nequit obſeruabiles eſſent.

Non cacochimia, quia hâc admiſsâ, non phlegmon, ſed alius *tumor*, *eriſipellas* ſcilicet, *edema*, *ſcirhus*, *&c.* iuxtà præualentis fluidi genium, ſuccreſcere deberet; minus inuerſus *cruoris* motus, nàm cum circularî tantum cieatur , inuersô per conſequens agi, nec à vaſorum ſtructura , valvulis vndique munita, nec à *natura* ipſa , citrà necem permitti valet, minimé dolor, quia cum immateriale *pathema* ſit, quânam mechanicâ ſuccos alliciat,exprimi tam facilé nequit , vndé peroptimé adnotabat Doctiſſimus Cornelius, *phlegmonem*, *non quia*

 dolor

dolor attrahit, vt vulgô dicitur, ſed potius, quia ſucci illuc delati, dum obſtructa, concluſaue vaſorum oſcula ſubire nequeunt, ibi reſtagnare coguntur, ſuccreſcere.

Prohibita demum tranſpiratio tantoperé decantata, & ſiné qua, & *febres*, *&* *phlegmones*, impoſſibiles feré cenſentur, cum æſtiuô magis, quam hyemalî temporê accedant, porró in *hecticis*, *phtiſicis*, *atrophicis*, *&* *ſimilibus* liberiori aporrhea, & conſtanti nimis ephidroſi feré conſumptis, *anginæ*, *pleuropneumoniæ*, *phrenitides*, *aliæquê phlogoſes* familiariſſimæ ſint, per ſe ipſam indé fatiſcit, é contrà quomodocumque fluidorum excurſus remorari contingat, non tantum *phlogoſes*, ſed & alios *tumores* iuxtà intercepti fluidi naturam, ſingulis momentis excreſcere, lipis, & tonſoribus patet, & licet indefinitus vaſorum, & vt alijs placet, anaſtomoſeos, quibus inuicem inoſculantur numerus, *ſuflamminationem* tam facilem non reddat, cum altera ex carotidibus, notante Uuiliſio, oſſea effecta, hanc minimé permiſerit, forté quià ſenſim, & ſine ſenſû facta, alió diuertendi commodum conceſſerit, tamen vbi vas aliquod conſpicvũ, vel ſucci craſſitie, vel fibrillarum contractione, conſtringi, arctarique contingit, ne dum *inflammationes*, ſed, & *febres* gigni, neceſſe pariter habent.

Et hic verus, genuinuſque modus eſt, quò *inflammationes*, *&* *phlogoſes* [meo videri] fieri ſolent, ſcilicet cum molleculæ irregulares, aut nimis acutæ, *linphę*, vel *neruoſo latici* pró eorundem pabulo immixtæ, fibrillarum extremitatibus, vel parietibus infixæ, ceú lumbrici

brici acû compuncti, in varias crispationes flecti, torquerique compellunt, & vasis, quibus adhærent vnà contractis, atqué compressis, fluenti, iugiterque à corde impulso *sanguini*, & via præcluditur, & quominus à venis resorbeatur præpeditur, hinc ex spiculorum fodicatione *dolor*, ex stagnatione *tumor* cum rubore, & calore [quà de causa Doctissimus Ettmulerus omnes *inflammationes ad erisipellata* reducit] imò *febris* cum stagnatio augeri cæperit, sensim, & sine sensu succrescit, sic vt tota phlegmonis tragedia, à *salibus*, ceú totidem *spinis* infixis, quàs indé *spasmodica* fibrillarum, quibus adhærent, vt iam notauimus contractio, vasorumqué *arctatio* consequitur, manifesté ludatur.

Et quemadmodum ex salium *spiculis* cordis, arteriarumque villos, *clonicos in nisus* vrgentibus, *febres* vt plurimum fieri remonstrauimus, sic eadem ipsissima, vbi musculi, vel visceris alicuius fibras inuaserint, easque *Tonicos*, vel *Clonicos* in motus adegerint, genuinas, & proximas, tam internarum, quàm externarum [dummodó à causis procatarticis, ictû scilicet, vulnerê, *luxationé*, *ligaturá*, alijsque iam recensitis haud processerint], quacumque in parte contingerint, *inflammationum* occasiones esse censemus.

Gaspar Realis Romanus Archiater Præstantissimus, vt acidum ab *inflammationibus*, & præsertim à *pleuritide* explodat, varijs argumentis se torquet, ast acidi locò *acidissimum* indé reponens, ne dum acetarius, vt de acidi fautoribus ludit, sed *acerbus*, imò *acerrimus* audire

videtur, nam cum magis, & minus haud varient speciem, parum officit, num acidum, num acidissimum indé concurrat, etenim cum non in *pleuritide* tantum, sed & reliquis in *inflammationibus*, varij gradus feré contingant, taliter vt, aliqui graues, alij gruiores, grauisimi, & alij occurrant, sic graues ab acido, grauiores ab acidiori, & grauissimos ab acidissimo fieri autumandum, quod si indé in vasis contentum, *stagnationem* vt sentit minimé induxerit, quód de *acidissimo* æqué, ac acido dici posset, est quòd Naturæ leges nundum excedens, vel alijs *succis* attemperatũ (ceú *oleum calchanti* quòd *acidissimum*, imó *causticum* cum sit, *aquæ*, aut *iusculo* immixtum, gratissimus potus euadit), hostile minimé fuerit, ast si occasionali aliqua à causa disiungi, suique iuris fieri contingat, tunc né dum *coagulationes*, sed *inflammationes*, *febres*, *dolores*, *spasmos*, imò nécem adducere est potis, in hunc finem peroptimé dicebat Hipocrates. Qui *acidum eructant, non adeò pleuritici fiunt*, quia hoc reiectô, vel primis in ductibus, ne cruoris in sinum feratur detentô, stagnationis metum cunctum explodit.

Hâc breuî præmissâ *Pathologiâ*, iam liquet omnes *inflammationes* ab vna pariter, eadémque causa, *salium* scilicet aculeis, mox *fluidis*, vt plurimum veró *solidis*, motricibus putâ viscerum, aut partis alius *fibrillis* molestis pendere, vndé si quæ datur differentia, non nisi per accidens, quatenus, mox *cerebri*, mox *pulmonum*, *pleuræ*, *epatis*, aliusque *visceris*, porulis assimbola, illic magis, quam alibi intricari, & detineri contingit, adesse.

adesse. Quô positô ad *plethoram cacochimiam*, *putredinem*, inuersum fluidorum *motum*, *constipationem*, similiaque (vt innuimus) commenta, cum præter solam stagnationem nullum aliud *succorum* vitium requiratur, confugere alienum videtur, & sic quælibet indicatio, tam *reuellendi*, quam *deriuandi*, *purgandi*, *&c.* præter, quæ in *solutionem* collimat, superfluam, imó, & ametodam esse sentimus, & quià eademmet causa, quæ febres excitarê consueuit, *inflammationes* quoque producit, ideò ijsdem pariter *præsidijs*, peculiares ceú *febres*, plús minús tractari posse luculenter apparet.

Verum quià ob intricatam viscerum, vasorumque structuram, irregulares molleculæ tam facilé extricari haud valent, ideó quoad prognosim, quælibet *inflammatio*, non nisi periculosa, terrorisque plena esse consueuit, eòque magis si interna, viscusque obscessum, vt *cerebrum*, *epar*, *pulmones*, aliudque ex præstantioribus, cum *febre acuta*, alióque pernicioso *symptomate*, *delirio* scilicet, *sopore*, *spasmo*, *&c.* complicata fuerit.

Quoad *pleuritidem* indé, siué, vt sanioribus magis arridet *pleuropneumoniam*, cum rarô, aut nunquam pleura, sine exteriori saltem *pulmonum membrana* sucendi queat, vt vt aliarum *inflammationum* ritû, solutû facilis haud sit, maximé si *legittima*, vel *maligna*, *pulmonum* vesiculas cunctas inuaserit, reliquis *inflammationibus* tamen deterior esse non valet, quià cum *pleura* pars prestans ità non sit, exterior porrò *pulmonum* tunica, quæ ob viciniam feré compatitur, non nisi passiué, *thoracis* scilicet ad mo-

 tum

tum animæ ducendæ deseruiat, ideò eorundem *dolor sic atrox* esse non potest, vt tam crebrò necem adducat, ast quia in eiusdem curationem, profusissimæ *cruoris* euacuationes, pró somniata, imó ridicula *revulsione* à vulgaribus institui solent, hinc fit vt vnà cum *sanguine*, patientis, *viribus* exhaustis, elasticarum indè, balsamicarumque particularum *incitá*, & stagnatio *augeri*, & anacatharsis, vnicum in hoc affectu, ex Hipocratis mente, effuggium, *supprimi* necesse habeat, & sic patientes, *remedij* potius, quàm *morbi sæuitié* fatis concedere sæpé tenentur, hinc frequentes ob *neces* (*si non dixero homicidia*) perteritum vulgus, vbi quis eâdem, *spuriâ* licet, leuiter etiam tentari contingat, panicô terrorê respirare vix audens, *adauctâ* ob spiritus compressionem, magis, magisque in *pulmonibus* vnà cum *febre* cruoris *suflaminatione*, morbum per se ipsum salubrem, exitialem fieri cogit, imó cum pulmones molestissimis fodicationibus, erosionibus, vlceribusque in *phtisi*, *apnea*, *dispnea*, *ortopnea*, & in *astmate* ad suffocationem vsque vexati, ad annos feré perdurent, pleura indé vulneribus, imò *paracentesi*, debilibus etiam in *empijcis* sauciata, deploratis sæpé sit *salus*, ideó si bené aptéque tractentur, nec tot *lancinationibus*, cruorisque *effusionibus*, patientis vires hauriantur, vnà cum reliquis *inflammationibus* felicissimé cedere feré obseruatur, & vt vt quædam *præsidia* longô vsû, & experientiâ, huic magis, quam alteri parti, morboque proficua, *specifica* idcircó communiter dicta efferantur, tamen quia opinioni

nioni

nioni magis, quàm solidæ, (si rité scrutentur), doctrinæ fauent, *cum simpatia, & antipatia in risum* abierint, cunctaque *alchalica*, omnibus stagnationibus quocumque fuerint conducant, eorumque delectus adhibendique modus ad *palatum* dumtaxat, & non aliter sit admittendus, ideó siue *cornû Cerui, mandibulâ Lucij, eborisque rasurâ, ocul. Cancrorum, sanguine Hircino, spiritû vini camphoratô*, alijsque innumeris in *pleuritide*, & reliquis *inflammationibus* à suis fautoribus commendatis vtaris, dummodó suô *alchali* exuta non fuerint, parum nihilque conducit.

Ego in omni *inflammatione*, pleuritide præsertim, vel pleuropneumonia dicta, præmissâ leui inunctione ex *oleo martiali, cucurbitæ albæ*, additâ anaticâ *spiritus vini*, aut *aquæ Reginæ Hungariæ*, cum *dragma vna*, aut altera *Camphoræ*, portione [non vt Medicorum vulgus audit] *vini* spiritibus vigoratus cruor, dimissam repetat choreã, ast vt *vini* alchool, sales *acidi, & austeri*, stagnationis auctores *retusi*, exemplô *olei, sulphuris, calchanti, salis, imò vini, cereuisiæque acescentis*, quæ huiuscæ sublimationẽ, & miscellâ dulcescunt, cruor, aliaque fluida compedibus ceú *soluta* naturalem cursum repetere queant, sequentem potionem, quàm copiosus *sudor* feré consequitur, semel, bis, ter de die, si *sudor* haud statim appareat reiteratam, citrà *sanguinis missionem* fælicissimô successû adhibere consueui.

℞. aq. still. flor papau. rhead. ℥. *ij.*
rasur. Ebor.

cor. Cer.

ſtib. diaphor. à. ℥ *xv.*

camph. ℥. *ij.*

laudan. liquid. ℈. ß.

f. hauſtus illicò ſumendus,

& ſi opus, reiterandus vel.

℞. *raſur. mandibul. Lucij.*

mercur. dulc.

ſal. prunel. a. ℈. ß.

theriac. recent. q. ſ. prò conficiendo bolo, cui ſuperbib. aq. ſtillat. ſchabioſ. vel alius diaphoret. aut quod magis arridet, decoct. flor. papau. rubr., vel bellid. min. tepent. q. ſ., vel.

℞. *cor Cer.*

ocul. Cancr. præparat.

flor. ſulph. a. ℥. *xv.*

camph. ℥. *ij.*

conſer. viol. q. ſ.

f. bol. ſuperbib. aq. mulſ. vel emulſ. magiſtr. cum amigd. dulc. in decocto pectoral. parat. bonum hauſtum tepidé, vel ex Tachenio.

℞. *ſpir. vin. camphor. croci tinct. ſaturat.* ℥. *xxiiij*

ol. lini recent. expreſſ. ʒ. *ij*

m. cap. & indubitaté, ut ait citatus Auctor cedet pleuritis. vel.

℞. *ol. amigd. dulc. recent. exſpreſſ.* ʒ. *iij.*

ſyr. papau. rhead. ʒ. *j.* ß.

ſpir. ſal. ammon. ℈. ß.

m. cap.

Et nota

Et nota quòd curationis totius *cardo in papauerinis, seù hypnoticis* quomodocumque sumptis magis, quam in reliquis alijs præsidijs consistit; nam vt vt recensita, imó cunctà *alchalicha*, vtpoté in rigidarum particularũ *cicurationem* tendentia, suô modô *hypnotica* sint, in *opio* tamen, ceú maiorì *anodini sulphuris copiá* turgidô, validius reliquis, & impetum facientium, & *Archei ataxiæ*, *blandô* immisso *soporê*, quem vel liberà *diaphoresis*, vel *diuresis* ferê consequitur, reperitur; quare in *inflammationibus*, alijsque *acutis phænomenis*, si per vires licet, *laudanum opiatum Helmontij*, *liquidum* præsertim, *&* *camphoratum*, non vt *hypnoticum* tantum, sed potens *vt diaphoreticum*, ceú maximum *arcanum*, nunquam, vel raró decipiens, præ manibus semper *versandum*, & toties, prudentissimè tamen, summàque porrò cautione, in *bolis*, vel *liquoribus*, *emulsionibus* scilicet, *iulapijs*, *iusculis*, *&* *aquis*, vt magis libuerit, quoties *phlæbotomandi* per *Galenicos*, *indicatio* vrgere videbitur, *repetendum*, nec formides, nam huiuscæ, aliorumque, & præsertim supracitatorum beneficiô, sensim, & sine sensu, salium spiculis *retusis*, sontica musculorum, splancnicarumque fibrarum *crispatio*, cruorisque *concretio*, quæ *inflammationis* occasio feré reponitur, citrà alius *præsidij* interuentum, ad miraculum cedere feré obseruatur, & nugæ sunt quód *opium*, egregiaque eiusdem *inuenta*, quæ Antiquorum æqué, ac Neotericorum therapiam tam crebró illustrarunt, *paliatiuam* dumtaxat, (vt communiter fertur) *curationem* affectent, etenim

cum congruo eiuſdem vſui deteriora *phænomena*, *dolores putà*, *deliria*, *ſpaſmi*, *hemorhagiæ*, *alijque fluores*, generoſiſſimis alijs præſidijs *inexorabiles*, feré concedant, ſtultum eſt ſymptomatis tantum, intactâ *cauſá* prodeſſe, nam cum ſymptomata ſuas *cauſas*, ceú vmbra corpus ſequantur, implicat *vmbram* manente *corpore* abire, imò cum morborum quorumcumque cauſa, *acidi* per nos, vel *auſteri ſales* ſiſtantur, quibus *amarum* ex diametro, ſtultorum teſtê magiſtrâ opponitur, ideò *opium* ceú tale, non *phænomenis* tantum, ſed *cauſæ* eradicatiué, non veró palliatiué, inuertendo ſcilicet, cicurandoque *conducit*. Hac de cauſa *laudanum* Helmontij, Libauij, aliorumque Clariſſimorum ſpagiricorum, quód ſemimortuos haud rarò, aliorum præſidiorum *pudore*, ab orci faucibus, reuocauit, à *laudando* ethymon traxit, *nepentes* Quercetani, ingentis morborum, Archeique *ſedatiui* nomen promeruit, theriaca, mitridatium, aurea Alexandrina, requies Nicolai, philonium, Perſicum, Romanum, diaſcordium Fracaſtorij, & reliqua, quià *narcoticô* hoc *ſpiritû* excellunt, pharmacopeorum in Apothecis, de quibuſcumque alijs *præſidijs*, ſub magnarum antidotorum titulo, *aureis*, *argenteisque* in pixidibus, iuré triumphant.

Medicorum, vulgus laboris, experimentique tædiô, hanc therapiam impoſſibilem cenſet, ſic enim ſuâ *phlæbotomiâ* obcæcatus incedit, vt ſine ea *inflammationes*, *febres*, *alioſque graues* affectus curare chimericum ducat, & tamen *circulari* cruoris, aliorumque fluidorum *motû* (non ſine liuore, mox diſputabili) admiſsô, phlæbotomiæ

bases susdeque ruisse, quód Agirtis etiam haud latet, negare porrò non valet.

Doctissimi, Georgius, Nocera, Sardus, alijque quamplures Atletæ, qui in eiusdem tutellam strenuissimé insudarunt, *revulsionem*, *deriuationem*, *euentationemque*, vel non attingunt, vel ægris rationibus sic fulciunt, vt à se ipsis haud magno labore *fatiscant*, vndé in *copiam*, cruorisque *rarefactionem* toti intenti, hisce tantum alaborare nituntur; verum enim veró, quia hæc sua pariter *copia*, viuente in animali, vt suprà tetigimus, vbi præter corporis instaurationem, tot succorum *sequestrationes* iugiter fiunt, additâ generali per corporis peripheriam *apporehia*, quæ ad Clarissimi Sanctorij *lancem*, alias quascumque excretiones *quindecies* superat, *rarefactio* indé vt fieri queat, tam facilis captû non sit, cum materia subtilis, dum sanguis egreditur, foras pellatur, vasorum *concidentia*, quæ ad fluidorum decessum, *atmospheræ datâ pressionê*, innataque fibrillarum, sanguifera vasa cingentium, adnotante Doctissimo Bagliuio *contractio*, irreparabilis sit, internum porrò *elaterium* cunctis plausibilius, non nisi sublimiorum *montium* in vertice, *vacuoque* Bolianeo contingat, suos idcircó, & non leues etiam patiuntur manes, quare vt vt varié se torqueant, nil tamen solidi, si verum fateri tenentur adducunt, & plus *politicé*, quàm *medicé* incedendo, *crumenæ magis*, *quàm veritati*, vt nonnuli ex ipsis fateri haud erubescunt, *turpissimé* litant, & credant mihi præstantissimi Viri, vt sæpé inculcaui, quòd si *passionê*, quam pro venæ sectione

nimis tænaciter fouent, semel tantum *exutâ*, nostrâ hanc therapiam ad incudem reuocarent, non sine conscientiæ *nota* tandem agnoscerent, citrà *venæ sectionem* nedum *inflammationes*, & *febres*, sed alios quoscumque *affectus*, quibus *phlebotomiam* necessariam ducunt, citiús, tutius, imó perfectius sanari, *sed surdis fabula naratur*.

Purgatio demum, vt vt Hipocratis præscriptô anguê, canêque peius in *acutorum*, *inflammationum* maximé *initijs* vitanda feratur, quód de *validis* forté *electiuis* comuniter nuncupatis intelligendum velim, *ecoproticis* tamen, *leuibusque* instituta, mihi haud raró felicissimé cessit, nam *oleô* lini, vel *amigdalarum dulcium*, aut *mannæ* dilutô, in alium finem, ad *anacatharsim* scilicet promouendam, pectusque *extricandum* exhibitô, laudabilî indé præter expectationem sequtâ *diarrheâ*, dolorem, & febrem sustulisse, non sine *stupore* deprehendi, quód vt indé accesserit, diuinare vix valeo; verum quia *consensus vnus, conspiratio vna, consentientia omnia, &c.* fieri potest vt abdomen exiguô vt vt ponderê solutum, incumbenti thoraci, eiusdemque vasis se expandendi locô concessô, restitutôque fluidorum motû, omnis molestia porró decedat, & sic si non per se, & directé, per accidens tamen, & obliqué purgationem prodesse quandoque censerem, hac de causa, *emeticus* Rullandi *liquor*, *calomelanos* Turquati, *mercurius vitæ*, Cornachini *tricerberus*, Algaroti *puluis*, aliaque quàm plurima, haud exigvum sibi compararunt applausum. Ego tamen tantum non

audeo,

audeo, sed leuibus, & paregoricis, *mannæ* scilicet *dilutô*, vel *olei amigdalarum*, aut *lactis*, vnà, vel alterâ sorbilatione contentus, minori tumultû, haud infelices euentus, experiri consueui, eòque citius, si congruô sex rerum nonnaturalium vsû curatio porrò procedat.

Aer ergó ne rigiditate, & præssione *phlogosi* officiat, calidiusculus semper seruandus. *Cibus* primis saltem diebu, sorbitionibus ex simplici iure pulli, aut carnis vituli, vel veruecis, *nisi regio, & consuetudo aliter suaserint* sufficiet. *Potus tepidus* magis quam *frigidus*, præsertim si *torax* affectus fuerit, propinandus; *Vinum* vbi vires debiles, Patiens morosus, vel *phlogosis* ingens haud fuerit, *parcé* tamen, imó *spiritus* eiusdem *camphoratus*, *diaphoretica quadam aqua, vel pectorali decoctione* pro more *dilutus*, verendus non est. *Somnus* cum ad diaphoresim, vnicam, tutamque acutorum, *inflammationumque* feré *medellam* conducat, aliasque *euacuationes* hoc in casu *funestas* forté moretur, *hypnoticis, & paregoricis*, si quandó vigiliæ diutius vrgent, inuitandus. *Excreta*, nisi quæ ad *anacatharsim* spectant, in reliquis *cautissimé* sollicitanda. *Retenta* ne indulgentiorem ob victum *molesta* valdé sint, *ad crisim* vsque seruanda, in *animi* porrò *pathematis*, vt in febribus *incedendum*, in *pleuritide* præsertim, seú *pleuropneumonia*, vbi maius periculum, imò vitæ iactura *in consternatione* magis, quam alibi, vt diximus, hæret.

DE DOLORIBVS

SVB Dolorum idea eos non comprehendimus, qui *inflammationes* prodromas comites, aut pedissequas habent, quia cum de illis præcedenti in tractatu fusé dictum iam sit, quamuis in fiendi, progrediendi, curandique modo minimé differant, ideó illis posthabitis *de ijs tantum*, qui citrà *phlogosim* (vt sunt *cephalalgia*, *hemicrania*, *otalgia*, *odontalgia*, *conuulsio*, *colica*, *lithiasis*, *artrithis*, *rheumatismus*, *disuria*, *ischuria*, *stranguria*, *celtica*, *scorbutica*, *hippocondriacaque lues*, *&c.*) vt plurimum vrgent, agemus.

Licet dolor solius *tactus* pathema sit, adeóvt ad ipsum tantum contrahi videatur, tamen quia omnes ad sensus ità protenditur, vt sentire nil aliud, quam quodam *pati* apud Philosophos sit, sic tam tristem, quàm iucundam sensationem, sensibus cunctis communem esse contingit. Fit ergò sensatio, quotiescumque non simplex species, nudaque qualitas, vt aliquibus placet, sed *corporeum* quodam, & materiale, vt ait Lucretius.

Tangere enim, & tangi, sine corpore nulla potest res.

sensvum organa appellens, eorumdem fibrillas velicando procedit, vndé postea iuxtà obiecti indolem, plus, minus commotæ *Animam ipsam* ad sensationem inuitant hâc differentiâ, quód si *vibratio* blanda, mitisque fuerit

iucunda

iucunda, sin autem rudis, atque molesta, *tristis* [quòd idem ac dolor] sensatio porrò sequatur.

Doctissimus Ernestus *hanc hypothæsim*, ab omnibus feré scholis receptam, sicut & *reliquas*, ceú vanam, & futilem prorsus explodit, & Animæ *energiæ* tantũ exemplò *iræ*, *tristitiæ*, *gaudij*, *terroris*, *nauseæ*, *&c.* quæ vllô interuenientê *materialî extrinsecô*, & varias fluidorum motiones, & diuersas sensationum ideas effingunt, [quare ad *actionem* potius, quam *passionem*, sensationem reducit] hoc munus concredit, verum enim verò quià *immaterialibus* porró *motibus*, tam ab Anima, quam sensibili ab obiecto *expressis*, abstracté, & methaphisicé nimis procedit, ideó hôc eidem sæpissimé elargitô, in quem finem *Animi pathemata* inter res non naturales iuré sistuntur, non ita tamen quin, & ab alijs occasionibus pendere queant, sentiendum.

Sic dolor de quo impresentiarum est sermo, vt vt ab *Animi pressuris* concitari haud rarò consuescat, vt plurimum tamen, materialibus à causis, mox ab aere, mox ab alimentis, &c. deriuatis, præter spinas infixas, vulnera, luxationes, lumbricos, venena, stibiata, mercurialia, aliaque quamplurima, à quibus, & cruciatus *immannissimi*, excretiones *molestissimæ*, *funestissimique* spasmi sæpé contingunt, *colici*, *nefritici*, *celtici*, *scorbutici*, *&c.* qui non nisi ad causæ remotionem concedunt, palam demunstrant.

Quòd inde dolor à *solutione continui* [vt communiter fertur] *tantum* procedat, falsitatis euinciunt, vlcera,

ra, vulnera, luxationes, abſceſſus, &c. quæ non niſi ruditer tractata dolent, quieta verà obmuteſcunt, *imò* cum in neruo puncto, aut leuiter ſauciato, totus reſcindi ad tollendum ſpaſmum conſueſcat, *intendi* magis, quam *minui* dolor deberet, quod cum non ſuccedat, non à *ſoluta vnitate*, ſed ab aliquo alio dolorem oriri autumandum, nec eſt quod regerant ob demptum particulæ *ſenſum* dolorem recedere, quia licet de parte *infrà* inciſionem verificari queat, non ita, vbi *ſuprà* ſenſus, & motus ſuo in vigore conſiſtunt.

Porrò cum innumeræ continui ſolutiones occurrant in quibus non ſemper dolor percipitur, vt in vulneratis, atque percuſſis, quibus non ſtatim, ſed cum vulnus *tractatur*, percuſſioque comprimitur accedit, imò & variæ aliæ *vnitatis ſolutiones*, *tumores* putà, *edemata*, *ſcirri*, *hidropes*, *vteri*, *geſtationes*, *lupi*, *cancri*, *carcinomata*, *enormeſque* aliæ *excreſcentiæ* ad annos sine dolore geſtentur, non ſolutam vnitatem *tantum*, ſecus indolentia nuſquam adeſſent, ſed vel Animæ, vel animalis ſecundum alios familiæ *attaxiam*, vt in conuulſſione flatulenta *Granſ.* communiter dicta, *doloris* cauſam adeſſe, cum ſaniori Medicorum ſcola ſentimus.

Nec eſt quòd dicant Animæ *energiam*, prout *tonicam* fibrillarum *tractionem* intendit, *continui pariter ſolutionem* afferre, quia si sic eſſet, naturali in motu, vbi fibrarum diſtractio, *haud diſparî* modô concurrit, dolor ſemper adeſſet, imô cum in curſu, ſaltu, chorea, vbi *violenta* fibrarum *diſtractio* accedit, non dolor, ſed *voluptas* feré

ſequatur

ſequatur, non ſimplicem per conſequens fibrarum *diſtractionem*, ſecus vitalis æconomia *continuô* vrgeretur *dolorê*, ſed talem dumtaxat, quæ naturalem modulatricum fibrarum ſtaſim perturbet, *doloris* occaſionem fieri annuendum, nec militat doloris differentia, quæ magis in vna, quam altera parte percipitur, minus quòd alius grauativus, alius diſtendens, pulſans, terebrans, vrens, &c. ſit, nam præter quam quòd, varia é fluidorum textura, vt plurimum tamen ex partis ipſius indole contingit, etenim cum quædam magis, minuſque *laxæ*, fibris videlicet plus minus inſtructæ occurrant, ideò quæ maiori fibrarum *ſuppellectile*, quæ facile contrahi, Animamque ipſam turbare queant gaudent, *exquiſitiorî*, quæ minorî, *hebetiorî* ſensû donantur, ſic *oſſa*, *cerebrum*, *&* *nerui* vt vt innumeris componantur fibrillis, eorum tamen ob *rigiditatem*, vt in oſſibus, vel *laxitatem*, vt in *cerebro*, *&* *neruis*, quia vel lenté tantum, vel nihil contrahi queunt, vndé vel exigua, vel nulla attaxia conſequitur, ideó vel nullus, vel obtuſus dumtaxat *doloris* ſenſus emergit, é contrà membranæ, *cerebri* ſcilicet *meninges*, *dura præſertim mater*, *pleura*, *diaphragma*, *mediaſtinum*, *pericardium*, *perioſtia*, *peritoneum*, *imò ventriculus*, *inteſtina*, *vterus*, *veſica*, *reticulariſquè peripheriæ textus*, quia ſimplici fibrillarum, partim in *glandulas*, pro ſecretionibus conglobatarum, partim in rectum, obliqvum, & tranſuerſum, prò *ſenſu*, *motu*, *&* vt alijs placet *nutritione*, in quem finem, maior eorumdem pars conſtanti oſcilationê vrgetur, texturâ

 conſtat,

constat, ideó in illis magis, quam reliquis, maiorem ob crispationem, *animæ* per consequens turbationem, dolores acutiores contingunt.

Hoc palam, ne dum in Hominibus, qui ad simplicem hostium, armorumque occursum, imó & in somno *dolent*, *anxiantur*, & quandóque *deficiunt*, sed & in Brutis ipsis euincitur, vndé canes ad *lapidis*, *baculi fustis*, *&c* aspectum, vt vt minimé lædantur, ceú dolentes *eiulando* decedunt, & reuerà cum *sensus in nobis sint*, tristisque sensatio *vitalis actio* simpliciter adsit, cum nec in ense, neque in baculo, ceú meris occasionibus, neque corporis in particulis, secus *mortui* puncti, aut vulnerati dolerent, sed in *anima ipsa*, *vt sentit Clarissimus Ernestus* reperiatur, non solutam partium continuationem, quæ in dictis casibus minimé accedit, sed *Archei*, *siue Animæ turbationem*, doloris ideam suscitare autumandum, sic in *psora*, *scabie*, *serpigine*, alijsque cutaneis *infectionibus*, vt vt *scalptus continui solutionem* ad puris, *sanguinis*, *pedicellorumque* expulsionem adducat, tamen quià ad priorem ditionem impulsus, per Santorinum, latex mox reuocatur, ideó non *dolor*, sed *voluptas*, notante Vuilisio feré consequitur.

Occasionalis *dolorum* horum omnium causa, vbi *ab Animi pathematis* minimé accesserit, *eadem ipsissima est*, quæ in cordis, arteriarumque *fibras* impingens, *febres*, quæque musculorum, viscerumque *villos* percellens, *phlegmones* excitare *probauimus*; nam si *albugineus succus*, *limpha*, aut alius *latex*, rigidis aduncisque *spiculis* onustus, é vasis excidens,

excidens, corporis peripheriam, perioſtia, vel membranoſas alias particulas *inuaſerit*, iuxtâ obſeſſæ partis *indolem* determinationem aſſumens, vt vt idem *Protheus* iugiter ſit, diuerſimodê tamen indigitari conſueuit, ſic ſi in plurimas partes, & circà corporis habitum oberrauerit *rheumatiſmi*, ſi in artus *artrithidis*, ſi vnicum dumtaxat articulum, mox *chiragræ*, mox *podagræ*, *gonagræ*, *iſchiadis*, *&c.* nomen aquirit, ſi dentes porró, vel aures, *otalgia*, *&* *odontalgia*, ſi cerebri meninges *cæphalalgia*, aut *cæphalea*, ſi alteram dumtaxat partem *hemicrania*, ſi pleura, mediaſtinum, diaphragma, &c. citrâ *inflammationem*, *pſeudopleuritis*, *pleuropneumonia*, ſi ventriculi, inteſtinorum, meſenterij, aut renum *fibras*, *colica*, *iliaca*, *nephritica*, *Hÿppocondriacaque* affectio vocatur, ſi gingiuas, fauces, palatum, vel crura *ſcorbutus*, ſi perioſtia, & internodia *ſiphilis*, hâc tamen differentiâ, quod vbi *ſtigiam*, *regiamque* indolem contraxerit, *vlcera*, *eroſiones*, *oſſiumque caries*, qvum veró *acerbam*, &*ponticam*, *bubones*, *gummata*, *anhelitus*, *inceſſuſque difficultates* adducat, ſi ad ſtomachum, *cardialgiam*, *vomitum*, *vtramque choleram*, *&c.*, ſi ad veſicam lotio immixtâ diuerterit, *dyſuriam*, *ſtranguriam*, *iſchuriã*, ſi ad anum *teneſmum*, *&c.* ſed quid porrò! nullus *dolor*, nullus *cruciatus*, nulluſque *ſpaſmus* nec datur, nec dabilis eſt, qui truci ab hoc ſatellite ortum ducere haud queat, & quia ad Clariſſimi Etmulleri mentem quilibet dolor, prò vt à ſpaſtica fibrarum contractione productus, particularis *epilepſia* audit, ideó eó modó, quô *ſontica* cordis, arteriarumque *contractio*, viſcerum, musculo-

 rumque

rumque *inflammatio* tractatur, *dolores* pariter, dummodó à causa procatarctica, luxatione putà, calculo, spina, vulnere, ictu, &c. haud fiant, in quo casu extranei *remotio*, aut repositio præcedere, si fieri posset, semper deberet, tractandos esse iam liquet, & quia curationis vis in *Archei sedatione*, acutorumque spiculorum *retusione* consistit, hinc vnâ fideliâ (vt fertur) duos dealbando parietes, *paregoricis*, *hypnoticis*, *narcoticisque* præsidijs absolui curatio potest, sic in capitis, aurium, dentium, fauciumque *doloribus*, præmisso *bolo*, vel *tragea*, ex *oculis cancrorum*, *cornu Cerui præparato*, *stibio diaphoretico*, vel alio ex supra recensitis magis vsualibus, *emulsiones hypnoticæ* vtramque paginam, vt plurimum complent.

℞. sem. melon.
amygdal. dulc. mundat. a. ʒ. vj.
extr. emuls. s. a. in s. quant. aq. stilat. nimph.
aut viol., cui ad syr. de mæconio ℥. j.
manus Xpi perlatæ ʒ. j.
cap. pro dos., &c. vel.

℞. Corall.
succin. præparat. a. ℈. xv.
nepent. Quercet. ℈. ij. vel iij. cum tantillo conseruæ violarum aut rosarum recentis fiat bolus cap. superbib. aq. stillat. ceras. nig. ℥. j. aut ij.

Jn pectoris, faucium, gulæ, ventriculi, intestinorum, mesenterij, renum, vesicæ, vterique cruciatibus, post citatorum absorbentium *dosim*, *oleum amygdalarum dulcium*, vel *seminis lini recenter expressum ad ℥. iij.*

℥. iij. *ad sex vsque* iuxtâ patientis ætatem, vel per se, vel in *iusculo coxæ vituli*, *aut parui pulli gallinacei* (vt moris est), aut in forma *eclegmatis* propinatum, spastica sic masculé infringit spicula, vt ex se solo citrà alius *præsidij* interuentum *curationem* feré perficiat, quòd si ad votum, vel non respondeat, vel præstó non sit, vel admitti, vt passim occurrit minimé velit, *azellorum præparatorum puluis ad ʒ. j. in vini alkool cochleari vno*, *aut altero*, vel *in aqua cerasorum nigrorum*, aut *cinamomi*, vel etiam *in vino*, aut *cereuisia* oblatum, villissimum licet, vlliusque sumptus *præsidium*, quosqumque, sed præsertim inferioris ventris *cruciatus*, ad miraculum sedat.

Eundem effectum præstare *folia ficus*, *& vlmi* in vmbra siccata, inque *pollinem* ad ʒ. j. *in iusculo* propinata profert Doctissimus Bagliuius, haud dissimilem sortem obtinere *puluerem radicis bardanæ ad ʒ. ij. in ℥. iiij aut vj. aq. stil. fol. eiusdem* exhibitum, experti haud semel feliciter sumus, item *puluis testiculorum equi preparatorum ad ʒ. pariter vnam* vel *alteram* in *iusculo* aut *aqua flor camomillæ* oblatus, propriâ experientiâ satis laudare nequit Rodericus Fonseca.

Rheumaticos indé, *celticos*, *scorbuticos*, *aliosque catarrhales* communiter nuncupatos, vt vt contumacssimos, præter reliqua à practicis commendata, *laudanum solidũ* Quercetani, vel *liquidum* Helmontij, vt alia *opij* præparata subticiam, ad patientis genium, vel *liquida*, *vel solida* in formâ, vnô, aut *alterô* citrà delectum ex citatis *alchalicis* exceptum, cui haustum *aquæ ex cornu Cerui rásu-*

rasura, vel *alius ex diaphoreticis*, *card.* ſcilicet **bened.**, ***totius citr.***, *ſcorzon*, *borag.*,*bugloſ.*,& ſimilium ſuperbibat, ***ſudore*** mox excitato, tam ad prophilaxim, quam therapiam, nec medicum, nec ægrum, dummodò rité, apté-que vſurpetur, ſed pré reliquis *mercurio diaphoretico*, celtica præſertim in lue, conuenienti doſi permixtum vſquam decipiet.

Jn *artritide* demum, Iatrices *opprobrio*, ægrorumque *ſupplicio*, innumeri licet, vt Paracelſus, Cneufelius, alijque Clariſſimi Viri perfectam curationem oſtentent, tamen vel tam *arduis*, & *abſtruſis præſidijs* procedunt, vel *hijsdem* ſibi ſeruatis nudam therapiam porró relinqunt.

Lodouicus Teſti Regienſis, in opuſculo de *artritide* nouiſſimé evulgato, haud *ingratâ* eiusdem præmiſsâ æthiologiâ, *lactis ſaccharum* prò infalibili *arcano* diuendit, quid indé hoc ſit, quomodòque paretur *recondens*, à paucis, vel nullis, Venetijs licet *venum* exponat, quòd ſciam expetitur, immeritò forté, nam cum *lac* artriticorum *ſolatium* communiter audiat, eiuſdem per conſequens *præparata*, & maximé *cremor* in ſacchari *formam*, vt reor *redactus*, præſentaneum, ceú anodinum, potenſque ſalium domator, prodeſſe non nisi valebit, eòque magis cum varijs *experimentis* feliciſſimé ceſſis, eiuſdem præſtantiam palam remonſtret; Nos vt vt pluries idem comparare ſtuduerimus, hactenus tamen voti compotes minimé fuimus, obtentô, ſui quid valeant humeri, quid ferre recuſent, publicum in bonum, non ſine *curioſitate* experiri nitemur, interim aquâ *Reginæ*

Hun-

Hungariæ, *aut ſpiritù vini camphoratò*, *aut oleô violatô*, *vel roſatô*, additâ decentî *ſpiritus ſalis ammoniaci doſî*, vel vrgentibus nimis cum phlegmone doloribus, *lactê tepentê*, *per ſe*, *aut vini ſpiritû*, vt dictum, *camphoratô anaticâ portione ivunctum*, articulo dolenti applicitô, ſuprà citatiſque *hypnoticis*, *liquida*, *vel ſolida in forma* Patientis genio accomodatis, doloris *ferociam*, non sine emolumento *mulcere* pergemus; & hæc therapia tam facilis, tam expedita, iucundaque eſt, vt mirari non desinam quomodo *G lenus* acutiſſimæ ſecus aciei *Thoparca*, cum ſuis ſectarijs, tutiſſimô *hypnoticorum*, quorum tot nobilliſſima inuenta ſuis in pharmacopeis oſtentat *præſidiô* (cuius vires haud ignorauit) poſthabitô, profusiſsimas, terroriſque plenas in dolorum medellam, ad *deliquium vſque euacuationes* ſeligere maluerit, tantòque magis cum *ſanguis*, ne dum in hiſce, ſed alijs quibuſcumque doloribus sic innocens sit, vt *iniuſté* cur ita mulctetur, ſummô iure conclamat, *vindica Domine*, *&c.*

Ommitto hic reliqua præsidia, cerata putà, *fomenta*, *inunctiones*, *cataplaſmata*, *balnea*, aliaque in similibus casibus, & præſertim *abdominis* in cruciatibus adhiberi conſueta, quibus licet parum, nihilque tribuam, tamen quia, nobis etiam quandòque imperantibus (ideam forté inuertendo) profuiſſe ſunt viſa, vtvt *incaſſum* ſepiſſimé, & non nisi *ingenti* cum ægrorum, adſtantiumque *moleſtia*, *&* *diſpendio* exciderint, eorum tamen circa delectum, Medicis aſſiſtentibus ſuis Fautoribus locum dimitto, eóque magis si forté expetantur, quoſcum-

cumque apud practicos *fusissimé* prostent.

Doctissimus Pancionus, & Bagliuis *duræ matris* anatomê institutâ, eiusque munere detectô, *à solidis* magis, quam *liquidis*, motricum scilicet fibrillarum rigiditate, dolorum contumaciam deriuant, hinc *inunctiones*, *fomenta*, *balnea* reliquis præsidijs præstare contendunt, aliquibusque casibus in scenam adductis, suá hypothesim roborare nituntur, ego vt innui, hanc sortem expertus rarissimé sum, verum quia de *doloribus*, *malorum extremis res* agitur, ad quælibet *præsidia* pro eorumdem tirannide arcenda confugere par esse haud contendam.

Galenus in stomaci, ventrisque doloribus *frigidæ*, imò *gelidæ* potum summis laudibus effert, quod licet paradoxum, & ab Hipocratis mente, qui *frigidum*, *ventri*, *partibusque membranosis* infensissimum profert alienissimum sit, tamen *quosdam vnô die* (& sunt Galeni verba) *vel potius hora vnà*, *frigidæ potione leuatos*, *quorum alijs non modò dedi aquam fontanam recentem*, *sed etiam*, *quæ esset niue refrigerata*, *veluti Romę præparare solent*, exponit, nec sine ratione, nam cum acres, nitrososque succos, stomacho, ventrique infensos dulcorare, *gastricique* fermenti *anomalias* tollere peroptimé queat, summo iure prodesse videtur, & ego haud semel huiuscé facto experimento, in *pijcrocolis* præsertim, *exustisque* subiectis *vehementissimos* pectoris, ventriculique cruciatus, *frigidæ* exhibitione fugasse deprehendi, quibus omnibus si congrvus sex rerum nonnaturalium *vsus*, & qualis in febrium therapia accedat, dolores quoscumque solui, nullus inficior.

DE

De affectibus Spasmodicis

LICET tam febres, quam *inflammationes*, imó dolores, feré omnes, *spasmodicæ* sub contractionis *etymo*, vt notauimus, peroptimé veniant, tamen quia *conuulsio* communiter dicta, *epilepsia*, *tremor*, *&c.* sensibilioribus, & ad oculum conspicuis magis *contractionibus* exercentur, ideò sub *affectionis* huiuscæ censu ab Antiquis dumtaxat comprehensa fuisse, eorum monumenta testantur. Est ergò *conuulsio*, *tonica* ad suam originem (*non neruorum*), qui cum solidô haud alligentur principiô, contrahi nequeunt, sed *musculorum*, vel melius *motricum fibrarum retractio*, quæ indé quia diuersimodé fieri contingit, ideò si anteriorem in partem *epistotonos*, si in posteriorem *opistotonos*, si verò in neutram, ità, vt duobus antagonistis simul, & semel agentibus *rigida* pars seruetur, *tetanos* nuncupatur.

Hæ ædem differentiæ, quæ vbi plures, vel omnes simul musculi plectuntur fieri contingunt, in particulari pariter euenire solent, nam cum quælibet pars, quæ mouetur, *musculorum* beneficiò dumtaxat moueatur, sequitur, quod ne dum quælibet *pars*, sed & quilibet *musculus*, imó simplex *fibrilla*, vt de *inflammationibus* suprà

notauimus, triplici hoc modo *retrahi*, *&* *conuelli* queat, sic si in oculorum musculis contingat, *strabismus*, mox ad vnum, mox ad alterum canthum, mox sursum, mox deorsum, iuxtà affecti lacerti indolem sequitur, si veró omnes simul musculi antagonistæ trahantur, tunc orbitæ *tetanos* (vt in Pueris, & Mulieribus) passim occurrit, si in altero faciei musculo, *oris tortura*, si in vtroque *risus sardonicus*, siue *cinicus spasmus* producitur, sed quid porrò! nulla est *pars*, nullus *articulus*, qui eò modô, quôd de *oculis*, *&* *ore* adnotauimus *conuelli*, *retrahique* non valeat.

Occasionales contractionis huiuscæ causæ, *moleculæ* quædam sunt, quæ nimis *rigidæ*, vel *irregulares* cum motricum fibrarum *porulis* minimé simbolisantes, easdem, plus iustô extendendo, aut *fodicando*, vt decurtentur, sursumque vnà cum parte, cui anectuntur ducantur, non siné *dolore* compellunt.

Hæ porrò *particulæ*, si communi cum neotericorum schola sentire fas est, alius indolis esse non possunt, quam *acres*, vel *austeræ*, nam cum rigiditas, cogente ab *acido*, fodicatio veró, pungente ab acri feré procedat, fit quôd quia *fixæ* nimis, imò *irregularibus*, quandoque, & *hamatis cuspidibus*, austeritatis parentibus præditæ, *dissimiles*, vel *angustos*, vt diximus, motricum fibrarum porulos tam facilé tranare haud valent, tenaciter ibidem *fixæ*, *&* *affixæ*, diuturnam, & constantem tractionem, *conuulsionem proprié dictam* producant, sin autem ab amplexibus, quibus tenaciter nimis irretiebantur solutæ,

suique

ſuique iuris factæ, *volatiles*, *irequietæque* euaſerint, tunc innatâ quâ pollent pernicitate, *acutis* angulorum *ſpiculis*, muſculorum fibras per interualla vrgendo, *Animæque Staſim* turbando, non *tonicæ*, ſed *clonicæ* convulſionis, *ſpaſmodici motus* dicti, auctores euadunt, quas inter, quia *tremor*, ſiue *clonica* vniuerſi authomatis *vibratio* agmen ducit, ideò de *tremore* primó, mox de reliquis *ſpaſticis* affectibus, ſigillatim agemus.

Eſt enim *tremor* vibratiua totius corporis, vel artus alicuius dumtaxat cum *frigoris ſenſu*, vt in intermittentium febrium recurſu, vel hyemali in conſtitutione, vel non, vt in *tremore* veré *ſpaſmodico*, *interpollata concuſſio*, & fit, non vt communiter fertur à peccantium humorum *halitibus*, iuxtà quorum indé maiorem, minoremue *acrimoniam*, vt à bile *rigor*, à malancolia *horror*, & à pituita *frigus* producitur, neque ab humorum *ſarcina* naturæ humeris improportionata, quia cum humores iſti, vel non ſint, vel tanta in copia, vt *bilis*, augeri recuſent, porrò via, per quam hoſtilis hæc *apporeia* neruoſum ſyſtema, corporiſque ambitum appellat, aut eructet, remonſtrabilis facilé haud ſit, *ſarcina* indé in *ſenibus*, *valetudinarijs atrophicis*, *timidis*, ſimiliſque farinæ *ſubiectis*, quibus ſecús *tremor familiariſſimus eſt*, locum vix habeat, propriô idcircó pondere illabitur, ſed fit [meliori ſemper ſaluô *criteriô*] quotieſcumque *exoticum* aliquod, & *inſolens* per ſe aut terrifica ſub *larua*, vt in rerum horribilium, *Ferarum* ſcilicet, *hoſtium*, triſtiumque *nunciorũ* occurſu conceptum, *Archeum*, *ſiue Animam* ità percellit, vt

 gorgoneum

goneum ceù ad aspectum, *vitalis œconomiæ* laxatis habenis, intusque retractum, & *fluida sisti*, & *artus exanimari*, vt sic dicam, donec vires collegerit permittat, vel vt intermittentium febrium in initijs, cum *rigidæ*, *acresque* nimis particulæ, *cruoris*, succi *neruei*, *limphæ*, aliusque *laticis* sinum ingressæ, *cogendo*, & *stipando* quominús debité circulentur, corporisque peripheriam *appellant*, impedimentô cum sint, iuxtà indé maiorem, minoremque *fluidorum* suflaminationem, mox tremoris, mox horroris, mox frigoris, donec extricentur, occasiones euadunt.

Jn *senibus* porrò, *valetudinarijs*, *atrophicis*, *&c.*, ab ijsdem quidem molleculis, sed elasticis, actiuisque viribus sic destitutis, vt cum non habeant, quibus solicitentur, neque vrgeantur, torpore indé, & segnitie in salsum tandem migratæ, né dum *tremoribus*, sed, & *pruritibus*, *tussibus*, *catarrhis*, *vrinarum difficultatibus*, alijsque huiuscæ comatis *ærumnis*, rudimenta ponunt, in Archei demum *furore*, *irà*, *terrore*, & *consternatione*, vbi simplici *horribilium*, aut *venerabilium* rerum obtutû, vel *hostis*, tristisque *nuncij* occursû, in fatales *tremores* incidere quandòque contingit, prætèrquamquod ex Clarissimi Gassendi à consimilibus simulacris *terrificis*, exosisque ab obiectis depeculatis, sensuumque in organa, non siné molestia receptis peroptimé deducitur, ob turbatam Animæ stasim, quâ internis, vt diximus, partibus relictis, ad externas *in ira*, é peripheria veró, ad centrum, in metû retrahitur

[quare

[quare timidi, ceú lepores, cerui, &c. de *conglaciato sanguine* feré quæruntvr] succedit; In pueris veró, mulierculis, debilibus, & valetudinarijs, in quibus fluidorum concretio solennis est, *actiuarum* particularum *incitâ* feré contingit, ab ijsdem demum causis, quibus, & febres, & inflammationes, & dolores fieri remonstrauimus, *tremorem* pariter, vtcumque sumatur, siué *vniuersalis*, siué *particularis*, capitis putà, brachij, cruris, &c. fuerit, si non in totum fieri, vt plurimum saltem foueri solet.

A convulsione, & motibus convulsiuis proprié dictis, quorum vel prodromus, vel pedissequus *tremor* feré semper est, non nisi secundum magis, & minús differre constat, nàm in *convulsione* particulæ *austeræ* magis, & fixé, in motibus veró *spasticis*, & convulsiuis *volatiles*, *&* *acres*, imó per Doctissimum Vuillisium, pirij pulueris ad instar *explosiuæ* occurrunt, quare quoad præsidia mediô modô incedendum, & sic vt *alchalica* non tàm *volatilia tonicis*, neque tàm *fixa*, vt *clonicis in insultibus* eligantur & sit exemplum

℞. *Conf. flor. Anthos.*
primulæ veri
calndulæ
Cariofilorum à ℥. ß.
magist. corn. Cer.
succini
ocul. Canc. à ℈. ij.
spermatis. Cæti

teriaca

theriacæ
mitridat.
conf. Hiacint.
Alchermes a. ʒ. j.
syr. de coral. Querc.
de corticibus ctiri a. q. s. f. mixt. in form. opiatæ de qua cap. ʒ. j. per interualla superbibendo parum *vini*, aut *cereuisiæ*, *vel.*

♃. Aquæ *Theriacal.* ℥. ij.
spir *Cerasſ. nigr.* ℥. ß.
tincturæ Castor. ʒ. ij. m.cap. ex cochleari vt suprà.

Ad idem valet *Elix. vitæ, proprietatis, senectutis* Batinelli, quibus si inunctiones ex *oleis* balsamicis dictis accesserint, qualia sunt *nucis miristicę*, *cariophillorum*, *macis*, *lauendulæ*, *Castorei*, *lumbricorum*, *terrestrium*, *vel ad spasmum* magni Ducis Etruriæ, per se, vel spiritibus, *vini* scilicet, aquæ *Reginæ Hungariæ*, *anthos*, *anisorum*, *&c. ad gut.* aliquot iuncta, vel fotus ex *herbis*, *&* *floribus cæphalicis* nuncupatis, morbi Triumphus desperandus non erit

Jn Pueris veró, quià vt plurimum ab inglvuie, lacte corrupto, aut vermibus fieri consueuit, ideò leui prægressa *purgatione ex resina ialapę*, extracto *rhabarbari*, *syrupo de floribus persicorum, de cicor. cum rheo, &c., Antialminticis* selectioribus, vt sunt *ethiops niger*, *spir. cerasor. nig.*, additis *spiritus calcanti* ℈. *vij.*, *aqua mercurialis saccharata*, *flor. aurantiorum*, Clisteres *ex lacte*, suppositoria *ex melle*, & similibus procedendum.

Jn ſenibus demum, debilibus, valetudinarijs, & timidis, præter recenſita *victû analepticô*, *generoſiſque* potionibus, vt *vinô* Hiſpanicô, Grecô, Maluaticô, vel eorumdem *ſpiritû*, *cocolatâ*, & ſimilibus occurendum. Ommitto hic innumera alia præſidia, hoc in caſu ab Auctoribus paſſim commendata, & præſertim *ſtercus Pauonis ad* ℨ. j. *in ſpiritu vini*, leporis *cerebellum aſſatum*, *caſtoreum*, *ſuccinum*, &c. in eodem *ſpiritu*, vel *aqua ceraſorum nigrorum*, aut *florum tilliæ* iuſtâ doſî propinatum, ſicuti *foueas*, *luta ſulphurea*, *hyppocauſta*, & ſimilia, quia cum intentio noſtra ſit *morbi radici* dumtaxat, vnum, aut alterum, *genuinum* tamen, magiſque *proprium draſticon* aptare, hiſce idcircó tantum contenti, præter *congruum* ſex rerum nonnaturalium *vſum*, qui iuxtà cauſarum *diuerſitatem*, & maximé circà *aeris*, *cibi*, *&* *potus* electionem *variare* pariter debet. vltró vela non damus.

DE

De Epilepsia.

QVIA *Spasmodicas* inter *affectiones* communiter dictas, Principem locum *epilepsia* iure meretur, ideó post *tremorem*, qui eiusdem vt præco, *tristisque* nuncius feré præcedit, de eàdem ceù veré *spastica*, quidni *caduca*, vt etymò audit, eiusdemque *speciebus* agemus.

Est ergó *Epilepsia* vniuersalis, vel particularis *microcosmi*, [macrocosmi terræ motus adistar] cum fatali vt plurimum Principum functionum *eclipsi* concussio, *metheora quidem tam formidabilis, abdita, & horrenda*, vt eiusdem indolem, Antiqui quasi ignorarent Supremo à Numine *reatvum* in pænam velut dimissam, nunc *Sacrã*, nunc, *magnam*, nunc *sonticam*, *astralem*, *lunaticam*, *sputatoriam*, *&c.* non sine ratione vocarint.

Tam diri phænomenis occasio, mox *viscidæ*, *tenacique pituitæ*, mox *terrestri*, *crasseque bili*, mox *melancoliæ*, animalium spiritvum, neruosum in systema, sensvumque organa iter, non in totum, secus non differet ab apoplexia, sed ex parte tantum claudenti, ab Antiquis tributa fuit, verum quià celeritas, quâ accedit, & facilitas, quâ patientes feré omnes, vlius citrà læsionis vestigium, ad consueta munia dimittit, *terrestreitatæm*, *& visciditatem* agnoscere nequit, ideò ab alijs

vel

Vel *auræ deleteriæ*, *& inebriatiuę*, *vel frigido*, *narcoticoque vapori*, animales satellites in excursu sistenti, demandata fuit. Uerum quia, vt suprà de tremore innuimus, *vaporum* ascensus, viam per quam in caput inuolet hactenus assignare non valuit, animalesque spiritus, ceú *non entia*, à nonnullis repudiantur, ideò ré pressius spectatâ, vel *nitro sulphureis, pirij pulueris particulis* cum Vuilisio *æmulis*, vel ob *explosionis* in loco *humido* difficultatem, *acribus, & austeris*, qvum albugineo, nutritioque *succo*, pro motricum fibrillarum *pabulo*, *& exercitio* inmixtæ, easdem, mox *vrgendo*, *& vellicando*, cum saniorum feré omnium schola, occasionem tribuimus. Hinc indé sequitur vt *succi prædicti*, prout *siluestribus hisce salibus*, plus minus *onusti* procedent, mox *magnam*, mox *paruam*, mox breuem, longam, frequentem, raram, vniuersalem, vel particularem epilepsiam producant.

Aliæ differentiæ porró, quæ innumeræ, mirabilesque feré sunt, quatenus scilicet alios currere, stare, deambulare, cadere [quarè caducus] ridere, flere, cantare, contremiscere, saltare, vt in *chorea* Sancti Viti, *tarantismo*, *hijsterica* passione, magno cum adstantium stupore adnotantur, captú dificiles minimé sunt, nam cum non ex peculiari, *miasmatis idijosincrasia* (vt vlgó habetur) sed ex vario musculorum affectorum *ministerio* deduci queant, cum alij ad *loquelam*, alij ad *cursum*, *choream*, *saltum*, *&c.* destinati, non secus ac *citharę cordæ*, aut *organi fistulæ*, iuxtà earumdem *structuram*, vt vt ab eadem manu pulsentur, eodemque aere inflentur,

diuersos promunt *concentus*; Sic humano in authomatæ prout eadem *spicula*, vel *omnes*, vel *peculiares* dumtaxat musculos, eorumque *fibras* vellicare continget, mox *vniuersalis*, mox *particularis*, mox *vna*, mox altera *gesticulatio* succedet. Et tricæ sunt, quod *Enceph lon*, vel eiusdem *ventriculi*, aut *nerui* in hoc affectu plectantur, nam cum *epilepsiæ* constitutivum in *motus deprauatione* consistat, cvm nec *cerebrum*, neque *nerui* ob eorundem *mollitiem* contrahi, crispariqve valeant, *musculorũ villos* dumtaxat, ceú genuina *motus instrumenta*, vel *cunctos*, vbi *vniuersalis*, vel *tali*, & *tali* functioni destinatos, vbi *particularis* fuerit, lædi, saliumque molestias tantúm luere asserendum, & licet facultatum principum, præsertim veró *memoriæ* in hoc affectú *iactura* cerebrum affectum indicare videatur, *gratis* tamen effingitur, nàm cum innumeri dentur casus, vt *particularibus* feré omnibus in *Epilepsijs*, in quibus ne hilum quidem *functiones* dictæ tanguntur, itá in *vniuersali*, non quia cerebrum immediaté lædatur, functionum principum *eclipsis* consequitur, sed ex ingenti, violentâque vniuersi authomatis *concutione*, vbi *mucus*, *saliua*, *fæces*, *vrina*, imó *semen ipsum*, absque eó quod *intestina*, *vesica*, *testes*, *&c.* mulctentur, inuoluntarié, quandòque excernitur, etiam *functiones dictas*, ceu *organis corporeis* alligatas, compati, ledique autumandum.

Doctissimi Bagliuius, & Pancionus in nouissimo de *fibra motrice* tractatu, *deprauatæ* duræ meningis *oscilationi*, si quandó insolenti ab obiecto *irritari*, vel propriô elatere

tere *contrahi* contingit, hæc omnia accepta ferunt, verum quia citra *dolorem*, aliamque ſenſibilem *cerebri* læſionem ſepiſſimé occurrit, ideó, vt plenum mereatur aſſenſum, vlteriori analiſi, *ingenioſiſſimum* ſecus inuentum eſt proſequendum.

Hic alia quamplurima circà *truculenti* huiuſcæ *hoſtis* indolem addenda forent, verum quia de hiſce omnibus alibi forté aptius agetur, ideó hiſce paucis contentus ad curationem [haud *magno* tamen ſine *labore* & *difficultate* impetrabilem] accedo, & licet hic morbus vel quia Herculis *robur* æquare, vel eiusdem *clauâ* pro extirpatione egere videtur, *Herculeus* nuncupetur, tamen nõ ex propria *indole*, quâ ab alijs *ſpaſmodicis* affectibus *minimé differt*, imò per me *benignior*, cum patientes poſt *inſultum* ad propria *munia* feré dimittat, *ſpontéque* haud raro, ſine *præſidiorum vsù*, quòd de *alijs* non ſequitur cedat, talis eſt recenſendus, ſed quià cùm in corporibus *cacochimis*, dictiſque *ſalibus* nimis feracibus plerumque contingit, ſi per *ætatis*, *victus*, *locorum*, &c. ex Hyppocrate *mutationem*, cum ſcilicet fluidorum textura inuertitur, *beneficium non ſenſerit*, ex inſultvum reciprocatione habitû tandem contractô, *hecticorum* phænomenon morê, ſanari vix patitur.

Mercurius *dulcis* cum coturnicum ouorum calcinatorum *puluere*, vt ſupra notauimus, & *ſeminis* Valerianæ anaticâ portionê, ad *grana* ſcilicet xv. in conſerua totius *citri*, florum *peoniæ*, aut *tilliæ* propinatus, familiariſſimus, & non ſine fructú mihi eſſe conſueuit. Vel

℞. cran human. non humat.
cinabr. natiu.
ſuccin. præparat. a. ʒ. j.
f. omnium puluis ſumendus ſingula lunæ phaſi, vt diximus, ad ℈. j. in aqua ſtillat. cinam., aut lauendul.

Spiritus ſanguinis humani. Illuſtriſſimi, Boilei tutiſſimum antiepilectium audit. vel.

℞. ſtercor. pauon.
aq. ſtill. flor. ſalu. preparat. ʒ. j.
cinab. antimon.
ſtib. diaphoret. a. ʒ. ß.
conſer. flor. peon, q. ſ.
f. bol. ſæpius iterandus.

Doctiſſimus Bartholinus ſequens, infallibile ceû arcanum, innumeriſque experimentis comprobatum profert.

℞. cran. human. g. x.
ſem. peon. g. xij.
ſuccin. alb. g: viij.
aur. pur. g. ij.
margarit. g. v.
corall. g. vj.
cortic. ſambuc. ſalici innaſcentis g. x.
caſtor. g. iij.
calendul. pul. g. ix.
omnium mixtorum f. puluis ex aq. lauendul. ſumendus. vel.

℞. cran. hominis ſtrangulat., & ſine igne calcinat. ℥. j.
viſci quercin.

cinabaris factitiæ
vngulæ alcis a. ℥. ß.
f. pul. ad ℈. ß. *pueris, adultis veró ad* ℈. *j statim post paroxismum in aq. flor. tilliæ, aut spirit. cerasor. nigr., certissimo cum euentu propinandus, & iterandus si opus.*

Haud minoris efficaciæ stercus *pauonis* præparatum, & in pollinem redactum ad ℈. j. per xxxx. dies *in spirit. vini*, vel *cerasorum nigrorum*, aut in *conser. cæphal.*, in forma boli, præsertim pro pauperibus propinatum, censetur.

Doleus hepata ranarum decrescentê lunâ collecta, & exsiccata, vt in puluerem redigantur ad ʒ. j. singulis lunæ quadris propinata, pro arcano extollit.

Spiritus secundinæ humanæ ad g. xx. aut xxx. in aq. antiepileptica Langij, vel hirundinum sumptus, Regem Polloniæ seruasse, referunt Auctores; eundem effectum sal eiusdem præstare confirmant.

Puluis lumbricor. terrestr. vin optim. lotorum, mox in clibano exsiccatorum ad ʒ. j. in aq. stillat. ceras. nigr., aut lauendul. singulis lunationibus sumptus, sumoperé effertur.

Ad idem pariter valet aqua analtina, theriacalis, imperialis, Reginæ Hungariæ, vitæ Mathioli, elixir proprietatis, aliaque consimilia à practicis passim descripta

Alia quamplurima pro rebeli hoc hoste profligando forent addenda, verum quià hæc præter quamquod suos apud Fautores vndique prostant, extrà institutum nostrum adessent, ideó dicta ceú selecta magis. suffice-

re valent, quæ dummodò probo *ſex rerum nonnaturalium* regimini innixa fuerint, haud malé ceſſura, ſperandum.

Aer itaque non humidus, nec paludoſus, fætidus, nimiſque craſſus, ſed ſubtilis, clarus, ventiſque *agitatus* ſeligi debet, imò ſi fieri poteſt ex Hippocratis effato, ſæpé, *in melius tamen* ſemper *mutandus*.

Cibi probi, optimique ſucci ſint, carnes hædorum, porcorum, coturnicum, anſerum, & piſcium in lacubus, aquiſque ſtagnantibus degentium, & maximé ventô, fumôque induratæ, vel ſale conditæ, ſicuti, & fungi, tubera, petroſellinum, apium, legumina, lenteſque pręſertim, ceú *peſtes* vitandæ, ebrietas, crapula, ſegnities, venuſque *nimia* fugienda.

Dico nimiam, cum Doctiſſimus Lanzoni, & Stigmani epilepſiá *coitù* ſolutam reponant, & Magnus Cous in morbis à pituita, *vtilem* hanc enunciet, antéque vigeſimum quartum annum, pubertatis ſcilicet tempore, cum fæminis *catamenia*, maſculis veró *ſemen* turgere, *gliſcereque* conſueuit, *ſolutionem* expectet, dummodò ſuprà *vires* haud ſit, obeſſe ſemper non valet, eòque magis, cum ſeminis retentio, *veneni* ſapiens naturam horrendiſſimis *phęnomenis*, vt in Viduis, & Monialibus ſæpé inſoleſcat.

Exercitium ſuis temporibus, & maximé *jeiunô* ventriculô procurandum, & animi anguſtiæ, *metus* præcipué, *mæſtitia*, *terror*, & ſimilia, omnibus viribus ablegandá.

De Apo-

De Apoplexia, catarrho suffocatiuo, & syncope.

POST sonticum, magnumque morbum, qualem *epilepsiam* esse notauimus, maximus, & horrendus, *apoplexia* scilicet, cum eiusdem affinibus, *catarrho suffocatiuo* dicto, & *syncope cardiaca*, perpendendus se offert, affectus sic *validus, & formidabilis*, vt eô correpti ceû fulmine *tacti*, mox sine pulsu, mox motû, sensûque quôlibet *fraudati*, maximo cum adstantium stupore sternantur.

Fit huiusmodi *phænomenon*, quotiescumque *neruosum systema* cunctum, vt *forti in apoplexia*, vel plexus dumtaxat pneumonicus, in *catarrho suffocatiuo*, vel cardiacus, in *syncope*, hydropneumaticæ nostræ *machinæ elateres* simpliciter *necessarij* in motu præpediti, *cruoris* periodo, aut *animæ* ducendæ *impares* effecti, in *vniuersum*, vel *proprijs saltem in officinis* prorsus defficere, vel suflaminari permittunt.

Causa, quidquid alij sentiant, vel *fibrarum* motricum *paralisi*, quæ si vniuersalis fuerit *fortem apoplexiam*, si verô particularis, *plexus* videlicet *pneumonici*, aut *cardiaci, catarrhum suffocativum*, aut *syncopem* adducit, vel *præpedito* sanguinis *circulo* est ad scribenda.

Jmpe-

Jmpeditur sanguinis cursus, vel sui, vel organi, vel impellentis vitiô, sui, quotiescumque propriâ amissâ fluiditate *coagulari*, & *concrescere*, ceù ex *spiritus calcanti*, aliusque stiptici liquoris iniectione contingit. *Organi*, cum tumor aliquis eidem adnatus, vel adherens [ommitto hic *vulnera*, *ictus*, *casus*, aliasque procatarcticas *causas*] vasa *comprimens*, vel *polipodea*, aut alia *excrescentia meatus obstruens*, affluenti *sanguini* iter præcludit. *Impellentis* demum vitio, quandò in *motricibus*, vel authomatis *vniuersi*, vel *cordis*, *pulmonum*, aut *alius particulæ fibris*, aliquod pariter *comprimens*, aut distorquens, vt in vertebrarum, aliarumque partium *luxationibus*, *fracturis*, *tumoribus*, *ligaturis*, *sectionibus*, *&c.*, vel *mucus*, *pinguedo*, aliudque *concretum*, exortum, vel processum *fibrarum* aliquem comprimens, contundens, vel infarciens, quominus anima, vel materia subtilis per Cartistas, fluidorum impulsum continuare queat impediens, vitale comercium, quòd in motus perpetuitate consistit, disrumpit, vel vt in *senibus*, & *valetudinarijs*, vbi elasticarum particularum *deffectû*, *&* *incitâ*, ne dum cruoris periodus, sed & reliquorum sensuum organa feriare coguntur.

Fit fibrarum impotentiâ, aut paralisî, qvum eô modô quô de præpedita cruoris chorea diximus, *nutritius*, aut si mauis *albugineus* neruorum *latex* ad concresendum dispositus, *mucosam*, *caseosam*, aut *tophaceam* in massam densatus, exilissimos *neruorum*, *fibrarumque* meandros tranare haud valens, ibidem impactus, sub-

tili

tili materiæ, *auræque vitali*, foribus oclusis, vel *totum*, vel *partim*, *sensù*, *motûque* priuatam, *silere* compellit; Vel iuxtà Clarissimi Loueri experimentum, qvúm insigne *vas* aliquod *sanguiferum*, *compressum*, *vinctum*, *scissum*, vel *obstructum*, cruoris additum ad *partem*, ad quam transmitti consueuerat, minimé præstat, & quia *compressio*, aut *occlusio*, mox *perfecta*, mox *imperfecta* succedit, hinc si *perfectà*, & vniuersalis, *fortis*, si verò *imperfecta*, & particularis, *debilis*, & partialis *apoplexia*, quód de *catarrho suffocatiuo*, *&* *syncope cardiaca* dicendum pariter venit, contingit; & sic si *plexus cardiacus*, aut pneumonicus *interceptus* prorsus fuerit, de *vita* actum est, sin secús, spes salutis adhuc effulget. Clarissimus Ernestus funestam hanc metheoram, *microcosmo* feré fatalem, é *vitalium* (vt ait) tam secretoriorum, quam excretoriorum *motvum*, per publica, aut priuata *emunctoria*, consuetas *ecrises*, per hæmorrhagias nempé, sudores, diarheas, vrinas, fistulas, vlcera, cauteria, &c. haud exercentium *læsione*, deducit; verum quia citrà vasorum *arctationem*, aut fluidorum *concretionem*, vix concipi valet, ideò nostra ab *idea* parum, nihilque abludens, quoad *therapiam* porró non differt.

Distinguitur apoplexia à syncope, & catarrho suffocatiuo, quia in hac *motus*, *&* *sensus*, superstite quandóque pulsû, & respiratione, per aliquod tempus, dummodó fortis haud fuerit, adhuc persistit, in *catarrho* verò *suffocatiuo*, vt vt respiratio *difficilima*, *&* *stertorosa* sit, *pulsus* cum *sensu*, & *motu* attamen viget; in *syncope*

autem, præſertim ſi *valida* fuerit, præter *pulſus aſphixiam*, vel extremum langorem, *motus*, *ſenſus*, *&* *reſpiratio*, cum præceps *virium* ſit *lapſus*, vnà fatiſcunt.

Hiſce breuiter præmiſſis, cuique deducere liquet, tam vtramque *apoplexiam*, *debilem* ſcilicet, & *fortem*, quam *catarrhum ſuffocativum*, & ſyncopem *cardiacam*, vbi euidenti, & procatarctica à cauſa, ictû nempe, vulnerê, terrorê, casû, &c. ortum haud traxerint, ex cruoris, aut *albuginei laticis*, vt innuimus *concretione* progigni, & quia quælibet *concretio*, ſiue *intus* in vaſorum capacitatibus, ſiué *extus* circà eorumdem plexus, & canales ſuccreuerit, cogente ab *auſtero*, quòd tam in ſolidis, quam *fluidis* æqué procedens, vt in iſtis *concretionem*, in illis *contractionem* inducit, ideó quoad indicationem minimé differens, *eôdem* quôcumque fuerit *modô* tractari pariter poſcit.

Uerum enim verò quia *funeſtis*, *fatalibusque* hiſce in caſibus, ſtipationes, criſpationeſque difficiles, contumaceſque ſic ſunt, vt *raró*, vel *nunquam* iuxtà Hipocratis mentem *ſolui* permittant, ex præſidiorum idcircò *pharetra*, ob mentis, ſenſvumq; *torporem*, *&* *hebetudinem* acutiora, penetrabilioraque tela depromens, qualia ex *ſpiritu nitri*, *ſalis amoniaci*, *vitrioli philoſophicê præparati*, *corn. Cer.*, *eſſentia aniſorum*, *anthos*, *citri*, *elixire proprietatis*, *vitæ*, *ſenectutis* Muſitani, *aqua Reginæ Hungariæ*, & ſimilium in *vino*, *cereuiſia*, *ſpiritu ceraſorum nigrorum*, *florum tillię*, *ſaluiæ*, *lauendulæ*, *&c.* propinata, vel foris, os, *nares*, *tempora*, *frontem*, *cor*, *carpos*, *&c.* fricando, tam diri hoſtis excidiũ tentarem.

Quod

Quod si cedere, vt passim occurrit hisce renuerit, ad *generosa*, *magnaque* præsidia, purgationem scilicet, & *venæsectionem*, confugiendum esse, Medicorũ feré omniũ cætus exclamat. Et primó quoad *purgationem*, quæ meô videri in senibus, quibus est familiaris, ob naturalium fermentorum *vapiditatem*, indicata magis apparet, quamuis, nec dispersos per cerebri amphractus latices, neque impactos in eiusdem *thalamis*, aut spinalis fistulæ *exordio* mucos, polipos, cruoris trumbos, aut nutantem in *aneurismate* sanguinem, educere queat, ob validam tamen concutionem, & luctam, si per *stibiata* præsertim, & *mercurialia* processerit, si non per se, per accidens saltem, vt sæpé contingit, prodesse valebit. Ex *sale igitur vitrioli*, *mercurio vitæ*, *tartaro emetico*, alioque consimili, & maximé cùm largæ potiones, ellectuaria, &c. ob pharingis musculorum *resolutionem*, mentisque *torporem* admitti, vix queant, *emesis*, vt infrà instiui potest.

℞. Mercurij vitæ g. iij.
vel rosæ mineralis,
aut tartar. emetici g. vj.
cum tantillo cons. primulæ ver. f. parvus bolus cap.
aut si bolus deuorari difficilé queat, soluatur in vino, eiusdem spiritu, aut cerasor. nigr., vel si dicti pulueres prǣstó non sint, aut à scrupulosis admitti non valeant.

℞. aq. benedictæ Rul. vel
vini emetici Minsicti ʒ. ij.
aq. cinamom. ʒ. ß. m. cap.

Purgatis per vomitum, imò & per secessum prim is vijs

vijs, & forté *appoplectico* ab insultu, vt passim occurrit, maximé si ventriculi culpâ successerit, ægro expedito, tam ad morbi reliquias tollendas, quam ad novum accessum arcendum, seq. tragea, pluries de die reiterata summé conducet.

℞. magist. cran. humani
corallorum rubrorum
succini a. ℨ. j.
cinabaris antimonij
Iouis Anglici præparati a. ℨ. ß.
canforæ g. iiij.
manus Xpi. perlatæ ℨ. ij.
f. omnium pul. tenuissimus, in iusculo, vino, aut cereuisia, ad ℈. j. semel, & iterum in die summendus.

Jacobus Vepferus, huiuscæ spartæ indagator, & oppugnator eximius, *traumaticam hanc mixturam*, à Clarissimo Borgmeri mutuatam miris laudibus effert.

℞. butyri maialis recen. ℔. ij. liquescat in vase terreo vitriato, despumetur, adde fol. herb. recentium quarumlibet perfectam maturitatem adeptarum, & minut. incis. scilicet.
cherefolij.
petroselini a. m. ij.
plantaginis vtriusque.
nasturtij aquatici.
bistortæ
nicotianæ
saluię nobil.
florum hiperici

centauri

centaur. minorir a. m. j. ß.

Digerantur in loco tepido, quotidié bis, terué bacillô agitentur, donec herbæ omnes accesserint, posteà coquantur lentô calorê, & fortiter exprimendo colentur, colaturæ addantur.

Lumbricorum terestrium, aquâ plantaginis, aut rubi idei lotorum, & minut. incis. ℥. j. ß. iterum coquantur lentô ignê ad consumptionem succorum, percolato admisceatur.

melis despumati ℔. j.

Seruetur in vase terreo vitriato, datur a. ʒ. j. ad ij. seorsim, vel in iusculo toties, quoties apoplexiæ suspicio inciderit.

Si forté ob lumbricorum miscellam delicatulis, & morosis minus arriserit, sequens, ceú iucundior, & gratior præscribi poterit.

℞. cons. flor. anthos
lilior. conual. a. ℥. j. ß.
spec. diaireos.
diamus. dul. a. ʒ. ij.
rad. peoniæ debitò tempore col.
sem. eiusdem a. ʒ. j. ß.
ossis de corde cerui
lap. bezaar. occid.
ras. vngul. Alcis
cranij humani non humati a. ʒ. j.
castorei pinguis, non rancidi ℈. ß.
cinabaris natiuæ, aut antiomonij ℈. j.

canforæ ℥. *vj.*

cum ſ. q. ſijrup. de betonica f. mix. ſ. a. aurô tecta, de qua cap. 3. j. ſuperbib. potionem coffæ, aut tincturam ſaluiæ montanæ calidé quantum ferre poterit, mané h. 2. ante prandium, & veſperi cubitum iturus.

Pil. de *ſuccino* Cratonis ad ℈. j. in ingreſſu lecti, ſemel in hebdomada, ad prophilaxim ſummé conducunt, vel, & eſt arcanum Stocheri.

℞. cardamomi ʒ. ß.

coriandr. pp. ʒ. *ij.*

ſinapis albi ʒ. ß.

f. omnium pul. ſubtil. cap. ℈. j. per aliquot dies, hora decubitus in ſpir. ceraſ. nigr., plura non addo, ne pijſſimo lectori tædio ſim.

Phlæbotomia, ne dum ab Antiquis, ſed maiori etiam à Neotericorum parte tantopere commendata, ex dictis locum vix tenet, etenim ſi à præpedita cruoris chorea, vtcumque fuerit procedat, cum neque *polipodeç excreſcentiæ*, neque *ſanguinis concretiones*, & tales, vt ceú enſis é vagina poſt obitum, haud ſemel *extractæ*, venæ ſectionis beneficiô attenuari, & volatiliſari queant, minus, vt obſeruauit Clariſſimus Vepferus, ſi ſanguiferis vaſorum ruptis, aut reſeratis cancellis, vel in *trumbos* concreuerit, vel *tabum* iuxtà ſpinalis fiſtulæ exordium contraxerit, vel arteriâ expanſâ, *aneuriſma*, iuxtà Doctiſſimum Lanciſium formauerit, reſorberi valeat, vt conducere poſſit non conſtat, quod ſi decantata plethora [ſi quæ datur] in ſcenam adducatur, cum ad

ſanitatem

ſanitatem magis, & robur vt in Atletis, & Euſarcis, quam ad morbos diſponat, imó, & in ſuo ſenſu admiſſa, ad Sanctorij lancem, nictemeri, vel paucorum dierum ſpatiô, præter fluidorum *ſequeſtrationem*, ex conſtanti *aporeia*, tenues facilé exhalaret *in auras*, & ſic sponté citrà *venæ ſectionis*, aliuſque præſidij *vſum* concederet, ideò neque à *plethora*, *venæ ſectionem* indicari aſſerendum, eòque magis cum affectus, *atroph cis*, *obeſis*, *&* *ſenibus*, imò *decrepitis*, quibus minus quod inſit, *ſanguis* eſt ſolennis, plethoræ ſuſpicionem prorſus excludat, porró in ivuenibus, athleticis, & plæthoricis nuncupatis, in quibus *niger eſt olor*, haud ſemel, & à me, & ab alijs collegis largiter ſanguis, ad Capiuacij mentem ſusdequé detractus, tantum abeſt, quód *ſanitatem*, quin *necem* feré ſemper accelerauerit.

Et vt vt clariſſimus Cotumius de *apoplexiam* curandi methodo, *carioſos* Antiquorum *codices* voluendo, reuoluendo, imò ad vertiginem vſque torquendo, à dicta *plethora* vnicé pendere contendat, tamen cum hanc porró *ſenibus*, quibus naturalium fermentorum vapiditatê, *cacochimi* magis, quam *euchimi* ſucci redundant, familiarem admittat, ex ſe ipſa ſponté fatiſcit, præſertim cum datô, & non conceſsô, quod alicui ex ſenibus plethora inſit, ſi viribus pro ea gignenda ſufficeret, cur ab eâdem extricare ſe nequeat, dubbium relinquit, prætereà ſi *attonitus*, vt ait, morbus, à *plethora* ſemper penderet *epigraphe* ſuper Hipocratis effato inſcribi poſſet; *Soluere apoplexiam fortem facilé, debilem verò faciliſſimé*; etenim cum

plethora

plethora, ne dum à ſanguinis miſſione, ſed catharſi, inedia, balneo, frictione, exercitio, &c. ſolui ad Galeni mentem peroptimè queat, omnibus quibuſcumque morbis felix longiſſimé foret; Aſt cum contrarium *autopſia* remonſtret, ſic vt *inconcuſſum* Hipocratis *dictum* perſiſtat, ideó vel Cotumium luſiſſe, vel magnum ſuum dictatorem extrà oleas diuagaſſe fatendum, & licet præter grauiſſimorum virorum auctoritatem, innumera afferantur exempla, quibus inſtituta, & reiterata *phlebotomia* profuiſſe fertur, cum *alia quam plurima* ſimul, & ſemel [vt ab eorumdem hiſtorijs eruitur] *præſidia* adhibita fuerint, num iſtis potius, quam venæ ſectionibus *ſanitas* debeatur, haud, ſiné ratione ambigi poteſt; vndé ſi per me phlebotomia inſtituituitur, potius vt omnem lapidem in tam graui, pręcipitique affectú mouiſſe videar, quam pró medella, hanc permiſiſſe profiteor.

Si verò à pneumonici, aut cardiaci *plexus*, vel totius ſyſtematis neruoſi *paraliſi* fiat, in quo casú *limpha*, vel ſuccus *albugineus* dictus, *viſcidus* nimis, & *tenax* fibrillarum *initia* obſtruens, aut comprimens, auræ vitalis excurſum moratur, vt exiliſſimis ab hiſce tubulis, *venę ſeectionis* opê educi queat, ſatis non liquet, porrò cum *cruoris eductio*, corporis habitum per Galenicos magis ſemper refrigeret, *vitaleſque motus*, hoc in affectú ſimpliciter neceſſarios perturbet, & ad ſyncopem, vt paſſim occurrit, diſponat, *affectum* per conſequens *geminare* potius, quam *tollere* eſt potis, quaré per Celſum, *venę ſectio* in *apoplexia*,

Sanat

aut *perimit*, imó ex Auicenna, ne dum ad *apoplexiam*, ſed ad alios *ſoporoſos* affectus diſponit.

Hac de cauſa Barbete, ſua in praxi, tanquam *fruſtraneam, ſæpiuſque nociuam*, hanc minimé admittit, Henricus ab Her, *remedium dubbium*, taliter vt, ex centenis *vix vnus* phlæbotomatus *euadat*, appellat, & Clariſſimus Ettmullerus, ceú *noxiam*, in ſenibus præſertim, & valetudinarijs imperare recuſat.

Cucurbitulas, ſcarificationes, ligaturas, frictiones, veſicantia, ignita cauteria, ſartagines ardentes, aliaque Chirurgica *tormenta*, ceú ſuperflua, & ad *oſtentationem* potius, quam *curationem*, vt aliquid ſcilicet, tam graui in affectu Medicus ſemper factitare videatur, non adeò moror, nam cum in coagulantis *miaſmatis* cicurationem, quó curationis *neruus* debet intendi, minimé faciant, quidni ad *maiorem* peccantis *ſucci* concretionem, inſinuationemque magis conducant, *obeſſe* per conſequens potius, quam *prodeſſe* valebunt, maximé cum taliter affecti, ſensû quôcumque priuati [ſecus *apoplectici* haud forent], relata præſidia, ceú ad dolorem dumtaxat cauſandum, percipere vllatenus valeant, vndé vt vana, horrorem, ſpemque dubbiam Aſſidentibus, & Mulierculis incutientia, niſi quis Affinium, Magnatumque iuſsû, ad hæc impellatur, ablegari peròptimé poſſunt.

Victus ratiò ad *prophilaxim* magis, quam *therapiam* dirigi valet, nam cum grauis, præcepſque morbus, inducias *raró* concedat, imò *reſpiratio*, quæ in hoc ca-

sú, & maximé si *fortis apoplexia*, vel *syncopes Cardiaca*, aut *catharrus suffocativus* fuerit *difficillissima*, ob pharingis, laringisque musculorum resolutionem, semper obsistat, *volatilibus* non nisi, antiapoplecticisque *liquoribus*, cochleatim, aut guttatim assumptis, tentari permittit.

Extrà veró paroxismum, aerê in primis puriore, decentique victû, vbi capitis grauitate, scotomiâ, perturbatis insomnijs, memoriæ iacturâ, *futuri insultus* prodromis, Patientes plectuntur selectô, crapulâ præ reliquis, temulentiâ, ebrietatê, alijsque excessibus vitatis, reliquisque, vt in *epilepsia* seruatis, funesta, læthalisque feré *metheora* præueniri, imò superari quandòque valebit, eòque citius, si aliàs consuetæ, per hemorhagias, sudores, vrinas, diarheas, vlcera, fonticulos, &c. excretiones, iuxtà Doctissimum Ernestum, ad rhombum reuocari nitentur.

De Paralisi, & Anestesia.

LICET Paralisis primò, & per se, vt reliqua humani authomatis *phænomena* incipere queat, plerumque tamen post *apoplecticos* insultus euenire consueuit, imó si apoplexiæ non succederet *paralisis*, nequé apoplexiam precessisse quis diuinaret, cum ab hoc signo, ceú eiusdem *pathognomonico*, indiuisibilique *pedissequo*, à reliquis comatosis affectibus tantummodò distinguatur.

Est ergò paralisis imminuta, vt sic dicam *apoplexia*, cum vtraque sensus, motusque *priuationem* adducat; hæc porró, vel vniuersalis, vel particularis est, vniuersalis, consumata *apoplexia* iam est, particularis veró, vel totum occupat corpus, exceptô capite, vel medietatem, vel particulam vnam, aut alteram dumtaxat, brachium scilicet, crus, linguam, fauces, &c., quæ totum corpus, exceptô capite occupat, *paraplegia*, siué *paresis*, quæ medietatem corporis *emplegia*, quæ partem solummodó particularis, siuè peculiaris *apoplexia* vocatur.

Fit ergò paralisis, non eò modo, quô hactenús in scolis sancitum est, per succi apoplexiam gignentis *metastasim*, cum scilicet mucus, aut gluten, quód vel

in cerebri thalamis (vt ferebant Antiqui), vel iuxtà ſpinalis fiſtulæ, per Neotericos exortum concreuerat, ad vnum, vel alterum latus, motû, vt dicunt criticô depoſitatur, ſed faciliori modô, cum ſcilicet *gluten*, aut cruoris *trumbus*, vt obſeruauit Doctiſſimus Uepferus, & ego pariter cum illo, qui ſui interpoſitione totalem microcoſmi *eclipſim* fouebat, iam ex parte attenuatus, atque deuictus, in *altero* tantum *latere*, abſque eó quod ſedem mutauerit, conſtanter ad integram *eclipſis* conſumationem perſiſtit.

Hoc porró *gluten*, aut cruoris trumbus, pro vt maior, & minor, denſior, aut tenuior, mox perfectam, mox imperfectam *paraliſim* facit; *perfectam*, ſi copioſum ſic, & compactum, vt cauitatem totam adimpleat, *imperfectam* verò, cum vel exigvum, aut non ità denſum, quin labenti auræ vitali aliquod *ſpiraculum* adhuc non ſinat, in quo caſu, non vera *paraliſis*, ſed *ſtupor*, ſeú *aneſteſia* nuncupatur, quæ indé dupliciter fieri conſueuit, vel pereunte *motû*, ſuperſtite *ſensû*, vel é contrà, vigentê *motû*, abolitô (quod tamen rariſſimum licet, non adeó difficile) *ſensû*, cum in motus priuatione, ſpiritvum [vt communiter fertur], deffectus, in ſenſus veró deperditione eorumdem ſegnities, ſic vt ad organi peripheriam, vbi ſenſus conſiſtit, deuenire nequeant, accuſari debeat.

Fit prætereà Paraliſis, quotieſcumque ob ſuperfluam humiditatem muſculi, motriceſque eorumdem fibræ, [vt in Pueris] ità *laxantur*, vt præ nimia *mollitie*, contrahi,

trahi, flectique non valeant, & hæc ad mentem Clarissimi Ettmulleri genuina paralisis est, cum alia, de qua suprà, ceú apoplexiæ pedissequa, non vera paralisis, sed *paraplegia*, seú parua apoplexia nuncupari mereatur, ad hanc producendam, non quilibet *latex*, secús in *ascite*, *leucophlegmatia*, *clorosi*, *cachexia*, *&c.* vbi vniuersum corpus, ceú in palude demersum elanguet, familiarissima [quod tamen non accidit] foret, sed ille dumtaxat, qui *acidoausteris* moleculis saturatus, hostilem *acorem* contraxit, vndé quemadmodum *acida* hæmodiam dentibus, sic *acetosus* hic *latex*, vt sentit Rodericus Fonseca, motricibus musculorum fibris *stuporem* adducit; hinc pariter sequitur, quòd membra paralitica, ob improportionatum, vel denegatum, stante fibrarum *syderatione*, sibi vectigal, enim tandem languere, & contabescere opus habeant, & nisi *vitali afflatû*, quoquomodó adhuc regerentur, ceù aridi trunci, vt in plantis, aut nasus à celeberrimo Tagliacoscia insertus, *emortuô* Baiulô, à quo excisus fuerat, *sponté* deciderent, atque emarcescerent.

Verum enim verò, quià tam *paralisis*, quam *paraplegia*, *hemiplegia*, *anestesia*, *&c.*, vtpoté partis *morticinium* adducentes, ceù *cadauera* à statu naturali prorsús recedunt, ideò quoad *prognosim*, difficilissimé, summòque non nisi cum labore emendari patiuntur, præsertim si in senibus, valetudinarijs, atrophicis, tabidis, aut post apoplexiam, vel casum, ictum, vulnus, fracturam, luxationem, aliumque grauem *affectum* contigerit,

 tigerit,

tigerit, quibus in casibus, vel *inemendabilis* est, vel ad annos quamplurimos, imó totius vitæ decursû, miseros patientes *diuexare* consueuit, verum quidem est, quod magis difficilis *paraplegia*, minus *epiplegia*, minimum verò *anesthesia*, & maximé, quæ vigentê adhuc motû, sensû tantummodó orbatur, esse censetur.

Curatio ab *apoplexia* nil penitus differt, (nam cum vt adnotauimus) *paralisis*, sensus, motusque priuationem adducens, altera, imó eadem ipsissima *apoplexia* sit, quæ vel corporis medietatem, vel partem aliquam, os scilicet, linguam, brachium, crus, &c. tantum inuadens, peculiariter ibidem impingitur, porrò in fluidis, sanguine præsertim, vel succo albugineo, concretionem, & coagulationem efficiens, spasmodicam contractionem [sic dixero), in ijsdem inducit, ideô non secus, ac *apoplexia*, spasmodicarum affectionum pariter *ritù*, curari posse arbitrarer, præsertim si non à causa procatarctica, & euidenti, ictú scilicet, luxatione, fractura, &c. sed ab antecedenti, & interna, austero, acerboque scilicet acido, ne dum sanguinem in *trumbos*, sed succum albugineum in *gluten* cogendo, sic vt vitalis auræ influxus, in totum, vel ex parte arceatur, sed seroso porró latici *acore* communicatô, *hęmodiam* motricibus fibris affricauerit, procedat.

Præmissa ergò primarum viarum expiatione, blandô aliquô catharticô, vt

♃. fol. senæ or. mund. ʒ. iij.
agarici trocis

crem.

crem. tart. a. ℨ. j.
f. infuſ. cum cor. in ſ. q. aq. ſtilat. beton., *in colatura ſol*
ſyrup. de ramno cathartico.
ſtor. perſic. a. ℥. j. ß. f. p. cap.
aut ſi magis arrideat in forma ſolida.
℞. *maſſæ pilul. de hiera cum agar.* ℈. *ij.*
de ſuccino Cratonis. ℈. *j.*
trocis alandal. g. *viij.*
cum ſyrupo de betonica refor. pil. ſ. a. cap. aut.
℞. *turbit. alb. & gumos.*
hermodactilorum recen. a. ℨ. ß.
diagridij, *aut ſcamon ſulphur.* g. *viij.*
mercurij dulcis recent. parat. g. *vj.*
conſeruæ violarum, *aut roſ. q. ſ. m. f. bol. cap.*
vel quod tutius, *& expeditius.*
℞. *hypocraſ. Muſit. cochlear. ij. ad iij.*
aq. ſtil. cinamom ℨ. *ij. m. cap. aut.*
℞. *tartar. emet.*
mannæ Mercurij a. g. *vj.*
conſeruæ é toto citro q. ſ. m. f. bol. cap.

Sic primâ ragione fæcalibus à ſcorijs deterſis, acribuſque ſalibus, ibidem feré hoſpitantibus ſublatis, aut imminutis, alchalica, vt in apoplexia dirigenda ſic ſunt, vt vbi ſeroſus latex exvndat, *abſorbentia* dicta, quemadmodum ſunt *magiſteria* perlatum, corallorum, oculorum cancrorum, ſtibium, diafor.; cinabaris natiua, vel antimonij, ſimiliaque *fixa* per ſe, vel *liquida*, aut *ſolida* informa parata eligantur, in reliquis, &c., vt.

℞. *conſer.*

℞. conser. primul. ver. paralisis nuncapatę ℥. j. ß.
theriacæ Venetæ.
mitrid. optimi a. ʒ. ij.
cranij humani non humati ʒ. j.
cinabaris antimonij
succini a. ʒ. ß.
oculorum cancrorum
cornu Cerui præparati a. ℈. ij.
stibij diafor. ʒ. ß.
castorei pinguis ℈. ß.
camphoræ g. viij.

Cum syrupo, aut tinctura corallorum f. m. aurô subducata, de qua cap. singulô vesperi, horâ post cænam. ʒ. j., superbibendo aq. stil. cerasorrum nigrorum cochlearia ij., vel si in forma liquida.

℞. cor. Cer. chimico in ouo parat. ʒ. j.
stib. diaforetici
magister perlarum
corallorum rubrorum a. ʒ. ß.
aq. stilat primul. ver. aut
flor. till. ℥. iij.
spiritus salis amoniaci ℈. j.
cinamomi sine vino distilat. ℥. ß. f. lac. s. a. pro vsù, vel.

℞. magister vngulæ Alcis
oculorum Cancrorum
succini a. ʒ. ß.
camphoræ g. iij.
manus Xpi. perlatæ ʒ. ij. m. f. pul. in iusculo, vino, aut ce-

reuisia

reuisia ad ℈. j. bis in die, per horas duas ante cibum sumendus

Jn *paraplegia* verò, reliquisque speciebus, *volatilia* magis *spirituosa*, vt elixires, vitæ, proprietatis, senectutis Musit. spiritus anthos, anisorum, cinamomi, aq. Reginæ Hungariæ, Analtina, Imperialis, theriacalis, *tincturæ* castoreij, succini, antimonij, & similia, vt.

℞. *spirit. vini canphor.* ℥. *j*
elixir. proprietatis ʒ. *j.*
spiritus salis amoniaci ℈. j. m. cap. gr. aliquot per interualla, in cochleari iusculi parui pulli, aut aq. flor. peoniæ, vel.

℞. *tincturæ succini*
castorei, &
antimonij a. ʒ. ß.
spir. cranij human. ℈. *j*
aq. stillat. cinamomi ℥. ß. *m. cap. vt suprà.*

Ex reliquis indé supranotatis spirit., aquis, & tincturis, possunt parari aliæ formulæ, tam liquidæ, quam solidæ, Patientis palato magis gratæ.

Sunt qui dietam *sudorificam*, imò *ptialismum* summoperê, & non sine ratione comendent, nam cum tam *ligna* aromatica, *sasafras* præsertim, quam *antimonium crudum*, quod ijsdem immiscetur, sed præ reliquis *hidragirium* balsamicô, quô turgent sulphure, dulcificantia, disoluentia, diaforeticaque validissima sint, strenuissimé idcircò conducunt, & non est, quod in eorum exhibitione *sudorem, & sputum* nimis anxié expetamus, nam cum curationis vis, non in euacuatione, sed in

acoris dumtaxat *cicuratione*, & *depressione* consistat, quamuis nullus *sudor*, aut *sputum* sequatur, *sanitas* nihilominus ex iterata, eorumdem exhibitione, non secus ac *febris*, ex repetito Peruuiani *corticis* vsu, citrà sensibilem euacuationem, dummodò congruus seruetur victus, accedere solet. Sit exemplum;

℞. *ligni sasafras minutim incis.* ℥. iij.
visci Quercini ver. ℥. j.
rasur. eboris
cor. Cer. a. ℥. ß.
antimonij crudi contriti.
mercurij currentis purgati, nodulô seorsim inclusi a. ℥. ij. infunde per noctem super cineres calidos, vasê hermeticè sigillatô in ℔. vj. aq. fontis puriss. mané bul. ad tertiæ partis consumptionem, de colatura, corticibus citri, aut aq. stil. fol. aurant. arromat. cap. bis in die ℔. ß. h. 4. anté cibum, se componendo in strato, pro sudore, absque laconico, aut alio apparatú captando

Potest idem *bochetum*, factâ priús infus, vt moris est in matracio colli oblungi adaptato capitello, cum suo recipiente optimé clauso *destillari*, & erit pro Pueris, mulierculis, & delicatulis additô cochleari vnô, aut alterô aq. nafæ, aut cinamomi, ad gratiam conciliandam, & eundem præstabit effectum.

Si sudor minimé arriserit aut *rebelis* forté *affectus*, huic cædere renuerit, *ptialismus*, sacra ceù ancora, dummodò patientis ætas, viresque permittant substitui peroptimé potest, vt.

℞. *Pana-*

℞. *Panacæ mercurialis, probô nitri spiritû paratæ* ℈. ß. *ad* gr. *xv*
conseruæ violarum, aut rosarum recent. ʒ. j. m. f. bol. cap., & continuet singulis diebus, horis 4. ante cibum, donec sputum appareat, augendo, vel minuendo dosim, prout Medico assistenti videbitur, vel.

℞. *Præcipitati albi* gr. *vj*.
conseruæ é toto citro q. s. f. bol. cap. vt suprà, ad sputi apparitionem.

Si verò Mercurius intus admitti noluerit, sequens *inunctio* plantis pedum, manumque volis, aliquot vices continuata, optimé conducet.

℞. *Mercurij currentis* s. a. depurati ℥. iiij. *mantecæ*, siué pomatæ dictæ ad odorem ingratum arcendum odoriferé ℥. iij., *olei ielsomini*, aut *cariofilorum* destillati ℥. ß. ducantur in mortario marmoreo, cum pistillo ligneo, ad exactam mercurij subactionem, pro vsu, vt dictum, donec sputum liberé errumpat, & si forté ex dictarum partium inunctione, difficilé accedat, *spinalis fistula* inungi pariter, absque sinistri euentus metú potest, nam siué pes, siué manus, siue dorsi spina inungatur, dummodò optatus sequatur effectus, non officit, nam quantó citius, eo melius conducet.

Dietæ maximé, & tanta vis est, vt Petrus Albisius Bononiensis, inter Medicos sui temporis, vt alibi innuimus Clarissimus, victû tantummodò *extenuante* dictô, contumacissimas Paralises *sanaße* glorietur, quod dictum de paralisi, de stupore pariter, & anestesia intelligendum venit, quæ cum paralisi, difficiles minús sint,

 ijsdem

ijsdem idcircò præsidijs, facilius cessuras foré sperandum.

Dieta ergó, in omnibus, & per omnia, maximê si *legitima*, vt Doctissimus sentit Ettmullerus, ex serosi laticis *vbertate* ortum duxerit, ad *siccum* vergere debet, sic vt aer apricus, & serenus, non humilis, nec palludosus sit. *Potus* ex vino, etiam generoso, vel cocolata, coffe, aut herba the, moderaté tamen, summaque cum prudentia administrandus, aquæ, iuscula, fercula, olera, fructus, horarij maximé nuncupati, aliaque humida prorsús vitanda, vigiliæ, vt quæ ad exsiccandum, attenuandumque iuxtà Poetâ.

Attenuant Iuvenum vigilatæ corpora noctes.

Conducunt, magis, quàm somni sunt procurandæ. Motus, *partisque* præsertim *affectæ* exercitium, vt calor, & alimentum alliciantur, omni curâ, & ingeniô concitandus, otium, torpor, segnities fugienda. Excreta solicitanda, & Animi pathemata, non nisi iucunda, & læta admittenda, tristitia é contrà, vt quæ ex sacris paginis ossa adurat, ad *anticiras* releganda. Si verò cronicorum morborum, tabis videlicet, atrophiæ, hecticæ, vulnerum, luxationum, aliarumque erumnarum *pedisequa* fuerit, victû analepticô, & eupeptô, esculenti, potulentique, quocumque ex genere petitô, fotibusque instaurantibus, intus, forisque, simul, semelque incedendum,

De Lethargo

De letargo, alijsque affectibus soporosis.

UITAM in moru, motum autem, circulari fluidorum in *vortice*, qui ceú humani authomatis *rotæ*, subtilis materię impulsû constanter, per Cartistas *vrgentur*, *morbum* veró in motus deprauatione, *mortem* tandem, omnimoda in eiusdem cessasione, seú abolitione consistere, haud semel suprà tetigimus; Nam cum tandiú *viuamus*, quandiú *mouemur*, tandiù rité moueamur, quandiú *liberé* fluida incedunt, iàm quicquid *motus* libertatem, fluidis ademerit, morbi occasionem adesse, fatendum.

Somnus *naturalis*, vt vt aliquod impedimentum sensvum organis (quaré animalis facultatis *vinculum* audit), adducat, tamen quià, vel *acerbo* adhuc à *chilo*, fluida cogente, vel elasticarum particularum, post diuturnos animi, aut corporis *labores*, dispendiô, feré contingit, quorum vtrumque, vel sanguinis *miscellâ*, vel assumptorum *beneficiô* hinc reparatur, ideò benignus vt hospes, sanitatisque largitor, temporibus suis, admitti, fouerique tenetur; ast si modum excedens, sensvum organa, vt in *lethargo*, plus iustò feriare compellat, infensus vt hostis, læthique prodromus, Hipocratis consiliô

filiô, *ſomnus*, *& vigilia vtraque, ſi modum excesſerint malum*, arceri iuré repoſcit.

Eſt ergó lethargus, *ſoporoſorum* affectvum, ceú Præco, *inſignis Animæ functionum feré omnium, cum delirio, obliuione, iugique febre iactura*, & quia *memoria*, inuicibilem ob ſoporem, in hoc magis, quam in reliquis comatoſis phænomenis *læditur*, ideò ab hoc *pathemate* denominatione ſumptâ, *læthei amnis* nomen promeruit, & fit quotieſqumque *ſanguis*, aliaque fluida, nerueus præſertim latex, ingentem ob *ſalium* fluorem, vel *crudum*, vt diximus *chilum*, poſt crapulas, & temulentias, vel humidorum *abuſum*, gelidos potus, thermales hauſtus, otium, ſegnitiem, aut diutinam in vdis, paludoſis, ſubterraneiſque locis, aut ſub Ioue plvuio, vel Lunæ radijs, in propria compage, nimis ſolutus, aut elaſticarum, actiuarumque particularum, poſt lungas ægritudines, largas, naturâ, vel artê excretiones, labores importunos, animique præſſuras, *elumbis*, *& deſes*, vel perperam iudicatos *affectus*, febres putà malignas, variolas, morbillos, aut ſcabies, parotideſque retroceſſas, funticulos, vlcera, antiquaſque fiſtulas, immaturé occluſas, *exoſis*, *emeritiſque* iam *ſalibus*, iterum impregnatus, vel proprijs in vaſculis *languere*, vel alibi, in capite ſcilicet, pectore, aut abdomine, interruptô circulationis filô *ſtagnare*, vel ſenſvum organis debitis illuſtrationibus fraudatis, conſtantî *champagne*

Quià

Quià veró fluidorum, quomodocumque contingat *lentor*, mox maior, mox minor esse consueuit, hinc pro maiori, & minori eiusdem gradu, soporosorum affectvum *d fferentia* resultat, nam absque eó quod *eccephalon*, plus, minus serosi, seù pituitosi, per Antiquos laticis *copiâ* præmatur, vel vna, aut alterà in parte, vt communiter, fertur lædatur, cum per me hisce in casibus, non *in cortice* magis, quam *meditulio* mulctetur, imò per Hipocratem, nequé cerebrum, sed *pulmones* potius, vt lætharigi in Ethiologia habetur vexentur, sola per consequens fluida, nerueus præsertim, siué albugineus *succus* proprijs in vasis, magis, minusque dilutus, tragicam hanc scenam ludere est potis. Vndé si debilis eiusdem fuerit motus, *coma vigil.*, si tardior, & siné febre *somnolentum*, si cum febre *lætharigus*, si tardissimus *carus*, si nullus *apoplexia* (vt innuimus) sucrescet. Si albugineus veró latex, præter stagnationem, insignem pariter, ob salium miscelam, sic *acer* euaserit, vt vel *duræ meningis*, ad mentem Clarissimorum Bagliuij, & Pancioni, vel *antagonistis* musculorum, simul, & semel fodicatis *fibris*, ad tonicam contractionem compellat, tunc *extasis*, siué *cathalepsis* contingit.

Hisce omnibus ergò in casibus, ceú fluidorum plus, minús lentorum, *spasmodicé* per consequens affectorum *productis*, cum sales mox *acres*, mox *austeri*, vt notauimus, funestam hanc scenam adornent, horum omnium curationem, ab eiusdem correctione, pendere, quod tamen difficillissimé est aleæ, præsertim si praua-

uarum

uarum affectionum pedisequs, vel in senibus valetudinarijs, aut debilibus contigerit, liquidò constat, & quia *lethargus* ab *appoplexia*, & *paralisi*, cum eandem, plus, minus discrasiam importet, exiguis, non nisi gradibus distat; ideò né actum agam, ijsdem ipsissimis pariter præsidijs, *volatilioribus* tamen, sanari posse censerem.

Jn hunc finem post primarum viarum, *catharsî*, aut *emesî*, quod longé melius, ex stibiatis præsertim, martialibus, aut mercurialibus, ob sensuum torporem, & hebetudinem, validis magis, sumptûque facilimis, expiationem, ad reliqua mox deuenirem

℞. extracti phlegmagogi Querc. g. xv.
mercurij dulcis g. vj.
scamon. sulphur. g. iiij.
conseruę liliorum conual. q. s. m. f. bol. cap. vel.

℞. vini emetici, ex croco metallorum abscintiaco iuxtà descriptionem Doctiss. Minsietij parati ℥. ij.
spiritus cerasorum nigrorum
vel aquæ theriacal., aut
cinamomi a. ʒ. iij. m. cap.

Pul. cornachini debité paratus, ad ʒ. ß. cum g. aliquot castoreij miré conducere fertur, vel

℞. Massę pil. de Hiera cum agar. ʒ. ß
resinæ ialapæ
mercurij dulcis a. g. vj.
diagridij g. iiij
succini pp. ℈. ß.
oximelitis scilitici q. s. reformentur. pil. pro vna dosi, repetenda si, opus.

Sunt

Sunt qui *tabaci*, siué nicotianæ *infusum*, in vino, aut cereuisia, ceú *Euporiston* summé exagitans, & expergefaciens valdé commendant, quô, hôc, vel aliô modô peractô, ad acidum austerum, lentorê suó fluidorum cursum morante, tenuandum, volatilisandum, & cicurandum, sequens liquor, pluries de die cochleatim sumptus, haud parum conducet.

℞. aq. stilat. lauendulæ ℥.j
spiritus liliorum conualium ℥. ß.
salis amoniaci ℈.j. m., da cochleatim, vt suprà, vel.

℞. aq. stil. flor. tiliæ ℥.j. ß.
cinamomi ℥. j.
elixir. propri. ʒ.ij. m. cap. per interualla.

Helmontius decoctum, succum, aut extractum, radicis carlinæ, ad somnum arcendum, præ reliquis effert

Tinctura castorei, & succini, in aquis *cæfalicis*, vt sunt saluiæ, betonicæ, primulæ veris, & similium, satis commendari non potest, vel

℞. tincturę saluiæ, merlipó Gallis vocatæ ℥. ij. sirupi peoniæ, vel betonicæ, sacchari loco ℥. ß. cap. bis., ter, & pluries in die calidé.

Potus thee, pro more paratus, sæpius pariter, in exigua tamen dosi, quotidiæ haustus, apud Germanos maximò in vsu [ni dixero) abusu habetur.

Sed reliquis palmam arripit coffé, ceú extremum ad arcendum somnum præsidium, semel, aut iterum calidé, quantum ferri potest sorbilatus, & præsertim saluiæ tincturâ, vt profert Vuilisius paratus, & si loco

sacchai ʒ. j. *sirupi* de corticibus citri, aut de corallis Quercetani addetur, efficacior euadet.

Haud inferioris energiæ est cocholata, ijs præsertim in affectibus, vbi exigua, vel *nulla febris* occurrit, & maximé si à virium deffectu, actiuarumque particularum inopia, ortum deduxerint, quo in casu pariter, ad vires instaurandas, easque erigendas, proba, euchimaque alimenra, potusque generosi, vinum præcipué, eiusque spiritus, modesté tamen, prudenterque administrata, reliquis præstant,

Apophlegmatismi, errhina, sternutatoria, &c. ex maiorana, saluia, piretro, nigela, nicotiana, eleboro albo, euphorbio, & similibus, improbanda non sunt, nam pituitam licèt putatitiam, læthargi causam, caputpurgia communiter dicta, minimé educant, tamen quia acri, volatilique *sale* maximé turgida, inertes, segnesque succos, ad motum *masculé* impellunt, in vsum suis temporibus vocari pariter possunr.

Ex euphorbio porrò, tale parari errhinum, refert Doctissimus Ferrius, & cum eo alij, Leopoldinæ Accademiæ Socij, vt in tenuissimum alchool prius redacto, mox tantillô aquæ communis dilutô, nariumque apici leuiter illitô, absqué pruritu, sternutatione, aliaque molestia, tantam mucosæ, tenacisque materiæ per os, & nares, copiam allicere, vt integras pelues, breuissimô temporis spatio impleuisse, cum Adstantium stupore, obseruatum fuerit.

Jn hunc pariter finem, suffitus ex galbano, aloe,

myrrha

myrrha, ſuccino, & ſimilibus, vel inunctio ex ſpiritu ſalis ammoniaci, aqua Reginæ Hungariæ, eſſentia aniſorum, anthos, &c. naribus, temporibus, nucæ, cordi & carpis adhibita, imó ℥. *vna*, *aut altera* in liquore idoneo, iuſculo ſcilicet, vino, aut cereuiſia propinata, haud parum conducit; Hinc frictiones, ligaturæ, cucurbitulæ, vſtiones, vtpoté dolorem inducentia, ſopitoſque ſpiritus excitantia, in tam rebelli, contumacique hoſte reſpuenda non ſunt, ſicuti neque ſuppoſitoria, balani, imò clyſteres acres, & validi, ex muria aqua benedicta Rulandi [*turbida*, vel cum ſpiritu *vini*, aut *cretico* generoſo parati, præſertim ſi à crapula, temulentia ebrietate, &c; *lethargus* proceſſerit, omitti minimé debent.

Sex rerum non naturalium vſus, vbi febris non fuerit, vt in *apoplexia* dirigendus eſt; in comate verò vigili, lethargo, alijſque cum febre coniunctis, vt in febrium *therapia*, inſtitui poteſt.

De Agripnia, ſiuè Peruigilio.

CLauſimus, *Senibus* plerumque tragicam, Endimionis ſcenam, mox Agripniæ, *Iuuenibus* haud minus fatalis, apperienda ſe ſiſtit, quæ indé, quià priori ex diametro opponitur, ideó ex eiuſdem *Ethiologia*, deduci poſſe, contrariorum diſciplina facilé docet.

Diximus ergó affectus comatoſos, non in cerebro

tantum, ſed vniuerſo in corpore, cum Anima non magis in capite, quam reliquis partibus expatietur, ſed præſertim imminuto in fluidorum motû conſiſtat, ſic, vt Anima ipſa, cum omnibus ſuis potentijs, ceú in cæno demerſa, debitas micationes, aut irradiationes ad ſenſvum organa, dirigere haud valens, conſtanti *veternô* eadem obdormire permittat.

Peruigilium é contrà, cum delirio, frenitide, mania, melancolia, alijſque eiuſdem pediſequis, fiet, quotieſcumque elaſticæ, actiuæque particulæ, quæ in ſopore, à meta ad carcerem, ſemel retractæ, ad periferiam iterum deuenire nequibant, efferæ, nimiſque petulcæ, à carcere, ad metam violentò, irrequietóque motû, conſtanter impulſæ, ſenſvum organa, eorumdemque fibrillas iugi, aſſiduôque labore fatigant.

Quod autem hoc ſit, quôd moleſtas haſce turbas inducit, ex præmiſſis facilé liquet, nam cum *ſoporoſi*, vt diximus, affectus, à *Salibus*, vel *acido auſteris*, fluida cogentibus, vel ob nimium fluorem *actiuas*, ſic dixero particulas mergentibus, procedant, in peruigilio é contrà, delirio, aliſque affinibus phænomenis, inuersâ ſiſtaſi, non retuſis amplius, & aduncis, ſed rigidis, acutiſque telis, ſenſvum fibras vrgendo, iugi, irrequietôque *ſtimulô*, ad maraſmum vſqué diuexant, & quia particulæ iſtæ, quandòque plus, quandóque minùs agiles, acutæque procedunt, hinc pro *diuerſa* eorumdem *modificatione*, diuerſa pariter vigilantium *phænomena* inducunt, videlicet ſi acres, vt vt, & rigidæ, flexiles tamen

men adhuc ſint, & expeditæ, vt citrà obſtaculum, tam per fluidorum, quâm ſolidorum porrulos liberé meare queant, tunc *moleſtas* præter *vigilias*, nil aliud adducere valent, aſt *ſi deſides* imó *retuſæ* nimis effectæ, à fluidorum glutine extricari vix valeant, tunc iuxtà motionum, iectigationumquæ *modum*, quô ſenſvum organa pulſant, conſimiles, *ideas*, Archeo imprimunt.

Sic in melancolia, quia hoſtiles moleculæ, ob irregularem texturam, laboriosé fluidorum motum ſectantur, partes, & præſertim ſenſvum fibrillas, quas permeant, ruditer tractando, *ſpaſmodicé* per interualla contrahi compellunt, porrô cum, vt innuimus, ſenſvum organa, tum hac de cauſa, tum ob fluidorum ſegnitiem, prò more haud illuſtrentur, in ſuis functionibus, ne dum *deprauaté*, ſed *imminuté* incedendo, ſunt in cauſa, vt oculi caligent, aures tinniant, artus fatiſcant, vox tremat, & mens ipſa *cimerijs*, ceú *caliginibus* obducta, terrifica non niſi *ſpectra*, horrendaſque *laruas* obtrudat, quas indé, iugi ruminatione, & ſcrutinio tenaciter ſibi imprimendo, mox lupi, in *Licantrophia*, mox canis, in *Hidrophobia*, mox alius bruti *mores* inſimulat. Progrediente veró morbô cum iugis profundæque meditationis ergò, *tenuiori* fluidorum portione abſumptâ, in *amurcam* feré migrarunt, tunc illuſtrationis, circulationiſque deffectû, ceù ſenſvum miniſteriô *Archeus* fraudatus, mox damnationis, mox ſuſpenſionis, mox demerſionis, præcipitationis, aliuſque conſimilis infortunij *fatales ideas* concipiens, horrendis ſpectaculis, vt

passim occurrit, vitæ finem imponit.

Jn mania verò *acre* nimis fermentum, sui iuris effectum, vt vt rigidarum adhuc particularum pernicitate, fluidorum cursum extimulet, spiculorum tamen vbertatê, non secùs, ac aquæ stigiæ, regiæ crisulcæ, &c sensuum fibrillas vrgens, nimisque percellens, *audaciæ, furorisque*, *ideas* sic animæ imprimit, vt ad *monstra*, & *portenta*, ne dum viros ipsos, sed imbelles etiam mulierculas, cum adstantium *stupore*, *&* *terrore*, haud rarò compellat.

Jn delirio porrò, & phrenitide, vt vt particulæ istæ, innatâ pernicitate consuetum cursum affectent, ab intestino tamen, & febrilli fluidorum motu, hinc, indé propulsæ, diuersimodé cieri consuescunt, vndé posteà iuxtà nixvum, modulatricibus cerebri fibrillis, horsum, vorsumque commotis, varietatem, diuersas suscitantes *ideas*, quamuis furoris, tristitiæ, & lætitiæ etiam *laruas*, quandòque reponant, mox vnius, mox alterius obiecti, confusa, interuptaque *spectra* plerumque producunt.

Tragicorum, difficiléque superabilium horum phænomenon Auctores *sales*, mox *fixi*, & *austeri*, mox *volatiles*, & *acres* fluidorum sistasim inuertentes, cum saniorum schola sistuntur, quaré pro eorundem correctione, cuiuscumque generis alchalica, mox fixa, vt sunt *testacea ostrealia*, *cretacea*, *lapis lazuli*, *armenus*, *terra sigillata*, *cathecu*, imó *hipnotica*, seú *opiata*, in mania presertim, delirio, & phrenitide, maximè, si cum *furore*, *&* *audacia*

iun-

iungantur, mox volatilia, ſi cum metu, & mæſtitia, vt in melancolia, delirio, quorum tunc ſoboles audiunt, vt *ſpiritus ſalis ammoniaci*, *cornu cerui*, *fuliginis*, *elixir*, *vitæ*, *proprietatis*, in liquoribus idoneis, *aqua* ſcilicet *ceraſorum nigrorum*, *florum tilliæ*, *peoniæ* propinatis eligantur.

Sunt, quos inter Clariſſimus Andriolus, *opiata* in melancolia ſummoperè extollant, quod licet amethodum, & paradoxum videatur, cum *opium* taciturnitatem, & mæſtitiam, *augere* potius, quam minuere ſit potens, experientiâ tamen duce, ad *hilaritatem*, & *tripudia*, non ſecus, ac *Vinum* ſæpe deducere, reiteratis etiam, in ſe ipſo factis experimentis, longôque vsû, apud *Turcas* didiciſſe fatetur, & reuerà autopſiâ conſtat, quod melancolicis, & hypocondriacis, vbi *acidum* nimis euectum, eſurinam, ſtigiamque indolem contraxit, tale cum *opij alchali* init certamen, vt ſoporis, quietiſque locô, iucunda *inſomnia*, lætaſque vigilias, ſi moderaté ſumatur, feré progignat, vndé *Turcæ* ſi quandó pugnæ, vel tripudijs indulgere cupiunt, *ophiô*, ipſis dictô, largiter, *ad dragmas* ſumptô, non ſecus ac Gali, vini ſpiritû, vel Germani puluerê piriô, in vino ſoluto, ſe ipſos muniunt, atque diſponunt, quaré aliquibus furioſum, ac petulcum, haud iniuria vocatur; Poteſt tamen, ſi rité debitéque tractetur, tam in affectibus melancolicis, ad taciturnitatem, & torporem, quam in alijs, ad vigilias, & furorem vergentibus, non ſecus ac *Haſta Achilis*, peroptimé inſeruire.

Sunt, & alij, qui *maniacos* ad ſuffocationem vſque, vt magno ex hoc terrore, furoris inuertatur *idea* ſubmergunt, & hoc ceú *infalibilé*, & *expertum* remedium ſummé deprædicant, quod ſané cum in tam graui malo, ratione non careat, vt vt moralis potius, quam phiſicus ſit, tutò tamen adminiſtrari poſſe cenſemus, nos veró placidiori methodô incedentes, lactis, aut eiuſdem ſeri, vel iuſculorum, *malacticis* alteratorum, *emulſionum*, nec non blando *hipnoticorum*, *oculorum*, *ſcilicet cancrorum*, *ſacchari ſaturni*, & præſertim *Camphoræ* vsû, non ommiſsò, aquæ dulcis balneô, vel eiuſdem ſemicupiô procedimus.

Anagalis *floris cerulei*, quantum in hoc præſtet, cum Clariſſimo Quercetano, D. Michaelis fatetur, qui eiuſdem *eſſentiâ* Sutoris, cuiuſdam filium, in vinculis detentum *integré* liberaſſe gloriatur, ex quo indé Anagalis fatuorum *ſalus* audire promeruit, cui ſi non obtemperet, ad *martialia*, ceú vnicum melancolicorum *ſolatium*, ſalis præcipué Martis dulcis, à granis *decem*, ad *viginti* vſque, gradatim ſcilicet aſcendendo, mox eodem modo deſcendendo, in iuſculo, vel alio liquore idoneò, vino nempé, cereuiſia, aqua ceraſorum nigrorum, é toto citro, boraginis, vel conſerua violarum, roſarum, *florum aurantiorum propinati*, vel in aduſtis, & *picrocolis*, ad aquas *termales* chalibeatas confugiendum, & licet curatio *difficilis*, imó *operoſiſſima* ſit, tamen dummodó rité, prudenterque inſtituatur, & patienter in dictis præſidijs inſiſtatur, Herculeum licet affectum, vt mihi, in

quodam

quodam Hebreo, nouissimé contigit, felicissimé cessisse, haud semel comperimus.

Jn Agripnia ergò, vbi præter vigiliarum molestiam, nil aliud Patientes diuexat, *Hipnotica*, etiam leuissima, aliquoties repetita, curationem absolvunt, vt.

℞. semin melonum
amygdalarum dulc. mund. a. ℥. ß.
sacchari saturn. ℈. viij.
syrup. de papau. alb. ℥. j.
aq. stillat. nimpheæ ℥. viij. f. l. a. emul. in ingressu lecti cap.

Vel ex Doctissimo Gladbachio

℞. sem. 4. frig. maior. ℥. ß.
papaueris alb. ʒ. ij
amigdal. dul. mundat. ʒ. iij.
vini maluatici
aq. stillat. rosarum a. ℥. v.
tincturæ ambræ ʒ. ß.
corallorum rubrorum ʒ. ij.
sacchari saturni ℈. j. f. emul. pro vsu &c. vel si in forma solida

℞. conseru. viol. recent.
theriacę Venetę a. ʒ. ß.
sacchari saturni ℈. vj. f. bol. hor. 2. à cęna summendus.

Galli tincturam florum papaueris *rheados*, in aqua communi extr. quam *coquerico* vernaculé vocant, cum saccharo, more coffè, semel, & iterum de die calidé haustam, summoperé extollunt.

Sunt qui singulô vesperi, per horam ante cænam, sijrupi de papauere rub. ℥. j. propinant., & ego, ne dum

in peruigilio, ſed, & in tuſſi, catarrho, alijſque ſimilibus moleſtijs, haud ſemel, feliciſſimô ſeceſsû, quamuis locô rubri, album quandòque adhibuerim, expertus, fui.

Jn delirió verò, & phrenitide, ob maiorem ſalium *acrimoniam*, vbi ſpiritvum *ataxia*, grauior ſuccedit, præter recenſita, ſequentia, ceú magis hipnotica, adhiberi poſsunt, vt.

℞. ſem. melon. ℥. j.
papaueris albi ʒ. iij.
oculorum cancrorum pp. ʒ. j.
ſacchari ſaturni g. vj.
aq. ſtill. lactucæ ℥. vj.
ſijrup. de coral. Quercet. ℥. j. f. emul. pro doſi, &c.
℞. ſpermat. cæti ℈. j.
cinabaris antimonij ℈. ß.
camphoræ g. ij.
laudani Querc. g. iij.
conſ. roſ. vel viol. recent. q. ſ. f. bol. cap. h. ſomni, vel.
℞. magiſ. perlarum Orient.
oculorum cancrorum a. ʒ. ß.
ſtibij diafor. ℈. j.
ſacchari ſaturni ℈. ß.
aq. ſtill. nimpheæ ℥. iij.
laudani liquidi Helmont. gt. ij. m. f. lac. cap. per interualla.

Jn Mania, ad ſummum *Archei* furorem, & indignationem ſiſtendam *nepentes* Quercetani, iuſtâ *doſi*, prudenterque adminiſtratum, vtramque paginam peroptimé

timé absoluit; nam cum in exigua dosi, morosos difficilesque feré *Patientes* decipere queat, ideó clam, & furtim, vel in potionibus, vel in ferculis, immisceri potest, quod si aperté adhiberi queat, sequens formula in vsum vocari valebit.

♃. laudani, seù nepentes Querc. ℥. iij. aut. iiij.
camphoræ ℥. ij.
conser. flor. beton. recent. ℨ. ß. m. f. bol. singulô vesperi, per aliquot dies repetendus, vel si in forma liquida, emulsiones, & liquores iam suprà descripti, propinari poterunt, vel ex Doctiss. Fabri, & habetur pro secrèto.

♃. olei camphoræ ℨ. ß.
essentiæ saturni ℥. x.
martis ℥. vj.
aq. spermatis. ranarum q. s. f. pot. aliquoties reiteranda

Jn melancolia demum, vt vt melissa, borago, buglosum valdé efferantur, *anagalis* tamen, vt mox adnotauimus, vel in essentia, vel in aqua, aut conserua præparata, reliquis palmam arriperé solet, vt

♃. essentiæ anagalidis ℨ. ß.
croci Oriental. ℥. vj.
camphore ℥. ij.
aq. stillat. rosarum q. s. f. pilul. sæpius repetenda, superbibendo aque stillat. cerasorum nigrorum, aut boraginis ℥. j.

Conserua florum eiusdem anagalidis, singulis diebus ad ℥. j, continuata, superbibendo magnum haustum seri lactis asinini, aut caprini, ℥. j., aut alterâ syrupi de pomis vel de corticibus citri dulc., nemini cædit.

Aquæ thermales, *Martis* minerâ ſaturatæ, quales ſunt, *Villenſes*, *S. Mauritij*, *Auguſtanæ*, aliæque conſimiles, cum *ſemicupio* aquæ dulcis, vnô, eôdemque *tempore*, pro more, adhibitæ, quatenus *ſales* acidos, & auſteros, ſoluendo, fundendoque educunt, miracula, vt ſuprà expreſſimus, præſtant.

Alia quam plurima, diuerſorum Auctorum *arcana*, recenſeri hîc poſſent, verum quià hæc omnia ſuos apud *Fautores*, Clariſsimum maximé Ettmullerum videri poſſunt, ideò eidem Lectorem dimitto, & hæc quoad *pharmaciam* ſufficiant.

Quó veró ad *phlæbotomiam*, in mania præcipué, Doctiſs. referente Platero, eodem in ſubiecto *ſeptuagies* repetitam, vt prodeſſe queat, non video, etenim cum affectus iſte, non à ſanguine, ſed ſucco nerueo, *rigidis*, *auſteriſque ſalibus*, cum *abſit* febris, turgido, procedat, qui balſamicis, & ſulphureis particulis ditari, & foueri magis, quam largis ſanguinis, aliorumque ſuccorum, vt moris eſt, effuſionibus, depauperari poſcit, ideò vt tutò adminiſtrari queat, *argumenta* non ſuppetunt, eóque magis, cum huiuſmodi phænomenon, in aduſtis, tetris, & melancolicis, in quibus minús quód reperitur eſt ſanguis, multum veró, quod redundat ſalſum, nitroſum, ſtigiumque ſerum, à quò iugiter fodicati, & eroſi, dementiæ, furoriſque ideas concipiunt, feré contingat, ideó num horum ſalium cicurationi magis, quàm ſanguinis, ceú eiuſdem freno, eductioni vacandum, Prudentiorum *criterio* committitur.

Quó

Quod dictum de *phlebotomia*, de *purgatione* pariter *valida* præsertim, Antiquis, ex heleboro, pæplio, scamonio, coloquintide, & similibus; Neotericis verò, ex stibio, mercurio, &c. vsitata, dicendum venit, nam cum vtraque, ad Corporis extenuationem, nec non agitationem, dispersionem, mentisque turbationem, non nisi deseruiat, ideó quandòque licet, vt referunt Auctores profuisse sit visa, tamen ex melancolicis, *stupidos*, ex Maniacis, *fatuos* feré effecisse, *autopsia*, momentis singulis monstrat, quaré magnis *effusianibus* istis [meliori saluô *criteriô*] *valere iussis*, malacticis, eccoproticis, laxantibus, quidni humectantibus, dulcificantibus, absorbentibusque supracitatis, procedere, tutior, iucundiorque methodus esse videtur.

Quoad victus rationem, in simplici agripnia, delirio, & frenitide, olera, lacticinia, aquæ potus, reliquaque, ad humidum vergentia, sunt seligenda, in mania verò, & melancolia, *ignoscant* quæsò Antiquorum *manes*, si ipsis omnimodé aduersus incedo, nam cum in ieiunio, aquæ potu, minis, verberibus, carceribus, terrori, disperationi, vigilijs, corporis ariditati, succorumque austeritati, *genuinę* morbi *occasioni* augendæ magis, quam minuendæ, curationis *nervum* intendant, egò *euchimis*, *eupeptisque* potiús alimentis, *Vini* potû, blanditijs, iucundisque pollicitationibus, ad Corporis quietem, Animique tranquillitatem, vnicum in hoc morbo præsidium conciliandam, totus incumbo, & reuerà cum *idealis*, *moralisque* affectus magis, quam *phisi-*

cus, & humoralis, vt innuimus, ſit vbi tota curationis *vis*, in fixarum idearum, ſaniorum calculô, inuerſione repoſita eſt, quaré melancolici induſtrijs tantum fallendi, *blandâ* noſtrâ hac methodò, probabilius, quam antiquorum *rigidâ*, ſeuerâque nimis, ſanari poſſe autumandum.

De Catarrho.

QVIA inter affectus falsó capiti adſcriptos, catarrhus haud infimum locum promeruiſſe ſemper eſt viſus, ideó antequam ijſdem finem imponam, de eodem aliqua adnotare pariter duxi.

Eſt enim Catarrhus ſi cum Medicorum vulgo fari debemus, *ſeroſi*, aut *pituitoſi laticis*, vt etimô audit, inferiores ad partes *deplvuium*, affectus tam frequens, & familiaris, vt non deſint *Viri* famigeratiſſimi, qui ab hoc vno, tamquam Pandoræ, é Pixide, omne morborum *penu* deriuent, etenim cum *Caput*, per ipſos, ceù fumosé domus tectum, aut alembici cucurbita, vniuerſi corporis exalationes, & fumos, excipiat, quæ indé cerebri frigiditate, in imbrem denſati, vel ambientis frigore expreſſi, aut calore eliquati, aut propriâ grauitate deorſum propulſi, iuxtà partem, quam petere rebantur

bantur denominationem, determinationemque ſumebant, ideó nedum rheumati, branco, & coriſæ, ſed & artritidi, diarrheę, imò anginæ, peripneumoniæ, pleuritidi, alijſque innumeris phænomenis, *procatharſes* audiebant.

Hæc hypotheſis, quæ Medicinæ forté à crepundijs, ex Anatomes inſitia deducta eſt, hominum *ſupinitate*, & *deſidiâ* tantum increbuit, vt qui contrarium auſiſſet, ceú *blaſphemus*, e ſapientum cætu, *explodi* mox meruiſſet.

Verum poſtquam à Solertiſs. Elmontio, ad circinum reuocata, ſedulòque perpenſa, ſolidiſſimis rationibus, & experimentis *falſitatis* euicta fuit, delirantium potius, quam ſapientum *Idea*, haberi promeruit, cui indé Doctiſſimi Faber, Schneiderus, alijque quamplurimi, de re Medica, & Anatomica Poliatri meritiſſimi, calculum apponentes, validis fondamentis, ità firmarunt, vt cum porrò negari haud queat, Neotericorum feré omnium reportauit applauſum, etenim cum oſſis tam *cribri*, quam *cuneiformis* foramina, per quæ, ceú per *ſecerniculum* Eccephalon ſordes, in nares, palatumque cribrabat, Anatomicis in Theatris porró non *hiſcant*, ſed piæ, duræque matris *villis*, firmiter occluſa, ne dum branco, & corizæ, ſed tenuiſſimo etiam latici, imò, & *aeri* ipſi additum vetent, hiſce per conſequens obliteratis, cum aliæ viæ pariter, cæcique ductus, per quos vapores ſurſum ſcandere, hinc in aquam denſati, deorsũ ruere ferebantur, ceú meræ chimeræ, realem exi-

ſtentiam

ſtentiam, minimé agnoſcant, opinionis tandiú veneratæ præſtantia, in deriſum tandem abiuit. . .

Præterea cum *Cerebrum*, per ipſos tanquam ſacra Paladis *arx*, Animæ ſedes, rationis emporium, principibuſque functionibus, vt ferunt, dicatum, Microcoſmi idcircò vt *Cælum*, corporis in vertice ſitum, vt inferioribus gregarijſque viſceribus, quæ *latrinas* tales non alunt infelicius, tot impuritatibus, ad integras quandòque pelues, decupló ipsô maioribus, nictemeri ſpatio excretis, ſcatere queat, humanum *captum* ſuperare videtur, tantôque magis, cum duplici tunicarum amictû, *oſſea* conuolutum in pixide, teniſſimis *aeris* moleculis additum negans, minus craſſiſſimis *ſordium* quiſquilijs, iter permittet. Sed hæc iam miſſa faciamus, ſuiſque Patronis, quorum ingentem adhuc turbam, *deſidia* fouet, dimittantur.

Fit ergò catarrhus, quotieſcumque *alibilis*, aut *limphaticus* latex, vel ſui lentore, vel vaſorum anguſtiâ, in via *ſufflamminatus*, *vas* in quo heret plus iuſtó *diſtendens*, à tergo iugiter pulſus, per *extremitatem*, feré hiantem errumpit, quod indé, quia quacumque in corporis parte, ad quam *alimentum* deffertur, euenire poteſt, hinc abſque eo quod, ab *Eccephalo* deſtillando pluat, vbique *locorum*, tam intus, quam foris, iuxtà Clariſs. Elmontium, Schneiderum, Craanem, &c. congeri peroptimé valet, & hic eſt verus, genuinuſque modus, quô ne dum catarrhus communiter dictus, ſed rheumatiſmus, artritis, alijque dolores, qui ſub nomine deſtil-

lationum, fluxionumque passim occurrunt, sicuti tumores, abscessus, vlcera, &c. fieri solent, qui indè quia non per destilationem, vt euicimus, sed per congestionem concrescunt, hinc non fluxionis, sed *stagnationis* nomen, catarrhum promereri fatendum.

Quia veró nulla est corporis pars, quæ tanta limphaticorum vasorum, glandularumq; suppellectile, ob salíualis laticis, ad loquellam, ciborum dilutionem, masticationem, deglutionem, fermentationem, &c. necessitatem, vt *fauces*, & *guttur*, instruatur, hinc ibidem magis, quam alibi, catarrhum vrgere autopsia remunstrat, & maximé in temporum mutationibus, quum nitrosæ aeris moleculæ, propriâ inuersâ *texturâ*, vel nimis volatiles in *austrina*, vel fixæ in *aquilonia*, salíualem succum, non in *Cerebro*, quó non ascendunt, sed in *faucibus* ipsis, vel tenuando, nimis impellunt, vel cogendo, quòminus fluat, tenaciter obstant.

Prioris productum, *molestum* præter laringis, fauciumque *pruritum*, sternutationem, tussim, *gutturis*, nariumque excoriationem, catarrhi, acrisque corisæ profluuium *ingens* sic est, vt cum capitis molem, haud raró transcendat, non ab eodem, per consequens tantum, sed à toto, circulationis opé, quâ datâ portâ ruere, palam euincit.

Posterioris veró, præter tussim, ardorem, sitim, quandoque & febrem, *ariditas*, circa oris, nariumque hiatus, taliter vrget, vt cum Animæ ducendæ vix sit, præsentanæ suffocationis *metum* sæpissimé inducit.

Solet præterea, vel importunâ vestium mutatione, vel insolenti corporis, aut partis cuiuspiam, capitis præsertim, pedumque [vt mihi frequenter] denudatione catarrhus oriri, in quò casu, nullum licet aeris vitium accedat, simplici tantum atmospheræ pressione, interceptâ, repulsâque in excretoriis periferiæ meandris consueta effluiorum aporheâ, ad saliuales ductus, os scilicet, & nares, vt vt aliquibus, ad vesican, aliis, ad anum ceú disposita magis emunctoria, diuertit, & quia, vt suprà notauimus, mox soluendo, mox stipando procedit, ideò, vbi saliualis latex hispidis, rigidisque particulis, iugî, infensôque rheumate, oris istmum, nariumque pinnas diuexat, pro eiusdem imminutione, contemperationeque.

℞. mannæ ell. ℥. iij.
crem. tart. ʒ. j.
decoct. pectoral. q. s. f pot. l. a. clarif., & aq. nafæ arromat. cap., vel.

℞. flor. cassiæ, & pulpæ tamarin. a. ʒ. iij.
crem. tart. ʒ. ij. f. bol. cap.

℞. oculor. cancr.
corallor. preparat.
terre sigilat.
amilli a. ʒ. ß.
gum. tragacant ʒ. j.
sacchar candi aq. stil. viol. aut ros. solut. q. s. f. rotulæ s. a. in ore pro contemperat. detinend. vel

℞. amigd. dul. mundat.

sem.

sem. melon. a. ℥. j. ß.
sacchar. candi pul. ℥. j.
aq. stil. violar. ℥. vj.
flor, aurant. ℥. ß. f. lac pro vsu, &c.
lac asininum, aut caprinum cum sacchar. pariter adhibitum, miré conducit.

Galli vt suprà notauimus, tincturam flor papauer errat. ad modum theæ sepius de die cum sacchar. sorbilat. communiss. habent in vsu.

Succus pomor. curtipendulor. sine saccharo in rob ad ignem inspissatus vulgari prostat. in vsu, vel.

♃. syrup. de papau. alb.
viol. violac. recent a. ℥. j. ß.
specierum diagracanti frig.
ocul. cancr. pp. a. ʒ. j.
sacchari penid. ℥. j.
aq. still. viol., & ros. a. ℥. ß. m. f. looc. cap. per interualla

Doctissimus Tozzi sequentes pilulas miré commendat.

♃. thuris masculi, siné olibani
masticis subtil. pul. a. ℈. j.
mirrhæ electæ
opij thebaici
croci oriental. a. gr. vij.
succi liquiritiæ inspissati ʒ. j.
aq. still. ros. q. s. f. pilul. ad magnitudinem pisi, quarum vna sumatur singulo vesperi, tempore somni.

Vbi verò ab acido fixo, trachealium glandularum, nariumque tubulos obstruente,

℞. gum. animæ
succini a. ʒ. j.
besoin ʒ. ß.
mirrhæ ℈. j. m. f. pul. catarrhalis, pro suffitu, vel.

℞. amilli
rad. ireos. Floren. a. ʒ. j.
gummi lacæ Pictorum ℈. j.
euforbij veri ʒ. ß. m. f. pul. qui non solum crassos, viscidosque mucos, in coryza præsertim exturbat, sed porró sic validé vrget *ut rivuli ad instar*, non sine admiratione, ægrique solatio, fluere cogat, & hic puluis is est tantoperé decantatus, & perquisitus, quô *Agirta* quidam lapsis mox annis in Germania, summum sibi applausum, & quæstum, non sine Medicorum stupore comparauit, si veró mitius exoptatur.

℞ tabaci vulgaris.
radic. piretri
nigelæ
betonicæ
maioranæ a. ʒ. j.
musci ℥. ij. m. f. pul. naribus attrahændus.

Vapor aceti super lamina candenti excitatus, hiante ore, naribusque exceptus, citisimam ferre opem, autopsia remunstrat.

Spiritus salis amoniaci, fuliginis, cor. Cer., oleum succini, petreolum, tinctura castorei, & similia, inspirata, naribusque illita, eundem præstant effæctum.

Dieta

Dieta in hoc casu imperanda vix est, nam cum salivalis laticis, præcipui ventriculi fermenti deprauationem semper adducat, absque eò quod, vt canit Poeta.

Esurient, vigilent, sitiant, qui Rheumata curant imperetur, per se ipsam satis præscribitur, imó ad alimenta congrua, quæ mox acres, mox austeros, iuxtà vrgentis constitutionis naturam succos corrigent, non sine difficultate, coguntur, in reliquis expectatione, vt vulgò fertur vtendum.

De Asthmate

POST Catarrhum, de asthmate agendum, etenim cum eiusdem *soboles* sit, ideó de eo aliqua pariter, scitû haud iniucunda adnotare contendam.

Est enim asthma *affectus*, si quis alius *formidabilis*, atque *verendus*, nam cum pectus, pulmones, thoracis musculos, aliaque organa, Animæ ducendæ simpliciter necessaria, cum viuentem, non respirare, & respirantem non viuere sit imposibile, inuadat, ideò non leue *periculum* semper adducere, neminem qui *Medicinam*, à primò limine vix salutauerit latet, & fit quotiescumque pulmones, vel reliqua, vt diximus, præsertim verò diahpragma, vt sentit Doctissimus Craanem, proprij muneris oblitum, constantî nimis *systolê*, vel importunâ

 diastole

diastole, respirandi munus perturbant.

Diuiditur communiter in humorale, & conuulsiuum, humidum scilicet, & siccum, vel vt alijs placet *occultum*, & *manifestum*, manifestum illud est, vbi pulmones molestô oregmone, vel catarrhi strepitû, cum liberali, quandòque verò difficili anachatarsi, sensibiliter vrgentur, & hoc, non à rheumate, & catarrho, ab eccephalo, vt suprâ notauimus, deciduo, quod Doctissimi Helmontius, Schneiderus, Ettmullerus, alijque Famigeratissimi Viri strenuissimè impugnarunt, sed vel à *limpha* proprijs é vasculis, aut trachealibus glandulis stillante, vel tuberculo, pulmonibus, asperæque, arteriæ adnato, abscesu, aut pure, in vesiculis, vel bronchijs pulmonaribus, aut abdominis specú contento, calculis porrò, grandinibus, polipo ibidem genitis, nec non corpore extraneo, spina scilicet, osiculo, cerasorum nucleo, graminis culmo, alioque consimili, de quo innumera apud Auctores prostant exempla, respirationis organis molestò, contingit.

Siccum é contrà, quandò citrà sensibile, & manifestum pectoris, pulmonum, aliusque, pneumonici instrumenti vitium, respiratio oblæditur, & fit, non à *flatibus*, vt aliquibus placet, sic vt flatulentum dici mereatur, qui facilissimô *negotiô* eructarentur, & si forté contingunt, non vt causa, sed vt *productum* tantum modò occurrunt, sed à moleculis, siué salibus quibusdam *rigidis*, acribus, & austeris, vel alimentis immixtis, vel cum aere inspiratis, circulationis lege cum succo

eo albugineo, in Thoracis musculos delatis, qui eorumdem fibras in transitu, velicando, & pungendo, constanti *systole*, vel *diastole*, donec assimilentur, aut, excutiantur, miseros patientes, ad horas, quandoque ad dies, imó hebdomadas, & menses anhelare compellunt.

Huc etiam faciunt, *halitus*, perniciosi, & venenati, ex metallorum fodinis, mercurio præsertim, aut criptis alijsque locis subterraneis, vindemiarum tempore *eleuati*, qui vi sua narcotica figendo, vel disoluendo, aut sanguinem pulmonum in vasis, cogendo, ne dum asthmatis, sed repentinæ etiam mortis, vt passim occurrit, procatarses euadunt.

Sanguinis, copia, si quandò à dextro cordis ventriculo, in sinistrum, tam citò remeare non valet, sui stagnatione, pulmones inflando, & distendendo, in quo casu cum catarrho suffocatiuo coincidit, asthma producere innumeri ferunt Auctores, verum num potiús eiusdem concretioni, quam copiæ debeatur, considerandum proponitur.

Nimia *pinguedo*, seú corporis *obesitas*, aut fluidorum *lentor*, quatenus scilicet *thoracis* musculos nimis comprimunt, distendunt, vel inflant, aut pulmonares *vesiculas* infarciunt, haud parum condúcunt, vndé in obesis, cachecticis, & hijdropicis, ad leuem quemcumque motum, familiarissimum esse consueuit.

A vermibus indé asthma quoque produci, cum Clarissimo Tonero, multi perhibent Auctores, & per me

nullus

nullus, dubito quin esse queat, nam cum Pueris horum culpâ *convulsiones* frequentissimæ sint, asthma pariter, vbi *paris vagi*, aut intercostales *nerui*, in consensum trahentur, fieri posse autumandum.

Fit porró asthma, & sæpissimé stomaci vitio, *stomacale* idcircò nuncupatum, qvum scilicet alimenti copiâ, vel mucô, siué glutinê nimis onustus, diaphragma, aut thoracis musculos premendo, & vrgendo, eosdem propriâ libertatê defraudat, & hoc nauseâ, vomitû, aut inglvuiê, crapulâque pregressâ, facilé innotescit, quod indé, quemadmodum reliquis cognitû, sic & curatû facilius existit, non ità *pulmonare*, & *humorale* à Vuilisio nuncupatum, præsertim vbi limphæ vbertas, aut lentor accedit, etenim cum præsidia eidem incidendæ, difficilimé permeent, diuturnius per consequens, difficiliusquè perennat, & maximé si in senibus, valetudinarijs, aut debilibus, vbi vires, iam elumbes, fractæque, contingat, omnium verò periculosissimum spasmodicum, & siccum habetur, quia cum in *exilissimis* fibrillarum *meandris*, quó remedia, vel non, vel effætis, dumtaxat *viribus* accedunt, sedem habeat, summô, non nisi labote, & tædiô, tractari feré permittit, imó Medicô, medicinâque sæpissimé illusis, laxatô temporis diuturnitate fibrarum tonô, debitôque cum fluidis, vt sentit Clarissimus Bagliuius, læso æquilibriô, vel ad vniuersalem, vel ad particularem, pectoris præsertim hydropem, vt plurimum veró ad orci fauces, miseros patientes deducit.

Curatin,

Curatio, iuxtà causarum diuersitatem, *diuersa* pariter esse tenetur, & vt vt omnes in spasmodicam pectoris, pulmonumque contractionem conspirent, vndé asthma pulmonum *caducus* communiter audit, tamen quià quæ à rebus extraneis, vt sunt cerasorum nuclei, ossicula, spinæ, & cætera, fouentur, solis alchalicis, minimé auscultant, ideò ab alijs etiam præsidijs est impetranda, sic in extraneorum corporum eductione, vbi in oris isthmo, aut asperæ *arteriç* summitate, porrò non hærent, in quo casu digitis, volsellâ, aliôque simili instrumentô facilé extraherentur, sed in profundum, cavumque pectoris iam exciderunt, tunc difficilioris aleæ, esse consueuit, & quamuis ab oleo amigdalarum dulcium, lacte, iusculo, alioque pingui liquore, aliquod emolumentum sperabile sit, tamen si quandòque bené cessisse perhibent Auctores, *casui* potius, & *fortunç*, in validis scilicet Pectoris efflationibus, cantu, vociferatione, vomitu, risu, sternutatione, alioque simili thoracis, pulmonumque nisu, & emotione, quam vi remedij debetur, haud dissimilis conditionis, quod à tuberculo, grandine, & polipo contingit, esse consueuit, nam tuberculi licet maturati, & disrupti, grandinumque, bonis auibus eductarum prostent exempla, tamen quià casus isti præterquamquod rarissimi sint, eorumdem porró causæ, præsertim si polipi fuerint, obscurissimæ, imó nonnisi post obitum feré conspicuæ, ideó eorumdem curatio, fato potius, quam præsidiorum *viribus* est attribuenda

 Non

Non itâ de reliquis asthmatis speciebus sentiendum, quæ licet arduissimæ pariter, vt innuimus sint, congruis tamen remediis tractatæ, haud raro cedere solent, sic in asthmate stomachali, vbi præsertim crápula, aut inglvuies præcesserint, vel muci [*pituita* communiter dicti] vbertas, & lentor increuerit, *leui* propinatô *catharticô*, aut quod longé melius, & expeditiùs, *emeticô* ex sale vitrioli, gilla antimonij, tartaro emetico, aut quod tutius, puluere radicis *hipopocannæ*, curatio facilé expletur, vt.

℞. radicis hipopocannæ subtiliter pul. ℈ *j. ad* ℈. *iiij.*
iuris carnis vituli q. s. cap. vel si in bol.

℞. dicti pulueris ʒ. *j*
cons. ros. aut viol. recent. ʒ. *ij. m. f. bol.*

vel si puluis hic in promptu minimè fuerit, aut ab aliquo scrupuloso, noua respuente, admitti nequierit.

℞. tartari emetici rité parati gr. *iiij. ad vj.*
confectionis hyacint. ʒ. ß. *m. f. bol. vel*

in vino albo, cereuisia, aut iure carnium si magis arriserit propinetur, quod si *vomitus*, vel displicuerit, aut aliquam ob causam, assistenti Medico notam, suspectus fuerit.

℞. mannæ elect. ℥. *iij.*
cremoris tartari ʒ. *j*
iuris carnium q. s. f. potio clarif., *&* gr. *aliquot essentiæ anisorum, vel anthos aromatisata cap.*

Hôc peractô ad stomachum, eiusdem scilicet *fermentum* vigorandum, potus coffé, cocolatæ, aut herbæ thé, vel

vel iusculum carnis vituli, aut parui pulli gallinaceij, comis aliquot absint. pont., vel eiusdem sale alteratum, pluresque dies continuatum, miré conducit.

Pilulæ de *hiera cum agaric.*, aut *tarthareæ* Bontij, vel de *Amoniaco* in ingressu lecti, vel summô mané *iustâ dosi* repetitæ, dummodò conueniens *viuendi* regimen, vt infrà adnotabitur, accedat, ad curandum, & præseruandum nemini cedunt.

Sin autem *asthma* humidum fuerit, quamuis mihi à *sicco*, in radice differre haud videatur, vt vt *oregmon*, catarrhi scilicet *strepitus*, haud leuem discrimen insimulet, rê tamen intimé spectatâ, cum in *succosis*, *humidisque* tantum, non verò *aridis*, & *siccis* feré contingat, vt *productum* potius, quam *causa* spectari meretur, etenim cum insultû sedatô, citrà catarrhi *expuitionem*, porrò desistat, non putatitio, per consequens à rheumate, catarrhique deplvuio, sed ab hijsdemmet salibus, [ceú in sicco] *thoracis* musculorum fibras vrgentibus, inquilinosque eorundem latices, præmentibus, agitantibus &c., fieri autumandum, & sic quoad *therapiam*, minimé abludens, haud dissimili ritû, plus, minus, tractari reposcit.

Sunt qui in hoc casu *catharsim* prorsus explodant, & reverà cum crassos, viscidosque succos in bronchijs, *pulmonumque* vesiculis *obstrepentes*, attingere nequeat, haud iniuriâ improbari videtur, ast quia alio ex capite, *abdomine*, cuius *sordes*, morbos feré in omnes conspirant, depletô, diaphragma, pulmones, thoracis-

que musculi, subsidere, faciliusque oscillare consuescunt, ideò aliquô ex *eccoproticis*, vt est *manna*, *cassia*, *rhabarbarum*, aut *emetico*, quod crassæ, tenacique limphæ *educendæ* magis conducet, præmissô, diluentibus indé, dulcorantibus, acoremque domantibus, vt sunt syrup. de *peto*, de *ibisco*, de *edera* terestri, *oximel* sciliticum, &c. curatio prosequi potest.

Doctissimus Bagliuius sequentem potionem, apud Clarissimum Ettmullerũ, pariter descriptam, miris effert æncomijs, vt.

♃. gum. ammoniac. ʒ. j. ß.
vini alb. optimi ℥. ij. disoluatur lenté ad ignem, mox additis eiusdem vini albi
aq. stillat. hisopi a. ℥ ij. fiat pot. calidé summend., & aliquot vices repetend.

Præstantissimus Realis syrupum suæ inuentionis ab vllo alio descriptum, publicum in bonum evulgare duxit

♃. therbent. Venet. ovuorum luteis solutæ ʒ. iij.
carnis viperarum n. ij.
vini albi optimi ℔. ij. diger. in b. m. per horas 24. traijce posteà totum per chartam emporeticam, clarif. cum sac. viol. ad consistentiam iulapi, & reuerà huiuscæ, ne dum in *asthmate*, sed & in *vrinæ difficultate* pluries factô experimentô, felicissimé cessit, nam vt vt morbum in totum haud sustulerit, sensibiliter tamen [ingratum licet præsidium] profuisse fateri teneor, hâc tamen differentiâ quod in naturis picrocolis, & strigosis, & in *asthmate* sicco, locô vini aquam stillat. violar. substituere magis congrvum ducam.

Egò

Egò qui simili, vt, & alijs quoque in casibus *á saccharatis* vt potui semper aborrhui, ol., vel lacte amygdal. dul. sæpius de die, ad modum Ecclegmatis repetitô, totum feré negotium committo, vel si (vt passim occurrit) renuatur, balsamô sulphuris anisatô, vel therbentinatô, aut elixire proprietatis, in iusculo, aut decocto saluiæ nob., vel hisopi, herbæ thæ, &c. ad aliquot ℥. propinatô incedere soleo, præ reliquis veró mihi arridet balsamum de *copaiua ad* ℈. j. plus minus in iure domestico, aut aqua tussilag. oblatum.

Oximel scîliticum, ob maximam, quam posſidet incidendi facultatem, nec non amaritiem, quà acidum concretionum *auctorem* potenter infringit, nemini cædit.

Aqua mulsa, cum comis aliquot hisopi parata, prò potu ordinario commendatur, innumera alia, in hoc casu recenseri possent, verum quia hæc omnia suos apud Auctores reperiuntur, ideò ne nimius sim, ijsdem Lectorem committo eôque lubentius, quô supradicta, ne dum ad *therapiam*, sed & *profilaxim* sufficere queant.

Jn *asthmate* porro *sicco*, & *occulto*, vt vt remedia iam descripta, magnam partem habere posſint, tamen cum *spasmodicum* magis, & *sonticum* sit, remedijs per consequens veré *antispasmodicis*, hijsque selectioribus incedendum fore requirit.

Habet suos gradus, non tantum ficcum, sed & species, iam recensitæ, etenim vbi siné strepitu, & sibilo, *spiritus* ducitur, primus gradus, siué *dispnea*,

vbi veró ſibilus, ſonitus, & anhelatio concurrunt, verum *aſthma*, ſiue ſecundus gradus, vbi demum erectâ non niſi ceruicê, ſummôque labore reſpirare contingit, *ortopnea*, ſiué tertius gradus communiter audit, qui indé gradus, cum non niſi ſecundum magis, & minus diuerſi ſint, ideò ſub eadem curatione, plus, minus pariter, venire poſſe facilé liquet.

Purgatio in hoc caſu à Præſtantioribus Poliatris *ſummô iuré* damnatur, nam cum morbus aridus, ſiccuſque ſit, quicquid per conſequens, *vt purgatio* vltró ſiccabit, obeſse potius, quam prodeſse valebit, in hunc finem de purgatione apud ipſos, ne verbum quidem, miror tamen, cur hac de cauſa *phlebotomiam* pariter, haud relegauerint, & tamen Doctiſſimos ſecus apud viros, *commendatam* ità deprehendo, vt ad eam, *Sacram ceù ancoram*, reiteratis etiam vicibus, confugere haud vereantur. Si *affectus*, vt optimé ſentiunt, *aridus*, *ſiccuſque* eſt, cauſa porró immediata, & coniuncta, *ſales acres*, vel *auſteri*, neruoſo in latice, *exiguiſſimis* pectoris, pulmonum, diaphragmatiſque *fibrillis*, quare *occultum* audit, *moleſti*, ſiſtuntur, vt *venæ ſectioni* auſcultare queant, captum prorsus excedit, imó ſi *ſales prædicti*, eatenus inſoleſcunt, quatenus haud debité *dilui*, vel *balſamicis*, *ſulphureiſque* particulis, à quibus ceú compedibus vinciebantur fraudari contingit, cum *phlæbotomia*, quæ ſpirituoſum, volatiléque magis educit, immediaté hoc præſtet, prodeſſe vt queat, nullus deprehendo, ſi regerant, ſanguinis imminutâ portionê, reliqvum in vaſis, ten-

uari magis, atque rareſcere, & ſic *circulationis* choream ocyus expediri, *contrarium*, vt alibi innui, ſequi cenſerem, nam cum venarum *parietes*, non *ſolidæ*, & *rigidæ*, ſed *molles*, *flexileſque* ſint, ſubtractâ fluidorum *reſiſtentia*, quâ tenſæ pergebant, aeris *præſſioni* ità concedent, vt priori *diametrô* amiſsô, flaceſcere actutum, [vt in inteſtinis, veſiculiſque aere, vel aqua repletis, quiſque experiri valet] arctarique fas erit, & sic contentis fluidis, vnâ *compreſſis*, denſari magis, minuſque *progredi*, quoque continget, ſed demus, quod *rarefactio*, aliqualis, etiam ſuccedat, educto cruori adequari ſemper debebit, quæ *ex calculo*, exiguiſſima, indè cum sit, plus *damni*, quam *emolumenti*, ſecum adducet, & maximé cum ab exercitio, choreis, tripudijs, vini potu, arromatis, alijſque innumeris, citrà ſanguinis, viriumque *iacturam*, obtineri facilé queat, quare per per me, tum hac, tum ſuprà citatis de cauſis, venæſectio, ceú exigui, nulliuſque momenti, imò vt *ſuperflua*, omitti peroptimé poteſt; quod si forté locum impetrare valebit, in aſthmate, ex ſanguinis *copia*, vbi ſcilicet à dextro in siniſtrum *cordis* ventriculum, tam citó, vt ferunt, remeare non valens, ibidem *ſuflaminatus*, pulmones inflando, & diſtendendo *catarrhum ſuffocativum*, aut *ſyncopem cardiacam* nuncupatam producit, adeſſet, aſt cum ſub Iudice adhuc sit, num ſanguinis *copia*, num *craſſities* ſcenam hanc ludat, ideó ſuſpecta pariter eſt còque magis, cum in ſanguinis ſputo, pluries, & à me, & ab alijs Collegis, reuulsionis ergò, insti-

tuta, tantum abeſt, quod cruentam anacatharsim minuerit, quinimò magis, magiſque adauctâ, miſeros patientes ad tabem, hinc ad maraſmum feré deduxerit & rê verâ cum phlebotomia, cruoris motum, à dextro, in siniſtrum cordis thalamum, haud retardet, imò per ipſos, si circulationem promouet, magis acceleret, ſuflaminato per conſequens ſanguini, augendo potius, quam retrhaendo conducet.

Ad Præclariſſimum indé Bagliuium, qui inter ſolida, & liquida, *æquilibrio* ſeruando, hanc eandem permittit, cum in hac cauſa, tam fibrarum *criſpatio*, quam molecularum *rigiditas*, à fluidorum *deffectu* procedat eorundem per conſequens *præſentia* magis, quàm *abſentia* præſtabit, ex maximé, cum curatio, à fotubus, inunctionibus, profuſionibus, alijſque laxantibus, & humectantibus, omnium ſuffragio, imò ipsô pariter annuente petatur.

Celebratâ ergò, vel omiſsâ, quod tutius, prout aſſidenti Medico videbitur, venæ ſectione, ad oleum amygdalarum dulcium recenter, & sine igne expreſsum, ſenſim, & siné ſensú deglutitum, aut earumdem lac, quod vtramque paginam, citius, tutius, iucundiuſque abſoluet, deueniri poteſt, sic enim laxatis, vnô, eôdemque tempore fibris, retuſiſque rigidorum ſalium ſpiculis, vnâ fideliâ, vt fertur, duos deálbare parietes continget.

Doctiſſimus Ettmullerus, & cum eo Bagliuius, in morbi agmine, quum ſcilicet pectus pulmoneſque

constanti

constanti systole suffocationem intentant *spermate Ceti ad* ʒ. *j.* in iure carnis Vituli, aut aqua hysopi propinato ad rhombum restituere tentant, haud dissimilem effectum balsamum de *Copaiua* a. ℈. j. ad ʒ. ß. eôdem modô adhibitum præstare consueuit.

Jllustrissimus Boiles extemporaneum *balsamum* svum *sulphuris*, ad tres, aut quatuor gr., in cochleari *iulapij* exhibitum, miris laudibus effert, magis tamen conduceret, si *anisatum*, aut *therbentiniatum* habebitur.

Jdem Clarissimus Bagliuius, potionem suprà descriptam *gumi ammoniaci* videlicet, vinò albó soluti, per aliquot vices, vt notauimus repetitam, quamuis mihi hactenus, nostri forté *climatis*, à Romano diuersi infortuniô, haud succeserit, pro arcano diuendit.

Crocus *Orientalis*, vel eiusdem *extractum* in iusculo, cereuisia, vino, vel eiusdem spiritu, aut alijs alchalicis iunctum, à doctissimo Fritagio, summô iurê laudatur.

Succus *azellorum*, aut mille pedum, *sub hydrijs* degentium, vel eorumdem *puluis* pro more paratus, in vino cereuisia pariter, vel aqua cerasorum nigrorum, aut lumbricorum terrestium propinatus, in secretis, haud iniuriâ seruatur.

Uinum, eiusdemque spiritus *camphoratus*, aut *enulatus*, debito cum regimine sumptus, sicut, & aqua *spermatis* ranarum, *florum tiliæ*, *hederæ terestris*, & simil. improbari non debent, potest etiam in hoc casu vsurpari syrup. de *therbentina* Doctissimi Regalis suprà

S des-

descriptus, per se, vel additis gr aliquot *spiritus* cornu Cerui, fuliginis, aut salis ammoniaci.

Hipnotica, quamuis aliquibus suspecta sint, tamen cum Archei *indignationem*, spiritvumque *ataxias*, potenter infringant, vt sunt *laudanum* liquidum Helmontij, *tinctura anodina* Horstij, *nepentes* Quercetani, *camphora*, pilulæ de *stirace* syrupus de *mæconio*, *diacodion*, *theriaca* Veneta, aut celestis, &c. dummodó in exigua dosi, cauté, peritoque ab artifice administrentur, gratum *soporem*, blandasque *ephidroses* promouendo, mirandos præstant effectus.

Huc etiam faciunt mixturæ, condita, trageæ, & similia, ex *cinnabari natiua* vel *antimonij*, *oculis*, *chelisque* cancrorum, *margaritis*, *corallis*, *succin.*, *stibio* diaphoretico, *bezaartico minerali*, vel *animali*, *cornu Cerui*, alijsque absorbentibus dictis concinatæ; vt.

℞. aq. still. hisopi ℥.ij.
lumbric. terrest.
limacum a. ℥.j.
magister. oculorum cancrorum
corallorum
succini a. ʒ.j.
syrupi de hedera terrestri ℥.ij.
laudani liquidi Helmon. ʒ.j. m. cap. cochleatim per interualla, vel.

℞. specierum diaireos.
diasulphuris.
diambræ a. ʒ. ß

mir-

mirrhæ elect,
florum bezoin a. ℈.j.
cinnabaris natiuæ ℈.ß.
camphoræ g.iiij.
tabellarum , diacodij subtilliter pul. ʒ.ß. *m. f.* omnium pul. tenuiss. cap. mané , & vesperi per horam anté cibum, aliæ quam plures formulæ forent addendæ, sed hæ capite de *Epilepsia* , cum qua , caducus iste omnimodé confert, repeti possunt.

Suffitus ex stirace, Bezoin, mirrha, castoreo, aut sulphure, in conclaui optimé clauso, sic vt *ore* , & *naribus* commodè excipi queàt , haud parum conducit.

Jnunctiones porró, fomenta, cataplasmata, linimenta quorũ plena sunt Auctorum volumina, & quibus parũ nihilque tribuo, sicut & vesicantia, cucurbitulæ, cauteria, frictiones, ligaturæ, aliaque *chyrurgica tormenta* , augendo magis, qvam minuendo morbo *idonea* , & vt canes à nilo fugienda, suis Auctoribus relinquntur, & maximé cum extrà paroxismum, & ad *prophilaxim* magis, quâm *therapiam* , quæ in hoc casu prompta, & expedita requiritur, in vsum, non nisi, venire queant.

Si demum asthma, à vermibus, vt in Pueris, Mulierculis, alijsque delicatulis ortũ agnouerit tunc *helmintagogis* , & *antialminticis* occurendum præsidijs, inter *helmintagoga* , rhabarbarum, sena, aloes, ialapa, & præ reliquis *mercurius* ; primas tenent, inter antielmintica *semen* santonici carlina, mirrha, aliaq; innumeta *amara* , quemadmodum, & *acida* , succus videlicet limonum,

 aurant:

aurant: ſpiritus calchanti, ſulphuris, nitri, &c. ſummé deprædicantur.

Ego hiſcé omnibus *toxicandis* potius, vt ſentit Præſtantiſſimus Redi, quam *ſanandis* Pueris, omiſſis, paucis dumtaxat, hijſdemque, quoad fieri poteſt, ingratis minimè, ſed iucundis, incedere conſueui, nam *neniæ* ſunt, ſiué *tranſlationes* de charta in papyrum, abſque *ſcrutinio* factæ, quod lac, ſaccharum, mel, aliaque *dulcia*, vermes progignant, cum ſiquidem non ex *putri*, vt credulé opinabatur, ſed ex *ovulis*, e Parentum vteris, temporibus ſuis, inſectorum aliorum moré, non æquiuocé, ſed vniuocé *exploſis* gignantur, non ex *lacte* per conſequens, neque ſaccharo, alijſque *dulcibus* procreari, fateri iam ſequitur.

Verum quidem eſt quòd *dulcibus*, gratô, ſuauique ſibi pabulô, ſic oblectantur, & gaudent, vt ad ea, ni rité muniantur, *inuolare* turmatim, conſueſcant quibus ne dum ſaturati, ſed *ouulis*, *animalculiſque*, exiguiſſimis ceúCaſei *teredinibus* [microſcopij,non niſi *acie* conſpicuis] *aſperſis*, ab incautis hinc *Puerilis* deuoratis, dulci ventriculorum, inteſtinorumque eorundem *chimò* ſaginati, ad eorum *necem* fætare, monſtruoséque augeri [*ingraté* heú nimis] feruntur.

Hæc opinio, quę, tot Præclariſſimorum Poliatrum *plauſum* promeruit, Clariſſimo à Valiſnero ad incundem [vt fertur] reuocata,haud parum nutare videtur, aſt quia vir indé Doctiſſimus, *peculiari* é Parentum *ſeminio*, per traducem in *Poſteros* propagatô, hypotheſim ſuam deriuat

uat, vel vnà nostris cum Patribus, à Summo Protoplaste *creato*, vel Damascenico in *luto*, quô eos plasmauit, *delituisse* fatendum.

Hisce ergò enecandis, amaris, acidis, vnctuosis, alijsque, tenellis, & delicatulis Infantum stomacis, immané quantum exosis, atque molestis, ommissis, *ad aquam saccharatam* à supracitato Redi, iteratis experimentis comprobatam, libentissimé accedo; nam cum *vermes* notante Clarissimo naturæ mysta Laonechio, eatenus vexent, quatenus rostrô, & capite *mucosa* ventriculi intestinorumque in *tunica*, validé infixi, fodicando, & sugendo eorumdem fibrillas, ad molestiam arcendam *spasmodicé* vrgent, sic à dulcibus prolecti, ingratoque ab opere *euocati*, ad suaue, iucundumque pabulum, tanprrò festiuant, quô indé saginati, & obruti, facilé tandem, vel sursum per os, vel deorsum, per sedem, sponté, vel Arte, ceù *temulenti* feruntur; Haud minori virtute, aut energiâ mercurialis, aqua dotatur, sed, de hac infrà.

Leui ergó purgationé præmissâ, præsertim si crapula, inglvuies, fructvum, dulciarium, aliarumque rerum, quibus vermes facilé insident abusus præcesserit, ex sena, Rhabarbaro, ialapa, mercurio dulci, alioque consimili. vt.

℞. rhabarbari electi ʒ.j.
cremoris tartari ʒ. ß.
f. infus. in s. q. aq. stil. galeg. , expressioni adde
syrupi è florib. persic. ℥.j. ß.

mercu-

mercurij dul.

resinæ ialapæ a. ℈. vj. m. f. breuis pot. cap. vel.

℞. *aq. font. in qua ebullierit mercurij currentis* ℥. *j.* ß.

syrup. de cicor. Gul. cum rhabarb ℥. *j.*

pul. ialapæ

tartari vitriol. a. ℈. ß *f. breuis pot. cap. hæc possunt augeri, & minui iuxtà ætatis, viriumque exigentiam, ad Medici arbitrium.*

Sunt qui in hoc casu, vomitum ex aq. benedic. Ruland., tartaro emetico, vel sale vitrioli, valdé commendent, & egò sæpius, grauissimis in eorumdem affectibus, spasmo, puta, suffocatione, deliquijs, &c., horum factô experimento felicissimé feré cessisse deprehendi, quare dummodò rité, prudenterqué, in exigua scilicet dosi, *nequid nimis*, vsurpentur, reliquisque præsidijs ad eorum impetum sedandum, vt sunt syrupus de cicoreo, cum rhabarbaro, & flor. persic., &c. comixta offerantur, improbari non debent, vt.

℞. *syrup. de cicoreo Gul. cum rhabar.*

aq. benedic. Ruland. a. ℥. ß.

flor. aurant. ʒ. *j. m. cap. vel*

℞. *gilæ vitrioli opt. parat.* ℈. ß.

syrup. é florib. persic. ℥. ß. *m. cap.*

Peracta ergô, siué per *vomitum*, siué per *secessum* purgatione, ad aquam *saccharatam* iam descriptam, sæpius de die repetendam est deueniendum, quæ si forté morosis à Pueris respuatur, cum vino, aut cereuisia commisceri potest, vel sequens substitui valebit.

℞. *syrupi*

℞. syrup. de limonibus ℥. j.
aq. still. Galleg., aut scorsoneræ ℥. ij.
spirit. calcant. ℈. vj. m. prò syrup., vel
℞. aq. still. cardus benedic ℔. j.
argenti viui ℥. ij. bulliant, ad quartæ partis consumptionem de hac aqua saccharô, vel syrup. de corticibus citri, aut dé succo limonum dulcor. cap. Infans quantum libuerit.

Ex mercurio porró paratur *æthiops* niger dictus, cum spirit. calcant. in forma pilul. redactus, aut compositus, vt docet Theodorus de Maierna, ex *mercurio* scilicet, & *sulphure*, ceù duobus strenuissimis *antialminticis* simul iunctis.

Possunt demum, tàm rhabarbarum, quàm ialapa, vel saccharô incrustari, vel panib. marcijs, vel offis, aut alijs bellarijs, clam immisceri, & sic inscijs Pueris, blandiendo, purgare.

Clisteres porró ex lacte, vel iure pulli, saccharô, aut mellê dulcorat; proliciendis vermibus, sicuti, & balani, vel suppositor. ex melle coct. miré conducunt.

Cataplasmata, ex aloe, mirrha, croco, coloquintide, alijsque amaris parata, Mulierculis relinquntur, & hæc prò asthmate, ex vermibus sufficiant.

Si verò ab vtero in histericis, ab hijppocondrijs, & mesenterio, in melancolicis, scorbuticis, cachecticis, similisque farinæ subiectis, insolenti, exoticoque *miasmate*, tum diaphragmatis, cum thoracis musculorum *fibras*, in spasmum acciente contingat, tunc specificis appro-

appropriatiſque præſidijs, tam capite de malo hypocondriaco, quàm hyſterico, ceú *nomine tenus* diuerſis petitis, procedi poteſt.

Extrà verò paroxiſmum, & ad *prophlaxim*, tota curationis vis, in recto, ſex rerum nonnaturalium vſu, reponi debet, quibus rité ſeruatis, niſi vitium mala in viſcerum conſtitutione, hereditarioque iure, inſitum ſit, facilé auerti, repararique valebit.

Sic in Aſthmate humorali, *ſtomachali* præſertim dicto, quæ craſsum, viſcidunque chimum progignunt, quemadmodum ſunt *carnes* vetuſtæ, fumò, ventôque induratæ, ſale, aromatibuſque conditæ, gelatinæ, farcimina, paſtæ, caſeus antiqvus, & ſimilia, Cane peius, & angue vitanda, *Vina* ſeligantur tenvuia, oligophora, ſubdulcia magis, quàm generoſa, acida, & auſtera; *Aer* ſit purus, tenuis, apricus potius, quàm humilis, à paludibus præſertim, & lacubus diſsitus; *Exercitium* moderatum, *ſomnus* mediocris, & à paſtu diſtans, *vitentur* crapula, temulentia, & ebrietas, *Animus* sit hilaris, & paccatus; *Alvus* quoad fieri poterit libera ſemper ſeruetur, quod si naturâ, ſpontéque minimé ſucceſserit, blandô aliquo *eccoproticô*, vt ſunt manna, caſsia, & præ reliquis, pilulæ, Bontij ſuperius deſcriptæ, quibus ne dum ad *therapiam*, ſed, & ad *prophilaxim*, vt vulgò ſaltem *gratificemur*, vti poſſumus, ſollicitanda.

Jn *ſicco* porrò, contrariâ methodô, non itá tamen, quin à *mediocritate* deflectat eſt incedendum, *Aer* ſiquidem temperatus, ad humidum potius, quàm ſic-

cum

cum, *victus* item ex cibis euchimis, & eupeptis, *Carnes* recentes, & iuuenes, ex vitulis, hædisque saginatis, pullis gallinaceis, columbis, perdicibus, phasianis, turdis, alijsque facilis alimenti, pauci, vel exigui excrementi. *Fercula*, quandoque ex oleribus, lactuca, intubo, cucurbita, & betis, quandoque ex cerealibus, farre, oriza, & similibus.

Pultes, & gelatinæ, quæ acidas, acresque particulas inuoluendo, obtundere masculé valent, in vsu sæpé aduocandæ, inter fructus, poma, cerasa matura, vuæ passæ, corinthiacæ, amygdalæ, pistacea, strobilli, & similia concedi possunt; *vinum* sit tenue, oligophorum subdulce non austerum, neque acerbum; *somni* longi potius, quàm breues; *exercitia* modestissima, *animus* gaudens, & *alvus*, naturâ, vel *arte* semper libera, apertaque seruetur.

Jn Pueris demum, ea omnia, quæ vermibus *alendis* apta sunt, vt fructus horarij, dulciaria, lacticinia, quibus *vermes* facilé incumbunt, non nisi summâ cum cautione admittenda. *Inglvuies* indé, à quà magis, quàm à consueta vermium, *cantilena*, ne dum *asthma*, sed puerilium morborum feré omnium *agmen* errumpit, ceú pestes vitanda, sic enim prophilaticé incedendô, & procedendo, ne dum *asthmatis*, sed & diriorum aliorum phænomenon, victoria reportari tutò valebit.

De Hemophtisi, & Phtisi.

CAtarrhum, si diú perseuerat, *ferinas* tusses, *sanguinis* sputum, mox *Phtisim* adducere, ne dum *antiquorum*, sed, & *neotericorum*, quam plurimorum hypothesis audit, etenim cum ex diuturno, vt ferunt, de plvuio *insipidus* licet, si spongiosum, & molle pulmonum viscus ità relaxet, vt eô ferendô, & expellendô haud sit, tunc siné *sanguinis* sputo, vt in *Pueris*, & *Senibus* passim occurrit, *Phtisis* contingit, at si acris, & mordax, aut ex stagnatione, putridus, vt aiunt, euaserit, tunc non solum *tussis*, sed, & sanguiferis rarefactis, corrosis, vel apertis, per anosthomosim, diapedesim, aut diabrosim nuncupatam *vasis*, & sputi *cruenti*, & *vlceris*, mox *tabis*, & *febris*, genuina causa reponitur.

Hæc opinio, quamuis sub aliqua veritatis larua, hactenus visa sit progredi, tamen quia ex anathomes *inscitia*, mechanicæque *deffectu*, vt suprà notauimus deducta est, post tot naturæ ruspatorum inuenta, citrà artis *ignominiam* sustineri porró non valet, quippé ad *phtisin* inducendam, neque somniatum *catarrhi depluuium*, cum ex *inferiorum* etiam *viscerum*, imò gregariarum partium abscessu, vlcere, vulnere, scirrho, &c. quò tale deplvuium vsquam peruenit, *sæpé* contingat, neque eiusdem *stagnatio*, minus *putredo*, cumtabidorum

bidorum

bidorum *tussès* inanes plerumque, & aridæ, eorumque *febres*, non putridæ, sed *hectica* sint, requiritur, sed sufficit quod serosus latex, cuius *indoles*, ceú salis resoluti, *acris feré* semper, & *mordax* est, vel cruoris, à *sulphure*, quô mulcebatur, diuortium fecerit, vel insolenti *diathési*, inuersâque *texturâ*, vt in celticis scorbuticis, hypocondriacis, cachecticis, &c. glandularum trachealium, saliualiumque, & præsertim, quæ circà laringis *rimulam* locantur, quas ceú concredita sibi emunctoria, nobilissimos in *vsus*, haud exigua in copia semper appellit, tubulos, vel in transitu, spiculorum rigiditate feriat, vel angulorum irregularitate ibidem infixus, plus iustô cunctetur, & sic feriendo, vrgendo, rodendo, &c. *ferinæ* non tantum *tussis*, sed *hemophtisis*, *phtisis*, imo, & *febris*, *tabis*, & *marasmi*, vnica, sufficiensque occasio euadet.

Nam ad *tussim* inducendam, absque eô quod *pulmones*, eorumdemque vesiculæ catarrhô mulctentur, cum *vulnerati*, imò, & specillô quandòque tractati, *tussim* haud concitent, sufficit quod ex glandulis, circà laringis, tracheæque *rimulam* dispersis, liquor aliquis, non dixero acris semper, & mordax, cum ex aqua simplici, vino dulci, insulsa mollecula, aere frigidusculo, &c. etiam contingat, extillans, *rimulam* exquisitissimi sensus *sphinctere*, ad iniurias arcendas, vigilantissimô ceú ianitore *instructam*, alienus vt hospes tantum attingat, vellicet, vel ingredi insimulet, quòd illicò *spasmodicô* concitatô *insultû* tamdiù tussiet, quamdiù infensi *laris*

excusſô ſtimullô, moleſtiam cunctam expuerit, & hanc veram, & genuinam *procatharſim* adeſſe, & *tuſſis* ipſa, quæ nuſquam, citrà ingratam huiuſcæ rimulæ *titillationem* contingit, & eſculentorum, potulentorumque, imò aeris ipſius moleculæ, ſi illuc forté impingerint, luculenter euincunt.

Pulmonum indè *vlcus*, quòd per ipſos, ceú *phtiſeos* conſtitutivum reponitur, tantum abeſt, quòd eiuſdem occaſio ſit, quin é contrà, *accidentale* dumtaxat *productum*, etenim cum innumeræ *phtiſes* occurrant, vbi nec cruoris ſputum, nec vlceris, vt referunt Auctores veſtigia fuere, vndé Clariſſimo refferente Mortono, *apoſtemata, vlcera, cuiuſcumque parti corporis, ſiué externé, ſiue interné accidant, ſi diù maneant, multumque ſeri, ſeù ichoris effundant, tabidum tandem ęgri corpus, idque vſque ad læthalis maraſmi gradum ſemper reddere obſeruantur*, imó cum huiuſmodi vlcera in muſculis dorſi, teſtibus, genibus, & pedibus, æqué ac in renibus, hepate, vel pulmonibus ipsis tabem inducere notauerit, pulmonaremque *phtiſim* ab vlceribus amplis, & vetuſtis ſuperueniſſe ſæpiſſimé viderit, ideò per pulmonum *vlcus* definiri nullus conſentit.

Tabes porró, ex vlceris pure, cruoris in ſinum recepto, à quo, peregrino ceú fermento *febrillem* in excandeſcentiam accitur, impurô hinc tabô pollutum, in ſolidarum partium nutrimentum cedere haud valens, eaſdem præ inopia tandem marceſcere ſinit, cum & hecticæ febres, & tabes *autopſiâ teſtê*, citrà pulmonum,

alio-

aliorumque viſcerum *vlcus* paſſim occurrant, *pulmones* porró in aſthmaticis *purulenti*, haud ſemel deprehenſi, febrem haud excitauerint, non huic per conſequens *tabo*, ſed *ſalino ſulphureæ*, *muriaticæque* cruoris, vel ſucci neruei, aut limphæ *diathæſi*, ob nimiam nutritij laticis *effuſionem* ferécontractæ, tam tuſsis, quàm vlceris, hæmophtisis, imò febris, & tabis, cunctis eiuſdem productis, *occaſio* debetur, etenim cum acidæ, vel acres particulæ, aſſumptorum vitiô, intus plus iuſtô congeſtæ, vel conſimilium affectorum, aut fodinarum effluijs, vel aeris, veſtiumque contagiô inſpiratæ, aut cum venenis aſſumptæ, vel genitliacô iurê, à Parentibus contractæ, nutritios deprauando ſuccos, hæc cuncta excitare peroptimé queant, iam ad *catarrhi* deplvuium, cuius deſcenſus chimericus, ad pulmones illapſus, ſine ſuffocatione vix admiſibilis, eiuſdemque exiſtentia inanis, vanum eſt confugere.

Quare quoad therapiam, arduam ſané, ſumméque difficilem, quidni cum ex centum vix vnus, neſcio *morbi*, num medentum *culpâ* ſeruetur, impoſſibilem, abſque eó quod, ad Eccephalon, ceú cucurbitæ deſtilatoriæ exſiccationem, vlceris [quaſi eiuſdem mundatio, & non rodentis ichoris, cuius eſt ſoboles correctio, neccеſſaria plus ſit] deterſionem, febrillis æſtus, exaltatorum, exoticorumque ſalium pediſſequi inſeparabilis, refrigerationem, tot phlæbotomijs, catharticis, fonticulis, veſſicantibus, alijſque ingratis, & à ſcopo feré abludentibus præſidiis deueniatur, ſolô diluentium,

 edul-

edulcorantiumque vsû, ex lacte scilicet, eiusdem sero, aut iusculo pulli gallinacei, vel cancrorum fluuiatilium, ranarum, testudinum, coclearum &c. simplici, vel malacticis alterato, & ad menses continuato, *curatio* absolui peroptimé valet; vel si prestò hæc non sint.

℞. lactis amygdalarum dulcium
pinearum recentium anaticâ portione parati ℥. iiij.
syrup. de hybisco ℥, j. ß.
oculorum cancrorum pp. ʒ. j.
sacchari saturni gr. vj. m. f. haustus singulô manê sumendus.
vel.

℞. antihect. Poteri ʒ. j.
magisterij perlarum.
corallorum
cornu Cerui
lactis, aut butirri sulphuris a. ʒ. ß.
sacchari saturni ℈. ß.
diacodij ad pondus omnium f. tragea ad ℈. j. summô mané cap. cui superbibat iusculum, ex paruo pullo cum ranis, aut carnibus testudin nemoral conf.,
aut serum lactis
borragine
buglosso
pulmonaria
tussilagine
violisque alteratum.

Sunt qui, & non immeritò, quicquid aliqui garriant, potiones vulnerarias ex pectoralibus maximé, *si*

emophtoe

hemophtoe, vel pulmonum, aut partis alius, vt ſuprà innumus *vlcus*, *vulnus*, *ruptio*, aut *abſceſſus* præceſſerit aut, etiamnum continuauerit commendent, & reuerà dummodo rité, citràque tot simplicium faraginem offerantur, haud parum profuiſſe, ſæpe deprehendimus: sit exemplum:

♃. *fol. betonicæ*
ſaniculæ
agrimoniæ
bugloſſi
vincæperuincæ
veronicæ
pulmonariæ
perſicariæ macul.
conſolidæ vtriusque a. p. j.
magiſterij ocul. cancr.
corallorum
cornu Cerui a. ʒ. ij. f. pot. o l. a. in aqua fontis, vel si febrilis æſtus, sitis, imò Patientis conſtitutio, ad siccum minimé vergerit, in aquæ, & vini albi, anaticà portione parat.

Sulphur, eiuſdemque præparata, vt eſt butyrum, lac, balſamum, à Præclariſſimo Boijle miris laudibus effertur, & reuerà si *ſalina* diathæsis, catarrhi, limphæque *copia*, cachecticam diſpositionem enutriens, pulmones *fraciditate* potius, quam *eroſione* vexauerit, ne dum ſulphuris, ſed & martis præparata, eiuſdem præſertim *ſal dulce*, non nisi prodeſſe valebunt, at si é contrà

trà *sulphureo salina* præualens, tabem, atrophiam, imó marasmum minetur, tunc iuscula suprà descripta, & lacticinia magis conducent, eóque citius, si anté iusculi, aut lactis haustum, magisterij perlarum, corallorum, cornu Cerui, vel stibij diaphoretici, sacchari saturni, antiectici Poterij, & similium *absorbentium*, iusta dosis præceserit.

Aqua *antiphtisica* Epiphanij Ferdinandi, cedrô dignissima meritó ab aliquibus reputatur, & ré verà, vt ait Auctor, si sanguinis acrimoniam dulcificat, purificat, confortat, attenuat, humectat, consolidat, nutrit &c. reliquis palmam arripere iuré meretur, descriptio, ab eodem Auctore repeti potest.

Haud inferioris energiæ, sequens tinctura censetur

℞. Vitrioli martis
sacchari saturni a. ℨ.j.
spiritus vini q. s. extrahatur tinctura pro vsu. vel.
℞. vitrioli martis ℥.ß.
liquoris saturni ℥.ij-ß.
spiritus vini q. s.

Solue prius in liquore saturni, hinc cum spiritu vini digere, & filtra dos. g. 25. ad 30. vt supra.

Viperina, eiusdem scilicet sal, vel iusculum acidis, acribus, austerisque salibus edomandis, dummodó à perito Artifice, in gracilibus *humida*, in obesis veró *sicca* adhibeantur, Medicorum feré omnium votó probantur.

Eiusdem commatis, *Bochetum*, ex radice chinæ, vel arundinis

arundinis, siué cannæ nostratæ, cum santalis paratum adesse multi testantur Auctores.

Joannes Gieorgius Sartorius, *fungum* salici rubræ innascentem, & ad ℥. ij. bis de die in pollinem propinatum, desperatas *phtises* sanasse, in actibus Germanorum recenset, melius conducet, si in lacte, *caffeano more*, cum *anatica* sacchari candi pulnerisati portione, ad menses continuetur.

Uictus ratio, in quà totius turationis cardo consistit iuxtà diathesis mox salinæ, mox sulphureæ diuersitatem, & ipsa pariter variare debet, sic vt tam *aer*, quam *cibus*, *potus*, & *reliqua*, mox ad *humidum*, mox ad *siccum* debeant declinare; *Exercitium*, & præsertim, quod *equitando* per loca *montana*, & *aprica* fit à Doctissimis Konighio, & Bagliuio sic commendatur, vt asserere audeant, quod quemadmodum *Peruianus* cortex infallibile febrium intermitentium est remedium, ità *equitatio* phtisis, dummodò, vt diximus, per loca aprica, puriorique aere diflata, vt sæpius mihi contigit instituatur, & reuerâ cum equitationis concutio, & agitatio, ad appetentiam excitandam, alimentum ad peripheriam, efflvuia ad milliares eiusdem glandulas euocanda, animumque exhilarandum, summè conducat, quantum in contumaci, & rebelli hoc affectu conferat, satis explicari non valet.

De Cordis Palpitatione.

SI quæ est affectio, quæ hypothesi nostræ fauere queat Psalmos Grecis, Latinis verò *palpitatio* est, vbi molestâ scilicet, insolentîque vibrationê, Cor ita subsultat & furit, vt é propria sede quandóque dimotum, vicinas costas, nedum luxasse, sed & fregisse sæpissimé occurrat.

Huiuscæ Phænominis occasio, totuplex est, quot sunt ea, quæ eidem infensa, prò molesti excutione, motrices eiusdem fibras, insuetis, horrendisque contractionibus vrgent.

Occurrit primò *venenum*, quod pro acri, vel austera eiusdem indole, fluida, mox nimis cogendo, mox soluendo, quominus circularem cursum expediant, impedimentô cum sit, ob suffocationis metum, palpitare, & tremere *Cor* indé compellit.

Haud minorem molestiam, *Vermes* adducunt, qui vel intus, in Thalamis, vel extus in pericardio, Cordis *villis* infensi, eosdem contrahi, extendique, vt pessimis quibusdam in *Epidemijs*, spasticé cogunt.

Aquam *pericardij*, si quandó, vel nimis exuberat, vt cor indé, ceú submersum elangueat, vel deficit, vt quasi exarescat, palpitationem adducere haud raró notatum fuit.

Sunt

Sunt, & alia quam plurima, vt *odores* graues in hystericis, *flatus*, & *vapores*, in hyppocondriacis, *pus* ex intus disrupto abscessu, per cordis sinus circulando pertransiens, *calculi*, *tubercula*, *osseæ* mitralium cartilaginum *excrescentię*, sanguinis *grumi*, *plethora*, *polipi*, de quibus Doctissimus Maiou, Vepferus, Malpighius, alijque innumeri, qui mox arteriam venosam, mox venam arteriosam obturando, à corde, ad pulmones, vel à pulmonibus ad cor, cruoris comercium intercipiendo, molestis palpitationibus, funestis tremoribus, læthalibus leipothimijs, improuisisque mortibus, occasionem sæpissime præbent.

Præ reliquis veró, communior, & frequentior à *salibus* acribus, & austeris, mox in sanguine, mox in succo albugineo, mox reliquis in fluidis *luxuriantibus* eorum systasim, motumque turbantibus, vt in hyppocondriacis, celticis, scorbuticis, cachecticis, & hystericis, quibus palpitatio familiarissima est, causa deducitur.

Hæc omnia pariter, ne dum palpitationi, sed & tremori, trepidationique quoque conducunt, etenim cum *tremor*, imminuta sit palpitatio, *palpitatio* verò, adauctus tremor, vtrumque, ab eadem *causa*, plus minus pendere, facilè liquet, & quamuis Clarissimus Ettmullerus, aliquam differentiam interponere videatur, tamen rê rité *perpensâ*, non nisi *leuis* esse potest, nam cum ex Præclarissimi Uiri sententia, in palpitatione spiritvum copia, elasticitasque *maior*, in tremore verò,

 minor

minor concurrat, quare sub eodem articulo ijsdemque præsidijs, vtraque tractatur, ideò non nisi secundum magis, & minus differe sentiendum.

Diagnosis *facilima* licet sit, cum ex simplici ægri *relatione*, manus cordis regioni appositioni, visû ',| imò ad distans etiam auditú percipi, haberique queat, tamen quó ad *causarum* efficientium *distinctionem*, hæc felicitas consequi nequit, etenim cum *abditissima*, *abstrusissimæque* hæ sint, non nisi solerti circumstantiarum criteriô, iteratâque denatorum exenteratione̊, in apricum deuenire solent, sic *vermes* post immensam *Plebis* deuastationem, quibusdam tantum in epidemijs *anatomicô* tandem *cultrô* detecti fuere, & licet Doctissimus Hartmanus *pathognomonica* eorumdē signa, vt sunt morsus, & iectigationes *cordis*, spasmodici eiusdem insultus, fortuitaque eorumdem aliqualis *excretio* afferre nitatur, tamen cum hæc alijs etiam in casibus, & præsertim siluestres vbi *sales* scenam ludunt, qui indé à cordis *sinibus*, aut *pericardio*, eximi difficilé queunt, contingant, ideò non nisi *dubia*, & *æquiuoca*, nuncupari quoque merentur.

Pus indé post pleuritidem, peripneumoniam, hepatitidem, aliumque internum abscessum, suppuratum, aut vomicam disruptam, cordis *fibras* in transitu percellens, *palpitationem*, aut *tremorem* induxisse, eiusdem per secessum, aut vrinam, vt referunt, *excretio* indé secuta, palam euicit.

A flatibus verò, & vaporibus, vt Medicorum fert

vulgus

vulgus, num palpitatio gignatur res *dubia*, & *anceps* haud parum eſt, nam cum via per quam huiuſmodi *anarhopes* ſcandat, fluidorum maximé admiſſo circulô, demunſtrabilis haud ſit, quidquid in contrarium Galenus, Auicenas, alijque famigeratiſsimi Poliatri adducant, *probabilem* vix eſse, cum ſaniorum ſchola ſentimus, & maximé cum hyppocondriacis, ſcorbuticis, celticis, & hyſtericis per ipſos *familiares*, qui porró acribus, auſteriſque ſalibus *refertiſſimi* ſunt, ab eorum *cuſpidibus*, meſenterici primò, mox cardiaci *plexus*, fodicatis *fibrillis* potius, quàm à flatibus, & vaporibus, cordis *ſpaſmum*, ſiue *palpitationem* cieri autumandum; Et licet in iſtis, flatus, tormina, rugitus, bombi *importuniſſimi* ſint, tamen non vt *cauſa*, ſed vt meré *producta*, vitiatæ ſuccorum fermentationis, cum à *cibo* feré contingant pediſequa, cuius porró *pathognomonica* ſunt, cenſeri debent.

Aquæ pericardij, tam defectus, quàm redundantia *diſtinctiua* pariter *ſigna* vix præbent, & niſi oculari inſpectione in *Cadauerum* ſectione inquirantur, cæterum cum reliquis cauſis ſic *confonduntur*, vt per quid differant hactenus non reperierim, nam quod de pulſus imbecilitate, raritate, inæqualitate, cordis oppreſsione, depreſſione, imò eiuſdem veluti in aqua *demerſione* adducitur, ſic *anceps* pariter eſt, vt per hoc tantum manifeſtari vix valeat, nam cum in atrophicis, tabidis, & hecticis, *vbi* defectus, in obſeſis, pinguibus, & ſuccoſis, imó in hydropicis, & cachecticis abundantia, minimé

inueniatur, argumentò, quód rarissimé, aut nunquam de palpitatione cordis querantur, à seri *acrimonia* potius, quam ab eiusdem abundantia, & defectu, quæ in vtroquæ casu interuenire peroptimé valet, palpitationem pendere censendum, & reuerà cum procul à nobis sit semper præsentia veri, quis hydrocardiam didiuinet, adhuc desideratur.

Quod dictum de aqua pericardij, & alijs, de reliquis etiam causis, calculo putà, polipo, osseis cartilaginibus, sanguinis grumo, alijsque *excrescentijs* intelligendum venit, nam cum hæ omnes, præter inordinatum, & molestum cordis motum, omnibus communem, in pulsu, respiratione, vrinis, & cæteris, non nisi secundum magis, & minus à reliquis distinguantur, *diuinando* per consequens magis, quàm *prædicendo*, dignosci valent.

De Plethora, quid dicam non habeo, nam cum per me impossibilis *vel alba sit Cornix*, ideo meras nugas adesse, quæ de ea *hariolantur*, constanter *affirmo*, quidni pectoris oppressionem, cordis angustiam, genarum ruborem, corporis grauitatem, aliaque signa, quæ pro ea statuenda adducunt, à sanguinis lentore, & crassitie, vel à polipo, calculo, grumo, & similibus, *circularem* eiusdem *motum*, pulmonaribus in vesiculis, aut cordis thalamis remorantibus magis, quàm à sanguinis copia produci, ad *rauim* vsque contendam, nec mé terrent *curationes* per sanguinis missiones, vt ferunt feliciter *institutæ*, nam cum *phlebotomistæ*, vt eorumdem in

ſcriptis, vnà cum venæ ſectione, cui fortè non fidunt, mille alijs præſidijs, vt iam adnotaui, *diaphoreticis* præſertim, *cardiacis* ipſis vocatis procedant, iſtis potius, ceú morbi *radici* dicatis, quam ſuæ *lanienæ*, ſanatio debetur, eòque magis, cum iactatæ curationes, per venæ ſectionem, cucurbitulas, imó & hyrudines, extús cordis regioni, etiam affixas, *amethodæ*, & *paradoxæ* sic sint, vt de ijs *rationem redere*, nec Apollo valeret, imò in vſum à *credulis* ſæpius deductæ, *deriſui* magis, quàm *decori* ferè inſeruierint, vndé si quid profuerint [sit *ſides penes Auctores*] vel quia *immaginarius*, & *idealis* tantum fuerit *morbus*, vt in melancolicis, vel tam *leuis*, & *mitis*, vt in *mulierculis*, quod à ſeipſo, vel à dieta ſaltem vinci, domarique facilé quiuerit, eóqué melius quó plethora, si quæ fuerit per Galenum etiam, inedia, vigilijs, diaphoresi &c., citius, quam ſanguinis miſſione ſolui potuerit.

Ueneni signa licet *dubia* pariter sint, tamen si poſt boletos, fructus, olera, aliaque inſueta, cum nauſea, vomitu, diarrhea, aut cordis morſu, & anguſtia, *pulſusque exilitate*, virium iactura, tremore, & similibus *palpitatio* acceſſerit, ſufficere valent.

A diagnoſi parum, nihilque *prognoſis* differt, nam cum illa, quò ad cauſarum explorationem *arduiſſima* sit, in curatione indé haud minorem inuoluit difficultatem, & neſcio quis felix, fortunatuſque ſic fuerit vt tubercula, polipos, aliaſque cordis excreſcentias, hactenus ſanare valuerit; nam vt vt in hypocondriacis,

ſcorbu-

ſcorbuticis, celticis, cachecticis, hijſque ſimilibus, vbi diuerſa *ſalium textura*, hiſtrionem ludit, *inuerti* quandòque contigerit, reliquos tamen caſus, non niſi poſt obitum, *anatomicô* cultrô ſublatos notamus, verbó cum palpitatio *vitæ fontis* pathema ſit, qualecumque id fuerit, *formidabile* ſemper, *terroriſque plenum*, enunciari poteſt, maximéque *tremor*, & *trepidatio*, vbi ſpiritvum *deliquia*, fataliſque cruoris *ſtagnatio*, quorum ſoboles ſunt, vitalem *eclipſim* feré ominantur. Vndé optimô jurê *Galenus* cordis palpitatione correptos, *quinquageſimum* annum attingere, vix auguratur.

Curatio à cauſarum remotione auſpicanda eſt, quaré ſi *venenum* palpitationem adduxerit, alexipharmacis, & cardiacis nuncupatis, eſt opugnandum, hâc tamen adhibitâ cautione, vt si primis in ductibus ventriculo putà, & inteſtinis, quòd navſeâ, vomitû, diarrheâ, aut torminibus facilé innoteſcet adhuc *hæſerit*, tunc blandô *emeticô*, vt hydreleô aut oximelite, cum aqua tepida, iuſculo inſulſo, vel hiſcé minimé arridentibus gr. iiij *tartari emetici*, vel *roſæ mineralis*, aut ℈.j. vel altero *ſalis vitrioli*, aut *ſapa vomitoria* Muſitani, vel aqua *benedicta* Rulandi, prò more adhibita, aut *ſi vomitus* auerſetur, leui *cathartico*, ex ſero lactis, aut caſſia, mannæ diluto, ſyrupo roſato, vel violato ſolutiuo, & ſimilibus, si fungi præſertim, olera, aut arſenicum, realgar, auripigmentum, vel aliquod aliud *materiale* fuerit, educatur, quòd si iam diú detentum *altius* iam ſerpſerit, fluidorumque craſim ſubuerterit, vt ex lypothimijs,

thymijs, deliquijs, sudoribus frigidis, pulsus asphixia, cordis tremore palam fiet, tunc post *vomitum*, aut *catharsim*, quam necessariam feré censemus, *specifica* magis, & commendata, qualia sunt *theriaca*, *mitridatium*, *oruietanum*, *conserua iuniperi*, aliaque similia, quorum plena sunt Auctorum volumina, in vsum vocanda.

Haud dissimilem curationem *Vermes* exposcunt, nàm si primis pariter in vijs, *superiori* præsertim ventriculi orificio, *hostiles*, plexum cardiacum ob viciniam [vt moris est] in consensum, quòd pueris, & mulierculis familiare est adduxerint, tunc *exarata* emetica, & cathartica, prudenter tamen, aptéque adhibita summé præstabunt, si veró *cordis* in thalamis, aut eiusdem capsula, siué pericardio, vt quibusdam in *epidemijs*, notatum fuit, insederint, tunc *anhtielminticis*, hijsque mox vni, mox alteri constitutioni, magis congruis & appropriatis incedendum. Sic quandòque, allium quandòque scordium, scabiosam, galegam, cardum benedictum, rutam, succum citri, & præ reliquis *mercurium* profuisse *autopsia* monstrauit. Ego in simili casu [donec aptiora innotescant] tam in Pueris, quàm Adultis, *aquam galegæ* aut *scabiosæ*, in quà *mercurius* prò more *maceratus* fuerit, hinc tantillo sacchari, ad mentem Clarissimi Redi dulcoratam, ceú sacram *ancoram* satis laudare nescirem, alia quam plurima adducerem, verum quia circà hoc, *generalis therapia*, ob epidemicarum constitutionum, vermiumque indolis *diuersita-*

rem, quâ mox vnum, mox alterum præsidium, vt supra innuimus excellit magis, & prodest, institui nequit, ideò non nisi in arena [vt fertur] consilium accipi potest.

Sin autem *pus*, ex abscessu, aut vomica disrupta, occasio fuerit, tunc præter infrà adnotanda, specifica hæc vulneraria adhiberi possunt.

℞. saniculæ
betonicæ
buglossæ
peruincæ
persicariæ macul.
consolidæ vtriusque
pulmonariæ a. m. j.
pul oculor. Cancr.
corallorum a. ℥. ij.
vini alb. opt.
aq. stil. scabios. à part. æqual.
f. pot. quæ si ritè parata, aptéque adhibita fuerit alijs præsidijs palmam arripiet, nec obstat quod ab aliquibus improbetur nam sui.

Quid valeant humeri, quid ferre recusent
Stultorum magistra passim remunstrat.

Aqua pericardij quandó *exuberat*, licet cognitû haud facilis sit, tamen si præter signa alijs communia, *molesta* cordis [ceù in palude] *immersio*, cum aliquali ponderis, torporisque *sensu* ægrum diuexet, satis se prodet, & maximé, si in cachecticis, hydropicisque contigerit,

rit, quibus in casibus *hydragogis* communiter nuncupatis, vt sunt *ialapa mechioacana*, puluis, aut succus *iridis* nostrat. *gummi gut.*, & similia [licet à *corde*, & *pericardio* educere, difficilé [hanc sit] procedi potest. Si veró defectus, vt *ardoris*, *leuitatisque sensû* innotescet, tunc cibis euchimis, & eupeptis, ex optimis iusculis, carnis vituli, pullorum gallinaceorum, columbarum maximé si in *hectieis*, *tabidis*, & *atrophicis*, contingat, non omissis viperarum, testitudinum, ranarum, gamarorum, limacumque præparatis, sicuti ex lacte asinino, vel caprillo, eiusdem *reparatio* tentari debet.

Odores graues, metum, & mæstitiam, imò gaudium & lætitiam, animam ipsam, cum Doctissimo Vilisio, à carcere ad metam, & é contrà, nimis rapidé euocando, ne dum mulieres, sed & viros ipsos, ad cordis *psalmum* sæpè, deducere, neminem latet, in quo casu, contrarijs, in hystericis maximé halitibus, ex castoreo assa fetida, papiro, calceis vetustis, sordidisque linteis combustis, sicuti, & *tetra* pathemata, iucundis narrationibus, confabulationibus, pollicitationibusque, læta veró obiurgationibus, minis, terroribusque inuerti, sic tritum est, & vulgare, vt vlteriori non egeat explanatione.

Si sales acidi, & austeri in *sanguine*, *succo nerueo*, aut reliquis *fluidis*, vt *celticis*, *scorbuticis*, *hyppocondriacis*, similisque farinæ in subiectis, vt suprà notauimus luxuriantes, vel fixando, proprio in cursu suflaminauerint, vel motrices, in transitu vellicando fibras

ſpaſticæ contractioni, anſam præbuerint, tunc diluentibus, vt ſunt *ſerum* lactis, *aquæ* thermales, *decoctiones* ex amaris, antiſcorbuticis, antiueneris, anthyſtericis, & anticachecticis, iuxtà prædominantis, morbi *indolem* icedendum, quaré in *celticis*, exuſtâ, aridâque textura præditis, præter mercurialia, *bochetum ex ſalſa parilla*, *guaiaco*, *&c.* vt infrà notabitur, vtramque paginam abſoluere feré adnotatur.

Jn hypocondriacis, & cachecticis, *decoctio*, ex cichoreo, endiuia, taraxaco, centaurea minori, abſinthio, camedrio, alijſque *amaris* inſtituta, vel *martialia*, quomodócumque vſurpata, ſummé conducunt.

Jn ſcorbuticis, *coclearia*, *becabunga*, *naſturtium*, *aquaticum*, *abſinthium*, & ſimilia, tam *liquida*, quàm *ſolida* in forma, & præſertim eorumdem ſal, ſpiritus, aut eſſentia, rité adminiſtrata, infallibili pro arcano efferuntur.

Jn hyſtericis demum præter recenſita, ex caſtoreo, ſuccino, mirrha, camphora, opio, tincturæ, elixires, condita, aliaque nobilliſſima ex ijſdem *inuenta*, haud ſatis commendantur, quod ſi iſtis haud ceſſerit abſorbentia, vt ſunt pulueres teſtacei, oculorum cancrorum perlarum, corallorum, ſuccini, vel ſtibium, mercurius diaphoreticus, magiſterium Jouis anglici, bezoar, tam orientale, quàm occidentale, & præ reliquis extractum meliſſæ, feliciſſimé occurrunt.

Si demum à calculo, polipo, tuberculo, oſſea cartilaginum excreſcentia, vel aneuryſmate, ortum duxerit,

rit, quibus in casibus curatio sperabilis vix est, tamen vt aliquid tam graui, molestoque in affectu agere videamur, paliatiué saltem, morbique ad augmentum arcendum, austeri in acidi cicurationem, cuius soboles hæc omnia sunt, tum, suprà exaratis absorbentibus, bezoarticis, maximé cardiacisque nuncupatis, tum alijs infrà notandis, curationis nervus intendendi seduló debet.

Doctissimus Ettmullerus, præter essentiam *melissę*, *ambram*, *crocum*, *cinamomum*, aliaque similia, *camphoram*, per se, vel in tincturis, extractis, mixturis, alijsque formulis, tam intus, quam foris adhibitam, summis laudibus effert.

Sic *camphora*, *cum croco*, nodulô inclusa, colloque, vt cordis regionem attingat suspensa, maximum amuletum esse contendit, & reuerà de eadem pluries factô experimentô, felicissimé, haud raró cessisse, candidé testor.

Ad idem, *oleum* scorpionum Matioli, *citri*, elixir, *vitę*, *proprietatis*, vel *aqua* Reginæ Hungariæ, cordi carpisque illita, miré conducit.

Jntús verò electuarium sequens, minorem laudem haud promeretur.

℞. conf. é toto citro ℥. j.
essentiæ melissæ ʒ. ij.
lapidis bezaar occidentalis ʒ. j.
succini præparati ʒ. ß.
croci ℈. ß.

camphoræ ℥ *iiij. cum tantillo syrupi, é corallis Quærcetani, f. mixtura, semel, aut bis de die, ad* ʒ. ß. *aut j. sumenda,* vel.

℞. *cons. florum boraginis* ʒ. *j.*
confectionis hijacint.
alchermes ana ʒ. *ij.*
ossis de corde Cerui
rasuræ eboris
vngulæ alcis a. ʒ. *j.*
stibij diaphoretici
cinabar nat. a. ʒ. *ß.*
castorei ℈. *ß.*
syrupi de corticibus citri q. s. f. conditum cap. vt suprà.

Extractum *cedratum*, *vitæ*, aut elixir *proprietatis*, in iusculo, aut aqua, e toto citro, vel florum aurantiorum propinatum, mirabilé censetur, ad idem pariter, aqua *theriacalis*, aut *cinamomi camphorata*, vel *lac* ex puluere perlarum, corallorum, & oculorum cancrorum in aqua *melissæ* paratum, summé quoque conducit, innotuit modò liquor quidam Reginæ Britanicæ, crudo ex serico elicitus qui ad ℥. aliquot, elixirium morê oblatus prodigia parere effertur, hoc tamen aliquandò adhibitô, reliquis præstare haud deprehendi, alia innumera in hoc casu possent adduci, verum hæc, suis Auctoribus commituntur, quibus, si probus sex rerum non naturalium vsus accesserit, si non integra sanatio, mortis protractio sperari saltem valebit.

Aer ergò in primis purus, diſlabiliſque eligendus, *cibus* optimi alimenti, *vitando* legumina, paſtas, cerealia, carnes vetuſtas, ſalſamenta, fructus acerbos, & auſteros, reliquaque omnia, quæ craſſos, viſcidoſque *ſuccos* progignere poſſunt. *Vinum* ſit tenue, oligophorum, mediocriterque lymphatum, in quo pimpinella, aut meliſſa macerata ſint. *Exercitium* moderatum, & circâ loca amæna, ſpatioſa, & iucunda, violentum enim cum *reſpirationem*, *palpitationemq;* intendat canê, & anguê peius vitandum. *Quies* moderata ne ex nimia cunctatione, & otio, fluida magis lenteſcant, *Somnus* breuis potius, quam longus eſſe debet; *Vigiliæ* mediocres *Excreta* ſic dirigenda ſunt, vt nec nimis, nec parum, ſed moderaté, ſi non naturâ, artê, ſaltem iugiter fluuant, & ſi catamenia, hemorrhoijdes aut alia conſueta euacuatio, ſupreſſa, aut inminuta fuerit, ad rhombum, congruis præſidijs reducenda ſed præ reliquis *Animi* hilaritas, quæ potior curationis, pars eſt, omnibus viribus, concilianda.

De ſingultu.

Affectionum pectoris agmen *Singultus*, denique claudit affectio (ſic dixero) *amphibia*, etenim cum cuiuſnam ditionis, *gaſtricæ* ſcilicet, aut *pneumonicæ* ſit, indeciſum adhuc remaneat, num *ventriculo* per conſequens,

quens, num *diaphragmati* adſcribi mereatur, iuré ambigunt Auctores, eſt enim ſingultus *motus* præter naturam, in quò *thorax* violenter, *ſurſum* impulſus, *inſpirationem* cum clangore, & tædio *intercipere* cogitur.

Antiqui, & cum ipſis, haud exigua Neotericorum pars, ventriculo, *ſuperiori* præſertim eiuſdem *orificio*, ceú ſubtiliſſimis, ſenſibiliſſimiſque neruorum villis contexto, hoc pathema, vnó ore tribuere, quidam verò ex Neotericis, ijque meo videri cordatiores, *diaphragmati*, & reuerà, cum in ſingultu *inſpiratio*, primó principaliterque lædatur, probabilius eſt *diaphragma* ceú partem magis membranoſam, & *reſpirationi*, vt aliquibus placet ſimpliciter dicatam potius, quam *ventriculum* vexari, eòque magis, cum ſine nauſea, vomitu, ructu, alijſque ſimilibus querellis feré procedat, imò cum valida *thoracis* eleuatio, iuxtà Clariſſimum Ettmullerum, quæ ad ſingultum requiritur, ſine *diaphragmatis* depreſſione, vt quiſque in ſe ipſo experiri poteſt, fieri nequeat, ſequitur, quod non *ventriculo*, neque ſuperiori eiuſdem *orificio*, ſed *diaphragmati* potius, imputari mereatur.

Jnficias tamen non eo, à *ventriculo* pariter, *cauſam* quandòque, non ſolum per tunicæ, nerueaiumque propaginum à *ſexto pari* vtrique membro communium, ſed maximé ob viciniam, quà ſuperius eiuſdem os per diaphragmatis *foramen* ſurſum, ad fauces vſque a ſcendens, non *nerueis*, ſed *carneis* fibris, adnotante Bartolino Nepote complectitur, ſuppeditari, verum rariſſimé,

ſimé, hoc euenire, *autopſia* demonſtrat, nam cum in cardialgia, nauſea, ardore ventriculi, vomitu, pica, malacia, ſame canina, imò cholera, tam humida, quàm ſicca, quâ ne dum *Superiores*, ſed & *inferiores*, quidni cuiuſcumque ordinis *fibrę* à ſalibus *acribus*, *auſteris*, quandòque *ſtigijs*, & *criſulcis*, ad ſuffocationem vſque torquentur, *ſingultus* minimé accedat, quà nam alia in occaſione eueniré queat, diuinare neſcirem, & per me nullus dubito, quin niſi materia à ventriculo quidem genita, vel ſeceta, ad diaphragma tranſmittatur, ſingultum vſquam futurum, & quamuis à ventriculi *ſarcina*, hepatis *inflammatione*, & ſimilibus, *ſingultus* feré contingat, tamen, non per affectionis communicationem, ſed per ſimplex tantummodó *pondus*, quô tam à ventriculi mole, quàm hepatis tumore, diaphragma deorſum nimis retrahitur euenire, etenim cum à iugi, diuturnaque *ſyſtole* haud parum animal periclitari contingat, violentô hôc nixû ſe erigere, ſubleuareque contendit.

Cauſæ niſì externæ, & procatharticæ, vt infrà adnotabimus fuerint, vt ſpaſticis alijs in paſſionibus, húc pariter conſpicare ſolent, etenim cum non vera conuulſio, ſed *ſpaſmodicus* tantum inſultus, quare ab aliquibus, cordis *epilepſia* vocatur, ſingultus audiat, iam vanum eſt, ad inane Veterum *repletionis*, *inanitioniſque* cõmentum, confugere, nam cum *citò* fiat, dictôque *citius*, haud raró ſoluatur, ideò non niſi aliquod ſubtile, tenue, & fugax, *elaſticum* tamen valdé, & *actiuum*,

vt ſunt ſales acidi, & acres, vel in alimentis aſſumpti, vel cum aere inſpirati eſſe poteſt, qui indé ſi, motricibus diaphragmatis fibris, tenaciter nimis adhæſerint, vel intus eorumdem porulos ſubierint, tunc ne dum ad horas, & dies, ſed hebdomadas, imò menſes, & annos, vt paſſim apud Auctores occurrit, ſingultum protrahere poſſunt.

Signa ne dum *adſtantibus*, ſed & *diſtantibus*, imò cæcis, & ipſis, moleſtô *ſonitû*, ſtatim ſe produnt, quare prò eiuſdem diagnoſi, vlteriori indagine minimé eget, num verò, benignus porró, num malignus extiterit, ex antecedentibus, & comitantibus facilé eruitur, etenim ſi poſt crapulam, temulentiam, inglvuiem, ſalſamentorum, acrium, piperatorum, immaturorumque fructyum *abuſum*, vel gelidorum potum, in *ſanis* fieri contingerit, vt vt diuturnus, & cronicus eſſe queat, *moleſtam* tamen præter *verecundiam*, nil monſtri vt plurimum alit. at ſi in *febribus*, vel *acutis* ægritudinibus, & præſertim in hepatis, ventriculi, renum, veſicæ *inflammationibus*, vel inteſtinorum *paſſionibus*, colica ſcilicet, iliaca, hernia, lithiaſi, vel harum partium ictu, vulnere, aut poſt largas hemorhagias, hyperchatarſes, ephidroſes, tabes, aut cronicas alias affectiones contigerit, tunc non ſolum *malignus*, peſſimique *ominis* ex Hyppocrate quoad prognoſim eſſe ſolet; ſed porró, vt ait Gramaticus.

Singulto

Singulto singultit amat, sepelire sepultum.

Tulpius singultum vltrà duodecimam non protrahi refert, sed contrarium autoptsia demonstrat.

Curatio à causarum diuersitate petenda est, si enim prauarum *affectionum*, acutarum scilicet febrium, aut viscerum inflammationum, vel colicæ, ileos, enteroceles, lithiasis, vulnerum, percussionum, &c. comes, vel pedisequus fuerit, tunc à dictarum partium curatione *therapia* inchoanda, si verò ob *tædium* duntaxat & molestiam *officere* videatur, tunc paregoricis, & anodinis, vt sunt *potiones* malacticæ, *emulsiones*, *iuscula alterata*, *lac* amygdalarum dulcium, perlarum, *succus* cancrorum fluuiatilium, *aqua* spermatis ranarum, & præ reliquis *hypnotica*, quæ etiam morbi radici, dummodò congruis temporibus propinentur, competere queunt, est incedendum.

Diaphoretica ex *testaceis* præsertim, oculis cancrorum, margaritis, corallis, cornu cerui, stibio diaphoretico, terra sigillata, & similibus quomodócumque sumptis, ne dum absorbendo, sed dulcorando, diluendo, forasque, per diapneustiam *exoticos sales* pellendo, vtramque paginam claudunt, vt.

℞. sem. melon.
papau. alb.
amygd. dul. mundat. ad ℥. iij.
extrahatur emulsio s. a. in s. q.
aq. flil. violar. addit
syrup. de alth. simpl. ℥. iij.

corn. cer. preparat.
ſal. prunel. a. ʒ. ß. *cap. pro doſi.* vel
℞. *margarit. imperforet.*
ocul. cancr. præparat.
ſtib. diaphoret. a. ʒ. *j.*
aqua ſtill. nenuſar., vel ſpermat. ranar. ℥. *iij*
flor. aurant. ℥. ß.
laudan. liquid. Helmont. ℈. *j. m. f. lac. cap. per interualla*, vel

Paretur iuſculum parui pulli gallinacei, additis cancris fluuiatilibus contuſis *n. vj.*, & folijs violar. alth., bugloſ., & ſemin. melon. alterat. de quo cap. ter., aut quater de die ℥. iiij. plus minus, vel.

℞. *conſ. viol. recent.*
é cortic. citr. a. ℥. ß.
ſpecier. diacret. Minſich.
diamargar. frigid. a. ʒ. *ij.*
ſtib. diaphoret.
cinabar. natiu. a. ℈. *j.*
magiſter. corall. ʒ. ß.
ſyrup. de mecon. q. ſ. f. ſ. a. opiata aurô ſubducta cap. ʒ. *j. bis in die ſuperbibendo aq. ſtillat. ceraſ. nigror.* ℥. ß.

Cereuiſia, aut vinum, in quo ſemina aneti, portulacæ, carui & papaueris albi, incocta fuerint, à Foreſto ſummé laudatur.

Lac, aut oleum amygdalar. dulc. per interualla propinatum, prout *acuta* ſalium *ſpicula* inueſtiendo *lubrica*, *flexiliaque* reddit, quandòque imò & *educit*, nemini eſt ſecundum.

Jn ſanis porró, ne dum *relata*, ſed *leuiora* magis, vt

ſunt

ſunt *ſternutatio* , aurium *frictio* , aeris *compreſſio* , frigidæ *potio* , imó *terror*, *gaudium* , ira, aliæque conſimiles *ideæ* inuerſiones , in pueris præſertim , & mulierculis, communi proſtant in vſu .

Si veró à crapula , inglvuie , ebrietate , vel ſalſamentorum , piperatorumque abuſu , aut á vermibus in pueris ortum duxerit , blandâ tunc *emeſi* , procuratô vomitû , aut *catharſi* , aluô ſolutâ , breui fugatur, quod ſi rebellis, nimiſque contumax , vt ſæpé contingit , cedere renuerit , opiata vt innui debité ſumpta , vtrumque punctum ferunt , ſic quadam in muliere, per menſem & vltrò nullis obtemperante præſidijs ſingultiente, ſolo hypnotici , ex pil. de cinoglos. ad ℈. j. , cum conſ. abſinth. vsú, e veſtigio conceſſit.

Multa alia addi poſſunt , fotus ſcilicet , emplaſtra, cerata , & ſimilia , verum , quia lypis , & tonſoribus notiſſima hæc ſunt , ideó dicta ſufficiant.

Uictus ratio , ſi à nimia ciborum inglvuie , aut repletione , vt paſſim occurrit , contingat , *abstinentiâ* , ſi vero à langore , & inedia , ſic vt ventriculi *fermentum gaſtricuſque* ſuccus *acriora* effecta, ne dum ventriculo, ſed & diaphragmati *moleſta* , eadem in *anguſtias* , & *ſpaſmos* compellant , *probis* tunc *alimentis* , iuſculis præſertim , & ferculis , occurri poteſt , in reliquis indé ſex rebus non naturalibus , *ordo* , iuxta cauſarum exigentiam ſeruandus .

De Uentriculi Affectibus.

Inter præcipua abdominis, siue infirmi ventris viscera *Ventriculus*, siue vtriculus, in conspectum primus se prodit, corporis scilicet *culina*, & *coqus*, vegetabilitatis fons, & origo, vitæque restaurator, ac rector cum in hoc primæ coctionis *chylificationis*, communiter dictæ munus, congrvum cuique parti, *penu* disponens, tamquam vniuersæ machinæ in promptuario, nullibi aliorum viscerum concessum, exerceatur, & vt vt ceú *sacculus collo appensus*, vt lepidé notat Svualues, non temperie, calore, facultate, substantia &c. ab *chylificationis* opus, vt comentarunt Antiqui, sed meré *passiué*, locum videlicet dumtaxat præbendo concurrat, cum coctio, non à calido, neque à frigido, &c. sed ab *acido salina* potius, eiusdem fermenti *diathesi*, siue textura procedat, quemadmodum ridiculum esset, *dolium*, in quo vinum, cereuisia, alijque liquores parantur, de *intemperie*, si quando perperam fiunt accusare, sic pariter ventriculi *tunicas*, *chylificationis* in opere, cum *locum* dumtaxat, vt innuimus suppeditent, arguere foret absurdum; Ast quia alio ex capite, vt *organum* necessarijssimum, suos etiam patitur manes, a quibus haud leuia vniuersæ machinæ incommoda emergunt, ideò de ijs primó, quæ ad *chylosin* spectant, mox de

reliquis

reliquis suô locô gradatim agemus.

Præcipua ergò, & præstantior ventriculi actio, *chylosis* reputatur, cum scilicet alimenta, *Ore* prius attrita saliualique latice imbuta, per œsophagum, eiusdem, in *sinum* recepta, ibidem, vel medio dicto saliuali, aut œsophageo *succo*, vel gastrico *fermento*, ab eiusdem glandulis *deciduo*, vel *reliquijs* alimenti, in plicis superstitis, *in pultem*, siué *cremorem* lacti, vt fertur, analogum mutatur.

Hæc actio, quæ Medicinæ (sic dixero) à crepundijs, in hunc vsque diem hominum forté incuriâ, immota semper, inconcussaque stetit, à Præclarissimo Musitano, in dubium reuocata [*Hematoseos æmula fati*] non sine artis, artificumque *pudore*, haud parum nutare videtur; Etenim cum neque spontaneis, neque in artificiosis, quâcumque hora, & tempore *vomitibus*, nisi forté in tabidis, Pueris lactantibus, alijsque huiusmodi pulte nimis onustis, eructatum chylum viderit, vel audierit, porró in *dissectionibus*, quacumque horâ, in hunc finem institutis, ventriculum *chylô* ieiunum semper deprehenderit, *chylosin*, per consequens, ceù ignem fatvum, vel in auras difflasse, vel *Ventriculo*, non competere, constanter affirmat, eóque magis, quò *Galasiæ* lustratis *tubulis*, non *lacteô*, sed serosô tantummodò *latice* scatere obseruauerit; Verbò cum animalia immediaté à *cibo*, operosam ante chylosim, instaurari illicó occurrat, non à *chylo* per consequens, sed ab alio, quod non sit *chylus*, *volatili* scilicet, & halituosa magis, ciborum *portione*, nutrimentum capere

addu-

adducit, *ſerum* porró quod lacteis dictis é tubulis, perductum *thoracicum*, ad ſubclauias, hinc cordis *thalamos* ſcandit, non *pro nutrimento*, ſed pro *vitalium* ſpiritvum vt ait *contemperatione*, & *freno*, deſeruire contendit, hæc, & alia quamplurima, apud Præclariſſimum myſtam, non ſine voluptate, & vtilitate videri poſſunt quæ quia à communi Schola *aliena* omnimodé ſunt, *curioſis* idcircò, & *ſtudioſis* ſcrutanda, & enuclenda ſiſtuntur.

Ad chyloſin ergò [ſi datur] aut ingeſti, ſi mauis elaborationem, priuſquam ventriculus ſe diſponat *alimentô* opus eſt, quod vt congruis, debitiſque temporibus, in ruentis machinæ *inſtaurationem*, repetere queat, appetentiæ, ſeu *famis* ſenſum, *Diuinus protoplaſta*, eidem, iuxtá vulgatam Medicorum *hypotheſim*, impreſſiſſæ fertur, quâ veró ratione *ſuperiori* ventriculi *orifficio*, & non *faucibus*, indigentiæ *ſenſum* elargitus fuerit, ſatis non liquet. Etenim cum *in faucibus* omnia primæ coctionis munia, *alimenti* putà, medijs linguæ, palatique papillulis *diſcretio*, eiuſdem in minima, dentium miniſterio *attritio*, fermenti ſalinalis *commixtio*, ingrati porrò *reiectio*, iucundi, medijs pharyngis muſculis *deglutitio*, & ſimilia exerceantur, cur *æſophago* potius, quàm *faucibus*, appetentiæ ſenſus tribuatur, ſi cum *Cartiſtis* dubitare licet, haud immeritò ſuſpicatur, eòque magis, quó ſitis, famis [ſic dixero] germana in faucibus hærens, alterius ſedem haud procul diſtare palam deſignet.

Porrò

Porrò si alimenta, ne dum visa, & olfacta, sed oretenus prolata, *saliuam*, vt constat in faucibus *mouere*, quod idem ac *appetentiam* excitare communiter solent, cur tam nobile *munus*, fluenti machinæ instaurandæ tantoperé *neccessarium*, vbi reliqua etiam, ad melius esse sensvum organa, in Capite locantur, si pro *faucibus*, tot militant argumenta, ad villissimæ culinæ *fores* latrabit? tantóque magis, cum extremis in inedijs, syncope, lypothimia, deliquijs, alijsque exolutionibus, *guttæ* vna, aut altera, *spirituosi* liquoris, faucibus instillata, imò naribus illita, absque eó quod. os Ventriculi appellat, dictum factum, languentes svscitat, & fouet.

Sed estò, ne tempus teramus, in ore Ventriculi, vel in faucibus, vt libet appetentiæ *sensus*, certum iam est, quod, in actum, vt reuocetur, aliquid, exigitur, quod fores eiusdem pulsando, vellicando, & rodendo, aut aliter afficiendo, sic vrgeat, vt tristi *famis* conuocato *sensu*, in eiusdem sedationem, alimenta compellat, & licet hoc munus cruoris *amurcæ*, per vas breue, in ventriculi fundum delatæ, vel corporis *inanitioni*, sui in suppetias os ventriculi cogenti, vel *immaginationi*, consuetudinis legem, alimentis imponenti, vel *animali familiæ*, machinæ in subsidium, *æsophagum* turmatim pulsanti, ab aliquibus demandatum sit, tamen quia hæc omnia, fusissimé à Doctissimis Sualue, & Viridetto, qui hanc spartam *intimé* rusparunt, confutata iam sunt, num *saliuali*, indé succo cum Dele-Boé Syluio, num, é villosa glandularum tunica, extillanti

latici, vt alias opiniones ſubticiam, cum Viridetto ſit aquieſcendum, non adeó moror, cum certiſſimum ſit, prò *fame* excitanda, aliquid requiri, quod acrimonia, mordacitateque, faucium, aut œſophagi vellicando fibras, *indigentiæ* ſenſum imprimat; atqui cum præter *acidum*, vel *acido ſalſum*, ſit ab alimentis eductum ſit à veteri chylo in ventriculi plicis ſuperſtite, ſit à propria ſucci gaſtrici indole, vel quomodòcumque prognatum, nil aliud [omnium votô], præſtare hoc queat, ideo acidum tantum, vel acido ſalſum, fermenti, excitamentique vices gerere, aſſerendum.

Uerum enim verò quia *fermentalis* hic *liquor*, debita é craſi ſæpiſſimé *degener*, diuerſimodé inuerti, alterarique conſueuit, hinc iuxtà texturæ, ſaporiſque varietatem, appetentiæ *ſenſum*, mox *intendi*, mox *remitti*, mox *deprauari*, mox *aboleri* pariter cogit.

Aboletur ſcilicet in *Anorexia*, cum vapidus nimis, vt *cronicis* in Ægritudinibus, vel poſt largas *euacuationes*, diuturnas *inedias*, aut *valida* pathemata, vel ventriculi *in glutino*, ceù in *limo* demerſus, pro faucium vel œſophagi fibrillarum fodicatione, vibrare *ſpicula* nequit.

Jntenditur é contra in *Bulimo*, appetentia *Canina* communiter dicta, cum nimia aculeorum *rigiditate* repagulis cunctis ſolutis, appetentiæ fores validé vrgendo, & criſpando, inexplebili *fame*, cum *vomitu*, quandóque, & *ſyncope* vexat.

Jmminuitur in *dyſorexia*, cum retuſis ſpiculis, famelicos villos lenté præmendo, *ſpaſtica* titillatione, non niſi

nisi cum *labore*, vel *tædio*, molitur.

Deprauatur demum in *pica*, & *malacia*, cum inuersâ texturâ, advncisque aculeis, vt in Prægnantibus, hypocondriacis, & cachecticis, *indebitæ appetentiæ*, claustra percelens, consuetis reiectis cibis, non sine aliorum sensvum, *odoratus* maximé, *gustusque* genio, ad *insueta*, imó, & *turpia* sæpé compellit.

Hoc idem pariter, si quandò *systasi* inuersâ, chylo-seos, si forté datur ministerium, cuius primarius *opiphex* audit, aggreditur, haud leues turbas inducit, sic in *Bradipepsia*, dissolutionis locô caseationem, austerô acorê reponens, quæ indé exilissimos Galasiæ *meandros* cum molestia, non nisi peruadit, lancinationibus, torminibus, borborigmis, ructibus, flatibus, tortionibusque, per horas à cibo feré diuexat.

Jn dispepsia, spiculorum hœmodia, alimenta dissoluere vix valens eadem semicocta *Cœliaca* in affectione summó cum languore fluere sinit.

Jn *Apepsia*, chylosim præ impotentia inchoare nescius, qualia sumpta talia, excreta alimenta in *lienteria* deponit.

Huiusmodi porrò *sales*, si nimis *volatiles acresque* fuerint, ructus, borborigmos inflationes, flatus, ardores, mentis alienationes &c. gignunt, si verò fixi cardialgias, lypothymias, syncopes, anxietates, erosiones, vomitus, choleras, singultus, hypocondriacaque mala, iuxtá fibrarum, quas vrgent ordinem adducunt; prætereá intestinalium glandularum, fæcum in solatium

gluten erodens, præter *celiacas*, *iliacasque* passiones, quas parit, *lienterijs* porrò, *hepaticisque* fluxibus dictis, *diarrheis*, *disenterijs*, *& tenesmis*, prout hoc, vel illud intestinum magis, minusque mulctatur, absque decantato, bilis, pituitæ, atræque fæcis, *accessu*, occasionem pariter præstat, sic vt Gastrica *æconomia*, quæ ab *acido* rité contextò perficitur, ab eodemmet ipso, vel animi pathematis, vel aliarum rerum, non naturalium culpâ *peruerso*, pessum ire cogatur, ergò si mirabile vegetabilitatis *opus*, quod moderata in ciborum *appetentia*, probaque eorumdem *elaboratione*, & *distributione*, ab inuerso hoc fermento, & maximé, dum ex *acido*, in *acidissimum*, vel *acre*, *austerumque* comigrat destruitur, eiusdem medella, nonnisi ab *alchalicis*, pro more institutis, ritéque paratis impetrari valebit, eóque *citius*, quò huiusmodi phænomena, quæ in *spastica* splanchnicarum fibrarum *oscilatione*, intestinaliumque glandularum *emunctione*, *expressioneque*, plus minus fundantur, non secus ac reliqua iam supracitata *tractari* reposcant, hóc discrimine tantum, quod in *anorexia*, *disorexia*, *lienteria*, *cęliacaque affectione*, vbi fermentalis latex, glandularum intestinalium obstructarum culpà, parum, vel nihil extillat, præsidia coagulum hoc dissoluentia, intestinorumque glandulas, ab infarctu expedientia, vt sunt *oculi*, *chelæque cancrorum*, *corallia*, *margaritæ*, *stibium diaphoreticum*, *crocus martis*, & similia seligantur, quæ indé vt facilius in actum reduci queant, præmissô blandô aliquô *eccoproticô*, aut

eme-

emeticô pro primarum viarum à superfluis mucositatibus quibus plerumque syluestria hæc *salia* adhærent, tentanda sint. vt.

℞. flor. cassiæ recent. extract. ℥. ß.
rhabarb. elect. subtil. pul.
cremoris tartar. a. ʒ. j. m. f. bol. sacccharo inuolutus cap. vel

℞. rhabarb. elect. leuit. contus.
fol. senæ orient. mundat. a. ʒ. ß. f. infus. c. cor. ins. q. aq. hord. in colat. sol.
mannæ elect. ℥. iij. f. pot. pro more clarif., & aq. cinamom. arom., vel.

℞. tartari emetici ℥. iiij. ad vj.
conser. violar. aut rosar. rec. q. s. f. bol. cap. &c., vel in forma liquida

℞. vini emetici opt. ppti.
syrup. é florib. persic. a. ℥. j. ß. vel ij cap.

Detersis hôc, vel aliô consimili *cathartico*, aut *emeticô* patientis genio magis accommodatô primis vijs, acidi austeri *cicurationi*, nec non glutinis, eiusdem producti, *dissolutioni*, totis viribus nauandum, vt.

℞. cornu Cer.
magister. corall.
stibij diaphoret. martial.
salis absinthij
tartar. vitriolat. a. ʒ. ß.
sacch. rosat. tabulati ad pondus omnium m. f. tragea ter, aut quater ad ℈. j. de die summenda, superbibendo parum vini albi, vel cereuisiæ, aut iusculi coxæ vituli, vel pulli

 gal-

gallinacei iunioris.

Colica verò in passione, diarrhea, quin imó, cholera, dysenteria, tenesmo, alijsque dolorificis deiectionibus, vbi euectum nimis fermentum, *arsenicali*, vt aliquibus placet, *stigiâque* indolê contractâ, intestinorum ne dum spasmis, & torsionibus, sed porró, interiori eorumdem tunica, glandulisque *derasis*, cruentis, purulentisque excretionibus, *procatharsis* efficitur, trahumaticis dictis, diaphoreticisque præsidijs, hypnoticis, vt plurimum nuptis, sensim, & sine sensu eiusdem retusis spiculis, acorêque deuictô, & per diaphore n eductis, curatio perfectissimé expletur, sit exemplum

℞. stibij diaphoret.
ocul. Cancror.
cinabar. natiu. a. ℈. ß.
nepentes Quercet. gr. iij.
conf. é toto citro q. s. m. f. bol., cap., superbibendo aquæ stillat. cerasorum nigrorum ℥. j. vel
℞. cor. Cerui vst.
terræ sigilat.
sacchar. saturni a. ℈. ß.
pilular. de Cinoglos. gr. viij.
theriacæ recent. q. s. f. bol., cui superbibat, aq. flor. tiliæ, vel ol. amigdalar. dulc., in iusculo parui Pulli soluti ℥. ij. & continuet, bis in die, addendo, & subtrahendo pro vt Assistenti Medico videbitur, pilularum opiatarum dosim, vel
℞. magister. corall.

stibij

stibij diaphoret.
salis martis dulcis a. ℈. ß.
spermat. Ceti ℈. j
cons. viol. q. s. f. bol. ad aliquot dies continuandus, vel in forma liquida.

℞. *marg. imperfor.*
corall. pp.
mannæ alumnis a. ʒ. j.
aq. stillat. lumbricor. terrestr., vel spermatis. ranar. ℥. iiij.
laudani liquid. ʒ. ß. m. cap. cochleatim, sæpius in die.

Puluis *testiculorum* Equi pp., in vino, ad ʒ. j. propinatus, est arcanum Roderici Fonsecæ, in se ipso expertum, haud minori cum fructu *mille pedum*, siue *azellorum* calcinatorum *cinis*, ad ʒ. pariter vnam, in aq. cerasorum nigrorum, vel spiritu vini, & maximé si colicæ nephritis, vt passim occurrit, iuncta sit, exhiberi solet, vel ex Pompeio Sacho.

℞. *salis gemm. ʒ. j*
decoction. ligni aloes ℥. ß. cap., vel ex praxi Bateana.

℞. *summit. rutę puluer.*
salis gemmæ a. p. æq.
iulapij q. s. f. pilulæ pro vsu &c.

Jn iliaca passione, dummodó intestinali ab *hernia*, vt frequentissimé occurrit, haud foueatur [in quo casu, citrà intestini *repositionem* deplorata res est] alijs cæterum in casibus, vt in fæcibus induratis, succi gastrici acrimonia, splancnicarum fibrarum rigiditate, peristalticoque intestinorum inuersò motú, præmissâ

ol.

ol. amigd. dulc., aut iusculi, malacticis alterati, vnâ, aut alterâ sorbitionê, herbisq. emollientibus, discutientibusque dictis, malua scilicet, althea violis, parietaria flor. camomill., meliloti, & similibus, vel in fotu, vel additô, si libet, ol. oliuarum decenti quantitate, balneô aut semicupiô, *globuli*, nucis auellanæ magnitudine, *plumbei*, aut ex regulo *antimonij* martiali *parati*, numerò *tres*, aut *quatuor*, eódem oleô illiti, hinc deaurati, summoperé efferuntur, mihi tamen emollientibus, lenientibusque, tam suprà, quam infrà præmissis, *opium* siué nepentes Quercetani, probis alkalicis, absorbentibus præsertim *iunctum*, semper magis arrisit, & reuerà cum totius curationis *cardo*, syluestrium in *salium*, turbarum Auctorum, *cicuratione*, reposita sit, à nullo magis, quam ab *opio*, impetrari, autopsia remunstrat

℞. ocul. cancror. pp.
stibij diaphoret. a. ℈. ß.
mercurij dulcis g. viij.
laudan. Quercet. g. ij.
cons. violarum recent. q. s. f. bol. vel.

℞. spermatis Ceti ℈. j.
succin. pp.
cinab. natiu., aut antimon a. ℈. ß.
pilul. de cinoglos. g. viij.
iulap. opt. q. s. f. bol. cap. superbibendo aq. flor. camomillæ ℥. j.

sic enim, nedum salium *exorbitantiæ*, sensim, & sine sensu sedantur, sed blândô immissô *soporê*, dolores, vomitus, aliaque horrenda phænomena, feré concedunt

Jn

Jn dysenteria, & tenesmo, prętet *malactica*, iam recensita, tam intús, quam extús, potû, scilicet, fotú clysteribus, administrata, sequens *bolus*, per aliquot vices continuatus, haud parum conducit.

℞. ossis de cord. Ceru. pp.
bol. armen. orient.
croci Mart. adstring. a. ℈. ß.
spermatis. Ceti ℈. j.
cons. ros. antiq. q. sat. f. bol., cap. superbibendò, parum iuris pedum Vituli, aut capitis Veruecis

Clarissimus Mangeti, cumsimilibus in casibus, sequentem trageam, ceú panaceam extollit.

℞. vitriol. Martis ℥. vj.
ocul: Cancror.
corall. pp.
stibij diaphoret.
cinabar. natiu. a. ℈. ß.
laudan. opiat. ℥. j.
ol. carophil. ℥. j. m. f. puluis ad ℈. ß. bis in die sumendus

Ouum recens, *albumine* demptô, hinc optimô vini spiritû repletum, *vitelôque* ad duritiem coctò Patienti ob, latum, infalibili pro *euporisto* habetur.

Ossium *humanorum*[cur non, & brutorum, ceú minus exosorum] calcinatorum cinis, ad ʒ. j. semel, & iterum, de die, in vino, vel aqua *lumbricorum* terrestrium aut *cerasorum* nigrorum iteratus, prò magno *arcano*, deprædicatur; Sed reliquis omnibus, palmam arripit, *pul. rad. hipopocanę*, ad ʒ. j., plus minus, pro Patientis

ætate, viribus &c. in vino iusculo, cereuisia, vel aliqua, ex *conseruis* violarum, rosarum, boraginis, é toto citro, & similibus, liquida, aut solida in forma, ceú *vltimum* in hisce casibus *præsidium*, vt quæ, blandô excitatô *vomitû*, prauorum ichorum *molem* educat, vitiosumque intestinalium fibrarum *motum* inuertat, vsurpatus, & reuerà, de ipsa, ne dum in *dysenteria*, & *tenesmo*, sed in *diarrheis*, fluxibusque alijs, *cruentis* maximé factô experimentô, felicissimé cessisse feré profiteor, pro quo nobilissimo *inuento*, innumeras *Deo* grates, præsens *hoc æuum* reddere tenetur. Qui plura de hac scire desiderat, consulat Doctissimum *De lei Bnis*, apud Germaniæ Curiosos, & quicquid circà hanc experi valet, haud siné voluptate reperiet.

Alexander Pascoli summæ eruditionis, doctrinæ, & experientiæ *Poliater* suis in obseruationibus *italicô idiomate* impressis, sequentem *clysterem* à se ipso inuentum in ægrorum *solatium* candidé profert.

℞. cortic. ling. iuniperi adhuc virid. ℥. ij.
aq. commun. ℔. *vj. f. infus.* super cineres *calidos*, per aliquot horas, mox *lentâ* factâ *ebulitione*, colaturâ vtatur, in conuenienti dosi, pró clystere, applicando, & replicando si opus.

Ego clysteribus, ex *frigida* tantum procedere consueui, sic enim *detersis*, qui intestinorum *fibras* vellicant *salibus*, hijsdemque eductis, Patientes recreare, refrigerareque, vnô, eôdemque tempore pergo.

Alios clysteres ex *lacte*, eiusdem *sero*, aqua *calybeata*, alios-

aliosque similes tantòpere decantatos, vt & *purgationem* ex Rhabarbaro *tosto*, pulpa *tamarindorum*, *diapruno*, &c ceú trita satis, non sisto, nam cum ad *genium* potius, quam *ingenium* sint, porró *ab aliquibus* quidem, *ab alijs* veró non approbentur, vnumquemque, in eorumdem delectu, *suô Marté* incedere sino, hôc vnô contentus, quod cum cuncta *Gastricæ Diæcesis* phænomena, à ventriculi, intestinorum, mesenterij, aliorumque ibidem hærentium viscerũ *spasmis*, non secus, ac reliqua exarata *pathæmata* deduxerim, ijsdem pariter præsidijs, plus minus, vt *remonstraui*, immutatis, curari posse facilé euicerim, in hunc finem *ampullosum* remediorum *catalogum*, vt in similibus casibus, moris est, non texo, nam cum relata reliquorum vires, non equent tantum, sed superent, ijsdem chartam conspurcare, minimé duco, eóque lubentius, quò vbi arriserint, ex practicantium libris, ad *nauseam* vsque, vtinam ad *vtilitatem*, repeti queant

Uerum enim verò, quia vt hæc omnia magis conducant, *probô* sex rerum, nonnaturalium *vsù*, roborari debent, ideó.

Aer temperatus, imò ad *calidum* potius quam *frigidum* vergere debet nam cum *acres* ichores, qui prædictos affectus fouere solent à *meta*, ad *carcerem* feré ducantur, si ad *peripheriam* iterum, [*& est potior curationis pars*] reuocari poterunt, *sanitatem* citissimè adducent.

Cibus vbi alvus *lubrica* nimis fuerit, ex iusculis, & ferculis incrassantibus, saliumque *spicula* inuoluentibus vt sunt, quæ ex animalium, vitulorum præsertim *ex-*

tremis, & intimis parantur, hordeô, fare, orisa, & similibus ijsdem incoctis, institui debet, é contrá verò, vbi *adstricta*, vel *laboriosa*, vt in dysenteria, tenesmo, emollientibus, laxantibusque consuetis, ivuanda.

Potus erit aqua chalybeata, aut vinum mediocre, si cum virium imbecillitate *purum*, *dilutum* veró, si cum robore morbus procedat, somnus *longus*, vt qui euacuationes alias sistit, sudorem verò prorritat, si natura, arte saltem procurari debet.

Exercitium cum superfluitates, ab *habitum Corporis* valdé promoueat, fibrarumque, neruearum *tonum* restituat, moderatum dummodó sit improbandū non erit

Excreta diluentibus, dulcorantibusque *potionibus*, vel clysteribus, ex lacte, eiusdem sero, aqua chalybeata, vel simplici, né intestinorum *fibras* erodere, fodicareque pergant, dolorificis, cruentisq; in deiectionibus attemperāda

Animi demum pathemata, *metus* præsertim & *consternatio*, vt quæ sedes feré prorritent, omni arte, ableganda.

De Hepatis, & Lienis Affectibus

HEpar cuius historiam *Clarissimus Biancus* Taurinensi in lyceo *Anatomicus* insignissimus, nouissimé euulgauit, & taliter vt quid quid circà eiusdem structuram, vsum, phænomena &c. expeti valet ad *inuidiam* vsque adornauerit, vt vt ceú suppositus hoe*matoseos* conditor, morborum *lerna*, affectvūque feré omniū *seminarium*, Antiquis audiret, tamen postquam vegetabilitatis *regiam*, in bilis *cloacam*, purpureamque clamidem *vile* mutauit in *cri-*

brum, tot vitiorum, & ærumnarum, quibus *reus* pergebat, *onere excußo*, vulgarium aliorum viſcerum ritû, mulctari tantumodo cepit.

Reliqua ergò inter phænomena *phlegmone omiſſo*, ceù ſuprà, capite de inflammationibus comprehenſo, *Tumor* ſolemnis eſſe conſueuit, nam cum eiuſdem *ſtructura*, ex Clariſſimo Malpighio, innumeris glandulis, ceú vuarum acinis, in *racemum* congeſtis conſtet, quibus indé pro bilis ſecretione, ſi quandò lienari fermentò afflatus, circulationis lege, eó ſanguis appellit vtitur, ſi tali fermento, lienis *culpâ*, haud ſufficienter inſtructus, vel pené fraudatus, debitam ſecretionem moliri haud valuerit, acinorum in capſulis irretitus, in tumorem *hepar* eleuari compellit, & ſic, vt vel actiuis ſubactis *particulis*, glutinoſâque indole contractâ, in *ſchirrhum* faceſcat, vel ſeroſa expreſsâ *illvuie*, aciniſque nimis diſtentis, quandóque, & eroſis *idatides* dictas, quæ indé ſi in *Abdominis* ſpecũ ſtillauerint, *aſcitis* occaſiones fiunt producat

Haud diſſimili ritû mulctari, *lien* conſueuit, eòque frequentius, quó *acidum concretionum* auctorem proprio in ſinu, *cellulis* ſcilicet mali aurantij *analogis* recondens, ſi quandó in auſterum, vel ponticum migrare permittit ijſdemmet ſymptomatis, contumacioribusimò, facilé vrgetur.

Decantatæ horum viſcerum, ſicut & aliarum partium *diathæſes*, ceú anniles fabulæ, lunæ ad incolas diſflatæ ſunt, nam cum *frigiditas*, & *ſiccitas* in viuentibus repugnent, *calor* porrò, etiam cum exaltatur *pari gra-*

 du

du ad thermometri lancem, tam in vno, quàm in alio viſcere *incedat*, humidumque ſolis fluidis aptetur, huiuſmodi *qualitates*, quæ ad Galenicorum mentem cunctos feré morbos alebant, nec iecori, nec ſpleni, alijſque neque viſceribus competere, ſancitum denique fuit.

Hydrops porró, qui horum viſcerum frigiditatê, infarctû, languore &c. fieri rebatur, nec hepatis, nec lienis ſoboles ſemper audire, tandem innotuit, etenim cum *ſola lympha* proprijs in vaſculis, vbique viſcerum *copiosé* diſperſis, ſi quandò *auctior*, vel *acrior* effecta, per ſe, vel *ſanguineo*, aut *lacteo* liquori immixta, vaſorum, tubulorumque clauſtra *corodit*, atque *diſiungit*, ne dum in abdomine, ſed vtero, thorace, capite, imò, & corporis peripheria inducere hunc queat, vanum eſt viſcerum *querellas*, quæ producta non niſi ſunt auſcultare, imó *timpanitis*, qui *ex flatuum* vbertate, *abdomen* in tumorem eleuante, fieri ferebatur, *acrium*, ſylueſtriumque ſalium ſpiculis, prædicta in lympha, aut albugineo ſucco vagantibus, nedum ſplanchnicas, ſed & abdominis muſculorum fibras, *tonicum* in ſpaſmum accientibus deberi, *Ægrorum* obitus, vbi abdominis *tumor*, cum *vita* ſponté decedit, palam euincit.

Icterus, Arquatus, cachexia, malum hypocondriacum, hyſtericum, celticum, ſcorbuticum imó ſcabies, lepra, elephantiaſis tinea, aliæque *cutaneæ* infectiones, *viſcerum* diſcraſijs, & infarctibus olim *adſcriptæ* haud parum ſuſpectæ mox ſunt; etenim cum efloreſcen-

ſcentias, nedum prædictas, ſed & exanthemata, variolas, morbillos, fauos, acores, imò ſcorbutum, ſyphilim, &c. *Animatæ* pathologiæ *ſoboles* eſſe *Microſcopium* detexerit, cachexiam indé, malumque hyppocondriacum, ſi non ab eàdem, á *ſero* ſaltem acri, pontico, vel auſtero, citrà *horum viſcerum* interuentum *Anatomicus culter* fieri haud rarò munſtrauerit, & icterus ob bilis paucitatem additò, quód ad viperæ, canis rabidi, araneæque *morſum* facilé accedit, num à *bile*, num lixiuialibus é *ſalibus* reſolutis, in vrinis porró conſpicuis, aut inuerſa cruoris textura, cum citrà *bilis* excretionem breuì quandòque ſoluatur, arquatuſque melancolici ſucci *deffectû*, ex fluidorum, cruoris maximé, circà corporis peripheriam, & in vaſorum *extremitatibus* ſtagnatione, cadaueriſatione & chymoſi potius ut deducendus, conſiderandum proponitur.

Hiſce ergó præmiſſis ſufficienter iam liquet, horum viſcerum *phænomena*, ſint tumores, infarctus, aliæque ipſis ſuppoſitæ affectiones, vbi *animata* proles haud fuerint, exoticis, & irregularibuſque à moleculis, acribus, plerumque, & auſteris, mox in ſanguine, mox reliquis in fluidis luxuriantibus, variaſque partes, ob diſſimboleitatem vrgentibus, ortum agnoſcere; quare quoad *therapiam* difficilem tamen, iteratôque non niſi præſidiorum vsù feré impetrabilem, *antacidis*, ſalium dictorum cuſpides *obtundentibus*, procedendum eſſe, autopſia remonſtrat, imò cum relata *phænomena* cuncta, ad *tonicam*, vel *clonicam*, viſcerum, aliarumque partium

fibra-

contractionem, vndé tensio, tumor, dolor, pruritus &c. concitantur, reduci queant, consuetis antispasmodicis *curari* haud magno labore quisque deducet; verum quia affectionum harum *diuersitas*, vt mox notauimus, *peculiari* à salium configuratione, vnius magis, quam alterius partis porrulis hostili procedit, ideó in hepatis, lienis, mesenterij vteri, &c. tumoribus, infarctibus, doloribus, hypocondriaco imò & malo, *martialia*, in hysterico *iouialia*, in scorbuto *sales vrinosi*, in celtico, cutaneisque infectionibus *mercurialia*, reliquis palmam arripere feré obseruantur.

Sunt qui venæ sectionem summòpere commendent, argumentô quod cum dictis in casibus, narium, vteri, anique *hemorhagiæ* familiarissimæ sint, à Medicis idcircò tutó immitari posse deducant; verum, quia huiusmodi excretiones, melius dixero *irritationes*, vberes ob salium resolutiones, vitalisque nectaris dispendia, non in *salutem*, vt earumdem *contumacia*, imó progressus designant, sed in *perniciem* feré conspirant, ideò non immitandas, sed fugiendas esse, exitus probat.

Jn hepatis ergò, lienis, vteri, mesenterij &c. tumoribus, & infarctibus, sicuti in ictero, cachexia, hydrope, maloque hypocondriacó, histerico, &c. vt vt innumera ostententur præsidia, *Martis* tamen preparata, reliquis præstare, momentis cunctis docemur, quare *vomitû*, aut *catharsi* blandâ, præmissâ.

℞. limaturæ non calybis, sed Martis simplicis ℥. iij cinamomi. acut. rud. contrit. ʒ. ij.

vini

vini albi aut rubri op. ℔. *iiij.*
f. infus. in phiala vitrea, aut testacea vitriolata cap. pro potu ordinario, aut primum saltem cyathum in pastu.

Si verò diathæseis *sulphureo salina*, vt sæpius occurrit, vinum tollerare nequierit, in aq. cum gramine, cicor. & fragrar. rad. parat.; extr. l. a. *tinctura*, quâ vel. temperetur vinum, vel pro ordinario potu vtatur.

Potest etiam parari eadem *tinctura*, tam in vino, quam cereuisia, vel aqua prædicta cum *croci* Martis, siué *aperitiui*, siué *adstringentis* dicti, quod non officit ℥. *iij.* nam cum *mars*, nec per *adstrictionem*, nec per *apertionem*, sed per solam syluestrium salium, in sanguine, alijsque fluidis luxuriantium *imbibitionem*, *cicurationem*, & *eductionem*, quare ater inde color in excretis consequitur operetur, quomodocumque sumatur *eundem* semper præstat *effectum*, quod si in forma liquida, vel admitti, vel tollerari á morosis, & delicatulis præsertim nequierit, seq. in forma solida, substitui peroptimé potest.

℞. *croci martis aperit* ʒ. *vij.*
sal. absint.
tartar. vitriol. a. ʒ. *iiij.*
cons. viol. recent. q. s. f. bol. cap. in iure, parui pulli gallinacei folijs mellissæ alterat. ℥. *iiij.*, *cont. per 40 dies*, vel.

℞. *sal. Martis dul. opt. pprat.* ʒ. *xv.*
centaur. min. ʒ. *vj. m. cap. ex cochleari, superd. iusculi prædicti dosim, vt suprà.*

Pul cachecticus Quercetani, ceú Martis pariter pro-

ductum, ad ℈.j., plures ad dies continuatus, mihi familiarissimus adest.

Anima hepatis à Clarissimo Maierna descripta, per se, vel alijs præsidijs commixta, adhiberi, pariter potest.

Sunt qui syrupum mesentericum dictum, ex *sale* vegetabili paratum, vel additis *fol. sen.* & cremore *tartari*, solutiuo effecto, vel cachecticum Ferneli, de pomis Reg. sabor, de epitimo, aliosque consimiles summé commendent, verum quia *saccharata* aliquibus suspecta, haud parum videntur, ideó *martialia*, iam exarata, vtiliora censentur,

Elixir proprietatis, vitriolum Martis, sal absinti, tamarisci, camedrios, tartar. vitriolatum, aliaque innumera *huiusce* commatis præsidia, haud sine rationé pariter, efferuntur, ast quia *dictis* validiora, vt sæpius experti sumus non sunt, ideó suis Auctoribus, & Fautoribus commituntur.

Jn ictero, & arquato præter iam recensita, *insusum* radicis *chelidonij* maioris, in vino albo ad intensam flauedinem paratum ad ℥.ij. plus minus, per aliquot vices propinatum [ingratissimum licet poculum,] à paucis idcircó admissum, pro infallibili arcano à Clarissimo Castro reponitur.

Jn lue celtica, Animatæ pathologiæ iuxtá non nullos nequissima prole, vbi Patientis *constitutio* ad retoridum, & exustum vergens, remedia *acria* tollerare recusat, primarum viarum *emesi*, aut *catharsi*, expiatione leni præmissâ, sequens *potio* ad plures dies in strato, cubicu-

bicu-

biculôque clausô, pro *diaphoresi* excitanda continuata summé conducit. vel.

℞. ligni sasafras
salsæ parillæ
visci quercini contrit. a. ℥. ß.
ras. eboris ℥. j.
antimonij crudi ruditer pul.
mercurij currentis a. ℥. ij.
fiat omnium infus. in aqua fontis, aut seri lactis Caprilli ℔. vj. per h. 24., hinc bull. ad med. de colat. cap. bis. in die ℔. ß h. 4. ante cibum, procuratô sudore, contin. per 15. dies, & nota, quod tam antimonium, quam mercurius inseruire iugiter possunt vel.

℞. radicis chinæ el., & carnosæ in taleolas sect.
ligni sancti recentis a. ℥. ß.
fiat omnium infus. in ℔. ij. aq. fontis per horas 24. super cineres calidos, aut in bal. mar., vase hermeticé sigillato, mox bul. ad med.
de colat. cap. ℥. iij.
iuris paruæ pullæ gallinac. aut coxæ vituli ℥. ij. m. cap. singul. mane h. 4. ante cibum, in strato vt suprà cont. per 40. dies.

Si verò Patiens optimæ constitutionis, firmisquæ viribus fuerit, ad curationem facilitandam, & expediendâm.

℞. panaceæ mercur. ğ. xij.
cons. ros. ʒ. ij. m. f. bol. cap., summô manê, in cubiculo clauso, & continuet donec ptyalismus apparere inci-

 piat

piat, quò libere fluente, desistet, eôdem modò procedi potest cum præcipitato albo, vel rubro, cum regimine tamen, & cautione incedendo.

Si mercurius per os, vt passim occurrit, admitti noluerit, tunc sequens inunctio palantis *pedum*, volisque *manuum*, imò *spinali medulæ* si difficilé sputum sequatur adhibita, citius, & tutius curationem absoluet.

Huiusmodi functiones perito semper ab *artifice*, omnibus adhibitis requisitis, & circumstantiis, ne quid sinistri contingat, institui debent.

℞. mantecæ, pomatæ vulgariter dictæ, odoriferæ, pro nobilibus, & delicatulis ℥. *iij.*
olei ielsomini ℥. *j. ß.*
mercurij current. purgat. ℥. iiij ducantur omnia in mortareo *marmoreo*, cum pistillo *ligneo*, ad exactam *mercurij* subactionem, pro vsu, vt suprà; pro plebeis indé, & gregarijs *axungia suila*, vel vnguentum de altea substitui potest.

Sunt qui in hac preparatione variam vnguentorum, & oleorum ad *mercurij*, vt aiunt correctionem, supellectilem [qnod tamen ridiculum] addunt; nam cum *mercurius solus is sit*, qui curationem absoluere debet, dummodó *in minima*, beneficiô alicuius olei, pinguedinis, aut saliuæ simplicis *solutus sit*, alia præparatione non eget, imò quo magis alienis, quisquilijs intricabitur, minus efficax semper euadet.

Jn scorbuto *premißâ* pariter, vt reliquis in casibus, primorum ductvum, vt moris est, per vomitum, aut

secessum

secessum *expiatione*, sequens *tragea* singulô manê h. 2 aut 3. anté prandium, & ad aliquot dies continuata, haud parum conducet.

℞. corn. Ceru. in ouo chymico preparati
pul. viper. recent. a. ʒ. j.
specier. triumsantal.
ocul. cancr. pp. a. ʒ. ß.
sacchari albiss. ʒ. ij. m. f. tragea pro decem dosibus, superbibendo sequentis decoctionis ℥. vj.

℞. salsæ parillæ ℥. j. ß.
rad. chinæ minutim incis. ℥. j.
mercur. current. purgat. ℥. ij.
f. omnium infus. s. a. in ℔. iij. aq. still. fumar. hinc addit.
fol. cochleariæ
bechabungæ
nasturtij aquatici
sumitat absint. vulgaris a. m. j. bul. ad ʒ.
colatura. corticibus citri, aut aurantij aromat. seruiat, vt suprà, per mensem, & vltró contin. vel

℞. aq. still. cochleariæ ℥. ij.
salis eiusdem ʒ. j.
spiritus pariter eiusdem ℈. j.
syrup. de cort. citri ʒ. ß. cap. singul. mane, per hebdomadam, & vltrò, pro faucibus, & gingiuis cariosis, & errosis, ac cruentis

℞. aq. still. aut decoctionis nastur. aquat.
becabungæ a. ℥. ij.
syrup. de rub. ideo

de moris a. ℥. j.
salis cochleariæ
prunell. a. ʒ. j.
spirit. sal. dul. ℈. j.
cochleariæ ℥ xij. m. pro gingiuarum orisq. colut., vel
℞. *vitriol. martis.*
veneris
aluminis rup. a. ʒ. j.
aq. still. plantag.
ros. rub. a. ℥. iij. f. tinct. pro vsu

Jnnumera alia tam intrà, quam extrà supperaddi hic optimé possent, verum quia morbus hic nostris in regionibus, alba est cornix, ideò, de eo qui plura cupit, addeat Doctiss. Vilisium, Senertum, Michaelem aliosque septentrionales Poliatros de hoc fusissimé agentes, & quidquid petit inueniet.

Cutaneis demum in infectionibus, siué *animatæ* pathologiæ, siué syluestrium, muriaticorumque *salium* germina sint, præmissâ vt vulgaribus saltem satisfaciamus, primarum viarum, per emesim, aut catharsim purgatione, sequens tragea, decrescente luna, ad aliquot dies continuata, ne dum curam absoluit, sed retrocessus metum quemcumque excludit. vt.

℞. *salis viperini*
spec. diasulph. a. ʒ. j.
mercur. dulc. ʒ. ß.
manus Xpi. perlat. ℈. ij
sachari cand. ʒ. ij. m. f. s. a. tragea, bis in die, ad ℈. j. in ouo sorbili

ſorbili, aut iure carnium, vel ſero lactis Caprin. ſumend.

Dum intus *Tragea* ſumitur, quia raró huiuſmodi lues [cum cutis affectio iuxtà Clariſſimum Helmontium ſimpliciter ſit] ſiné linctu decedere ſolet, ideó ſequens vſurpari valebit.

℞. vnguent. roſat. Meſ.
litargirij aurei.
ſtiracis liquid. a. ℥. j.
ſpiritus tartari, per deliq. parat. ʒ. ij. m. in mortareo plombeo pro vſu, vel

℞. pomatæ odoriferæ ℥. iij
mercurij præcipitati rub. vel alb. ʒ. j.
olei cariofil.
macis., aut alius odoriferi gr. vj. m. pro litu, plantis pedum, volisque manuum adhibendo.

Alia, ceù nimis trita, & vulgaria hic non ſiſto, cum nulla ſit Anus, nullus Agirta, plebeuſque Cerdo qui ſua non iactet arcana.

Quia veró plus valet dieta ſine medicamento, quam omnia medicamenta ſimul, ideó iuxtà affectionis cuiuſcumque *indolem*, inſtituenda pariter eſt.

Abdominis ergò in affectibus, qui cum alui *lubricitate* coniuncti ſunt, victus qualis in alui *fluxibus*, quem admodum ſuprànotauimus, vbi veró cum *ſtipticitate*, laxantibus, & emollientibus, vt ſunt iuſcula *malacticis* alterata, vel fercula ijſdem compoſita, præſcribi poſſunt.

Potus vbi cum virium languore, *vinum* oligoforum, quan-

quandóque meracum si veró cum robore, *aqua* chalibeata, vel *vinum tenue*, aut eâdem aquâ *dilutum*, concedi valet.

Jtà pariter circà somnum, & vigiliam, excreta, & retenta, iuxtà patientis, morbique *exigentiam* est procedendum, præter Animi pathemata, quæ quibuslibet in casibus ad *gaudium*, & *hilaritatem*, legali methodô disponi iugiter poscunt.

De Renum, Uesicęque Morbis.

RENUM, vesicæque morbi, *similes* plerumque sic sunt, vt quodnam ex ipsis veré, realiterque mulctetur *expertissimis* etiam *Poliatris* sepissimé imponant; imo ventriculi, intestinorumque *vitià* ob affinitatem, quâ renes, & vesica in consortium adducunt, sic *confunduntur*, vt Galenus ipse Medicinæ litet Toparca, nisi post *vitream* vt ait excretam *pituitam*, diuinare, distinguereque hoc potuerit, haud mirum ergó si renes, & vesica stantê canaliculorum, vasculorumque *continuitatê*, quâ serosi laticis, á sanguine residui *recrementa* suscipiunt, & excernunt, ne dum ijsdem ipsissimis *phænomenis* plectantur, sed porrò alterius miserias, alter *luere* sæpe cogatur.

Præcipuos inter affectus, præter *phlegmonem*, cui tam Renes, quam vesica, non sine præsentanea *vitæ* iactura obnoxij

obnoxij ſunt, in quo caſu, aliarum inflammationum *ritû* procedendum eſſet, *Lithiaſis* recenſetur, affectus non ſolum difficilis, ſed dirus ſic, & inmanis, vt miſeros patientes, ob cruciatvum *ſæuitiem*, ad Charontis cymbam feré deducat.

Huiuſcæ *occaſio* in renibus, & veſica *fruſtrà* perquirit, etenim cum nulla humani authomatis, vt vt delicatula par ſit, in qua *calculus*, vt ex Praticorum obſeruationibus eruitur, non concreuerit, vanum iam eſt viſcerum, *renum* præſertim, veſicæque *diathæſim* inſectari, eóque magis, cum *lithiaſis*, in Pueris, & Senibus, vbi *calor* blandus, & mitis, *æſtum* ad coquendum lapidem per Antiquos ſimpliciter *neceſſarium*, omnimode explodit, & in animantibus, *renibus*, *veſicâque*, vt quæ minimé mingant *carentibus*, auibus, ſcilicet, piſcibus, cancris, oſtreis, cochleis, buſonibus, quibus *lapilli* ſæpé naſcuntur, hanc viſcerum *diatheſim* minimé agnoſcant.

Gorgoneus indé ſpiritus, ſeu *aura lapidifica*, tantòperé decantata, niſi extremé *rigida*, vt borealibus in plagis, vel *terreſtribus* quiſquilijs onuſta, os, nares, vel cutaneos peripheriæ porulos ingreſſa, *materiam* ſuppeditauerit, hoc præſtare non poteſt, nam cum aer in terram verti recuſet, minus lapideam concreſcentiam producere eſt potis, alimenta porró craſſa, viſcida, ſolê, ſalê, fumôque indurata, carnes bubulæ, caſeus antiqvus, lacticinia, vina auſtera, aliaque ſimilia, *tartareis* niſi pariter *moleculis* turgida igerantur, *calculum* nuſquam

producent, temulentiæ demum, ſatietates, hincque ortæ cruditates, mucum, glutemque augere quidem valebunt, aſt niſi *arenulas*, vt dixi; ſecum adduxerint, æternum haud lapideſcent.

Fit ergò calculus, meliorî ſemper ſaluô *criteriô*, quotieſcumque hereditariô iurê, vel aſſumptorum, vinorum maximé *culpà* [quaré aliquibus Nationibus *endemius* audit] ſemen, aut ſeroſus latex *terreſtribus*, *tartareiſque*, moleculis onuſtus, per renum, aliarumque partium tubulos comigrans, ob anguſtiam, laxitatem, aut *diſimboleitatem*, eaſdem vltrò vehere haud valens ibidem deſerere cogitur, vndé poſtea alijs, ſingulis momentis, á *tergo* accedentibus, mediô *glutine* à Clariſſimo Contoli nuper detectô, *aglomeratæ*, *tophum*, ſiué calculum vel in renibus, vel alibi tandem conſtitvunt, quod ſi *arenulæ*, vel inchoati iam calculi *fætus*, renum, vreterumque tubulis deuictis, in veſicæ *pelvim* exciderint, ibidemque, *inquillinô* eiuſdem *glutine* inuoluti, & reuoluti, maiorem molem, ob ſinus capacitatem, terreſtriſque muci vbertatem contraxerint, ob facilé concreſibilem pabuli naturam, *acidis* vbi ſalibus ſaturari contingat, ſolidiori duritie contractâ, *ſiliceam*, ſeu *marmoream* indolem aquirunt, taliter vt tota calculi concretio, atque ſoliditas, vt notat præcitatus Auctor, præter tubulorum vitium, acidorum, auſterorumque ſalium *energiæ*, tam veſicæ in glutine, quàm renum papillulis magis vigenti, *arenulas* tamquam *cæmentum* excipienti, atque *cogenti*, non ſecus ac calx arenæ, aut

vitrioli

vitrioli oleum, tartari liquori immixtum debeatur.

Doctiss. Ernestus à nobis totus diuersus *calculi* elementa, à *renum* vlceribus, si quandó *eschará* contractâ prætereunte ab vrinà *abradi*, mox dictarum partium *glutine aglomerari* contingit, deriuat, verum quia vbique locorum, vndé calculus concrescit, crustosum vlcus præcedere semper deberet, ideò speciosissimum, *inuentum* vlteriori *analisi* perstringit. *Therapia* vt cũque fuerit *austeri in acidi* concretionum, autoris, cicurationem dirigendam esse, ne dum *Hermeticorum*, sed & *Rationalium* feré omnium scholæ conclamant, quare priusquam *Vesicæ* in specum exciderit, vel molem vreteribus improportionatam contraxerit, in quo casu, vel *inexorabilibus* cruciatibus, vel *lithotomorum* lanienæ, miserabiles patientes damnantur, eiusdem triturationi, & eductioni insudandum.

Hoc ergò, vt exequamur, hic rhodus hic saltus, & vt vt Autorum feré omnium monumenta, remedjis fæcundissima sint, quale tamen ex voto succedat hactenus desideratur. Vndé non sine ratione dicebat Doctiss. Areteus Medicus antiquissimus, *calculosam renum* addamus nos, & *vesicę dispositionem é fecunda sterilem facere nemo potest*, quia Medicamentorum promissiones quidem multæ, executiones verò paucissimæ sunt; vndé non mirum posteà si in vacvum feré labantur.

Ad renum ergò calculum, *duelech* Paracelso nuncupatum, cum mollis, & friabilis adhuc sit, diminui, solui, & detrhai, haud raró permittit, sic præmisso vno

 aut

aut altero *enemate*, cui in hoc casu maximé fidendum ad reliqua indé, vt infrà procedi potest, vt.

℞. maluæ
altheæ
parietariæ
chelidon a. m. j. f. decoctio, de qua cap. ℥. x.
sacchari rubr. ℥. j.
butyri maialis ℥. iij.
cassiæ pro clyster ℥. j. m. pro vsu &c. vel.

℞. olei oliuarum
violarum, &
camomillę a. ℥. iij.
therbentinę Venetæ, oui luteo solut. ℥. ij. m. pro clystere, vel.

℞. vrinæ Pueri iam adulti ℥. x.
melis mercurialis ℥. iiij.
elect. hierę simplicis Galeni ℥. j. m. f. clyster; sic etenim laxatis, lubricatis, & irritatis, eôdem tempore, vnà cum intestinis, *vesicâ*, alijsque partibus adiacentibus, né dum fæcum, sed & *calculi* eductio sæpé contingit, & sic vnâ fideliâ duos, vt fertur, dealbando parietes, per accidens intentum habetur, si enema minimé sufficiet leuis purgatio institui pariter potest, etenim cum rarò siné mictu, alui depositio succedat, ita & calculi excretio consequi facilé valet, vt.

℞. pulpæ cassiæ nou. extr. ʒ. iij.
therbentinæ cypriæ ʒ. ij.
rhab. el. sub. pul. ʒ. j.
tartari vitriol. ℈. j. m. f. bol. sacchararo, aut puluere liquiritiæ

inuolat

innolut. cap. , vel. si in forma liquida.

℞. rhab. el. ʒ. ij.
salis prunel.
cremor. tart. a. ʒ. j.
aq. still. siliquarum, fabarum q. s. f. l. a. infus. expressioni adde
mannæ el. ℥. iij.
aq. cinamom. ℥. ß. f. potio clarif. cap.

Post purgationem si adhuc perseueret, sequens potio, felicissimé mihi, vt plurimum cessit.

℞. aq. still. agrimoniæ ℥. iiij.
syrup. de althea Fernel. ℥. ij.
salis prunel. ʒ. ß.
spiritus salis g. vj. m. pro vsu, vel.

℞. sem. melon.
nucleorum persic. a. ℥. ß.
milij solis ʒ. ij.
aq. still. ononidis ℥. iiij.
syrup. de limonibus ℥. j. m. f. emul. pro vsu &c.

Oleum amygd. dul., aut eorumdem lac, in aq. still. agrimoniæ, aut parietariæ, cum suff. q. sacchari candi paratum, & modico aq. flor. aurant. aromatis. renũ pelues, vreteresque lubricando quoqué relaxet, *calculorum* exturbationi, per consequens, miré conducit.

Ad idem valet iusculum ex cepis croci puluere saturatum, vti, & earumdem crudarum, succus expressus.

Si verò renum, vreterumque canalibus superatis, in *vesicam* iam descenderit ibidemque nouâ *muci* additionē grandior, duriorque effectus per *vretram* trãsire porró ne-

nequierit, tunc anteqvam ad *lithotomiam*, aut vesicæ sectionem deueniatur, sequentia præsidia, ceú magis commendata in vsum sunt ducenda, vt.

℞. mille pedum
cancr. decenter. pp. a. ʒ. ß.
tartar. vitriolat. ℈. ß.
iuris cicerum rubr. ℥. ij.
spiritus vini ʒ. j. m. f. haustus, vel

℞. sanguinis hircini Helmontianô morê recepti ʒ. j.
salis tartar. ℈. j.
aq. still. stipitum fabarum ℥. iiij.
spiritus therbentinæ ℈. ß. m. cap. vel

℞ testarum ouorum Struthiorum calcin. ʒ. j.
spiritus vini opt. alchol. ℥. ß.
spiritus salis dul. ℈. ß. cap., & summo pro arcano seruatur

Uinum baccharum *alchechengi*, aliaque eiusdem *præparata*, millies in vsum duxi, quali tamen fructû exponere nescirem.

Doctissimus Contoli sequentem liquorem, felicissimô successû semper adhibuisse gloriatur.

℞. fol. pariet. antiquis é muris excis.
erucæ siluestr.
flor. papaueris errat.
baccharum alchecheng. a. q. s.
limon. frustul. incis. a. ij. vel iij.
aq. fontis q. s. omnia simul mixta, leuiterque tontusa, destilentur organis vitreis in bal. mar. de qua cap. pro dosi ℥. vj.

Arnaldus à Villanoua puluerem leporis adhuc viuentis,

tis ollâ inclusi, & in clibano exsicati ad ℥. j. in vino, iusculo, aut aqua aliqua diuretica, vt ononidis, agrimoniæ &c. propinat. pro infallibili arcano decantat, ego tamen, haud semel eiusdem factô experimentô, tale prodigium vsquam deprehendi.

Aqua persicariæ, de qua Jllustriss. Boyles mira præfatur, communissimo mihi prostat in vsu, & quamuis quodam in Religioso quandoque profuisse sit visa, vt plurimum tamen spê frustratum me deseruisse profiteor.

Nostra hac in Vrbe, Monachus quidam mihi affinis, beneficio pulueris é spinis alecharũ in clibano exsicat. á calculorum torturis, quibus miré mulctabatur præseruari fatetur, & sæpissimé, exiguorum calculorum aceruos mihi demonstrat.

Sanguis hircinus, Helmontiano, vt dixi more paratus ad ℥. j. diuretico in liquore oblatus à Clarissimo Scaligero ad æthera effertur.

Aqua humanò é stercore destilata, aliquibus felicissimé cessit.

Eundem, imò tutiorem effectum edere puluerem seminis personatę, est in secretis Roselij.

Præstantissimus Ettmullerus ex cancris, ouis præsertim turgidis, varia præbet præparata in, *lithiasi* summé proficua, quæ apud ipsum videri possunt.

Mercurius *dulcis*, & tartarus *vitriolatus* ad a. ℈. j. singulis diebus, in iusculo *cicerum rubrorum* continuatus, nulli secundus habetur, & reuerà cum potentissimus

acidi *domator* ſit, haud mirum ſi relatos præſtat effectus.

Plurá alia in hunc finem commendantur *arcana*, quæ ne nimius ſim, apud ſuos Auctores, probatiores preſertim relinquo. Ego tamen ſi verum *ingenuê*, & *candidé* fateri teneor, relata licet ſæpiſſimé in vſum vocauerim, exigvum tamen, aut nullum *emolumentum*, niſi forté cum friabilis, & mollis, *Duelech* Paracelſo dictus vel parvulus in renibus adhuc hærebat, vt plurimum reportaui, imó à laxantibus, & emollientibus, vt ſunt *oleum* amygdalarum dulcium, *iuſcula* malacticis alterata, *emulſiones* ex ſeminibus melonum, amygdalis dulcibus, & amaris, *therbenthiniata*, *ſalia*, prunellæ, geniſtæ, & ſimilia, vberiorem fructum feré ſemper percepi, & præſertim tepida *ab aqua*, ſingulô mané, ieiunô ſtomachô hauſta, ab hac enim, ſicut & à reliquis mox recenſitis, retuſis, & inuolutis acidorum, auſterorumque ſalium *ſpiculis*, eorumdemque *acorê* deuictô, ne dum *coagulantis*, ſed & *coagulati* vis, ita infringitur, vt & impedita arenarum *aglutinatio*, & calculi *deſſolutio* æqué bené ſuccedat.

Potior tamen, & commendabilior lithiaſis *curatio*, in *prophilaxi* repoſita eſt; nam quæ factô iam calculô adhibetur, vt vt feliciter quandòque ceſſiſſe feratur tamen vel rara, vel falax, vt plurimum eſt, & maximé ſi circà *ſolidum* veſicæ *ſilicem* tentetur, nam vbi hic ſemel, vt ſuprà innuimus *renum* papillulis, uel *vreterum* fiſtulis deuictis, in veſicæ *peluim* ingenti molê, ad

vretræ

vretræ incapacitatem ſucreuerit, ſic vt neque *Egiptiorum* more; per canalis, vt refert Clariſſimus Zechius *dilatationem*, mox *ſuctionem*, neque per volſellæ *aprehenſionem* extrahi queat, actum tunc eſt, nam licêt per *ſectionem* peritiſſimis etiam à lithotomis inſtitutam feliciter quandoque ſuccedat, *denatorum*, tamen *numerus* ingens ſic eſt, vt ipſe cum Hyppocrate, nec *vrere*, nec *ſeccare*, vel vnquam, vel inuitò, non niſi *calculoſi* præcibus deuictus *permittam*, ſed potius ad *ſphincteris* veſicæ *ſectionem*, eoſdem cum citato, mox Zechio adhortor, vt ſic vrinæ excitata *incontinentia*, quæ indé alligata *veſicula* emendatur, intollerabiles cruciatus, qui per moleſtam, & frequentem nimis in reddenda vrina *ſphincteris* actionem contingunt, tædioſo quidem, aſt indolenti ſaltem *rheumate*, compenſantur.

Utiliſſimi huiuſcæ inuenti *experimentum* in Nobili quodam huiuſce Vrbis ciue, ætatis annorum quinquagintaquinque, *Andrea Paltrinerio* vocatô, anno elapſo, qui immaniſſimis calculi cruciatibus, cum intollerabili *dyſuria*, diú noctuque vexatus, ad extremum vitæ perductus, animam agere iam videbatur, tentatum fuit, huic enim per Peritiſſimum Chyrurgum *D. Moronum* nuncupatum, medio ſcalpello, in regione *Perinei* iuxtà præcitati Auctoris præceptum, ad veſicę *ſphincterem* leuî *inciſionê* peractâ, hinc mediâ *nouaculâ falcatâ*, in hunc finem fabrefactâ, in veſicæ collum per ſcalpelli iam factam ſectionem, ad *ſphincteris* regionem introductâ, interiori veſicæ colli, exiguâ *rimulâ*, in nouaculæ ex-

 tra-

tractione excitata, ex voto ità successit, vt vnâ cum *sphincteris* sectione, dolore omni *abolitô*, instar incantamenti, miserabilis Patiens ab orci faucibus reuocatum se senserit, perseuerauit aliquot dies, vllò tamen sine *cruciatû*, per apertum vulnus, vná cum vrina, aliqualis *muci*, *cruorisque* excretio, verum sensim, & sine sensú desinente *sanguine*, vt vt aliquales *muci* sponté per apertum iter, cum vrina exciderent, vllam porró molestiam, stantê sphincteris paralisi, *Patiens* sustinuit, hærebam num labijs vulneris, procuratô callô, *fistulâ*, pro lotio, mucisque reddendis linquenda foret, ast sponté per vretram, & penem consuetô sibi reseratô *calle*, cum mucis vrina, nobis inuitis, excitatum vulnus, ad cicatricem, *plumbe a non* obstante *canula* haudq; leuis magnitudinis *calculo*, scalpellô sæpius exploratô, adhuc in *vesica* superstite, perductum fuit, & sic præter vrinæ *incontinentiam*, cui vesica bibula, in quam penem dimittit, lumbis, pubique suspensa occurrit, citrà molestiam *alacer*, & *vegetus*, numerosæ iam prolis custodiam, peroprimé gerit, augeret forsitan, nisi honestissima Mulier, Coniugis vitæ magis, quam propriæ voluptatis solicita, petulici viri congressus, vt canes à nilo aufugeret.

Nobilissima, & vtilissima hæc operatio, primâ licét vicê, vt notauimus felicissimé cesserit, suos tamen etiam reportauit *Osores* quos inter Doctissimum quendam Collegam *Anatomicum* insignem, *Amicumque* nostrum in præcordijs lectissimum, qui de hac celebranda prius con-

consultus, postquam validé comendauerit, expletâ indé, quidni in Excellentissimo [vt infrá] Marchione, vltrò iam meditatâ sequentibus reprobare contendit.

Uulgata Zecchij Operatio de sectione ceruicis vesicæ ingeniosa profectó, & salutaris sæpissimé ab expertissimis Medicis hactenùs fuit comprobata. Hanc Medici Parisienses anté Zecchium faustô euentû instituebant in calculosis Senibus referente Riolano, qui eam pariter commendat, & Arculanus anté ipsum suadet; vterque in suppressione vrinæ, alijs frustrà adhibitis remedijs, felicissimé tentauit, Jllustriss. olim Medicus in Galliâ Plessius, in se ipso saluberrimé se expertum narrat in Epistolâ ad Riolanum. Hæc operatio quibusdam nationibus ignota, alijs insolens, frequentioris est vsûs in Galliâ, & punctionis Perinei nomine designatur; hinc Galli vocant *Ponction du periné*.

De felici successu Zecchianæ operationis in calculoso Sene suis me litteris anté annum monuit eximius Medicus, quam periti Chirurgi Moroni manu dexterrimê peractam commendabat; Probaui prudens consilium saluberrimæ operationis potissimúm, quòd peculiari instrumentô nouissimé ab Operatore excogitatô rem feliciús peragi intellexerim; Nuperrimé veró cúm iussu Excellentiæ tuæ ab eodem Chirurgo institutæ super Cadauere operationis fuerim spectator, valdé sum miratus Moroni operationem longé diuersam esse ab illâ, quam Zecchius, Arculanus, Riolanus, & alij laudârunt. Etenim Zecchius secari debere vesicæ ceruicem suppo-

ponit, vbi feré lithotomi sectionem pro extrahendo calculo instititvunt : quâ incisione ex mente Zecchij secatur sphincter, & intromittitur argentea fistula, per quam vrina perpetuò, & inuoluntarié effluit otiante musculô sphinctere, cuius vnio impeditur per eandem fistulam continuò in vulnere detentam ; Sic etiam ad mingendum inutilis manet vrethra, quià semper vrina per apertum vulneris orificium stillat.

Aliter verũ se habet operatio Moroni ; hic enim vrethram incidit, posteà per aperturam vulnere factam instrumentum stiliformẽ crassiusculum, & vtrinque depressum includens, subtilem cultrum vesicam versús introducit: deindé mouendo elaterem prope manubrium instrumenti, latentem extrahit é sinu cultrum, quò incisionem Sphincteris procurat ad situm illius: mox, totum extrahens instrumentum ex vrethrâ, incisum sphincterem affirmat, quem propterea ineptum ad se contrahendum, & coarctandam ceruicem vesicæ arbitratur; vndé sequi debet effluxus inuoluntarius vrinæ per viam patentem laxatæ ceruicis ad vrethræ canalem; Jnterim facta in operatione vrethræ sectio ad intromittendum instrumentum facilimé consolidatur. Placuit curiosa operatio, & ingeniosé excogitatum instrumentum, licet inscio sagaci Operatore ab alijs dudùm ad varios vsus indicatum ; cunctis etiam Spectatoribus maximé arridebat egregia operandi facilitas solertis Chirurgi. Attamen operationis momenta accuraté perpendens in eam veni sententiam, vt vel molesta, &

dolor-

dolorifica, vel inutilis, aut damnosa, imò forté læthalis censeri debeat operatio, reuerà cúm Excellentia tua mecum de hoc argumento agere audiente Morono dignata est, facilé nouit aliquot obiectiones, quas tumultuariò adduxeram, non omninó reijciendas fore, ideoq; sensus meos perspicué scriptis mandare imperauit. Aperiam itaque mentem meam super inutili, aut perniciosâ operatione: quod vtique eó libentiús præstabo, quòd ingratum minimé futurum sibi, immò iucundum & vtile Operator declarauerit.

Quoniam igitur præcipua operationis ratio consistit in Sectione Sphincteris peterem primò à Chirurgo, an certus sit se incidere Sphincterem, quandó suam sectionem instituit, vt certus esse posit, debet Sphincter habere regularem circumscriptionem, & crassitiem, & esse euidenter in determinato situ, eàque esse debent perfecté nota Operatori; Hoc posito, si affirmat, qnòd tutus sit se Sphincterem secare, nondúm cogimur illi fidem habere, quià in parte corporis latente tanquam Cœcus secat, & instrumentà infida sunt, & manus ipsa: tum discrepans verthræ longitudo, & Instrumenti mensura rem variare possunt, & fallere peritum Operatorem cum damno Patientis; Quandoquidem secare potest, vbi musculus non est, vel ad confinia Musculi, damnosa ratione vesicæ, vtrâque de causâ plús perniciosa, quàm vtilis.

Sed quis exacté sciat latirudinem, & crassitiem Sphincteris, quis determinatum illius situm? Omnes feré

Anatomici nouêrunt Sphincteris necessitatem, vix vllus studiosé musculum descripsit, Quomodo potest ergò Chirurgus certitudinem habere de Sphinctere inciso, si de facto ignorat verum musculi situm, latitudinem, & crassitiem? Demus autem Sphincterem in eâ ceruicis regione positum, quâ vult illum locari, quid suâ sectione præstare arbitratur? aliquid verê secat, sed hoc est tunica interior neruea ceruicis vesicæ, quæ immediaté incidenda occurrit, eaque musculus non est propterea clarè patet fictitiam esse opperationem, quæ tunc fortasse valeret, cúm Sphincter se haberet vt carnea quædam lamina fascialis, vel carneus annulus annexus interiori tunicæ, superficialiter se exhibens ad ceruicis cauitatem; Hæc siquidem dispositio Sphincteris congrua esset ad tentandam operationem, sed natura quæ Operatorem non consuluit, diuersimodé Sphincteris machinam fabrefêcit; Itaqué quod primò occurrit ad cauitatem ceruicis vesicæ, est ipsa tunica neruea, & muccosa satis crassa, quam Operator secando forté, Sphincterem secare perperam putat; si veró sciat nerueam se tunicam incidere, incidat vltrò carneofibrosam quæ communis est vniuersæ vesicæ; quid nunc arguet, nisi totam ceruicis substantiam secatam iri?

Jn figurâ, quam proponit Operator Sphincterem infrà prostatas collocat, quam proindé eroneam esse affirmaui, nunquam enim ipse, nec vllus diligens Anatomicus demonstrabit verum in eâ regione Sphincterem nec ibi talem musculum reperiri debere, multiplex ratio suadet;

hic autem cúm quæstio habeatur de re existente, non vltró philosophandum, meditando in quâ regione debuerit natura musculum affigere: examinandum diligenter, vbi reipsa musculus hîc reperiatur; deindé vel, musculus obseruari, & detegi potest, & disquirendum an possit admittere vtilem sectionem juxtà methodum Moroni, vel obseruari nequit, & tunc appareret impossibilitas operationis, quæ consistit in sectione partis, quam tunc Operator non agnosceret.

Jndicaui superiús, quód omnes feré Anatomici nouêrunt necessitatem Sphincteris, vix vllus accuraté Sphincterem descripsit; Hinc est, quòd Sphincter concipiatur communiter tanquam substantia quædam carneofibrosa duos circiter digitos lata, parùm crassa, affixa ceruici vesicæ. Modó necesse foret, vt Anatomici in alijs minoris momenti partibus describendis prolixi indicarent saltem, an exteriús inuoluat ceruicem hic musculus, an interius, an in mediâ ceruicis substantiâ reperiatur, quod cúm ab Anatomicis præstitum non sit, facilé est aduertere, quód plané ignorarint qualitates Sphincteris; Et sanè, si vesicæ ceruicem exmainemus, nec intrà, nec extrà, nec in medio ipsius substantiæ musculus iste occurrit, siue suprá prostatas, siué infrà, siué ad locum prostatarum; Hinc est, quòd incomparabilis Anatomicus Fallopius recté monet, quòd exercitatis dissectoribus non adesse potiús, quàm abesse hîc musculus videatur; idem veró Fallopius inuênit modum detegendi Sphincterem elixando nimirúm leniter vesicâ

quo

quo pacto ablatis fibris longitudinalibus exterioribus in ſummâ cervice veſicæ ſuprà locum proſtatarum in conſpectum venit congeries fibrarum tranſuerſarum, ſub quibus aliæ occurrunt longitudinales, contiguæ interiori tunicæ. Hæc autem fibrarum aggeries eſt continuatio tunicæ fibroſocarneæ ipſius veſicæ, hâc tantúm differentiâ, quód ad locum illum ceruicis aliquantulúm validiores, & numeroſiores videantur; Ex hâc tamen Sphincteris indagine illud vnum deduci poteſt, quód quemadmodúm veſica eſt in toto ſui ambitu contractilis, maior eſſe debeat vis contractionis illius ad ceruicē: quâ ratione ibi habetur officium Sphincteris; ideoque muſculus Sphincter qualem ſibi effingunt communiter Anatomici analogum Sphincteri Ani, nequaquam reperitur.

Nunc igitur inquirendum, an talis diſpoſitio Sphincteris admittat Moroni operationem: quod illicò abſurdum apparet conſiderando, quòd illa fibrarum aggeries non habet determinatos limites, quoniam propagatur per totam veſicam inſenſibiliter diminuta; deindé ſecari non poteſt ad ceruicem veſicæ, niſi ſectâ priús tunicâ nerueâ cum longitudinalibus fibris; Itaque, vt Operatio Moroni peragatur, debent tunica neruea, fibræ longitudinales, poſteà circulares Sphincteris vnâ ſectione incidi; hoc autem eſt totam ſubſtantiam ceruicis ſecari; nam tenues fibræ longitudinales exteriores quæ ſuperſunt, facilé diſrumperentur, & apertura pernicioſiſſima ceruicis veſicæ ſequeretur; vndé vrina

per

per vulnus percolaretur extrà vesicam versùs abdominis cauitatem; Sed superstites fibræ longitudinales exteriores maneant in formam membranæ satis idonæ, & resistentis ad continendam vrinam siné periculo disruptionis, petam á Chirurgo, an institueret audacter Operationem? an securus illesâ lungitudinalium fibrarum membranulâ exteriori, secaret reliquas? Profectò Apelles perpolito penicillo, æquali mensurâ coloris, firmissimâ manu, intentâ mente, fixisque oculis aliquandò lineamenta nimiúm ampliabat, producebàtque: & Bernini delicata manus profundiùs quandoque adigebat proditorium marmori Scalpellum; Itaque Chirurgicus culter acutissimé scindens, quem diuini Artificis non dirigit tam cauta manus, quàm facili errore adigetur profundiùs in sectione mollis, tenuissimeque partis? Si ex quatuor arctissimé contiguis chartæ folijs tria solummodò fuerint vnicâ sectione secanda, quis se tam cautum jactans infido auderet ictu sectionem trium moliri, quarto superstite illęso? Sed oculi actionum sunt optimi duces: ergò quâ securitate cæcus tentaret sectionem operator exercito inCorporis interiora mortali cultro? At inquiet fortasse ingeniosæ operationis propugnator: Quoniam res tanta est plena periculi, cautum adeó me geram, vt potiùs de incidendis quidpiam remaneat integrum, quàm secem insecabilia; Sed statim obijcio: vel congeries illa fibrarum Sphincterem effingens omninó, vel imperfecté secanda; si omninó incidenda, igitur frustranea erit operatio; si incomple-

tam velis ſectionem ſufficere; hic erras turpiſſimé, nam ſemper reſidvum Sphincteris ſuam molietur actionem & alternis ſuis contractionibus ex irritamento tentatis Patientis moleſtiam augebit; Prætereà ipſa fibrarum ſemiſecta congeries dolorifica dudum manebit; Notum eſt enim, quód muſculis, & neruis ex parte reſectis maior quám integré reciſis dolor contingit; Rursùs, dum cautum te eſſe polliceris, animaduertas velim, quòd in tanto diſcrimine cauté ſecaturus tria ſtrata fibrarum, ſecabis duo tantum, vel vnicum fortaſſe; vndé inanis erit operatio. Qamobrem concludo, quòd agreſſurus operationem, ſi cumulum fibrarum Sphincteris ſecare volueris, vel audax vltrá cumulum fibrarum adiges cultrum: vel cautus, prudens, & timidus vix cumúlum attinges, quoniam cæcus veluti Operator abſconditas incidis partes, inſecandis permiſtas, quæ arcté ſimul vnitæ ſunt, nec craſſiuſculæ, ſed ſummé tenues, moles, ſenſiles, & maximi vsûs cum imminenti periculo inutilis, noxij, aut funeſti euentûs perperam inſtitutæ Operationis.

Circa feliciſſimum operationis euentum, quam Meronus anté annum inſtituit in calculoſo ſene, præterquàm inſufficiens eſt vnicum exemplum ad declarandam eius vtilitatem, multa ſunt, quæ aduersús illam adduci poſſunt. Jmprimis ſi leuamen, quod Ægrotanti ſuo superuênit ab operatione dependere debet, neceſſe eſt, vt Operator àffirmet ſe in ſuo Patiente ſecaſſe Sphincterem, & quidem diſſecuiſſe illum in eo

ſitu

ſitu, quo reperiri ſupponit, vt oſtendit in figurâ; verúm euidentiſſimé demunſtratur ibidem Sphincterem non adeſſe; egrò, ſi in eo ſitu Sectionem inſtituit, infimam ceruicis partem, non muſculum ſecauit; ergò à ſuâ ſectione plús damni, quàm vtilitatis emergere debebat; Sed quoniam nullum ſeqvtum eſt damnum ex ſuâ operatione ideó neceſſe eſt, vt leuiſſimo ictu ſimpliciter ſecuerit ſuperficiem tunicæ nerueæ, vt accidit in operatione ab ipſo nuper inſtitutâ in Cadauere, cui aderam Spectator, in quò vix apparuit vmbraticum veſtigium tentatæ inciſionis infrà proſtatas ad initium vrethræ, vbi Sphincter non reperitur, quód ſi in ſuo calculoſo ſectum Sphincterem abſoluté velit; ergò ſecauit ſuprà proſtatas ad verum Sphincteris ſitum, vbi ſecare ſe neſciebat: quandoquidem affirmat, & tendit in figurâ Muſculum Sphincterem adeſſe infrà proſtatas. Itaque verum eſt, vt ſuperiús declaraui, quòd incidendo poteſt Operator facillimé falli, ſecando nimirúm, vbi ſecare non putat, aut ſecandum non eſt, quoniã infidâ manu, fallacibus inſtrumentis, & in occultâ corporis regione tanquam cœcus periculoſam ſectionẽ molitur, ſiué audax, ſiué meticuloſus. Porrò, cum cauſæ leuaminis Ægrotantibus ſuccedentis poſt operationes varias dubiæ eſſe poſsint, vt videmus in praxi medicâ, dum frequenter ſalutem Ægris conciliatam indocti opinantur varietate, & multiplicitate remediorum, quæ ſæpiús inutilia, aliquandò noxia ſunt, & ægri conualuêre ſimpliciſſimo remedio, aut vi bené

 ope-

operantis naturæ, poteſt ſimiliter id ipſum calculoſo in caſu ſuo contigiſſe euacuatis nimirúm mucis, arenulis globulis, & filamentulis concreti ſanguinis per vim naturaliter contractilem ipſius veſicæ, vel per aliqualem ex Catheteriſmo, & introductione craſſioris ſui inſtrumenti laxationem ceruicis, quæ interdúm contingit ex vſu frequenti & immodico ipſius catheteris, præſertim in calculoſis, in quibus canales & receptacula vrinaria morbosé laxantur, amplianturque, vndé etiam ſtillicidium vrinæ inuoluntarium ſuccedit, laxato ceruicis veſicæ tono, & fibrarum Sphincteris; Quod propterea Phænomenon non ſolúm contingere valet ſecto, vt volunt, Sphinctere, ſed etiam laxato, vt patet; vnde plurimi poſt calculi potiſſimùm grandioris laborioſam extractionem inſectâ ceruice ſummâ veſicæ vexantur incontinentiâ vrinę ob arctam naturaliter ceruicis viam in extrahendo calculo valdé ampliatam, violentérque diſtentas fibras muſculares ceruicem ambientes; quare vt plurimùm diminuitur vis contractilis illarum, nec meatus vrinarius coarctari opportuné valet; Jtaque cauſa leuaminis in hoc calculoſo potuit aliundé dependere, quàm ab vtilitate prædictæ operationis.

Hujuſmodi difficultates non parui adeò momenti eſſe videntur, quin expertiſſimus Operator, vir prudens, & docilis eas exacté perpendere debeat antequàm in viuentibus curioſam operationem experiri pergat. Tua veró excellentia claré ſatis dignoſcit, non inutilem

dum-

dumtaxat molestiam huiuscæ operationis, sed ingentis damni periculum ex adductis hactenús rationibus, quas tamen prudenti sapientiorum iudicio lubens submitto. Supersunt aliæ dubitationes circà euentum operationis, quibus adhuc inutilis vel noxia videri posset operatio, si suppositis etiam conditionibus Musculo Sphincteri ex Operatoris voto fauentibus suâ methodo institueretur: sed euersis fundamentis, quibus machina superstructa est, satis ex se non vltrò oppugnatam corruere oportet, vndé superuacvum est me in his afferendis prolixiorem esse.

RESPONSVM

UIdi attentôque animô subtilissimas lucubrationes circà *Operationem* à Domino Morono feliciter *expletam* perlegi, & non nisi superciliô etenim quum Præstantissimum Uirum, eiusdem Fautorem Propugnatorem, imo *Promulgatorem* promeruisse arbitrabar, tantum abest vt votis satisfecerit, quinimò *Seuerus vt Cato*, eam rigidé nimis perstringens, molestam, dolorificam, & læthalem fore deducit.

Stupui sané tanti Anatomici *inconstantiam*, nam cum lapsô mox annô, vt innui de eàdem in alio subiecto *celebranda* consultus, mox de *feliciter* in Domino Paltrinerio *peracta* monitus fuisset, tot plausibus, & encomijs fuit excepta, vt in suis ad me datis litteris ad Æthera vsque euecta, satis mecum de suscitato inuento *gratulari* non desijt, nunc totus ab illo diuersus post

quam eandem apud Medicos Parisienses familiarem à Clarissimo Riolano admissam, ab Arculano promotam, á Plessio in se ipso saluberrimé administratam, à Nobis feliciter peractam â Domino Morono in cadauere se præsente cum *plausu* tentatam, & à nemine [*quod summum*] improbatam remonstrauerit, sui mox immemor hanc ipsissimam reuocans in scenam, tot implicat difficultatibus, tot dubijs inuoluit, vt ceú infidam, temerariam, impossibilem, immò exitialem, contrà tot Clarissimorum Poliatrum *experimenta* proscribere haud vereatur.

Fundamentum porró, quô vtilissimam secus operationem prosequitur, *tale* meo videri *non est*, vt eandem euertere, exautorareque penitus valeat nam licet in *Sphincteris inexistentia*, in cuius indaginem, mox affirmando, mox negando se torquet reponatur, tamen quia quæ adducit scholam duntaxat affectant ideo etiã *admißa* nobillissimam *operationem* faustissimé semper in actum deductam, nil prorsus infirmant.

Præfixeram mihi famigeratissimum Anatomicum in obseruationis *analisi* totum occupatum, hinc vt apprimé successisset, vel si forté in aliquo Dominus Moronus deffecisset, tutius vt indé procederet, fideliter moniturum, quia vt ait Seneca *non irascendum erroribus, sed ignorantibus, ant in tenebris parum certa vestigia præmentibus, beneuolus potius Animus præstandus*; ast cum totum oppositum Doctissima Scheda reponat, non in *promotionem*, sed in *destructionem* dumtaxat nauasse remunstrat.

Dicit

Dicit *Sphincteris* existentiam, vt vt ab omnibus Anatomicis admissam & à seipso in suis dissertationibus Anatomicis nuper editis enunciatam intimé tamen inquirenti in tenebris adhuc hærere, taliter, vt detur, an non detur sub Iudice pariter sit, ast *sensum*, & *motum* vesicæ, *ceruici* præsertim, magis inesse, nullus contendit, quid tum? si musculus, fibra, funiculus, membrana, aut aliud analogum hunc elargiatur? Verũ quidẽ est, quod peritum Anatomicum latere minimé decet, sed si tot eximiorum naturæ ruspatorum solertiam hactenus eluit, quis Magnus Apollo? per hoc ergó quod non sit musculus ab Auctoribus hactenus descriptus, ab opere desistendum? absit.

Addit Dominum Moronum á Zechij *operatione* ablusisse, cum Zechius, *vnâ*, ipse *verô duplicî sectionê* munus expleuerit, quæ indé sensum, motumque vesicæ ademerit plané ignoratur, ad hoc *respondet* Dominus Moronus *Sphincteris situ* incertitudinem, eiusque *crassitiem*, quibus natura haud raró ludere solet ansam præbuisse; nam cum *vnicâ* punctionê, intentum assequi, diffitererur, interiorî *scisionê* ad medietatem *colli vesicæ* directâ, deffectum, si forté contigisset expiare voluisse, & auspicató, cum finem sit assecutus, num á *prima* indé, num à *secunda*, hoc impetrauerit, non adeó operosum, & pro me nullus dubito, *vtramque* per se munus hoc præstare potuisse, & in *alio* Deo dante *tentaminê*, de hoc certiorem me reddere curabo, & si *secunda* sufficiet, nos felices, nos fortunatos, nam sine

molesta, & formidabili *Perinei* punctione, instrumentô, iam meditatò, intentum assequi mihi polliceor, atque ab hoc credendum eò impellor, quó in Domino Paltrinerio *Perinei* punctione ad cicatricem sponte nobisque inuitis deducta, *vrinæ* tantum *incontinentia*, sine dolore perennet, imò cum muci, arenulæ, & calculosa, fragmenta, lotio immixta iugiter excernantur, de vlteriori calculi augmento formidinem arcent.

Jnstat musculum Sphincterem ab anatomicis hactenus descriptum incertum sic esse, vt num in *externa*, num in *interna*, aut media ceruicis *parte* inquiri debeat adhuc non constet. Jdeò cum solertissimo Fallopio *vesica* eiusque fibris intimé lustratis, hijsque copiosioribus, firmioribusque in *ceruice* repertis, si non suppositi, Sphincteris nichilosecius, [vtcumque sint] munere fungi posse deducit.

Hoc posito petit num Domini Moroni *sectio* munus hoc præstare valuerit, ad quod respondet *affirmatiué*, & Dominum Paltrinerium suâ operatione *ab orci faucibus* reuocatum obtrudens, suo se tradit iudicio, num *omnes* indé, num *aliquas* dumtaxat *fibras* exciderit, lynceus itá non fuit, vt hoc deprehendere rité potuerit, summô tamen iuré asserere valet, quod cum *sensum*, *motumque* vesicæ ademerit, *vrinæq; incontinentiam* obtinuerit, absque eó quod, apellem, & Berninum in suppetias adduxerit, peroptimé processisse.

Quod indé non omnibus incisis *fibris*, reliquæ in *spasmos* accitæ *horrendis* contractionibus Patientes di-

uexent

uexent *gratis* effingitur, nam cum nostro in casu non acciderit, imò in Litotomis vulgaribus, qui & amplas sectiones, & horrendas lacerationes, in *calculi extractione* feré moliuntur, hæc formidó porrò non incidat, minus in ipsa, vbi *sectio* moderatior, & laceratio nulla succedit. Quod indé *prostatæ*, imò *vesiculę seminales* in sectione incidi queant, æqvale consueta in lithotomia, ac in hac periculum viget, *imperitus* vbi Artifex Andabatarum more procedet; ast vbi *Chyrurgus sagax* & prudens, vt Dominus Moronus, debitis præmissis cautionibus, opus instituet, metus nullus impendit, eòque magis cum *interna* incisio, à qua damnum consequi posset, sic *dirigi queat*, vt hisce declinatis instituatur, nam parum *officit*, num sursum, num deorsum, dextrorsum, vel sinistrorsum, dummodò seces *annularis* musculus, aut fibrarum *circulus* cum Fallopio incidatur.

Ad vltimum demum quod reponit *vnicam* scilicet operationem pro *generali* theoremate inseruire non posse, & maximé cum sæpius salus *vni* tribuatur *præsidio*, á quo nunquam processit, dicit, quod si verum est; vti verissimum, quod *exitus acta probat*, cum Dominus Paltrinerius ab *vnica* Operatione *præsentaneum leuamen* statim præsenserit, & post hanc consuetis ærumnis porrò vexatus non iuerit, ab hoc tantum *præsidio*, & non ab alio, *meliorem vitæ sortem* nouisse, & cum nihil quod *vesicam*, eiusque *ceruicem* laxare, laniare, aliterque vitiare potuerit, introductum, nec extractum

violenter ſit, *vrinę* pariter *incontinetiam* ab *vnica* ſectione in hunc finem ſimpliciter inſtituta, & non *ab alia causa* proceſſiſſe. Quod ſi vnica hirundo, vt aſſert, non ſufficit, alijs tamen à Clarſſimis Riolano, Zechio, reliquiſque citatis Poliatris iuncta, ver ſaluberrimum facere valet. Reliqua indé quę adducit, quia praxim non ſapiunt, ideô nos parum nihilque morantur.

Interim ſi Excellentiſſimus Heros, Neſtorea canitie dignus in cuius gratiam placitum fuit conſcriptum, Litontripticorum cruciatvum impatiens ſectioni tandem ſe tradere cupit, Domini Moroni ſolertiæ tutò ſe tradat, nam immaniſſimi dolores, recidiuæ, & mortes quæ vulgari in Lithotomia ineuitabiles ſunt, hac in noſtra prorſus abeſſe non ſine ſtupore deprehendet.

Hæc paucula adnotare decuit, quia licet Doctiſſima ſecus cenſura ſupra Dominum Moronum cadere tantumodo affectet, tamen quia ſub eadem *Operationis* Promotorem quoque ſugillat, ideo ad nominis ſui tutellam ſaluâ ſemper amicitiâ, præſentem ſcribere, candidé duxit, nam vt canit Poeta.

Diſſentire de rebus iiſdem
Incolumi ſemper licuit Amicitia.

Lithiaſis prodroma, vel pediſſequa *iſcuria*, *ſtranguria*, *&* *dyſuria* phænomena longé *calculo* deteriora feré ſemper ſunt, immó ſi hæc non adeſſent, aut ſaltem arceri mediâ Sphincteris *ſectionê*, vt in ſupra citata *Operatione* valerent, *calculi tormenta* rariſſimé, vel nuſquam

nuſquam Peritos in ſuppetias adducerent, verum quia *exquiſitiſſimô* Sphincteris, aut ceruicis *Veſicæ* vt audit Solertiſs. Anatomicus fibrarum vigente *ſenſû*, calculi *attritus*, muci *acrimonia*, arenularumque *fodicatio ſpaſmodicos* citrâ *ſubſultus* ferre non valet. Hinc, quoties iiſdem vrgeri contigerit, toties, *vrenti* ſic dicam, *teneſmo*, ad moleſti excutionem inſurgere cogetur, quod ſi ab eorumdem mole, vel cruoris trombo, pure, muco, vel adnata caruncula *vrinalis* fiſtula *occludetur*, moleſta tunc *dyſuria* ſucreſcet; reliquæ indé duæ, *iſcuria* ſcilicet, & *ſtranguria*, vbi vel non proſus occluſa, vel labentibus ſalium, muci, aut alius hoſpitis inſueti ſpiculis, & præſertim circà eiuſdem Sphincterem vellicata proceſſerit; immó ſi iugi calculi *ſcabritie*, perenni arenularum *attritu*, vel nimio muci *adheſu* tam renes, quam veſica', & vretra *arietari* contigerit interioris *tunicæ* diſpendiô, deflendis *excoriationibus*, & *vlceribus*, malorum *terribilliſſimis*, miſerabiles Patientes dilaniat.

Lugubris, hæc ſcena, quæ á calculo, muco, arenulis, &c. mox luditur, longé *deterior*, ſuô malô, accedit ijs qui fædis *Veneris* amplexibus *gonorrhææ* virulentias vnà ſuxere, hiſce enim ne dum in propria *textura* vitiatum *ſperma*, ſed porrò *celtico tabo*, acrioribus ſcilicet, rigidioribuſque *ſpiculis* magis onuſtum, veſicæ, vretræ, aut pudoris *clauſtra* percellens, eroſiones, vlcera, caries &c.; immó ſi albugineo *ſucco* immixtæ, pudendi muſculos, motriceſque eorumdem fibras inuaſerit,

 uaſerit,

uaserit, *tonicâ* contractione in arcum *pene* deducto, dolorosissimæ torturæ occasionem præstat.

Horum omnium autorem, *acidum* nimis euectum, in austerum feré migratum, vel arenulas in *calculum* cogens, vel delicatulas hasce partes angulorum *rigiditate* dilanians adesse, Practicorum monumenta testantur; vndé tam *lithiasis*, vt probat citatus Contoli, qui hanc *Spartam* mirificé ornauit, quam aliorum phænomenon imó & *celticæ* luis, cum toto diriorum eiusdem cruciatvum satellitio, *curationem* in miasmatis huiuscæ depressione, consistere porrò deducit, quæ indé, quia ab *alchalicis* tam absorbentibus, quam diluentibus, & præcipitantibus, *therbentiniatis* maximé, & *mercurialibus* obtineri, licet non tam facilé, in *senibus* præsertim & *calculosis* consueuit, ideó vt infrà tentari valebit.

Clarissimus Riuerius, & cum eo alij quamplurimi, sequentem *bolum* per aliquot dies repetitum familiari habet in vsu, & reuerà cum vnô eodemq;tempore, primas vias mundando *vesicam* pariter, aliosque *vrinarios* meatus obliniat, haud parum conducit.

♃. flor. cassiæ recen. ℥. iij
rhabarb. ellec. subtil. pul.
cremor. tart. a. ℥. j. m. f. bol. cum saccharo cap., vel
♃. pulp. tamarind. ℥. ß.
crystal. mineral. ℥. j.
mercurij dul. ℈ j. m. cap. vt suprá

Eundem effectum manna in aqua ononidis, vel violarum tartarisata, vel oleum amygdalarum dulcium

aut

aut earumdem lac pro more paratum præstat. vel

℞. *ocul. cancr. pp.* ʒ. j.
magist. succini ʒ. ß.
sacchari saturni ℈. j.
aq. stil. viol. ℥. iij.
flor. aurant. ℥. ß.
syrup de papauere alb. ℥. j. ß. *m. cap. cochleatim per interualla*

℞. *therbent. lotæ* ʒ. j.
diapr. simpl. ʒ. ij.
mercurij dul. ℈. j.
sacchari saturni ℈. ß. *m. f. bol. alternis diebus h. 4. ante prandium repetendum, superbibendo haustum seri lactis Caprini, aut iuris parui pulli gallin. malacticis alterat.*

Apes. n. iij. exsicatæ, in polinem redactæ, hinc cum vino albo propinatæ nemini cedunt

Musitanus noster potionem suam *diaphoreticam*, ex *salsa visco quercino*, & reliquis iam suprà enarratis multum extollit, de facto hisce in casibus à me sæpius in vsum deducta *raró* fefelisse, deprehendi vndé ne dum in *siphili*, sed *cronicis* alijs in affectionibus, contumacimissimisque *cachexijs*, tam in *Viris*, quam in *Mulieribus*, quám indé *destillatam* ad laudatissimi Viri mentem vt gratior, & iucundior euadat adhibeo feliciter sæpius concessit.

Haud minoris efficaciæ est *balsamus de copaiua* dictus ad ℈. ß. plus minus in aqua still. viol. nimpheæ, aut iusculo domestico, ad aliquot dies mané, & vesperi continuatus.

Sequens iniectio validissima pariter est.

℞. sem. melon.
amygdal. dul. mund. a. ℥.ß
sem. canab. ʒ. ij.
mercur. dul.
facchar. saturn. a. ʒ. j.
aq. still. nenufaris
parietariȩ a. ℥. ij. m. pro iniectione

Potest etiam parari ex *lacte* Asinino, aut Caprino simplici, aut cui, vel prædicti *pulueres*, vel *magisterium* oculorum Cancrorum, & *amillum* iustâ dosi immixta sint, bis ter, vel quater de die cum siringe blandissimé repetita.

Sic difficilissima renum, vesicæque phænomena, quæ Praticantium mentes tantopere torquent, depresis *volatilium* horum *drasticorum* beneficiô salium spiculis, ijsdemque blandâ *diaphoresi* in auras secum abreptis tam *calculi*, quàm reliquorum *cruciatuum* sæuities, dummodò congruuis sex rerum non naturalium *vsus* accedat concedere solet. Qui plura de hoc cupit, addeat citatum Musitanum in *aureo*, sic dixero, tractatu de *gonorrhea*, & ad satietatem, non sine voluptate explebitur

De

De Mulierum morbis Utero perperam adſcriptis.

PRæter phænomena Mulieribus æqué ac Viris communia, alijs quamplurimis ratione *uteri*, vt vulgò habetur, mulctari ſæpiſſimé ſolent, & totidem vt Democritus apud Hyppocratem *ſexcentarum* ærumnarum Auctorem eundem nunciauerit; verum enim vero, quia longô vsû, & experientiâ quamplurimi affectus, qui eidem nimis credulé imputabantur, *Viris* etiam familiares dêprehenſi ſunt, quemadmodum hyſterica paſſio, chloroſis, fluor albus, &c. ideò ab *utero* minimé pendere, nec tot, nec tales, quales *Antiquis* audiebant addeſſe, ſtultorum magiſtra enintandem, euicit, eòque magis, cum decantatæ *intemperies* tam *materiales*, quàm *immateriales*, *ſimplices*, & *compoſitæ*, quæ eorumdem numerum haud parum augebant, in Sapientum ſcholis iam obmutuerint.

Præcipuos ergó inter morbos, *utero* adſcriptos, famoſiſſima *hyſterica* dicta *paſſio*, primum ſibi vindicat locum, in qua ſcilicet miſerabiles Mulierculæ velut *æſtro* percitæ, huc, illuc debacantes horrendiſſimis *phenomenis* convulſionibus putà, cordis palpitationibus, diſpneis, ſingultibus, vomitibus, ructibus, borborigmis,

gmis, abdominis intumescentijs, cæphalalgijs, sed præ reliquis molestissimâ *suffocationé*, à qua indé denominationem sumens *Vteri strangulatus* nuncupatur, quem porrò, vel cantus, vel risus, vel fletus, vel garrulitas, aut taciturnitas, declinante morbo quandoque excipit vexantur, horum omnium occasio *Vtero*, ceu *Pandoræ pixidi*, à quo siluestre gas, vel à *sanguine* detento, vel à *spermate* corrupto, vel ab eiusdem *spurcitie* eleuatum, quandoque & *vteri* ipsius *corpore* globuli adinstar sursum euecto ab Antiquis imputabatur, verum cum *Puellis* ante, pubertatem *Virginibus*, consueto catameniorum tributo haud destitutis, *Naptis* viri amplexibus fruentibus, vel *Monialibus*, vbi vterus vix fabæ magnitudinem æquat, solemnis pariter sit, *vterus* porrò à suis ligamentis, & diaphragmate *sursum* efferri inhibeatur, addito quod in *Viris* etiam hæc eadem feré phenomena passim occurrant, ideo ab *vtero*, haud pendere, & sic inter hyppocondriacam, vel epilepticam affectionem, cum Clarissimis Paracelso, Langio, Villisio, Deleboe Syluio, Doleo, Ettmulero, qui *Vteri caducum* eandem, appellant, reponendam esse sancitum meritó fuit.

Cum enim moleculæ acido austeræ é primis ductibus, *circulationis lege* in *albuginei* succi sinum exceptę hinc ad fibras motrices delatæ, velicando, & pungendo, varias in ijsdem contractiones, & crispationes inducant, fit vt iuxtà velicatarum fibrarum *indolem*, particularumque, ad quas deferuntur naturam, mox cæphalalgijs,

mox

mox dispneis, mox cordis palpitationibus, mox vomitibus, ructibus, alijsque iam recensitis *ærumnis* rudimenta ponunt, quæ indé pro vt in decessu, vel modulatrices *Cerebri*, vel alius *Organi* fibrillas irritauerint, mox canere, mox flere, ridere, stare, currere aliterque nugari, miserabiles Patientes, non sine stupore compellunt, quæ indé Phænomena, quia ceu ovum, ouo *epilepticis* simillima sunt, ideo *hystericam* passionem, ab *epileptica*, vt suprà innuimus, haud differre remonstrant.

Nec obstat, quod Famigeratissimi quidam' Poliatri, *differentiam* inter epilepticam, & hystericam totis viribus ponere nitantur, quia cum exiguissima, & non nisi secundum magis, & minus occurrat, ideó ab *epileptica* differre, haud satis euincunt; Constat enim *autopsia*, in hystericis dictis Mulieribus, si quandò validô plectuntur insultû, & obliuionem, & spumam circa os, immò fæces, & vrinam *inuoluntarié* pariter quandoque secerni, sic vt interogatæ, omnium penitus oblitæ quid dicant ignorent, quod si aliquæ, horum, quæ circa ipsas paroxismi articulô gesta sunt recordantur, est quod *insultus* nec tam grauis, nec phænomena, tam valida fuere, vndé memini etiam in *viris* quibusdam *epilepticis* euenisse, vt *principia*, & *progressus*, vt de illo, qui apud Galenum auram frigidam, e *pedis pollice* scandere percipiebat, peroptimé exponerent, cum enim non omnis caducus, *cerebri* vitio contingat ideo *Principes* functiones dictas oblædi, *necesse*, semper

 non

non quod si loquellæ *amissio* contingit, hæc præterquam quod in omnibus deliquijs communis habetur, non ob *cerebri* vitium, sed quia cum sanguis veluti restagnans, in sensvum *organa* debitas illustrationes haud exerceat, ne dum *loquellam*, sed & alios *sensus*, ceù *eclipsi* tentatos, donec iterum illustrentur *feriare* compellit. Quæ indé phænomena pro vt *Mulieribus* æqué, ac *Viris* nullâ *vteri* quærellâ obnoxijs indifferenter contingunt, ideò non ab *vtero*, sed à motricibus, mox horum, mox illorum musculorum, viscerumque *fibris*, rigidissimis gastrici *succi* spiculis fodicatis, pendere censendum.

Inficias tamen, non eo *Vterum* pariter ipsum, in hoc affectu, quandoque tentari, sic vt ab *exoticis* salium *aculeis*, proprijs in fibrillis velicatus, varié intorqueri crispari, & lædi, non queat, verum quia non vt *causa*, sed vt *productum* dumtaxat concurrit, ideò non ab *Vtero* neque ab eiusdem *ascensu*, nec à *sanguine* in eodem stagnante, *spurcitie*, *spermate corrupto* &c. secus diuturna nimis foret affectio, sed ab exoticis, vt toties innuimus *moleculis* vbi é propria in *alienum* messem, & præsertim in albuginei succi *sinum* migrauerint hysterismum fieri autumandum, qui indé tamdiù protrahitur, quamdiù, vel *retusis* salium spiculis, vel *superatis* assimbolis iectrigatarum fibrillarum *porulis*, aut in propriam ditionem *remeare*, aut per destinata sibi emunctoria *elutriari* denique queant.

Verum enim verò quia tam facilé non sequitur, &

præ-

ſertim ſi in corporibus debilibus, impuris, & valetudinarijs, vel *ſequiori in ſexu* contigerit, haud mirum indé ſi tam contumax & rebellis præſtiterit, quidni Medico, & remedijs haud raró *deluſis* per totum vitæ decurſum miſerabiles Patientes diuexet, vt in Illuſtri quadam veſtali annorum LXXV., quam modò præ manibus habeo, quæ quinquaginta, & vltrà annos non obſtante innumera remediorum *faragine*, dictis *inſultibus* ſępiſſimé, immaniterque mulctatur. Nam vbi peſſima hæc *diathæſis*, naturalium fermentorum *ſyſtaſim* ità peruerterit, vt contrarium in *habitum* porró deduxerit, nedum ſpaſmodicarum contractionum *procatharſis* euadit, ſed auſteriori indole, & maximé ſi *Animi* anguſtijs, alijſque præſſuris alatur contractâ, talem in ſanguine cæteriſque fluidis lentorem inducit, vt miſeros Patientes ad ſortem *apoplexiàm*, inopinatamque *mortem*, vt mihi haud ſemel contigit, ſæpé deducat.

Jndicatio curatiua, quæ ab hoc morbo deſſumitur, *ſpaſticarum* aliarum affectionum *ritù* elicienda eſt, ſcilicet vt exotici, ſylueſtresque ſales, qui *neruoſum* in ſyſtema, omnium Neotericorum calculo, fibraſque *ſplanchnicas* intruſi, horrenda hæc phænomena inducunt, dulcorentur, diluantur, propriamque in ditionem ſi fieri poterit reuocentur, & quia ab *alchalicis* rité paratis impetrari tantumodò hoc valet, ideó ab eorumdem ſylua, ea ſunt ſeligenda, quæ hoc munus citó, tutò, & iucundé præſtare queant.

Jnter diluentia conumerantur *aquæ* pulegij, florum

tiliæ, aurantiorum, cerasorum nigrorum &c. inter *absorbentia* oculi Cancrorum, succinum, magisterium Iouis anglici, stibium diaphoreticum, cinabaris natiua, vel antimonij, saccharum saturni, sperma ceti, & similia, inter *educentia* ea omnia, quæ vel per blandam diaphoresim, vel diuresim, quandoque & ptialismum *sales* istos fundendo, vt ligna aromatica, viscus Quercinus, rasura eboris, cornu Cerui, antimonium crudum, mercurius dulcis &c. educere queunt, tandem quæ syluestriũ salium spicula potenter *infringunt* Archeique indignationem, si quandó dictis in casibus summopere ardet, & furit *sistunt*, hypnotica, seú narcotica dicta, vt nepentes Quercetani, sulphur anodinum, camphora, aliaque simillima sunt, ex quibus indé paratæ mixturæ, electuaria, trageæ, &c. miracula præstant.

Egò si quando hoc morbo affectas ceú *mortuas* iacere deprehendo, oleô succini, aut Castorei, vel aquâ Reginæ Hungariæ, aut spiritu salis amoniaci, nares, os, pulsus, & cor ipsum fricando, immô g. aliquot in os instillando, non omissis frictionibus, ligaturis, vociferationibus, & similibus *excitare* contendo, immò adhibito sternutatorio ex puluere nicotianæ addita portione helebori albi, Castorei, quandoque & euphorbij eas agitare, & comouere iuxtá Hippocratis effatum consueui, tandem hisce quoquomodo excitatis propinato cyatho oxycrati, vel.

℞. *aq. stil. flor, aurant.* ℥. ij.

spiritus

spiritus calcanti ℈. j. aut bol. sequenti.

℞. mitridati op. ʒ. ß.

stib. diaphoret.

magister. succin.

Iouis anglici a. ℈. ß.

camphorę ℥. ij. fiat bol. cap. superbibendo aquæ still. pulegij, aut cerasorum nigrorum ℥. j. sic eas dimitto, & sæpissimê restituuntur.

Castoreum quod pro maximo anthysterico habetur, in *suffitu* dumtaxat mihi arridet, nam cum sulphure volatili valdé acuto quam maximé abundet, quemadmodum & assa fætida, coria, cartaque exusta, equorum verucæ, sulphur commune, &c. extus magis quam intus, tam sanguinis, quam succi albuginei, aliorumque fluidorum stagnationes, vt communiter habetur [vt vt *epilepsiam* excitare quandoque queant] vt plurimum solvunt, e contra verò si *Patientes* spasticis contractionibus, anxietatibus, clamoribus, alijsque similibus iactationibus, ceú *Bacantes* agitentur, narcoticis, & stupefacientibus iam suprà enaratis, curationem committo. vt

℞. mitridati opt.

theriacæ Andromac. a. ℈. j.

fæculæ brioniæ

magis. Iouis angl. a. ℈. ß.

laudani opiat. Quercet.

camphoræ a. ℥. ij. m. f. bol. cap. superbib. aq. still. florum til. ℥. j. vel.

℞.

℞. sacchar. saturni.
magis. succini
vngulæ alcis
corallor. ℈. vj.
mercur. dul. ℈. iij.
camphoræ ℈. ij.
syrup. de pomis q. s. f. p. cap. sup. aquæ lilior alb. ℥. ij. vel
℞. stib. diaphor.
fæculę aron. a. ℈. xv.
Castorei ℈. ij.
pil. de cinoglos. ℈. viij.
balsami peru q. s. f. pil. aur. obduct. cap. superbib. aquę still. melissæ ℥. j., sic enim sedata insensibiliter furentis nimis Archei, indignatione luxuriantibusque salibus depressis, blandó iniectô soporê, quem indê sudor, haud raró excipit, felicissimé restituuntur.

Catharsim, & *Phlæbotomiam*, vt quæ quanto, & non quali tantummodò competant, & per hoc in nostro casù minimé indicatas, *Galenismo* emancipatis dimitto, nam cum citrà sensibilem euacuationem hysterismus feré decedat, remedium porrò huiuscæ fermentum educens Pharmacopeorum *pixides* nondum inuiserit donec accedat *patienter* attendam, hijsque solis, quæ per *diaphoresim, diuresim*, & *anacatharsim* soluendo, educendo, vel cicurando operantur, tutò progrediar. Quod si forté ad *purgationem*, ex nausea, vomitu, oris insuauitate, ructibus, &c. maximé si *crapula* vel horariorum fructvum, aliorumque difficilé coctibilium eduliorum, aut vene-

venenatorum, fungorum ſilicet, olerum, & ſimilium *vſus* præceſerit deuenire compellor, ad *Emeſim* ex inſuſ. *antimonij*, vel g. aliquot *tartari emetici* aut *mercuri vitæ* vel *croci metallorum abſintiaci* aut quod tutius ex 3.ß., aut integra pul. rad. *hipoquocanæ*, in vino, cereuiſia, iuſculo, aut aliqua ex conſeruis *cardiacis* vocatis, vt é totó citro, flor. boraginis, meliſſæ, violarum &c., *liquida*, aut *ſolida* in forma propinata, ad Saniorum mentem *libentius*, quam ad *catharſim* accedo.

Non ità ad *venæſectionem*, quæ á quam plurimis licet, *anchora* vt *sacra* in hoc caſu colatur, quia mihi, ne dum *vacué*, ſed *infeliciter* feré conceſſit, ideó *inuité* non niſi, & *coacté*, ad eam adduci conſueui. Nam *neniæ* ſunt, quod decantata *Catameniorum ſuppreſſio*, aut *imminutio*, quæ *figentis acidi* producta ſimpliciter ſunt, in hunc morbum conſpirent; Etenim cum in *Chloroſi*, vbi omnimoda eorundem *ſtagnatio* feré concurrit *Hyſteriſmus* niger ſit Olor, ridiculum per conſequens eſt nubem pro Junone, effectumque pro cauſa inſectari, tantoque magis cun innumeræ dentur *Mulieres*, quæ citrà huiuſcæ affectionis incurſum, aliudque ſanitatis incommodum *lunare penſum* rariſſimé ſolvunt, imó, & aliæ, quæ *putidâ* ſine hac *eruptione*, & pluries *Vtero* geſtarunt, & integra valetadine, extremam ad vſque canitiem potitæ peroptimé ſunt.

Hoc nulli dubium, noſtro pariter ſuccedet in caſu, ſi *præſidijs* mox exaratis, probôque *vitę* regimine, praua ſuccorum *diathæſis*, ad rhombum reuocari curabitur,

quaré

quaré in *salino sulphurea*, vbi ad segnitiem, torporem, tristitiam Patientes inclinant, *euchimis*, *eupeptisque*, *Vino generoso*, alijsque spirituosis alimentis est procedendum, é *contrà* veró vbi ad iram, furorem æstrum, &c. & maximé si seminalis laticis *vbertas* occurret, his quæ dilvunt, cogunt, & compescunt, vt sunt aquæ potus, olera, fructus occurrendum, & quia otium, & segnities ceú prauarum, turpiumque cogitationum Auctores, ad hunc morbum feré disponunt ideo vt ait Poeta

Tolli via l'otio, & hai spontati ì dardi
E infranto l'arco al faretrato Nume.

De Chlorosi.

SEcundus morbus, *Vtero* perperam adscriptus *Chlorosis*, siué *fædus*, aut *pallidus* Virginum *color*, febris *alba*, vel *amatoria*, &c. dicta censetur, quæ indé, quia *Pubertatis* articulo, Puellis feré contingit, ideò *Vtero*, si quandó consuetum pensum soluere negat, ne dum rudi à Plebecula, sed a quamplurimis etiam Doctissimis Poliatris imputari solet, verum quantum allucinentur, per se ipsam res satis alloquitur, cum enim *Pueris* æqué, ac *Puellis*, anté Pubertatem, *Virginibus* porró, quæ consueto *Catameniorum* vsu, imò & abusu quandóque fruuntur, *Viris*, & *Mulieribus* quacumque in ætate, *Senibus* haud exceptis constitutis, communis, familiarisque

pariter

riter ſit, ideò à vulgari *cacochimia* non differre, ſaluô ſemper Saniorum iudicio, arbitrarer, & licét quibuſdam Mulieribus, & Virginibus præſertim, catameniorum imminutionem, immò defectum frequenter adducat, non per indé ab *vtero* dumtaxat pendere enunciandum, nàm cum *Vterus*, vt notat Clariſſimus Viliſius, *vaſaque* per ipſum *diſperſa*, intemerata, innoxiaque feré ſint, totumque *vitium* in ſanguine, alijſque fluidis, qui vel præ craſſitie, & lentore, vel alia de cauſa circulare non valent, conſiſtat, ideó nec *vtero*, nec eiuſdem *vaſis*, ſed fluidis tantummodò eſt adſcribendum, & maximé cum *Viri* etiam, hemorhoidali fluxui obnoxij, ſi quando eôdem fruſtrantur in conſimiles ærumnas facillimé incurrant; in quò caſu non vt *deficit*, quia *naturalis* ipſis non eſt, ſed quià à ſylueſtribus, auſteriſque *ſalibus*, quibus maximé turget irretitus, fluere pro more deſiſtens, moleſtas *ſtagnationes*, aliaſque *turbas* inducit, hinc febres, abdominis intumeſcentiæ, viſcerum emphraxes, diſpneæ, icteri, arquati, pallores, aliaque innumera natalia debent, quæ cum *interruptæ* circulationis, ſed cruoris magis denegatæ *deſpumationis* producta, vt annui, ſint, ideó à liquidis pendere potius quam ſolidis luculenter euincunt, & verba ſunt quod *Vterus*, vt ferunt, *refrigeratus*, eiuſdemque Vaſa *reſtricta*, eandem producant, nam *febris*, quâ plectuntur, materiaque craſsà, *&* *viſcida*, quæ per Muliebria dictis in caſibus feré deſtillat, nec *refrigerationem*, ſed *calorem*, vaſorumque amplitudinem palam remunſtrat.

 Cla-

Clarissimus Ettmullerus *Chlorosim*, vulgari à *cachocimia* distinguere intendens, non à vitiatis succis, nec à catameniorum supressione, sed à *spermatis* retentione, cum Doctissimo Bellini progigni contendit, argumentô, quod *pubescentibus* Virginibus, & Uiduis Uiri amplexibus fraudatis plerumque contingens à *Veneris* indé illecebris, vbi Uiro iunctæ, semen liberé effuderint decedat, sed ignoscant Doctissimi Poliatri manes si constans hoc minimé admisero, cum huiusmodi Virgines matrimonio etiam coniunctas, proleque fæcundas, nec Uiduas, Viri in amplexus iterum susceptas, liberari semper contingat, & vt vt plurimæ à connubio melius, imó perfecté haberi sint visæ, non á *seminis* effusione dumtaxat, sed quia rigido à Parentum iugo, quô Domi, ceù in ergastulo, tristes, & timidæ continebantur solutæ, vbi hilarem, prodigumque Uirum offenderint, ex Animi relaxatione, tripudijs, choreis, exercitijs, ornamentis, &c. sanguine, alijsque fluidis *ad motum* accitis, magis, quam *Veneris* lusibus recreari contingit, quod si é contra in rigidum, seuerumque inciderint, *Veneris* quamuis actibus exerceantur, fætusque progignant, ne dum à *Chlorosi* liberari, sed porró deteriorem in statum deferri stultorum Magistra passim remonstrat.

Non inficior tamen *Veneris* illecebras, quibus *gynæsiæ* titilantur partes, *Animaque* ipsa in tripudium, & ouationem veluti accitur sanguinem pariter ipsum *viuificari* sic, *&* *expandi*, vt & propriam *choream* expeditius

ducat

ducat, & ad corporis *peripheriam* ocius delatus, roseum eidem colorem facillimé imprimat, ſed *ſpermatis* retentionem tantum, genuinam *chloroſis* occaſionem adeſſe, aſſentiri ſatis non valeo, nam vbi ſemel *naturale fermentum* ob aliquod erratum, cui ſecus *Virgines* iugem ob ſolitudinem indulgere ſolent *ſyluestrem* indolem contraxerit, ſic vt & actiones *vitiari*, fluida ſtipari, ſucque in motu præpediri, nec per conſueta, emunctoria deſpumari queant, tunc nec per *ſeminalis laticis* effuſionem, nec per *Venereos* lvſus *reparari* tam facilé ſolet.

Ex ſolo ergo *auſtero*, vel *acri*, ab *Animi* plerumque *angustijs* in cruoris, aliorumque fluidorum ſinu ſemel *concepto*, vel *excepto*, tamquam *ex Equo troiano* relatorum phænomenon *agmen* erumpere ex dictis facilé liquet.

Signa, præter luridum, tetrumque corporis colorem, *anhelitus difficultas*, ſi quandò debiliter, etiam exerceri, vel ſcalas aſcendere contingit, *artvum laxitas cæphalalgia*, *cordis palpitatio*, cum *catameniorum* defectu, vel imminutione, quandòque, & profluvio, cuncta, vel cruoris *ſtagnantis*, vel ſalium *fluoris* pediſequa, denunciare hanc ſolent; etenim cum ſanguis ob lentorem, & craſſitiem, vt innuimus, *viſcidam*, ceu in paſtam conuerſus, in ſenſvum *organa*, corporiſque peripheriam debitas *micationes* exercere nequeat, vel propter particularum *elaſticarum* defectum, vt poſt hemorrhagias, diarrheas, &c. *expandi* pro more recuſet, corporis, *venuſtas*, cutiſque *color*, *fædari* denique cogitur, vndé poſteà iuxtà luxuriantium *ſalium* maiorem

minoremque *energiam*, copiam & indolem, mox ad album, mox ad flavum, mox ad viridem, mox ad atrum &c. vt in *lixiuijs*, color vergere pariter solet, anhelitus porrò difficultas, vt & capitis dolor, tum ex relata fluidorum, cruoris maximé *crassitie*, vasa pneumonica, vel cerebri meninges, *corticalesque* eiusdem *glandulas* segniter tranante, vel *exoticis spiculis* eorumdem fibras *vrgente*, excitari solent, ob ademptam indé in fluidis *circulandi libertatem*, febris, seù cordis *spasmus*, quandoque & eiusdem *palpitatio*, artvum *laxitas*, lunaris tributi *defectus* &c. natalia ducunt. Seminalis *liquoris* supressionem, & præsertim *Viduis*, Veneris palestræ iam pridem assuetis quandoque concurrere nullus dubito, verum num *ab hoc* tantum, num ab *Animi præssuris*, quibus in tali statu vrgeri solent magis procedat Prudentioribus relinquo.

Curatio difficillima licet sit præsertim si diutius neglecta, vt passim occurrit *profondas* iecerit radices, *desperanda* tamen non est, dummodo probis præsidijs, *acidos*, *austerosque sales* cicurantibus procedatur; & quamuis ex relata Clarissimi Ettmulleri sententia *sola copula* hanc soluere optimé queat, tamen quia in omnibus, supremique maximé ordinis Mulieribus, hæc *licité* imperari, impetrarique nequit, additò quod neque omnibus vtvt obtenta, feliciter *iugiter* cædit, ideo ab *acidum*, vt diximus retundentibus, quæ indé *detentum*, & *torpidum* vt ità dicam *sperma*, ceù compedibus solutum, per spontaneas *pollutiones* fluere, sepissimé cogunt,

gunt, petenda venit.

Ego qui, vt ab initio ſum faſſus, *medicamentorum farragini* nuſquam aquieui, cunctis alijs, quibus Scribentium volumina ad nauſeam vſque farciuntur poſthabitis, in ſolis *martialibus* ſpem totam locaui, & non ſine fructu, nam hiſce pro more adhibitis, *rebellis hoſtis* vt plurimum, victas manus dediſſe, non ſine voluptate deprehendi.

Præ reliquis ergò formulis, quæ ex ſimplici *ferri limatura*, in vini albi & aquæ fontis *anaticâ portione* paratur mihi vt plurimum feliciſſimé ceſſit, quod ſi Patiens abſtemius, aut vinum vt frequenter occurrit auerſetur, in *aqua communi*, vel *alia* ex diureticis dictis vt agrimoniæ, ononidis, cetrac, capillorum Veneris, meliſſæ, pulegij &c., addita ſufficienti quantitate *ſtillatitiæ cinamomi* ad gratiam, & faciliorem *tincturæ* extractionem impetrandam parari poteſt, quæ indé vel pro potu ordinario in menſa, vel ſeorſim, bis, aut ter de die hauſta, *ad menſem*, & *vltrò* continuata, abſque alius præſidij interuentu, vtramque paginam feliciſſimé abſoluit.

Pro altioris verò fortunæ ſubiectis *puluerem cachecticum* Quercetani, vel compendioſiorem Muſitani ex ſolo *croco Martis*, & *caſſia lignea* paratum, aut *ſal* Martis dulce vt ſupra innuimus gradatim aſcendendo a. ℈. ß. ad ℥. xv. mox eodem modo deſcendendo, vel aquas *thermales* chalybe ſaturatas, vti ſunt apud nos Lucenſes della Villa nuncupatæ, vel Sancti Mauritij in Ualtellina, vel aci-

dulæ Vaudienses, & Augustanæ, quibus ne dum *sales acidi*, & sylvestres cicurantur, sed porrò dissoluti, & fusi inter aquarum amplexus, foras elutriantur, substituere soleo.

Alijs quibus, nec aquæ *thermales*, nec *chalibis* præparata, vel minimè arrisere, vel admissa parum nihilque profuere, *absorbentia* vel *præcipitantia* dicta præscribere consueui, vt.

℞. pul. ex chellis cancr.
magist. succin.
stib. diaphor.
mercurij dul. a. ℥. ß.
camphoræ g. iiij.
manus Xpi. perlatę ℥. j. m. f. pul. pro viij. dosibus. vel.

℞. sal. absint.
centaur. minor.
tartar. vitriol. a. ℥. j.
mirrhæ ℥. ß.
croci Orientalis ℈. j.
castorei g. iiij. m. pro Tragea bis in die in vino, cereuisia, aut iure domestico ad ℈. j. sumenda.

Elixir proprietatis, vel eiusdem ingredientia *aloes* scilicet, *mirrha*, & *crocus*, ob spiritus vini, ceù *nimis formentaui* metum, in *aqua* aut alio liquore vt supra ad ℈. j. pariter pluries continuatum éundem præstat effectum, & maximé si *chlorosi*, vt sæpé contingit, *picca*, vel *malacia* deprauati fermenti gastrici pedisequa iuncta fuerit, in quo casu reliquis haud proficientibus solo

tolo oculorum cancrorum vel aliorum teſtaceorum puluere diutius continuato, curationem tandem compleui.

Potio *Cicerum rubrorum* Caffeano vt decet more parata, ſemel & iterum de die, inſtante, & præſente lunari tributo in Monialibus præſertim mihi auſpicatiſſimé ceſſit, imò á quadam Religioſa, Confeſſario ſexagenario loco coffe aliquoties porrecta, *hemorroidalem fluxum* contumaciſſimum, ſolutuque perquam difficilem, non ſine riſu excitauit.

Purgatio à principio imò & *Epicraticé* vt dictum repetita feré ab omnibus commendari conſueuit, maximé ſi ex *pilulis*, aut *gummis* vt moris eſt inſtituatur, ego autem, ſi verum fateri teneor, ex hac nullum, aut exigvum ſaltem emolumentum percepi, etenim cum dicti ſucci qui purgandi feruntur, eatenus degenerent, quatenus *ſylueſtribus* ſalibus irretiti, ſuo in motu, & munere præpediuntur, nullus dubito, quin probis *alcalicis*, & præſertim *martialibus*, ſi prædictis *ſalibus* exui ſpoliarique potuerint *ſui iuris* iterum effecti, de *hoſtilibus* in naturæ *gratiam* reſtituti, non expurgari, ſed eiuſdem in vſus conſeruari indé repoſcant; quod ſi aliqua portio ità degenerauerit vt reparari porrò non valeat, purgari quidem ſi poſſent curationem abſoluerent, aſt quia remedio hiſce edvcendis hactenus *pharmacia* priuatur, ideò in relatis tandiú immorandum, quandiú eiuſdem retuſis ſpiculis, per propria emunctoria permeare, ſecernique liberé queant, cóque magis cum *purgantia* omnes ſuccos,

tam

tam *alibiles*, quam *excrementitios*, præsertim vbi vires, ob congrui alimenti defectum, vt in hoc casu iam languent educendo, *obesse* magis, quàm *prodesse* consuescant.

Jdem de venæ sectione sentiendum, nam cum eatenus *sanguis* suflaminetur, quatenus *concretus* per consuetos ductus meare non valet, & si ad Animi deliquium detrahatur, æternum haud extenuabitur, imó ab elasticis & volatilibus particulis media eiusdem eductione depauperatus, insipidum in phlegma, quo indé *cachexiæ* vnicé aluntur, facessere necesse habet, ast si acido deuicto pristino *fluori* restituatur, cur singulis lunationibus consuetum *vectigal* soluere nequeat, non video, & maximé si probo sex rerum non naturalium regimine, extenuante Galenicis dictô iuuabitur.

Aer ergó purus, & diflabilis procul à lacubus, & paludibus esse debet.

Cibus ex optimis carnibus, probique alimenti, assis potius, quam elixis ex vitulis, auibus, & quadrupedibus, vitatis pastis, leguminibus, & oleribus, nisi quæ potenter incidunt, vt asparigi, selini, apium, fæniculum petroselinum &c. seligendus.

Uinum optimum, maturum, non dulce neque acerbum procurandum, somni sint breues, vigiliæ autem prolixæ.

Exercitium vt vt laboriosum omni ingenio tamen & suis temporibus, si non pedibus, rheda saltem, aut equo, & si in *clinopale* licité, & debité horis congruis haberi posset, in quo haud leuis curationis pars consistit procurandum.

Cor-

Corpus si non nàtura, Arte saltem, & præsertim aloeticis, ab impuritatibus mundum seruandum.

Animi angustiæ, mestitia præsertim, metus & similia, ceu pestes ableganda.

De fluore Albo.

TErtius affectus, quo Mulieres haud raro plectuntur *fluor albus*, siué *Muliebris*, vel vteri *coriza*, aut *gonorrhea* vocari consueuit, affectus tam dirus, & molestus, vt miseræ Mulieres, ob iuge deplvuium, ardorem, pruritum, aliaque incommoda, quibus *pudoris* in *sinu* vexantur, mirum in modum angi, torquerique soleant.

Affectus iste cum alijs supra recensitis, *Vtero* pariter ab omnibus feré adscribitur, verum, quia Virginibus, Monialibus, immó & Puellis à pubertate longé distantibus, quibus *vterus* vix *fabę magnitudinem* vt diximus æquat, porrò Utero gerentibus familiarissimus sit, vt in tanta copia congeri, vel sine *abortu* fluere queat percipi nequit. Verbò cum *Viris* pariter communis sit, ab *Vtero* pendere minimé valet.

Hanc veritatem Galenus optimé nouit, dum de hoc affectu pertractans, non ab *Vtero* simpliciter, sed *à toto* pendere deduxit, & reuerà cum *Vterus* pars exsucca, exanguis, spermaticaque per ipsum sit, tantam per con-

ſequens laticis illvuiem alere nequit, *vt fluoris huiuſce* vbertati ſufficere queat.

Aliqui Mulierum *teſtibus* cauſam tribuere, ſic vt ab ipſis ne dum *ſperma* ſed *alibilis* eorumdem *ſuccus* corruptus per *vteri* capacitatem hinc per eiuſdem *Vaginam*, conſtanti *coriza*, citrà Ueneris oblectamentum ſtillaret, verum cum Mulieres, nec *teſtes* habeant, nec prolificum *ſemen* effundant, ſed vt reliqua Animantia *ouaria* vt communiter fertur geſtent, quamuis ab oculatiſſimo Laoenechio, alijſque quamplurimis hæc *opinio*, euerſa meo videri iam ſit, ideò *ab iſtis*, ceu non entibus fluere impoſſibile ducitur.

Alij rotundis *Uteri* ligamentis hanc Prouinciam demandarunt, aſt cum huiuſmodi ligamenta tanta vaſorum *ſupellectile*, quæ huic fluori continuando ſufficiant, inſtructa non ſint, porrò cum reliquo corpore magnum non habeant *comercium*, ideò non ſine ratione reſpvuntur.

Alij alia commentarunt, immò non defuerunt, qui ad *cæcos* naturæ *ductus*, confugere haud dubitarunt, verum, quia *ductibus* ipſis *cæciores*, ignotum per ignotius explicare conati ſunt, ideó à Præclariſſimo Hormio ſummo iure irridentur, qui porrò hiſce omnibus reiectis, *glandulis* quibuſdam per *vaginæ* interna *diſperſis vaginalibus* idcircò nuncupatis, munus conceſſit.

Hæc opinio ab aliquibus, & præſertim á Clariſſimo Ettmullero cum plauſu ſuſcepta, à ſolerti indé Valentino ad circinum ducta, nouiſque obſeruationibus illuſtrata

ſtrata, tam *probabilis* inuenta fuit, vt quadam in epiſtola ad Germaniæ Curioſos conſcripta, *genuinam* Muliebrium phænomenon *morbonam*, hiſce in *glandulis* repeτiſſe glorietur, cum enim internam Uteri vaginæ faciem *innumeris* glandularum *racemis* refertam, quæ indé leuiter preſsæ huiuſmodi *imbrem* facilé expuebant, in Iuuenis cuiuſdam Infanticidæ *Anatome* deprendiſſet, rem acu, vt fertur, tetigiſſe ratus, in ijſdem ceu veris, Sequioris ſexus *proſtatis*, non quidem prolificum *ſemen*, quo vt teſtibus fraudatæ carent, ſed huic analogum *ſuccum ſeminalem* idcircò *vocatum* contineri ſolidé affirmat.

Joannes Baptiſta Morgana Anatomicis, ſuis in aduerſarijs nouiſſimé impræſſis *glandulas* prædictas *binos ductus* quandóque *plures* in *vaginæ margine* propé pudendi labia hinc, indé *hiantia* tum ſui, cum aliorum Peritiſſimorum Anatomicorum ſolertia quos fortè Clariſſimus Rodius *lacunas* in eodem ſitu Maris pubem in congreſſu feré *irrigantes*, in viuis tantum, non autem in mortuis *conſpicuas* appellat, inueniſſe gloriatur.

Liquor iſte quandiu naturali in ſtatu ſe habet *blanda* acrimonia qua pollet *internam* vaginæ *tunicam* nimpharum, clytoridiſque *fibrillas*, ſi quando *rei Venereæ* cogitatione, confabulatione, aut aſpectu, ad motum accitur, leuiter titillando, *turpe* ſecus Generationis *negotium*, illecebrarum fucis conſpergens, *iucundiſſimum* redit.

Fætui porrò, excludendo, vterique ceruici, vt *in partu* facile dilatari queat oblinendæ; *neceſſàrius* ſic eſt

vt eiusdem *defectu*, & fætum, & Matrem præ angustia Iuuenculas præsertim, Primiparasque *in enixu* ne dum periclitari, sed & fatis cedere sæpissimé cogat.

Masculino spermati iunctus quid præstet, satis non constat, at si in solertissimi Laoenechij sententia, *Virile semen* actu viuentium animalculorum *agmen* audiret, cur *pro esca*, primis saltem diebus ceù *lacte*, donec aptiori *pabulo* instructa, ijsdem cedere nequeat, nullus ambigerem, eòque magis cum à Masculini *seminis* claustris in *Vterum*, ceú in agrum, ad germinandum proiecta, *pascvuis* quibus vescantur, frustrari minimé deceat, taliter vt, si Virili à *semine* vitam agnoscunt, ab *analogo* Muliebris laticis *imbre*, incrementa suscipere hinc teneantur.

Hæc aliaque forté nobis adhuc ignota *commoda* genitalis hic *liquor*, quamdiú naturali systasi gaudet adducere solet, ast quia vt canit Poeta.

Nil prodest, quod non lędere possit idem.

ideò si debita é crasi, texturaque deflectens, ponticum, acerbum, salsumque *saporem* aquiret, tot phænomenon *lerna* reponitur, vt sexcentis ærumnis, quibus *Vterus* obnoxius rebatur, occasionem dedisse, præcitatus Auctor contendat, hinc etenim pruritus, excoriationes, ardores, tentigines, spasmi, furor vterinus, hysterica passio, vteri prolapsus, corruptiones, vlcera, fistulæ, & præ reliquis putidus fluor albus, *gonorrhea*, vel vteri *coriza*, de qua impræsentiarum est sermo, natalia ducunt.

Fit ergó *albus* hic *fluor*, quotiescumque ductus, lacunæ, vel vaginales glandulæ, *liquori huic*, à fluidorum massa secernendo dicatæ; vel nimis *laxæ*, vel *erosæ*, eiusdem retentionis, vel depluij, occasiones fiunt, si enim nimis compactæ, vel callo obductæ, *consueta* eiusdem *excretioni* iter præcludant, chlorosi, cachexiæ, vteri prolapsui, alijsque molestis excresentijs rudimenta ponunt.

Laxantur, vbi liquor immensum excedens, *Pudoris sinum* insolenter appellit, aut ex improba *Venere*, nimis attritæ, vel partvum, laboriosorum maximé *frequentiâ* velut divulsæ, in proprio tono contineri nesciæ, plus iustó dehiscunt; eroduntur, vbi salso, austero, nitrosoque, vt dictum, sapore præditus latex, vnà cum Vaginali tunica, & præsertim, si Pathologiæ *animatæ* soboles, cum Kirchero, Langio, alijsq; audiret, *glandulas* ipsas exedit, quod si porrò ob crassitiem, aut lentorem vel callosam *Vaginæ* tunicam, vt in *Scortis* nimiâ iam *Venere* fessis, fluere nequeat, ne dum relatæ, vteri procidentiæ, sed & poris, ficis, cristis, codilomatis, alijsque fædissimis excrescentijs, pudoris claustra deturpat.

Ex quonam fonte *præfatus latex* emanet, Auctorum mentes haud parum exercuit, ast post tubulorum, lacunarum, vaginaliumque maximé *glandularum* notitiam, vel ab arteriarum spermaticarum *ramulis* cum Clarissimo Vilisio, vel vertebralium é neruorum *tubulis* (vndé postea dorsalis *tabes* cum Doctissimo Cole deducitur)

in

in hasce pro naturali *æconomia*, humanique generis propagatione depositari satis euincitur, hinc prout *latex* bonæ, prauæque indolis fuerit magis, minusque molestum *fluorem* producit, minus si à sola ductvum, glandularumque *laxitate*, aut liquoris *vbertate* procedat, magis verò si *peregrino acore*, aut *celtico* [vt fertur] *tabo* pollutus, ne dum vasa diuellat, atque distendat, sed pruritus, ardores, vlcera, caries, aliaque *incommoda* adducat.

Quià verò affectus hic *Viris* æqué ac *Mulieribus* communis esse consueuit, cum eadem met *phęnomena*, vtriusque *pudendis*, imò, & *intestino recto*, siué *ano* pariter occurrant, ideó non ab vtero sed neruco, aut nutritio à *succo*, ab arterioso sanguine in *Viris* per *prostatas*, aut melius per *glandulas disgregatas* in vretrę interna à *Clarissimo Teranio* detectas, sub forma seminis prolifici, in *Mulieribus* verò *vaginales per glandulas* liquoris seminalis titulô, per *anum* autem per *intestinales*, quibus haud parum instructus incedit, aut per exesum *vas* aliquod *hemorrhoydale* secerni autumandum sic vt *fluor albus*, siue vteri *coriza* cum Virorum *gonorrhea*, tum ratione fluentis succi, cum productorum similitudine, prorsus conueniens, Muliebris *gonorrheæ* nomine cum Clarissimo Ettmullero vocari peroptimé mereatur.

Quam indé, si cum præcitato Auctore, inter *legitimam*, & *spuriam* diuidere velis, parum, nihilque morabor, etenim cum *vtraque* per me non nisi *phænomenon* maiori, minorique *vehementia* distinguatur, iam non spe-

ſpecie diuerſam, ſed eandem, mox plus, mox minus moleſtam progignent, nam *neniæ* ſunt, vt notat ingenioſiſſimus Sinapius, quod *Celtica lues*, peculiarem *ſpeciem* deſignet, cum *eademmet*, imò longe *deteriora*, etiam, in Monialibus, alijſque caſtiſſimis Mulieribus, vbi vlla *miaſmatis huius* cadit ſuſpicio, in dies *phænomena* occurrant, ſed ſi quæ datur, ratione *ſalium* quibus *deſtillans liquor* onuſtus plus minus pergit, contingit, nam vbi *rigidi* magis, *auſterique* fuerint, deteriorem, e contra verò, vbi *flexiles*, & benigni mitiorem producent.

Colorum indé *diuerſitas* de qua Antiqui tantopere ſolliciti iuere, *ridicula* pariter eſt, nam cum hæc non bilem, non pituitam, non humorem melancolicum &c. ceu *non entia* denunciet, ſed maiorem, minoremque dumtaxat fluentis laticis *craſſitiem*, variamque per conſequens *ſuperficiem*, luminiſque *refractionem* feré ſequatur, nil peculiaris, & ſolidi idcircó portendere nouit.

Signa ex Patientis relatione, & phænomenon præſentia facilé eruuntur, etenim ſi vlcera, caries, dolores, ardores &c. vrgebunt ſucci *acrimonia*, nitroſitaſque culpanda, ſin veró ſiné dolore, pruritu, aliaque moleſtia fluxerit, vel ex ſeminalis laticis *vbertate*, vt in Viripetis, & Viduis, vel ex glandularum, tubulorumque *laxitate* vt in Adultis, & Senibus fieri cenſendum, ex quo indé prognoſim eliciens, vt vt *difficilis* in vniuerſum hæc ſit, *difficilior* tamen illa eſt, vbi & plura,

& de-

& deteriora *phænomena* vigent, eóque magis si febrem aliquam lentam, cachexiam, atrophiam, naturalium *fermentorum* deprauatorum, aut depressorum *pedisequas* comites habuerit.

Pro curatione ad radicem securis ponenda, quæ indé quia, vel in fluentis *succi* vbertate, vel acrimonia, vel *viarum* laxitate vt plurimum verò in *vtroque* consistit ideó si vbertas tantummodo occurrat, præmisso cathartico ex mannæ diluto, cassia, rhabarbaro, puluere ialapæ, aut consimili alio, solo *victu extenuante*, parum nihilque *nutriente*, ex fructibus, oleribus, aquæ potu, alijsque edulijs, exigvum chymum præbentibus, obtineri potest, sic innumeræ Mulieres, hoc morbo detentæ, é lauta in frugalem *mensam* delapsæ, citrà aliud *præsidium* sanatæ peroptimé sunt. Non minus conducunt exercitia, labores vigiliæ &c. iuxta illud Poetæ.

Attenuant Iuuenum vigilatæ corpora noctes, vel.

Esurient, vigilent, sitiant, qui rheumata curant.

in reliquis præstat *moderatio*, Alvus tamen libera semper natura vel arte seruanda est, etenim *quæ per Vterum fluunt per Anum* iuxta Hyppoçratem *reueluntur*, & é contra.

Si veró ab acrimonia, quia ab intermixtis particulis rigidis, acribus scilicet, vel *austeris*, vt omnes Scholæ conclamant, regiam, stigiamque *indolem* contraxerit ex qua indé dolores, ardores, pruritus, caries, alijque consimiles spasmi, dum interiores *Vaginæ* fibrillæ ponguntur emanant, nisi forté cum Kirchero, Langio, vt

suprà

ſuprà innuimus, *animatam ſobolem* admittentes, eorumdem *eroſioni* concedere velimus iu quo caſu, ſicut & in alijs conſimilibus, *ijſdem* pariter *remedijs* incedere valemus, etenim cum tota *phænomenon* ſequities, *moleſta* in *Vaginæ criſpatione, contractioneque* conſiſtat, per ea quæ fluentis icoris *acrimoniam* mulcere valent procedendum, & quia præ reliquis epiceraſticis, & anodinis, *Mercurio* omnium Auctorum votô, dummodó rité paratus ſit nil *conducibilius* reperitur, & præſertim ſi *vermiculorum* aggeries concurreret, ideó hoc vnico tam intus, quam extus, vt moris eſt vſurpato curatio peroptimé cedet.

Præmiſſo ergò ad *conſuetudinem* ſaltem ſeruandam, Ægri, Adſtantiumque genio indulgendum, *blando* aliquo *cathartico* ex manna, rhabarbaro, caſſia, vel pillulis mercuialibus, quod longé aptius, vt.

♃. flor. caſsiæ recent. parat. ℥. iij.
rhabar. electi ſubtill. pul.
ſalis prunellæ a. ʒ. j. m. f. bol. ad mentem Riuerij per aliquot dies continuand. vel ſi in forma liquida

♃. fol. ſenæ or. ʒ. iij.
crem. tart. ʒ. j. f. infuſ. in ſufficien. quant. aq. hord. in colatura ſolue mannæ electæ ℥. iij. plus minus iuxtà Patientis ætatem, & vires f. p. ſ. a. clarfic. & aq. flor. aurant. arom. cap., vel.

♃. maſſæ pilul. de tribus ℈. ij.
mercurij dulcis ℈. j.
ſacchari ſaturni ℈. ß.
ſyrup. violat. ſolut. q. ſ. f. pil. auro tectę cap. pro doſi, vel.

℞. præcipitati albi ℥. iiij. ad vj.
conſ. é toto citro q. ſ. pro conficiendo bol. cap.

Purgatione peracta ſi *mercurius diaphoreticus* rité & ad mentem Doctiſſimi Muſitani *paratus*, qui ceù *panacea* ne dum in præſenti caſu, ſed etiam quamplurimis in alijs inſeruire valet, per aliquot vices ad ℥. iiij. plus minus in conſerua violarum, aut roſarum *repetitus* haberi poterit, in cuius defectu *manna mercurij* aut *lacerta viridis* quæ vt gonorrheæ *arcanum* habetur in exigua pariter doſi vt ſuprà propinata, vtramque paginam *tutiſſimé* abſoluet, vt

℞. lacertæ viridis recent. parat. ℥. iiij.
conſ. roſ. ʒ. j. m. f. bol. cap. ſuperbib hauſtum vt infrà.
℞. fol. maluæ
alteæ
viol.
cicor. a. m. ſſ.
juris parui pulli gallinacei q. ſ. bulliant. ſ. a. ad hebdomadam & vltro per ſe, vel in emulſionibus, ſerò præſertim continuando: ſi lacerta viridis in promptu non ſit *draco mitigatus* ad ℥. viij., vel ℈. ß. eodem modo in *conſerua*, e toto citro *exhibitus*, haud diſſimilem pariet effectum.

Oſtrealia, diuretica, diaphoretica, & ſaturnina *per ſe* vel *hypnoticis* iuncta debitá doſi, congruiſque temporibus *propinata* maximé ſi *mercurialis* therapia, vel minus tuta, vel formidabilis forté, vt timidis, & ineſpertis feré videtur, haud ſpernendum *effectum* producent, vt. *℞. mar-*

℞. *margarit. pp.*
stib. diaphor.
trocis de carabe a. ℈.ß.
ſacchari ſaturni gr. *viij.*
conſ roſ., aut viol. recent ʒ. ß. *m. f. bol. cap. ſingulo mane ſuperbib. iuſculum cancrorum fluuiatilium, fol. cicor. ſilueſt. & meliſſæ alterati* ℥. *vj. & continuet per menſem.*

Si neque hæc praxis arrideat, ad dietam ſudorificam, ceú *ſacram* Antiquorum *anchoram* deueniendum, pro qua impetranda *bochetum* à ſupracitato Muſitano deſcriptum, & à nobis iam adnotatum inſeruire poteſt, præſertim cum in nobilibus, & delicatulis *deſtillatum*, cinamomo, vel corticibus citri *aromatiſatum* adhiberi queat. Hiſce omnibus, nonnaturalium rerum vſus adaptari debet.

Alimenta ergó mediocritatē ſeruare tenentur ſcilicet vt nec ad nimis *humidum*, nec ad nimis *ſiccum*, vt moris eſt declinent; Neniæ enim ſunt quod *aſſis* tantummodo, & *ſiccis* procedi debeat, etenim cum Medici intentio ſit fluida, *acria* nimis, & *cauſtica* ad moderationem, iuſtamque texturam reducere, ab *humidis* potius, quám à *ſiccis* ſperari valet; ab *humidis* enim prorsús abſtinere, eſt corpus magis adurere, fermenta exaſperare, & Patientes ipſos ad febres, atrophias, & tabes, vt paſſim occurrit, deducere.

Si caries porrò, vlcera, excoriationes &c. *vaginales* glandulas, *ductusque* infeſtauerint, inniectionibus, lotionibus ab Auctoribus fusé deſcriptis, cunctiſque per

 conſe-

consequens non exceptis Mulierculis, & Tonsoribus notis, vel *inspersô* vt vult Doctissimus Musitanus é cuius penu hanc feré totam therapiam mutuauimus mercurij dulcis *poliné*, eodemque vinô albô tepidô semel, & iterum de die detersô, vel fotu ex *aqua stil. ros.* in cuius scilicet *libra mercurij meteoris* ℈. j. solutus sit, breuissimô temporis spatio ad *cicatricem* ducentur.

Hâe methodô ne dum vlcera, & caries prædictæ, sed rhagades, scissuræ imò porri, fici mori, codilomata, aliæque putidæ *excrescentiæ* ibidem pullulare *consuetę* facillimè sanantur, quare hoc capite quidquid *Vteri vaginæ*, *Virili* pudendo, imò & *Podici* infensum esse potest, ceú *peregrini*, vel *Celtici*, si mauis *acoris* productum, absque eoquod ad alia præsidia deueniatur, dummodó in reliquis rebus non naturalibus ordo seruetur, perfectissimé curantur.

De Catameniis.

IN quem finem *lunaris tributus* siugulis mensibus, Sequiori *sexui* impositus sit, varij varia ambigunt Auctores, quis veró rité hoc *diuinauerit* inueniri haud facilé potest, vele enim vt comuniter habetur *in fætus alimentum* destinari, & ideò pro eiusdem pabulo, quamdiù in *vtero* concluditur inseruire, *lochia*, quæ post partum, remoratorum catameniorum *quantitatem*, qua-

dragesimū vsque ad diem, haud raró fluendo excedunt, *lactis* vbertas postremis potissimum gestationis diebus accedens, *Bruta* etiam multipara, quæ citrà eorum interuentum peroptimé fætant, & Mulieres quædam quæ absque vllo prorsus *catameniorum* tributô, notante Aristotile, Senerto, Schenchio, Bartolino, Riuerio, Donato, alijsque innumeris, viuidissimos, imò & gemelos, vt ego oculatus testis, *gestarunt*, suisque temporibus *peperere*, feliciterque *lactarunt*, *Viri* porrò nonnulli vt in actibus Curiosorum Germaniæ, qui & per Penem, & per Anum, & per Nares debité constanter & periodicé *lunare* soluerunt, & etiamnum solvunt *tributum*, contrarium euincunt. Verbò cum sanguis perfectis in Animantibus parum, aut nihil pro nutritione, Saniorum calculô deseruiat, neque in fætus alimentum concedere claré remonstrat, & maximé cum succus qui in fætus ventriculis reperitur, illi, qui inter Chorion, & Amion reconditur ceu ovum ouo simillimus, non sanguine per vasa vmbilicalia, vt ferebatur, sed eodem per os ali dubitare vix sinat.

Dimissâ ergò *pia*, & *morali* potius, quam *phisica* opinione, quâ Deum Optimum, Maximum Mulieres *hac labe* aspersisse fertur, ne *Viri* præ horrore, turpitudine, imó & in fætus tutellam, tam *rapidé* & *frequenter* in earumdem amplexus irruerent, illam Magni Coi asserentis *Mulierem* vt *quæ domi* agat *nec vehementibus laboribus exerceatur*, *multum sanguinis congerere*, *quo indé sitité*, *suisque temporibus non expurgetur*, *infinitorum morborum oc-*

casionem fieri, ceù magis *plausibilem*, & *phisicam* amplectimur, non tamen vt cruoris *quantitatem* simpliciter, *plethoram* scilicet admittamus, cum gliscat tunc temporis cruor in venis haud secus ac Mare ventis agitatum, non aquarum augmentô, sed *turbinó* dumtaxat ventorum *nisu*, etenim cum *exercitium* reliquas præter excretiones *Diapneustiam* immensum promoueat, eiusdem beneficiô ob *solitudinem*, *otiumque* fraudatæ Mulieres, detentorum *efflvuiorum* momentô, & pressionê impulsus sanguis, viam quâ ab ijsdem se extricet affectare compellitur, vndé si in aliqua parte ob *laxitatem*, vel *angustiam aut cruoris* ipsius lentorem, & dessidiam *suflaminari* contingat, validos *ob nisus*, quos ibi molitur, *vas ipsum* distendens, & vrgens, *viam* tandem sibi parat, & præstat, hinc fit vt per *insuetos*, quidni *cæcos* quandoque *ductus*, os scilicet, nares, oculos, aures, digitos &c. vt passim apud Scriptores occurrit, *errumpere* sit visus, per *Uteri* porrò ceruicem, quia *perpendiculariter* locata, iugique contrectatione sic dixero *attrita*, huic muneri aptior efficitur, ideo per *hanc viam* potius, quam per alias à molesta efflvuiorum *præssione* expediri contendit & quemadmodum in *vegetabilibus* non in fructvum alimentum *flores* concedunt, sed nullius vt vsus marcescere, excidereque facilé solent, sic & *catamenia*, Mulierum *flores* communiter dicti, non pro *fætus* pabulo, sed pro molesta efflvuiorum *præssione* vitanda dumtaxat errumpunt.

Si verò laboribus, ærumnis, validoque exercitio *Mu-*

lier

r indulserit reliquis excretionidus, & maximé diaoresi adaucta, parum aut nihil catamenijs tribuere, viragines, belligeræ, saltatrices, rusticæque palam euincunt, quare non simpliciter pro fætus *alimento*, sed *accidentaliter* tantum contingere & maximé cum post eorumdem decessum *conceptio* feré succedat annuendum.

Gestationis porrò tempore, ideo non fluunt (perpetuum licét, & constans hoc minimé sit) quia *Vterus* ob nimiam dilatationem, *Ceruice* ad se retracta vt in stranguria ab vrinæ copia vesicam nimis distendente, eiusdem sphincterem contrahente, quó minus vasa *laxentur*, & pro more *aperiantur* obsistit, quod si *contractio* tam valida haud fuerit, tunc deductis consuetis vasorum *oscelis*, *cruorem* statis temporibus adhuc *stillare* permittit, & sic aliquibus primis dumtaxat mensibus, alijs veró totius gestationis decursu citrà noxam, autopsiâ teste quandoque contingunt.

Doctissimus Harueus ab *arteriarum* vteri copia *maiori* quam sint *venæ*, ita vt sanguis ad *vterum* delatus, totus *resorberi* non valeat & sic sensim, & sine sensu ibidem congestus, *mensis* plerumque spatio *naturæ* oneris factus ad expultionem indé compellat, catameniorum fluxum deriuat, verum, quia hoc admisso, tam in *Pueris* quam *Senibus* proportionaliter, catamenia semper vigerent, ideo &c.

Per vteri porrò *ceruicem* ideò facilé errumpunt, tum quia non *horizontaliter*, vt in brutis, sed *perpendiculariter* vt innuimus, locata, qua de causa *Simiæ* etiam, quia erectæ

erectæ magis, quam pronæ procedunt, huic *tributo* damnantur, reperitur, tum etiam cum *vasa hypogastrica* non ad *Uterum*, sed ad *ceruicem* tantum deflectant, non *Uterum* secus citrá *abortum* in *grauidis* sustineri non posset, sed eiusdem *ceruicem* passiué tamen dumtaxat *concurrere* autumandum, & maximé cum per alias pariter *vias*, vt diximus, imó, & in *Viris* per nares, hemorhoides, varices &c. periodicé fluxisé iam constet, ast quià vt canit Pœta.

Est modus in rebus sunt sui denique fines
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

vt vt exigui nulliusque feré *usus* euacuatio hæc sit, tamen cum in *consuetudinem* migrauerit, ceú, qui *tali hora* é somno excitati mingere, alvum deponere, aliaque similia factitare consueuerit, eôdem accedente *temporis momentò* ad idem non sine *angustia* compellitur, ità pariter *euacuatio* hæc, si â consueto dierum *articulo*, anticipando, aut postponendo plus minus, vel nihil fluendo *deflexerit*, haud leuium ærumnarum procatharsis euadit, vndé Hippocrates *si menstrua plura fiant accidunt morbi, & si non fiunt ex Utero morbi contingunt.*

Morbi porrò qui vnà cum catameniorum *vitio* succrescunt, chloroses, cachexiæ, hydropes, dispneæ, cordis palpitationes, febres diuturnæ &c. cuncta effetæ, laxæque nimis *cruoris* texturæ pedisequa feré enumerantur, & licet *profluuium* diuersam à *supressione* causam insimulet, eadem tamen ipsissima est, nam *serum* illud, quod in cruoris sinum ingressum eiusdem compagem

dis-

dissoluit, illud ipsum, cum, præ crassitie, & lentore, eiusdem porulos *inuestire*, vel in emunctorijs *suflaminatum*, vel alio *distractum* sanguineos globulos *pellere* nequit, quòminus fluat *remora* sistitur, hoc pariter euenit, vbi vasorum sanguiferorum *angustia*, compressio, atque infarctus accedit, quo fit indè, vt ceu in *ergastulo* conclusus tandiù *fodicando* pergat, quandiù claustris *disruptis*, qua data porta ruat, hinc mox per nares, mox per aures, palatum &c. vt supra notauimus, vbi scilicet *faciliorem* additum inuenerit, *viam* sibi parat, & sternit.

Sanguinis copiam, siuè *Pletoram* cum Medicorum vulgo hic minime sisto, nam cum viuente in Animali *sanguìs*, eiusdemque *constitutiua* in alimentum, aliosque eiusdem vsus iugiter cedant, tantum, per consequens *augeri* nequit, vt vasa *distendens*, eadem *disilire* cogat; cum enim in *valetudinarijs*, *debilibus* æque ac in *sanis*, & *firmis*, immo vberius in *illis*, quam *istis* erumpant, non ab eiusdem copia, sed ab acri, nitrosoque *sero*, quo Ualetudinariorum corpora maximè scatent, *cieri* autumandum, & licet à principio *cruoris copiam* cum Hippocrate admittere sim visus, hæc tamen non ad Galenistarum mentem, quam ferre non possum, sed quattenus detentis ab *effluuijs* agitatvs, & pressus donec *egressum* inuenerit, intumescit, & gliscit sumenda, sic in *Puellis* ob efflvuiorum abundantiam, in *senibus* ob eorundem *carentiam*, quibus in casibus *stimulus* deest, lunare vectigal raró persoluitur, & si

 forté

forté contingit, vt in *nuper natis*, aut paucorum mensium *puellis*, vel in *senibus*, immò *decreptis*, vt haud semel aduerti, non leuis *sanitatis* iacturæ prodromum, aut pedissequum semper fuisse, deprehendi.

Suppressio indè, non Chlorosis, nec relatorum aliorum phænomenon *occasio*, sed *productum* pariter est, nam cum *sanguis* non fluat, quia vel *sero* aliò fortè *distracto*, vel excretorijs in glandulis *suflaminato*, fraudatur, vel eôdem procatarticarum causarum culpâ acerbo nimis, austeroque effecto, ceu *glutine* irretitur, ideo, ne dum catameniorum *supressio*, sed & *cachexiæ* cum alio relatarum ærumnarum *satellitio*, ferè succrescunt, quod si cruoris *supressio* à plethora, eiusdemque vbertate, vt audit Medicorum *vulgus* contingeret, iam non cachexiæ, hydropes, febres albæ &c. sed phlogoses, ęstuationes, causi, synochæ aliàque exundantis sanguinis *producta* emanarent.

Collige ergò ex dictis tam *proflvuij*, quàm *supressionis* causam syluestribus *salibus*, mox austeris, & retusis, mox acribus, & acutis nimis *spiculis*, seroso latici immixtis deberi, si *primò* quò minus fluat, & sanguini remisceatur, sed vel alibi, vel in vasis excretorijs, vt innuimus, restagnet, supressionis *causa* sistuntur, si secundò sanguini permixti, eodemque stimulo instructo, vt præceps ruat, *calcaria*, *præstant*, porrò si *fluit*, sanguiferorum vasorum villos suis spiculis vrgendo *clonicæ* vibrationi, quâ foras impellitur *serram reciprocant*, si non tortuosis glandularum vasorumque meandris

andris *tonicé* contractis, *silenté* impulsu, *remora* euadunt.

Fit porrò vtrumque, *supressio* scilicet, non *fluidorum* dumtaxat, sed & *solidorum*, *sanguiferorum* nempe vasorum *culpâ*, si vincta, compressa, intorta, vel contracta, cruori *viam* negauerint, *profluuium* indé, si nimis laxa, hiulca, exesa, rupta, aut sauciata, *liberum* meanti sanguini *iter* parauerint, *fluat* verbó, vel *non*, nisi ex relatis causis, *partu difficili*, aliaque *occasione* consimili, processerit, de *exoticis* reliquorum phænomenon auctoribus cicurãdis, diluẽdis, edulcorãdisque *salibus*, indicatio semper emergit, etenim siué *erosio*, anastomoseos [siquæ dantur] apertio, siué *clonica* fibrillarum *contractio* fluorem concitet, siué *tumor*, aliaque concretio *limphæ*, aliorumque *succorum* lentor, aut gluten supressionem inducat, acido semper, prout *fixo*, aut *volatili* curatio tota debetur, quæ indè, quia non nisi summo cum labore, temporisque decursu *sperabilis* est, maximé si *diuturnus* nimis, vel à causis procatarticis, mærore putá, angustijs, *alijsque præssuris* foueatur, ideò vel impossibilis, vel arduissima semper euadit, quare ex Hippocrate *catameniorum supressio post annum persenerans, sanari vix patitur*, & fluxus si protractus iam fuerit, non nisi Pijsimi Redemptoris fibria curari permittit.

Recens é contrà, nullâque vigente *occasioné* enutritus vná cum supressioné sanari peroptimé valet, congruis enim alchalicis *austero* nimis *fermento* stagnationis auctore *deuicto*, supressio, *acri* veró, profluuij causa *retusô*,

 fluxus

fluxus concedet.

Huic muneri præstando *Martialia* reliquis præsidijs palmam arripiunt, quorum licet innumera præparata efferantur *aperientia* scilicet, & *adstringentia*, tamen nec *adstringere*, nec *reserare* earumdem analisys palam exponit, etenim cum Mars *ramosis* sulphuris *particulis*, quibus maximé scatet, acidi spicula quomodocumque fuerint, retusa scilicet, vel acuta in suos amplexus facile aliciat, fit vt tam *acido* stagnationis, quam acri dissolutionis auctore é fluidorum massa *errepto*, debitâque eidem *crasi*, *texturâque* elargitâ, iuxtá naturæ leges, circularemque motum, consuetas *micationes*, congruasque *secretiones* pro more exercere, non adstringẽdo, nec reserando, sed *resorbendo* dumtaxat permittat.

Egò, quemadmodum suprà de *Chlorosi* innui, *Martis* solius tincturâ, eâque simplicissimâ, mox in *vino*, *mox* in *cereuisia*, aut *aqua* iuxtà Patientis constitutionem, prout ad humidum, vel siccum magis declinat *extracta*, incedere consueui, aut si forté potiones exhorreat solida in forma propino, vt.

℞. croci mortis aperit, vel adstring. dicti, aut quod tutius limaturæ simplicis ferri vulgaris, per cribrum traiecta, & aqua communi ad sordes expurgandas lotæ ℥. vj.

tartar. vitriolat.

trocis. de mirra a. ℥. iiij.

elixir proprietatis q. s. f. pilul. sumend. singulo mané, & per mensem Chimicum continuanda, cui superbibat *iusculum* comis aliquot *absintij* pontici alteratum.

sal

ſal Martis , *ſine acido ſcilicet vt dictum præparatus* eôdem modô, ac in Chloroſi adhibitus, haud ſine ratione probatur.

Mercurius dulcis ad ℈.ß. *cum balſamo Peruuiano in bolo redactus*, *ad* plures pariter dies continuatus, ſubſequente hauſtu Coffé amariuſculi, miré quoque conducit. Nam cum acidi potens domitor ſit, qualecumque fuerit, *fixum* ſcilicet, ſiué *volatile*, maſculé infringit.

Non minoris energiæ *teſtacea* cenſentur, margaritæ nempe, coralia, chelæ, oculique cancrorum, conchæ vulgares, oſtrealia, ovuorum teſtæ, trociſci de charabe in pollinem ad ℈.j. ad ij. adminiſtrata, ſicut & terrea; bol. ſcilicet armena, terra ſigillata, cathecu, ſanguis dracon. lapis hematitis &c ſic enim acidum vtrumque cicurando, abſorbendoque proficiunt.

Stibium diaphoreticum *rité*, *probequé paratum*, tantæ efficaciæ, valoriſq; eſt, vt à quàmplurimis, & præſertim à Clariſſimo Glaubero pro *panacea* haud immeritò efferatur, nam deſperatis in *cachexijs*, alijſque contumaciſſimis *phænomenis*, miracula ſic dixero præſtaſſe, innumeræ *hiſtoriæ* ab eodem recenſitę, palam exponunt.

Non minorem laudem *ſales* vrinoſi, ex amaris præſertim vt ſunt abſintium, centaureum minus, camedrios, camepiteos eliciti merentur, qui indé vel per ſe, vel *abſorbentibus* alchalicis nupti, vtramque paginam abſoluere, *acidique* exorbitantias compeſcere ad ſtuporem vſque cernuntur.

Syrupus de corallis Quercetani à Clariſſimo Lanſono in

vtroque casu quemadmodum eorumdem *tinctura* summoperé effertur.

Elixir proprietatis quanti valeat multi peribent Autores, qui idem rité paratum pro *panacea*, ne dum in huiusmodi *casibus*, sed *consumatis* etiam in *cachexijs* reponunt, nec est vt in proflvuio maiorem ob *aloes* miscelam, vasorum apertionem metuamus, nam cum tam ad *reserationem*, quam ad *stagnationem* deseruiat, num *claudat* num *aperiat* sub Iudice adhuc lis est, hoc tamen certissimum est quod cum insignem ob *amaritiem*, ad quod etiam *mirrha* conducit *acidum* potentissimé *infringat*, tam in *supressione*, quam in *proflvuio*, tutô administrari posse luculenter euincunt, vndé Galenus in hæmophtisi, *pilulas ex aloe*, non siné fructu adhibuisse testatur.

Potest verò maioris præcautionis *ergô pycrocolis*, *adustisque* in subiectis cum aqua *still. plantag.* vel *portulacæ*, in *pinguibus* veró, & *obesis*, in *iure*, aut *cereuisia à ℥. xv. ad xx.* tutò præscribi, ex hisce porró variæ possunt formulæ ad Patientis *genium* concinnari, mixturæ putà, opiatæ comuniter dictæ, iulapia, trageæ, morsuli &c. de quibus scribentium volumina farcta sunt, quibus ne nimius sim, & actum agere videar, vos lubens committo, eóque alacrius quó ipse eorumdem pharaginem prorsus exhorrens, simplicibus magis, quibus natura vnicé gaudet contentus incedere duxi, sic

Jn proflvuio *vrticæ Grecæ* siué *vrentis* nuncupatæ *succus* ad *cyathum vnum* bis ter si opus fuerit repetitus, cœteris præstat, sicuti & eiusdem *folia* contusa extus regioni

gioni *vteri* cum tantillo *aceti* pro *cataplasmate* adhibita rarò decipiunt.

Promptiorem effectum edere *testas ouorum* in calcem s.a. redactas, & ad ʒ. j. cum vino *austero*, aut iure *pedum vituli*, vel capitis *veruecis* exhibitas sępius deprehendi.

Cera Hispanica pro sigillis parandis ex optimo *mastice* confecta, in polinem *eadem dosi* propinata, familiarissimo est in vsu.

Heluetius Medicus Gallus insignissimus *alumen crudum* in pilulas pond. ʒ. ß. redactum singulo bihorio repetitas, superbibendo aquæ cum pane tosto *paratæ cyathum vnum*, ceù infalibile *euporiston* dummodo ad sanitatem inclusiuè repetatur commendat.

Idem alumen cum spiritu vitrioli in bollis redactum, vel ex alumine, & vitriolo spagiricè paratus spiritus, & ad ℥. *octo aut decem plus minus* in vino cereuisia, aut iusculo sumptus inefabilium virium deprædicatur.

Rubetæ siue viridis ranæ puluis in sindone colo suspensus pro certo pariter cuiuscumque *hæmorrhagiæ* amuleto, á Præclarissimo Grembio depredicatur.

Bufo palo comfossus, apertoque Ioue canicularibus diebus diû, noctûque *expositus*, serico inclusus, & *sub axilla*, vt incalescat aligatus, haud minori æcomio comendatur, de quo pluries facto experimento, feliciter haud semel cessisse profiteor.

Galenici perperam tamen nuncupati, tam in *profluvio*, quàm *supressione* in illa ad *revulsionem*, in hac verò ad *deriuationem* sæpiùs, immo ad necem vsque repe-

titis quandòque *flebotomijs*, incedere solènt, sed quam labili fundamentô, fluidorum circuitus, vasorum que structuræ *Peritis*, committitur.

Medicamenta porrò quibus vel *bilem* proflvuij caussam, vel *pituitam* supressionis parentem in quem finem lintea, hac *spurcitie* infecta oculorum, nariumque *criterio*, non sine Mulierculàrum *pudore*, & *tædio*, vt peccantis *succi* ideam venentur ferè subijciunt, per *epicrasim* vt aiunt eliminare contendunt, *delicatulis* non nisi Ægrarum *stomachis* subuertendis, *morboque* geminando deseruire arbitrarer,

Nos, Deo sint grates, magnis istis tam *biolycnij*, quam *cruoris*, vtiliumque *succorum* effusionibus, in *perniciem* potius, quàm *emolumentum* tendentibus, valere iussis solius *Martis*, simplicissimè etiam parati beneficio de *rebeli vtroque* hoc *hoste*, haud rarò triumphasse gloriamur immò *probô* eiusdem *vsû*, tam catameniorum *inordinationem*, quàm *dolorosam*, insuetasque per vias *excretionem*, dummodò ab *vteri* vasorum distortione, vel defectu haud contigerit, ad rhombum deuenisse sæpe deprehendimus.

Uerbô cum apud nos nedum supressio, sed, & proflvuium ad *spasticam sanguiferorum* vasorum, vel *vteri* fibrillarum, *tonicam* scilicèt, aut *clonicam* contractionem reducantur, non solvm mox exaratis *martialibus* sed, & *alijs* reliquis in paradigmis adnotatis *alchalicis*, aquiescere haud inficiamur, tantòqne citius, quò sex rerum non naturalium regimini innixa procedent.

Ace

Aer ergò, in ſuppreſſione ad *humidum*, in proſluuio verò ad *ſiccum* vergere debet.

Cibi, in ſuppreſſione *extenuantes*, in proſluuio *incraſſantes* ſunt ſeligendi.

Vinum, in ſuppreſſione ſpirituoſum, & purum, in proſluuio tenue, & limphatum, imò aqua *chalibeata* magis conducet.

Somni, in proſluuio *longi*, in ſuppreſſione *breues*, quidni vigiliæ, vt quæ validé extenuent procurandæ.

Exercitium, in proſluuio *moderatum*, in ſuppreſſione cum aliquo *calore*, amæna tamen, & aprica per loca pedibus, curru, & equo inſtituendum.

Aluus vtroque in caſu, vt quæ á *Muliebribus* potenter reuellat, blandis tamen, & *eccoproticis*, clyſteribus præſertim, aperta, & libera ſeruanda, animique *pathematá* omnimodé ableganda.

De Conceptione.

SI quæ pulcra, & iucunda, imò curioſa eſt *diſertatio*, hæc maximé de *conceptione* ſe ſiſtit, etenim cum *admirabile* hoc *miniſterium* denſa hactenus caligine adumbratum, *ex anatomes* forté *imperitia*, obſeruationumque *deffectu* inceſſerit, haud mirum ſi in tot *ſectas* quot *capita* Auctores diſperſerit, aſt poſtquam ſummi Jeouæ munificentiâ *ſuccensâ* circulationis *fâce*, Anatome

 me,

me expoliri, pressius vrgeri, & illustrari *cepit*, *prætiosiora* reliqua inter *inuenta*, quæ humani authomatis *machinam* á capite ad calcem iam renouarunt, abstrusissimum pariter *conceptionis* negotium, *in apricum* ità deuenit vt *curiosam* mentis *orexim* satiare peroptimé queat

Antiquorum ergó *hypothesi* dimissa, quâ vel ex vtriusque, *virilis* scilicet *fæminéique* seminis *in vtero* comixtione, vel ex *virilis* dumtaxat irroratione, vel ex *muliebris* totius *corporis* fæcundatione, argumentô quod ex simplici *congressu* innumera in *Ovuiparis*, quæ à tam *exigua* spermatis *portione* concipi nequit, fæcundentur *oua*, neque in omnibus animantibus per *pudendorum* coniunctionem, vel introductionem, sed per simplicem *contactum*, inosculationem, inspertionem, vt in piscibus, & serpentibus *conceptio* fiat, ad tam celebrem, & famosam *ab omnibus* feré *scholis* non sine applausu receptam Graefij opinionem, quâ ex *ovulis* muliebribus in *testibus* aliorum animantium ritu *reconditis*, hinc à *volatili* magis, & *halituosa* virilis *seminis* inspersione *fæcundatis* accedimus; verum enim veró, quia plausibile secús, nobileque *inuentum*, à quamplurimis naturæ indagatoribus ad lancem reuocatum, haud parum *nutare*, imo *euerti* quasi videtur ideó quid de ipso sentiendum *vlteriori* scrutinio committitur.

Doctissimus Leevuenhoek, vt reliquos omittam *accuratissima* eorumdem *analysi* instituta, præter exiguas *bullulas* insulso *latice* plenas, nil porrò detegere valuit, imò cum nec putatitiorum, vt ait, ovulorum, é pe-

dunculis *casum*, fætuum *numero* respondere, nec *viarum* Fallopianas per tubas distantiam, distortionem, angustiam, *seminis* irradiationi, ovulorumque *receptioni* aptari posse nouisset, ab hac *hypotesi* ceù comentitia, & vana decedere duxit, eóque magis, quó iteratis experimentis, Svuauerdamio, & Graefio etiam præsentibus (quaté *postremus* indé mærore confectus, fatis hac de causa concessit) eorumdem *vanitatem* ad oculum semper magis, magisque remonstrauerit. Neuè Pijssimos *spectatores* indé, vel Antiquorum ad *nenias* iterum relegaret, vel *in sicco* vt quorumdem *mos* est desereret aliam *speciosiorem*, magisque *plausibilem* apponere duxit.

Vult enim Linceus Auctor *virile semen*, postquam sæpius, varijs, diuersisque *in subiectis*, ad Microscopij *aciem* prouocauerit, innumerisque *animalculis*, actú *viuentibus*, quorum *iconem* suis in arcanis exponit scatere semper deprehenderit, nil aliud quam *portentosam exiguissimorum* horum *animalculorum*, nudo oculo inconspicuorum *congeriem*, quæ indé *congressus* tempore in *vterum*, fæcundum ceú in *agrum* dimissa, generationis nostræ *primordia* constituit, adesse.

Hæc opinio sensibilis licét, atque speciosa, *á paucis* tamen quod legerim *solidé* ventilatur, nam vt vt Auctoris solertissimi *inuenta* quamplurimi mirari non desinant, *de seminali* tamen *hac pullulagine* ieiuné sic pergunt, vt vel non *attingant*, vel de ea *effari* vix percipiantur, & quamuis omnes tam Medici, quam Philosophi, vt prolificum *semen* sit, & fæcundum, ne dum in

hominibus, sed & brutis, plantis, alijsque vegetabilibus *animatum* esse constituant, vnde auram vitalem, Logos, Plasticos, Entelechiam, Archeum, Formam, aliaque huiusmodi *synonima* in eodem nidulari reponant, tamen qnod *Ænigmate* tandem solutô, obscuritatisque *velô* detractô, sub *animata sobole* in conspectum posuerit, Lincei Auctoris *solertiæ*, microscopij *præstantię*, præsentisque sæculi *felicitati* [si sic esset] acceptum ferri tantum deberet.

Egò microscopij probi, vt vt præce, & prætio é diuersis locis haud semel comparare curauerim, *defectu*, hanc hypotesim ad *oculorum aciem* hactenus prouocare non valui, inficias interim non eo *candidissimum Mystam*, tot iteratis experimentis, *litterarium orbem* decipere voluisse, probequé nouisse, microscopij non *illusiones*, vt ipsi passim oggèritur, sed reales, merasque *entitates* adesse, nam quamuis *microscopium*, magnitudinem, colorem, situm, aliaque huiusmodi phasmata alterare peroptimé queat, *rerum* tamen *quidditates*, & *essentias*, sic vt de inanimato, animatum, de Frutice, Brutum effingat *immutare* minimé valet, imò cum alijsquamplurimis in *obseruationibus*, diuersis in subiectis tam fluuidis, quam solidis, vt in suis naturæ arcanis videre est *repetitis*, varijsque spectatissimis Viris, oculatissimis præsertim Londinensis Academiæ socijs communicatis, non tantum *animatam* hanc sobolem, sed & *alia* curiosissima *inuenta*, de quibus *applausum* semper promeruit, remonstrauerit, non à microscopij per consequens

sequens *lusu*, secùs in reliquis quoque *aberrasset*, sed quià *realiter*, ob exilitatem tamen *nudo* oculo inconspicua fuerint euenisse.

Scio aliquibus Præstantissimis etiam Viris, & Germaniæ præsertim curiosis *animalcula* quædam, nedum in *semine*, sed & in *sanguine*, *lacte*, *vrinis*, alijsque *fluuidis* in conspectum haud semel venisse, verum quia vt *morbosa* dumtaxat seminia, *anthelminticis* potius *fuganda*, quàm vltró *scrutanda* inseruiere, de ijsdem plura inquirere nemo curauit.

Non ità Alobrogorum Coloniæ decus, Prussiarum Regis Archiater, præsentis sæculi ornamentum, *incomparabili* laborum *supellectile*, quâ litterarium orbem tam in *Medicis*, quam *Pharmaceuticis*, *Chimicis*, & *Anatomicis* ditare iugiter pergit, vndiqué *Clarus*, vbique *Charus* Mangeti, qui nobiliss. *inuentum*, non ceu improbabile, sed quià aliquot difficultatibus inuolutum, postquam exactissimum eiusdem ad calculum consederit, vt vt deserere, Ouarijsque magis accedere videatur, tamen quia *argumènta*, quibus animalculorum ad *vterum* accessum *arcere* contendit, æqué bene *seminis irradiationi* aptari queunt, non video (pace Doctissimi Uiri) si non obstante pudoris sinus *angustia*, penis *breuitate*, vretræ *obliquitate*, *alijsque* ab ipso *relatis*, ouaria *semen* appellens eadem *fæcundare*, sic vt & *conceptio*, & *partus* feliciter successerit, cur *animalcula*, ob *vitalitatem*, *exilitatemque*, magis *agilia*, cicatriculæ præsertim *magnetismo* prolecta, *illuc* pariter, imò *facilius* penetrare haud valuerint.

 Diser-

Disertissimus Sbaraglia, Malpighianæ *gloriæ* non minus, quam *ouariorum*, *microscopijque* hostis acerimus, vt vt quædam subtillissimi Auctoris *inuenta* graficè exponat, de *animata* hac sobole tamen, ne verbum quidem, & *mirum*! nam cum hac admissa, *difficultates* vt vidimus haud leues emergant, cur hanc pariter ceú *dendra anatomes* prolem ; sua in scepsi haud sigillauerit diuinare nescirem.

Prima ergó difficultas est, num *animalcula* hæc, ab alijs etiam, vt mox innuimus deprehensa, sint naturaliter *seminis constitutiua*, num verò *semini* præternaturaliter tantummodò *insint*.

Secunda quí fiat, quod in *viuiparis* Homine præsertim, vbi *prolis* multiplicitas sic rara conspicitur, tam *numeroso* viuentium *animalculorum*, breui interiturorum *agmine*, cum Deus, & Natura, præsertim in re tanti ponderis nil fecerint *frustrà*, quare *denatorum* potius quam *viuentium* numero destinaretur, procuretur.

Tertia vbi, & à quonam principio *numerosissima* hæc *soboles* ortum, vitamque agnoscat.

Quarta vbi *generatio*, vel *conceptio* fieri dicatur, quibus omnibus licet Præclarissimus Auctor satisfacere videatur, *alienum* tamen [meo videri] non esset *ad primum* dicere, Candidissimum veritatis Perquisitorem cum iteratis experimentis, tam in cochleis, quam piscibus, ouibus, canibus, gallinis, alijsque animantibus, vel immediaté, vel congruo post coitum tempore dissectis, per *vteri* ceruicem, & cauitatem, ad *suaue* sibi inditæ cicatricis

nectar

nectar gregatim repere feré deprehenderit, nullum ambigere, quin *ſeminis conſtitutiua* ſint, & forté *Animatum* hoc illud eſſe, quod ſub *Formę*, *Entelechiæ* &c. *larua* hactenus proceſſerit.

Ad ſecundam mirum non eſſe in re tanti ponderis, qualis *prolis* eſt *propagatio*, cunctique per conſequens *Orbis* perennatio, ſi Summus Protoplaſta, ne dum *liberalis*, ſed & *prodigus* eſſe voluerit, cum ſingulis momentis obſeruemus in plantis, ſegetibus, oleribus &c. fructus licét, ſurculi, germina, flores &c. *immenſum* erumpant, *exigua* tamen ea eſſe, quæ *vigeant*, & *adoleſcant* ſic vt longé *plura* ſint, quæ marceſcunt, & excidunt, quam quę *debitum* maturationis *tempus* attingunt, ſic pariter, licet Deus Optimus maximus *vnó*, aut *alterò* dumtaxat *animalculó*, propagationis munus explere optimé valuiſſet, *innumera* tamen ob *incommoda*, quæ tam mirabili, & ſtupendo in *miniſterio* occurrere poſſunt, vt ſunt *vteri* vitia, *cicatriculæ* exiguitas, *pabuli* prauitas, inopia, defectus, *Viri* imbecillitas, *Penis* improportio, *Vteri* clauſura, anguſtia, diſtortio, aliaque quamplurima à Practicis recenſita, vndé poſtea *ſterilitates* tam crebrò contingunt, ad hæc omnia compenſanda, animalculorum *copia* procedere duxit, quà indé non obſtante, tam *inſolens*, *raraque* Prolis *pluralitas* eſt, vt ſi duo, tres, plureſque *fœtus* forté excludantur, pro *portento* potius, quam pro *naturali partu* admirentur.

Quod de animalculis, de *ſemine* pariter dici meretur, nam licet conſpicuæ, conſiderabiliſque *molis* hoc pariter

ſit,

ſit, *prolifica* tamen *portio*, auraque *vitalis* ab eodem emanans, *exigua* ſic eſt, vt *milleſimam* eiuſdem *partem* Grauiſſimorum Virorum *calculo*, conſtituere vix valeat, *reliqvum* indé vapidum ceú *phlegma*, inutiliſque *latex*, vel ſtatim à coitu adnotante Clariſſimo Haruæo *excidit*, vel lubricandis, polluendiſque *muliebribus* tantummodo *inſeruit*. Cur ergò ſupremus Artifex *ſimplici* pariter *aura vitali* vt poterat, hoc non præſtiterit, non minus ac animalculorum *pluralitas* eiuſdem in abditis hæret.

Ortum demum, vitamque, *ſeminalibus* Uiri in *veſiculis*, aut *proſtatis* agnoſcere, vel verbi Diuini creſcite & multiplicamini *iuſsû*, *per traducem* primis Parentibus *indito*, vel *Creationis opere*, vt alijs magis arridet, quæ inde pubertatis tempore dum *ſemen* congeritur, *adulta*, imó, & *petulca* Aphrodiſiæ *ſpicula* vibrant, ſi licet ſentirem, & ſic *conceptum* non Muliebri in *vtero*, vbi, ceù in *agro* aliorum ſeminum ritû, *explicationem* dumtaxat, & *augmentum* agnoſcunt, ſed *ſpermaticis* Virorum in *organis* cum Clariſſimis Malpighio, Ettmullero Leeoenchio, alijſque innumeris *naturæ* ruſpatoribus, & myſtis fieri autumarem.

Quod ſi poſteà *ouariorum* Fautoribus *ſeminalis ſoboles* irradiationis locô, vt in volatilibus, piſcibus &c *ovulis*, congreſſus tempore *adſperſa*, ijſdem adhærens *pro pabulo* donec adoleſcat, & perficiatur inſeruire magis arrideat, vtvt *linceo* notante Auctore *fætvum* numero, *ovula*, haud reſpondeant, de hoc tamen non valdé certabo.

Hiſce

Hiſce breuiter adnotatis *claré* iam liquet, ne dum *conceptionem*, ſed *generationem* & ipſam, *prolificis* Maſculorum in *organis*, non ſecus ac in vegetabilium *pedunculis*, pubertatis tempore fieri, *vterum* porró *fæcundum* vt *agrum*, vt explicentur repeto, alantur, & maturentur dumtaxat *inſeruire*. Undé poſteà ſi *alimentum*, quod cicatriculæ *liquore*, vel medijs, ſi mauis *ovulis* præbet, vel nullum, vel exigvum, vel pravum vt in pueris, ſenibus, languidis, aut tabidis extiterit, *ſterilitates*, geſtationis, *difficultates* vel *abortus*, feré contingunt, & maximé ſi *Maſculus* valetudinarius, effœtus, tabidus, aut nimis ſcortator, *vapidum*, crudumque *ſperma*, vel animalculis infirmis, & languidis vt obſeruauit citatus Auctor, vel ijſdem penitus *deſtitutum* ſuppeditauerit.

Monſtra indé fieri contingunt, vel *fortem* ob Matris *ideam*, aut *fixum* conſimilium rerum *obtutum*, vel *iniqvum* cum *Brutis*, aut *Cachodemone* congreſſum.

Molæ verò, vel ſi *catameniorum* actù fluentium *tempore*, congreſſus incidat, vel ſi *diſruptis* fætus *involucris*, liquoris alibilis *iter* peruertatur, qui poſteá prout aliquam *organiſationem*, plus, minus in maſſa reliquerit, mox *rudes*, mox *informes*, mox *animatas*, mox *inanimatas*, quod ſi non in totum ad *fætum via* dimiſſa, in *vteri* cavum *ex parte* dumtaxat exciderit, ſecundum magis, & minus, modo *vnam*, modo alteram, modo *plures*, vnà cum fætu *molas* progignet.

Solent etiàm præter molas, *animalcula* quædam actu

viuentia, vt bubones, mures, ranæ, ſerpentes, aliaque quamplurima, vt apud Schenchium, Donatum, Bonetum, alioſque Doctiſſimos Scriptores videre eſt contingere, quæ quià non niſi *vniuocé*, proprio ſcilicet é Parentum ſeminio, aut ovulo, non autem *equiuocé*, & ex *putri* vt aliqui opinantur fieri ſolent, quomodò indé *illuc* delata vixerint, & adoleuerint, ceú *rara*, & *portentoſa* Sagacioribus naturæ *myſtis* ſcrutanda ſiſtuntur.

Haud minoris indaginis cur ſcilicet *Mulier* vni *Viro* iuncta *ſterilis*, alteri verò *fæcunda* euadat, quod etiam de *Viro* intelligendum, eſſe ſolet, pro quo licet Auctores ad anthipatiam, ſympathiam, aliaque *azila* feré confugiant, nos meliori ſemper ſaluo iudicio *Virilis ſeminis*, vel *animalculorum* ab eodem prodeuntium *indoli* acceptum ferri tenemus, nam ſi hæc Maſculino *ſemini*, ſulphureo nimis, & dulci aſſueta, mox in *accidum*, auſterum, vel ſalſum *liquorem*, *Muliebrem* in vterum inciderint, ob *pabuli* impuritatem, diſſimboleitatem, aut defectum, non *augeri*, ſed *tabeſcere*, quidni *extingui* quoque fas erit, é contrà veró ſi *Viro* analogum, purumque *ſuccum* offenderint, ne dum *fæcundæ*, ſed & plurium *fætuum* matres euadunt, eòque magis ſi mulier *ſana*, vteruſque bené *conſtitutus*, maſculus veró *toroſus* debitéque *inſtructus*, aphrodiſiæ tela *congruis* temporibus rité vibrauerit.

Noſcitur indé *Conceptio*, ſeú melius *Imprægnatio*, num ſcilicet bené, tutóque ſucceſſerit, ex *Mulieris* moroſi-

tate, tristitia, anorexia, rerum insuetarum oblectatione, mammarum turgentia, abdominis tumore, corporis segnitie, sed præ reliquis catameniorum defectu, quæ porrò vt vt *perpetua* minimé sint, cum in Clorosi,& mensium supressione in illibatæ etiam,castitatis *Virginibus familiarissima* sint, *Nuptis* tamen raró, aut nunquam imponere solent, præsertim si iuxtá Hyppocratis effatum post *iugale* vectigal, bené *colorata* dictis *ærumnis* mulctari tantum incæperit.

Reliqua indé *signa* ab Hyppocrate recensita, quiá ab omnibus feré Auctoribus reijciuntur, ideò hisce immorandum, neque nos ducimus, & præsertim, vbi *Maris*, & *Fœminæ* discrimen adducens, plerumque fallere, haud sine *mærore Parientes* euincunt, vndé quó ad diagnosim, *res incerta* sic est, vt *Diuinantium* potius,quam *Sapientum* casus existat.

Prognosis verò, num *sterilitas* emendabilis, *abortus* præseruabilis, gestationisque *difficultas* reparabilis sit, iam dispiciendum, etenim si sterilitas ex parte *Viri* fuerit, præsertim si valitudinarius, tabidus, vel nimis salax *semen* vapidum, & infæcundum, vel *animalculis*, vt innuimus destitutum suppeditauerit, donec vires reasumpserit, euchimosque *succos* congesserit, *Conceptio* speranda non est, si verò *mentula* breui, flacida, intorta, vel *testibus* exilibus, malé locatis, aut prorsús destituta generationis *munus* obierit, frustrà laborare enunciandum

Jtem si *Mulier* cachectica, atrophica, debilis, *probam* frugem,*purumque* succum, alendo fætui elargiri haud po-

tuerit, donec *sanitatem* sit assequta, sufficere nequit, si veró atreta, vel vtero distorto, aliterque vitiato, virile *sperma*, vel non admiserit, vel non detinuerit, *actum* pariter *est*, & maximé si nimis *salax*, coitus frequentia, quod Bruta nec præstant, *conceptionis negotium* destruere perget.

Si veró tenellam ob *ætatem*, valetudinem imbecillitatem &c. conceptio minimé fiat, *expectatione*, ætatis progressu, proboque sex rerum nonnaturalium regimine donec hæc omnia emendentur vtendum, si à *salacitate* moderationi indulgendum, si veró à generationis organorum *vitijs*, prece magis, quam prætio est occurendum, & quamuis *Chirurgiâ*, aliqua, vt *imperforatio* nimius *coalitus*, hymænis *prolixitas*, *callositas* &c. vt ferunt Auctores emendari queant, tamen quod indé *concipiant* raró, vel nusquam contingit.

Si demum, vt ad *rhombum* deueniamus, non à relatis mox causis, sed ex virilis *seminis* vapiditate, vel *animalculorum* languore, aut defectu uel *vterini* pabuli prauitate, incita &c. *conceptio* minimé fiat, tunc quia actiuarum particularum *inopiâ*, syuestriumque salium *fluore* feré contingit, tunc, post leuem primarum viarum, *aliquo* ex supranarratis *Eccoproticis* detersionem, ad ea, quæ fæcundum *semen*, probamque *frugem* Leoonechianæ Gregi parare queunt deueniendum, inter quæ *viperina* tam in substantia, quam puluere, & iusculis oblata summé efferuntur, quorum vsu *exoticis* cicuratis salibus, dulcique, & balsamica *sanguini*, alijsque fluidis restitu-

ta

ta *crasi*, nedum *seminis* incremento, sed & *fæcunditati* miré conducere Celsissimæ quædam Familiæ palam testantur.

Haud minoris efficaciæ *martialia* censentur, *hac* adhibita *distinctione*, quod *salina* præualente diathesi, eorumdem *tinctura* in vino, aut cereuisia, vel sequens syrupus summoperé præstet.

♃. limaturæ martis simpl., aq. communi ad sordes expurgandas lotæ ℔. j.
rhab. elec. leuiter contusi, & noduló inclusi ℥. ß.
vini optimi ℔. iiij. *buliant vase tecto ad* 4. *& cum sacchari albis s. q. f. f. syrupus pro vsu &c.*

Jn sulphurea é contrà, non nisi *diluta* in iusculis scilicet, aut alijs largis potionibus, ob validas *luctas*, quas cum *acidis* ineunt requiruntur; in hunc finem thermales *chalibeatæ* quales suntBrandolenses, Lucenses, Valtelinenses, Augustanæ, aliæque *acidulæ*, & *vitriolatæ*, syluestribus dilutis, absorptis, elutriatisque quisquilijs, generationisque *organis* detersis, ac vigoratis, prodigia patrant

Tinctura *corallorum* & *sassafras* maximé si *Vir*, aut *Mulier* ad cachexiam vergerint ab aliquibus commendatur

Alij alia quam plurima *specifica*, seù *drastica* nuncupata, vt sunt satiriones, testiculi cerui, leporis, tubera, pistacia, strobili, auellanæ &c, ex quibus indé mixturas, trageas, morsellos conficiunt, haud parum extollunt.

Christianus Paulini in sua *lagographia curiosa* varias in hunc finem præparationes, inter quas sequentem Fran. Ioelis miré dæpredicat.

♃.

℞. radicis ering. condit.
zingib. condit.
cortic. aurant. condit.
conſ. flor. anthos a. ℥. j.
pul. ſem. vrtic. rom.
mercurial. a. ℥. ij.
priap. tauri ʒ. j.
matric. lepor. ʒ. j. ß.
ſpet diamus. dul.
diambrę a. ʒ. ij.
ſyrup. zingib.
cortic. aurant. a. q. ſ.
f. ſ. a. electuarium doſis ſemi iuglandis quantitas mané, & vesperi ſuperbib. hauſtum vini cretici, aut alius generoſi, vel ex Excellentiſſimo Cortummio.

℞. rad. ering. condit.
ſatirionis a. ℥. j.
zingiberis condit. ℥. ß.
nucis muſcat. condit. n. j.
nucleorum pini
auellanarum
piſtaciorum a. ʒ. vj.
ſeminum erucę
ameos
paſtinacæ ſylueſtris a. ʒ. ij.
raſuræ eboris
matric., leporis præparat. a. ℥. j.
confec. alcherm. ʒ. iij.

ſpe-

ſpecierum diambræ
diamuſci dulc. a. ℥. j. ß.
ambrę griſæ ℥ ß.
ſyrup. de cortic. citri q. ſ. doſis vt ſupra.

Radix *daturæ*, apud indos *ad Venerem* ſolicitandam ſic valida fertur vt quandiú manù geſtatur, *mentulam* flaceſcere nuſquam permittat.

Sunt porró qui Turcarum, Barbarorumque *exemplò* ad opiata confugere haud vereantur, quæ ſicuti exigua in doſi *torporem*, & *ſomnum*, ita largiter ad ℈. j. aut alterum vt refert Clariſſimus Andrioli ſumpta, tripudia & ſalacitatem quammaximé inducunt & re verà *famoſiſſimum* illud *aphrodiſiacum*, quò abutuntur *aphion* dictú, nil aliud quam *opium*, feruentis lactis vapore præparatum, cuius ope ad *Venerem* ſtrenué ità impelluntur, vt ſcortas *ſalaciſſimas* etiam, ne dum ad *laſſitudinem*, ſed & *fugam* haud raró compellant adeſſe, Doctiſſimus Mangeti, pharmaceutica in ſua Biblioteca recenſet. Egò tamen cautiſſimé incedendum foré cenſerem; nam cum in *debilibus*, *valetudinarijs*, & *ſenibus* vsù venire feré conſueſcant, metuerem ſemper, ne *petulci Satiri* locô, *comatoſi Endimionis* ſcenam ornarent.

Alia quamplurima apud eumdem Auctorem proſtant, quæ ibi ne actum agam videri poſſunt, ſicuti, & alia multa, quæ breuitatis causâ dimitto.

Egò iſtis feré omnibus omiſſis, à nulla alia meliori *pharetra*, quam àb euchimo, eupeptoque *victu* aphrodiſiæ *tela* acui poſſe cenſerem, ſic cocolatam Indam,

capo-

caponum, pullorum gallinaceorum, vitulorum &c. *iuscula*; hædorum saginatorum, perdicum, fasianorum, columbarumque *carnes*; vinum creticum, non tamen *ad ebrietatem*, sed ad *sobrietatem* sumptum, summoperé *facio*, etenim cum non tantum virile *sperma*, sed genitalis Mulierum latex ex pinguiori, & balsamica magis *cruoris* portione gignatur, ex *sulphurea*, per consequens magisq; *alibili* eduliorum *substantia* plusquam ex testacis, bulbis, seminibus, alijsque innumeris *vulgó* celebratis, elaborari nemo sanæ mentis non videt, nam iuxtà adagium *sine cerere*, & *Bacco friget venus*.

Molæ indé si cum fætu *legitimo*, adnotante Clariss. Ettmullero *coniunctæ* fuerint, in eiusdem fætus enixu *expectandæ* pariter sunt, si veró post partum *vltrò* morentur, quæ *partum* facilitant, *abortum* promouent, & *secundinas* expellunt, vt sunt *borax* minerale, *extractum* croci, & secundinæ *humanæ*, *castoreum*, *sabina*, *mirrha*, & similia, quibus practicorum volumina plena sunt, & maximé ab *emeticis* vt *sapa* vomitoria, aqua *benedicta* Rul., *Mercurio vitæ*, & similibus debita dosi, & tempore propinatis *expulsio* procurari potest.

Gestationis labores, quia ceù *cachexię soboles* ab acidis, austerisque *salibus*, ventriculi, intestinorum, mesenterijque *fibras* vellicantibus, inque *spasmum* accientibus feré procedunt, ideò absorbentibus, *testaceis* præsertim vt sunt *perlæ, oculi*, *chelæque cancrorum*, *charabes*, *stibium* diaf. *cinabaris natiua*, *succinum*, & similia, toties iam repetita, in aquis appropriatis, *cerasorum* puta *nigrorum*

pulegij

pulegij, *matricariæ*, florum *aurantiorum*, *chamomillæ*, *cinamomi*, aut *elix. prop.* decenti *dosi* hijſdem in liquoribus propin. tollendi ſunt.

Per hæc eadem præſidia, *abortus* pariter præcaueri optimé valet, ſiquidem cum ab acribus, auſteriſque *ſuccis*, Vteri *fibras*, *Fætumque* ipſum anté debitum tempus vrgentibus, inſuetos, ſpaſticoſque ad motus cogentibus feré procedat, fit vt diſruptis inuolucris, irritatoque vtero, à ſalium moleſtijs, cum *fętus* iactura extricari immaturé nitatur, quibus porrò cicurandis, & edomandis præter iàm recenſita, mox adnotanda conducunt.

Jn metu ergó *abortus*, puluis *gran. Tinct. a.* ℈.*j.* plus minus ſorbili in ouo propinatus, noſtras apud Mulieres communiſſimo eſt in vſu, vel.

℞. *gran. Tinct. ſubtilliſs. pulueris* ʒ. j.
germina ouorum recentium n. iij aut iiij.
foliorum auri n. vj. ſimul optimé macerat. cap., *vel.*

℞. *maſticis elect.*
ſanguin. draconis
ſpodij
terræ ſigil.
cornu Cern. vſt. a. q. ſ. f. pul. ſubtilliſs. quo impleatur dactilus dempto oſſe, madidâ hinc cartâ inuolutus ſub cineribus coquatur, & cum tantillo vini auſteri Parienti calidé, vt docet Caleſtanus propinetur *cor. Columbi* ex viuo reſectum, & adhuc ſaltitans, eódem modo oblatum, Illuſtrium Fæminarum draſticon audit tutiſſimum.

tinctura corallor. diligenter, & ex arte parata nobillissimum, & iucundissimum ceú præsidium ad ʒ. xx. sæpius iterata, ad profilaxim, familiarissimo mihi prostat in vsu.

Præter interna, externa pariter quamplurima, *periapta* scilicet, & *amuleta* collo, brachijs, manibus, gestari assueta, ad *abortum* arcendum efferuntur.

Lapis *Ætites* siué Aquilæ vulgatissimus est, & sic vt collo, aut brachijs *abortum* præcauere, coxis verò, vel cruribus alligatus *partum* accellerare feratur.

Lignum mespili collo suspensum, *millies* in simili casu à se fælicissimé semper expertum laudat, Clarissimus Antonius le Grand.

Jntestinum lupi *Renibus* cinctum, ad idem pariter valet.

Unguenta, cerata, emplastra, lumbis, vteroque applicari assueta, ceú trita nimis, & communia Fautoribus suis relinquo.

Purgationes porrò, & phlæbotomias á quamplurimis tantopere commendatas non adeó *moror*, cum tantũ abest, quòd in hoc casu conducant, quin imò ad *abortum* concitandum feré deseruiant, & si quandoque *profuisse* sunt visa, non quatenus prauorum succorum *sarcinam*, vt ferunt Vulgares, vel immaginariam *plethoram* detraxere, sed quia *Prægnantis* in hoc forté nimis intensam *ideam*, quæ potentissima tunc est exsatiarunt ideó *profuisse* videntur

Ad abortum denique *præcauendũ* saltus, choreæ, pon-

derum

derum eleuationes, gestationes, aliaque valida exercitia, & motus, sed præ reliquis *Coitus* frequentia, *Brutorum* exemplô, quæ gestationis tempore *Fæminam* non agnoscunt vitanda sunt.

Monstra porrò, quia vel à *nefandis* congressibus, vel á turpium *idearum*, horrendarumque rerum, vt suprà innuimus *aspectu* feré procedunt, ideò arcenda seduló sunt, Prægnantisque *idea* si inuerti forté nequierit, abhisce quantum fieri potest distrahenda.

Hisce omnibus, sex rerum non naturalium *norma* addenda est, & maximé si difficilé *concipiens*, facilé *abortiat*, aut alijs ærumnis vexari consuescat, & licet in grauidis deprauatas ob appetentias, absurdasque *ideas* [de quibus *prodigia* audiuntur, *difficilé* sit, tamen quoad fieri potest *ratione*, & *prudentia*, ne sibi, & fætui tandem *officiant* auertendæ; in reliquis adstantis Medici consilio, & maximé circà labores, exercitia, animique pathemata standum.

De Partu difficili.

MVliebres inter affectus *Partus*, cuius causa *Vterus* plasmatus vnicé fuit, primum, sibi vindicat locum, qui licet cunctis in *Animantibus*, tam *viuiparis*, quam *ouiparis* laboriosus feré, vt ex vlulatu, mugitu, clangore, angore, alijsque præssuris, dum *Fætum* explodunt

contingat, in *Mulieribus* tamen vetiti ob *pomi* bucellam, ineluctabili *Ieouæ* decretô, *in dolore paries*, Euæ Poſteriſque inditô, *difficilis* ſæpé ſic eſt, vt miſeras *Parientes*, ob cruciatvum, aliarumque ærumnarum *ſęuitiem*, vná cùm Fætu ad orcum haud raro deducat, leuis ſiquidem *pęna*, cui expiandæ ſummi Auctoris *vita* fas fuit, aſt felix dum *talem*, & *tantum* promeruit *Redemptorem*.

Eſt ergò Partus difficilis ille, qui *conſuetos* dolorum terminos tranſcendens, inſolitis *phænomenis* Parientes diuexat, inſolitis inquam, quiá cum in *enixu* Abdominis, Vteri, Thoracis, aliarumque partium inſpirationi famulantium *contractiones*, *compreſſioneſque* etiam validæ neceſſariæ ſimpliciter ſint, ſine *doloribus* per conſequens, fauſtam etiam Lucinam admittere *impoſſibile* habetur, aſt quia *metam*, & *modum* ſæpé excedentes *funeſté* haud raro terminare conſueſcunt, ideó quibus *præſidijs* ſit occurrendum iam diſpiciendum.

Difficultatis huiuſcæ cauſæ dummodo *externæ*, conſternatio ſcilicet, caſus, ictus, vulnus, ſaltatio, choreæ, veſtium adſtrictio, temulentia, aliæquæ conſimiles haud ſint, à *Matre*, *Fætu*, *Vijſque*, per quas egreditur, ſunt inquirendæ.

A *Matre* ſi nimis Ivenis, aut Adulta, delicatula, debilis, valetudinaria, atreta, timida, aut verecunda.

A *Fætu* ſi magnus, parvus, tabidus, languidus, intortus, duplex, triplex, ſecundinis validé irretitus, monſtruoſus, molis implicitus, exanguis, aut mortvus.

A *vijs* demum ſi intortæ, anguſtæ, vlceratæ, tu-

midæ

midæ, rugosæ, schirrosæ, cancrosæ, celticisque excrescentijs fædatæ, vel ossa pubis, & cogicis densa nimis, & rigida, vt in *Adultis*, & *Senibus* flecti, diducique pro more, haud valentes, *Vaginæ* dilatationi resistant.

Signa ex Parientis, Adstantium, Obstetricisque maximé *relatione*, *symptomatùm* intentione, & duratione, sicuti si à causa externa, & procathartica fiant, facilé eruuntur.

Sic si à *Matre*, quæ vel nimis *Iuuenis*, aut *Prouecta*, vel *debilis*, *languidaque* fuerit, ex *dolorum* contumacia, interpolatione, interceptione, quandoque, & cessasione, virium languore, animi defectione, cordis tremore, deliquio, syncope, spasmodicisque alijs contractionibus, palam se prodit.

Si verò à *Fœtu* fæminino, vel debili, & infirmo, ex valetudinaria *Vteri* gestatione, improba *victus* ratione, vteri, narium, aliarumque partium hemorrhagijs, diarrheis, vomitibusque prægressis, *Fœtusque* motu languido, & tardo.

Si ab eodem malé *locato*, ex manus, pedis, clunium &c. porrectione.

Si *deformi*, nimis, & *magno*, validorum ex nixvum repetitione, dolorum acutie, tumore, & pondere ad ossa *pubis*, cocigis, pudorisque sinum.

Si multiplici, ex tumore, doloribus, & motu post vnum, aut alterum *enixum* perseuerantibus.

Si ab inuolucrum, secundinarumque crassitie, tena-

citate, & mole, ab aquæ, cruoris, aliarumque impuritatum, & sordium Fætum præcedere, aut commitare assuetarum defectu, pudoris ariditate, compressioneque innotescit.

A mola si legitimi post fætus *enixum*, tumor adhuc, & pondus, vterum, os pubis, aut alterum latus, dum in *strato* reuoluitur molestus, fatiget.

A scirrho, aut alia vteri, aut vaginæ *excrescentia*, ex duritie post fætum, secundinas, aliaque excreta perseuerante & præ reliquis, *Obstetricis* exploratione.

Si denique mortvus, ex motus cessatione, pondere molesto, pudoris sinus frigiditate, anhelitus Materni fætore, vultus palore, oculorum offuscatione, pulsus asfixia, deliquijs, spasmodicisque contractionibus se manifestat.

Prognosis *difficilis* in vniuersum, *dubiaque* feré semper est, præsertim in *Primiparis* tam *Iuuenibus*, quam *Adultis*, *Cachocimis*, vel *Tabidis*, vbi vires æffetæ, & languidæ, viæ angustæ, vel rigidæ, debili forté iam Fætui, iter contendunt; *difficilior* indé si indebité locatus, non in caput, sed crura, brachia, humeros, clunes, vndé tam facilé restitui nequeat, decumbat, aut inuolucra ob soliditatem, & crassitiem disrumpi, & lacerari non valeant, quibus in casibus ob validos, irritosque, tum Matris, tum Fætus conatus, vteri, intestinorumque procidentiæ, lacerationes, hemorrhagiæ, vrinę incontinentiæ, ossium pubis, cocigisque *inemendabiles* quandoque per totam vitam *luxationes*, spasmodicę contractiones, aliaque

horrenda ſympthomata ſæpé contingunt, quæ indé ſi poſt quartam perſeuerando, partum minimé accerſant, & Matri, & Fætui *exitium* ſæpé minantur, *difficilliſſima* ſi Matre iam debili intereat *Fætus*, vndé vtriuſque deficiente robore, & niſu, per *Embriulciam* dumtaxat, funeſtus vt plurimum *exitus* attendendus; *impoſſibilis* demmum ſi Fætus *extra vterum* in abdominis cavum exciderit, aut oſſa *pubis* tam arcta, & rigida ſint, vt dilatari, mouerique *porró* non valeant, tunc ſiquidem vel ad *ſectionem* Cęſaream, vel Naturæ *portenta*, vel Pijſimi Saluatoris *opem* confugiendum.

Curatio niſi externa, procatharticaque *á cauſa* difficultas procedat, in quo caſu iuxtà earumdem *exigentiam* agendum foret, cœterum in Matris *roboratione*, naturali fætus *ſituatione*, viarumque *expeditione* repoſitá eſt

Gemmis ergò, monilibus, alijſque periaptis, auribus, collo, brachijs, manibus geſtari aſſuetis, de quorum efflvuijs mira feruntur, penitus amotis, debitéque in ſtrato, aut ſella, vt moris eſt *Pariente* locata, ſic vt, *Caput* erectum, *Abdomen* expeditum, *Vterus* liber, laxari, dilatarique facilé queat, in quem finem inunctionibus, fomentis, vbi aliquod dubium incideret, vt in *Primiparis & Adultis* præparari, & diſponi anteà poſſet. Exploratо indé per ſolertem, & peritam Obſtetricem *Infantis* ſitu, ſi in caput decumbens, explodi minimé poſſet, ſequentibus præſidijs promouere nitendum.

Egó in ſimili caſu non *conſuetis*, *ordinarijſque* præſidijs, ſpiritibus putà, aquis carminatiuis, *alijſque* diſcutientibus,

tibus, antispasmodicis communiter dictis, vt sunt aquæ cinamomi, theriacalis, Imperialis florum chamomillæ, &c. spiritus anisorum, anthos, macis &c. cum in hoc casu *dolores*, & *tormina* ad partum accellerandum *necessaria* simpliciter sint, sed ijs, quæ *spiritus* sic dixero excitando, vrgendo, & explodendo, vt sunt *flatulenta*, & *laxatiua* dicta procedo, sic accipio iusculum, *caulium*, *betarum* vel *raparum*, quandóque *ceparum*, & *porrorum*, & addito *croci* ℈.j., aut *alterò* bonum *haustum* post aliquot horas, si opus reiterandum *calidé* Parienti propino; hôc enim modô suscitatis *torminibus*, laxatis *vijs*, roboratâque *Matre*, vnâ vt fertur fideliâ, duos dealbo parietes, quô non succedente

℞. borac. miner.
succin. pp. a. ℈. *j.*
mercur. dul. ǵ. *vj.*
extrac. croc. ǵ. *iij.*
confec. alcherm. ʒ. ß. *f. bol. superbib. aq. stil. artemis* ℥. *iiij.*

Hypnotica vbi Mater viribus iam fæta fatigare porró non valet *felicissimé* mihi sæpe cessere, & itá vt sequentis *boli* vsu haud paucis *breuissimo* temporis *spatio* præter expectationem *Partum* accelerauerim, vndé posteà quam plurimæ suadentibus *Obstetricibus* ad eundem, *Sacram* ceú ad *Lucinam*, magnumque *arcanum* confugere audiebantur, vt.

℞. mercur. dul. ǵ. *vj.*
succin. pp. ǵ. *xv.*
castor.

laudan.

laudan. Qerc. a. ℈. *ij.*
theriac. Venet. ʒ. ß. *fiat bol. cap. superbib. iuscul.* betar, aut caulium crocat vt suprà, sic enim blanda concitata *quiete* recreatisque spiritibus felix indé *Partus* accedebat.

Testiculi Equi ex descriptione Roderici Fonsecæ *spernendi* non sunt, tum per se, cum vini, aut iusculi tantillo ad ʒ. j. propinati, vel alijs partum accellerantibus iuncti, vt.

℞. *pul. testic. Equi pp.* ℈. *ij. aut* ʒ. ß.
extrac. croc. g. *iiij.*
camphor. g. *ij.*
magist. Iouis angl. ℈. ß.
syrup. de artemis. q. s. f. pilul. aur. tec. cap. superbib. parum vini, aut cereuisiæ, vel iuris carnium Vituli, vel.

℞. *pul. rad. zedoar.* ʒ. ß.
mirrhę elec. ℈. ß.
croci or. g. *vj.*
iuris ciceror. rub. q. s. cap.

Spiritus secundinæ humanæ *Primiparæ* quanto sit in prætio autopsia demonstrat, qui indé ad g. xxx. aut xxxx. in aqua *artemisiæ*, aut alio *decenti liquore* propinatus, ne dum ad partum simpliciter, sed & ad molas, secundinas, Fætumque mortvum *explodendum* reliquis præstare consueuit.

Oleum succini ad g. iiij vel ad vj eôdem modô exhibitum ex Doctissimo Rulando eundem parit effectum.

Rasura cornu Rinocerontis, ad grana x. in aqua

Verbenæ aliquoties repetita Dolei *drasticon* audit.

Valet etiam mirum in modum, ne dum anhelitus *compressio*, sed & *tussis*, *risus*, *sternuatio*, & præ reliquis *vomitus* quomodocumque excitatus, quorum interuentû, vnâ cum *Fetu* secundinas instar pilæ validé *explosas*, haud semel deprehendimus.

Et hæc quo ad *Partum* legitimum, & naturalem, si verò perperam *locatus* in brachia, crura, nates &c. exciderit, tunc expertæ *Obstetricis*, aut periti *Artificis* ministerio, naturalem in situm, *caput* scilicet diligenter, cautéque remittendus, si veró restitui nequiuerit, aut mortvus fuerit, ad *Embriulciam* ex vncino, aut nouacula vt moris est, sicuti & *frustulatim* si opus, vt *Mater* seruetur confugiendum.

Sic pariter si *inuolucra*, & *secundinæ*, vel præ nimia mole, aut lentore *Utero* nimis *affixæ* exire recusent, festinandum est, ne retractis *pudendis*, intusque *corruptæ*, quod *breuì* sucedere solet, inter deliquia, & spasmos vt passim occurrit de medio *Mater* tollatur, alia quam plurima in re tanti ponderis, & momenti adhuc supersunt, verum quia hæc *vulgatissima* sunt, ideò Autoribus suis sistuntur.

Unum adhuc quod superest, nonnaturalium rærum *regimen* est, quod indé iuxtà causarum *exigentiam* dirigi, temperarique sic debet, vt si *Mater* Iuuenis, robustaque, *Fætus* magnus validus, vel multiplex exitum violenter affectent, aut remorentur, *nutrientibus* nimis, & *spirituosis*, ne acutas ad *febres*, viscerum *phlogoses*, aliasque

turbas

turbas deducant cauendum, imó *anodinis* potius, temperatisque potionibus, & sorbitiunculis incedendum.

E' contra veró si *Fętus* vnâ cum *Matre* debilis, languidusque, fuerit *analeptico*, *instauranteque victu*, iusculis scilicet, & ferculis euchimis, & eupeptis, *vino* non interdicto, præsertim si tormina, partusque labores in longum nimis protracti, spiritvum dissolutionis, viriumque iacturæ metum incusserint, *Parientem* exhilarando, iucundisque narrationibus erigendo, ne animi pręssuris *Partum* retractet, occurrendum.

De Lochiis.

POst partum difficilem, *Lochia* siué *Puerperia* tandem se sistunt, quorum origo abdita, abstrusaque sic est, vt in eorumdem indaginem, Eruditorum ingenia haud parum fatiget; etenim cum in *Mulieribus* vniparis feré tantum errumpant, & sic vt hijsdem imminutis, deprauatis, aut abolitis, *Puerperarum* æconomia, susdéque ad eorumdem internecionem quandoque euertatur, in *Brutis* porrò multiparis, quorum conceptus, Fætus nuttitio, imò, & partus, doloribus, plus minús exceptis, hilum nec difert minimé flvuant, in quem finem prouida à natura instituta fuerint, *alio*, quam *Dauo* egere videtur.

Sunt [& hæc *vulgatissima* ab omnibus feré suscepta

opinio est] qui catameniorum á Fætus nutritione ressiduum adesse contendant, verum, quià nouem *mensium* copiam *longissimé* excedit, nutritio porró *succo*, & non *sanguine* Fætum ali in scholis feré omnibus, receptum iam sit, quomodo saluari queat, satis non liquet, eóque magis cum *sedes*, vbi tantà impuritatum [ad integras quandoque pelues] illvuies, seruetur, assignabilis haud sit.

Non *Vterus*, nam si ibidem, cum *diutina* ex *mora* concretionem, corruptionem, tumorem, fætorem, aliaque incommoda adducat, iam sine *abortu* alijsque Prægnantis *turbis* sustineri non posset.

Non in vasis *sanguiferis*, nam si in hjisdem *sufflaminatus* singulis lunationibus *sacra* non soluens, miseras *Mulieres* ad febres, cachexias, chloroses, spasmos, anhelitus difficultates, aliaque mala deducít? multò magis si puriori, à *Fætu* resorpto, impurior, vt communiter fertur tantum stagnaret.

Non in *mesænterio*, neque in *præcordijs*, nam cum dolor, tumor, pondus, nec aliud consimile hanc manifestent, ibidem hærere per consequens neque sentiendum.

Verbò cum *lochiorum* materia, primis dumtaxat diebus *cruenta*, mox *lactea*, demum *aquea*, vel *glutinosa* destillet, non à solo per consequens *sanguine*, sed reliquis etiam à *fluidis* emanare palam euincit, & maximé cum in *Brutis* minimé erumpens, peculiari stigmate *Mulieribus* tantum inustam esse designet.

Alij Uteri *œconomiæ*, hoc munus vnicé credunt; cum enim

enim in *gestatione*, ob magnam dilatationem, Fætus commotionem, pondus &c. haud parum consueta é *textura*, & *crasi* deflectat, *alimentum* per consequens sibi *commissum*, perperam *elaborans*, maléque *assimilans* innumeris recrementis, in *partu* mox elutriandis scatere reponunt, quibus indé si non repurgetur, tot *ęrumnarum* qnibus *Puerperæ* feré plectuntur, *occasiones* censentur.

Haud dissimilem sententiam fouet Doctissimus Entius, asserens *Vterum* ratione *vasorum*, nullum cum reliquis Corporis partibus seruare *commercium*, tum alijs rationibus, tum quia in tabidis, & atroficis, vt vt *corpus* extenuatum, aridumque penitus sit, *lunare* tamen tributum statis temporibus haud raró *persoluat*, quod non, si redundantis sanguinis proles audiret.

Subdit pręterea Vir Celeberrimus, e vasis *sanguiferis* sanguinem, qui duobus, aut tribus plerumque diebus tantummodo flvuit, é *poris carnium*, succum alibilem, qui posteà *lactis* sub forma succedit, é *limphaticis* demum serum, quod indé vi frigoris densatum Puerperij tempus adimplet, *lochiorum* materiam, stillare.

Hæc hypothesis præ reliquis *plausibilis* valdé mihi videtur, hoc *discrimine* tantum, quod ipse *Puerperia* non vt *recrementa*, neque vt simpliciter *necessaria*, sed secundum *quid* tantum agnoscam, nam cum præter *Bruta*, quam plurimas *Mulieres* citrà hanc illvuiem *partum* felicissimé absoluisse, haud semel deprehenderim, porró de *catameniorum* prosapia, vt fertur hæc sint, cum *sine istis* concipere, gestare, benéque parere mecum quam

plurimi sentiant Auctores, imò apud *Tapuias* in *Brasilia* tota fæmellarum natio, hijsdem destituta referente Ioanne Stadio *fæcundissima* sit, sine *Lochijs* per consequens faustam adhuc *Lucinam* accedere nullus inficior, verum tamen est, quod nostris in regionibus *raró* conspicitur, nam cum miseræ *Prægnantes* primiparæ vt plurimum, inexpertæ, pauidæ, & tremulæ, ad leues quascumque dolitationes, quæ imminentis *partus* prodromæ forté nec sunt, ab imperitis *Obstetricibus*, clinicisque *Mulierculis* ad selam mox compellantur, sic vt intempestiuis *conatibus*, spirituosisque *liquoribus*, quibus vrgentur, vasorum *apertionibus*, secundinarum *evulsionibus*, immaturisque *Partubus*, quibus indé ne dum *Lochia*, sed *febres*, *flogoses*, lætalesque *hæmorrhagiæ* succedunt, viam substernunt.

Jdem pariter euenit si *Puerpera* ob deformem, improportionatum, malé locatum, mortvum, geminum, pluresque *fętus*, aut *molas*, quod siné *Embriulcia*, violenta scilicet manvum, Chirurgicorumque instrumentorum *ministerio* fieri nequit, ingentem *Vteri*, *Vaginæque* dilationem, *vasorum* per consequens laniationem, lacerationem, compræsionemque sustinuerit, sicuti si *gestationis* tempore valetudinaria, debilis, aut *Picca*, *Malaciaque* affecta, incongruis, prauisque *edulijs*, vt moris est saginata, deleterijs succis *ansam* præbuerit, qui indé apertam per hanc viam impetû factô, ne dum *lochia* augere, sed fædare, protrahereque ad quadragesimum, & vltra sæpé consuescunt, imò si exoticis, syluestribusque

que ſalibus, *acribus* ſcilicet, vel *auſteris* onuſti, vel *præceps* nimis irruere, vel *lenté* fluere, aut *ſuflaminari* prorſus contingat, torminibus, febribus, inflammationibus, diarrheis, hæmorrhagijs, excoriationibus, vlceribus, imó, & *Morti* pabulum præſtant.

E contrà veró ſi ſagax, ſanaque *Puerpera*, congruo, decentique regimine inſtructa, *Fætum* maturare, *probéque* geſtare dignouerit, tunc preuiô, quô in Vtero *Fætus* natabat *latice*, laxata Vagina, lubricatiſque vijs, *maturus* ceú *fructus* ſponté dilabitur, & quamuis in *calcitratione*, inuolucrum *diſruptione* pudoriſque ſinus *dilatatione*, quæ ſine *dolore* vix fiunt, aliqualis *cruentatio*, ceù in primò *Viri* congreſsû, ſtanté organorum *diſſimboleitate*, plus minus accedat, tanta tamen, taliſque non eſt, vt *lochiorum* penſum diú perſoluat, ſiquidem poſt *enixum*, vnà cum vagina ſenſim, & ſine ſenſu retracto *Vtero*, eiuſdemque *Vaſis* occluſis actutum fluere ceſſat, quô tempore indé, ſi quid *alibilis* in eiuſdem porulis, *fluidique* in limphicis hæret, media hac reductione ex preſſum, *lactis* primò, mox *muci* ſvb *larua*, donec *Vterus* priori reſumpto ſitu, *inquilinos* hos *latices*, Matris, Fætuſque *in frugem* retractet, *tantum* deſtillat.

His poſitis ſatis iam liquet, *ſolidorum* potius, quam fluidorum culpâ *lochia* procedere & ſi forté *plus iuſtó* dimanant, difficilem ob *Vteri*, *Vaſorumque* contractionem, occluſionemque contingere. Undé ſi *cruenta* ſanguifera, ſi *alba* lactea, ſi *ſeroſa* limphatica, ſi *variegata* cuncta adhuc vaſa hiulca, & patentia ſeruari remonſtrat, quod

ſi tor-

si torminosa, vrentia, sordida, prauæque *alius indolis* exierint, non ex propria *essentia*, sed vel ab *improbo* gestationis temporé *victu*, aut *cachochima* Parientis *constitutione*, quâ congesta sordium *illuuies*, pessimum, ceu *adiunctum*, hac data porta ruit, pendere.

E contrà si *à Partu* post mediocrem, vt innuimus, *cruentationem* cessauerint, dummodò maturus, proportionatusque *Fætus*, ingentes citrà *turbas* exierit, nil *monstri* alere sperandum, præsertim si *Puerpera* alacris, vegeta siné febre, torminibus, aut leuibus saltem, *lacte* vt decet *instructa* remanserit.

Horum omnium *diagnosis* ex Puerperæ, Obstetricis, Adstantiumque *relatione* facilé eruitur, sicuti ex eiusdem *constitutione*, virium *statu*, lochiorum *indole*, phænomenumque *benignitate*, aut *prauitate*, bona, aut mala *prognosis* audit.

Curatio vel nimis *fluuida*, vel *sufflaminata*, vel *perperam* excreta attendere debet; si nimis *fluuida*, normam excedant, *moderanda* tunc sunt, vt æphetis iam *Puerperæ* viribus obesse minimé queant, & hoc medijs traumaticis, modicéque cogentibus, vt sunt *spongia oxicrato imbuta* pubis regioni admota, vel *oui albumen* cum aqua *plantaginis*, & *aceto* subact. Renum, Vterique regioni adhibitum. vel

℞. fol. plantag.
equiset.
bursæ pastor.
taps. barbat.

vrtic.

vrtic. a. q. ſ.
aluminis ʒ. ij.
aquę, & vini a. q. ſ. bulliant pro ſotu &c.

Jntus prætereà, quæ *ſalium* acrimoniam *irregularis* huiuſcæ *motus* cauſam compeſcunt propinanda, quemadmodum ſunt *iuſcula* cum extremitatibus animalium, Vitulorum præſertim, Veruecum, vel Pullorum gallinaceorum confecta, vel *emulſiones* ex ſeminibus oleaginoſis, hypnoticiſque parata.

℞. ſem. melon.
amyg. dul. mund. a. ʒ. ß.
papau. alb. ʒ. iij.
aq. ſtil. plantag. ℥. iiij.
ſyrup. de cortic. citri.
de corall. Quercet. a. ℥. ß. f. emul. ſ. a. pro doſi &c.

℞. magiſt. oc. Cancr.
corallor.
corn. Cer.
ſtibij diaphor.
terræ ſigil. a. ʒ. ß.
manus Xpi. perlat. ʒ. ij. f. tragea bis in die ad ℈. j. ſum.

Alumen crudum ad ℈. j. pariter, bis, ter de die propinatum, Clariſſimum apud Heluetium, infalibile quarumcumque hæmoragiarum drasticon audit.

Ouorum gallinaceorum *teſtæ* ſecundum artem calcinatæ, tenuiſſimumque in *alchool* redactæ ponderis ʒ. j. in vino *auſtero*, aut *iuſculo* pedum Vituli, ſi opus reiteratæ in ſecretis mihi ſeruantur.

Puluis *ſympaticus* conſueto, ne dum *more*, ſed *ſimplici* etiam vitrioli ex *puluere* abſque pompa paratus *linteo* cruore madido, vt ſolet, vel pudendis, quod tutius, & expeditius adhibitus rarò, aut nuſquam aberrat.

Succus *vrticæ vrentis*, vel eiuſdem decoctio, *theæ* in modum hauſta miré quoque conducit *plura* qui cupit capite de *catameniorum* profluuio, repetere valet.

Si Lochia *perperam*, *aliam* ſcilicet per *viam*, os, nares anum, vel ductus alienos, diarrheam porrò, ſudores, vrinas &c. vt paſſim occurrit *erumpant*, dummodò cum *leuamine*, ſymptomatumque *ſedatione* fluant, *formidanda* minimé ſunt, & maximé, ſi valetudinaria, debilis, maléque nutrita geſtationis decurſu *Puerpera* fuerit, in quo caſu, vel *expectatione*, vel *moderatione*, ſi forſan exceſſerint, ſuprà notatis *præſidijs* vtendum; nec obſtat quod per alias *vias* exitum tentent, nam cum *Syluestres* qualeſcumque fuerint *particulæ*, aptatos ſibi *porulos* ſemper inueſtiant, dummodò bené *exeant* parum, aut nihil conducit, quod ſi forté moleſtæ, importunæque nimis *tollerari* haud valuerint, *fotubus*, & *profuſionibus*, ex malacticis, & emollentibus, *Uteri*, *pubiſque* regioni adhibitis, vel frictionibus, ligaturis, coxis, cruribuſque affixis ad normam inuitandæ.

Si *imminuta* porrò, vel *ſupreſſa* penitus fuerint, præter mox recenſita, quæ *auſteras* particulas, ſtagnationis cauſas infringunt, aliaque *fluida* vnâ cum ſanguine incidunt, & attenuant, vt capite de *catameniorum* ſupreſſione incedendum.

Si acria demum vrentia, torminosaque nimis extiterint, *iusculo* ex malua althea, & violis parato, vel ex *pullo gallinaceo* amygdalis dulcibus contusis, cum floribus boraginis, & violarum *infarcto*, sæpius de die iusta dosi exhibito mulceri possunt.

Lac amygdalarum dulcium cum seminibus melonum & cucurbitæ *anatica* portione lege artis confectum ad idem valet.

Jusculum cæparum adito *croci* tantillo eundem parit effectum, & magis si ℈. j., aut altera spermatis *Ceti* in eodem soluta fuerit.

Uictus ratio *Lochiorum* normam consequi debet, vnde si nimis *fluida* cogentibus, si *lenta*, aut *supressa*, incidentibus, tam *cibis*, quam *potubus* occurendo, præ reliquis ab ambientis iniurijs, animique *pathematis*, à quibus *funestissimi* haud raró *casus* contingunt sedulò cauendum.

Reliqua indé *phænomena*, quæ Mulieribus, tum *ante* qum *post*, imo *ipso* gestationis *tempore* accedunr, nausea puta, vomitus picca, malacia, vteri pruritus, febriculæ, & similia, cum syluestrium, pariter, exoticorumque salium, mox ventriculi, mox vteri ceruicis *fibras* vellicantium, inque spasmum accientium *producta* sint, relatis pariter *presidijs*, absque magno dispendio curari, cui pro cerebro fungus non est claré deducet; Quaré *prolixiori* remediorum, verborumque *cathalogo* procedere esset nauseam, & stomacum Lectori pijssimo mouere, & sic de *Mulierum* morbis dicta sint satis.

Hic aliqua de *vitijs*, quæ generationis Virorum *organis* contingunt ſubdenda pariter forent; aſt quia hæc omnia vt ſunt *Gonorrhea*, ſtranguria, caries, prurituſque, imó *herniæ* feré omnes, quæ vt *Viris* in pube, inguine, & ſcroto, *Fæminis* in vagina, tubis Fallopianis & ouarijs contingunt, vtrique *ſexui* communiſſima ſunt, ideó cum eandemmet *cauſam* agnoſcant, hijſdem *ſignis* ſe prodant, ipſiſſimis per conſequens *præſidijs*, quibus *Mulierum* morbi, tractari pariter poſcunt.

De Oculorum Uitiis

POſt Capitis, Thoracis, Abdominiſque phænomena, de ſenſvum *organis* pro operis complemento, aliqua notanda ſuperſunt; inter quæ cum *oculi*, tam mirabilem ob *ſtructuram*, quam excellens *miniſterium*, quo Microcoſmi *in Cælo* tamquam *luminaria magna*, aliorum ſenſvum, cunctique Authomatis *cuſtodiæ* ſemper inuigilant reliquis præſtare merentur, ideó de hijſdem primò, mox de reliquis pro modulo agendum

Oculis ergò infenſa magis, & frequens *Ophtalmia*, ſiué inflammatio, aut phlogoſis eſt, cum ſcilicet ob tumorem, calorem, dolorem &c. moueri, aperiri, imó vix lucem ferre valentes *ſtigijs* ſic dixero *lacrymis* propriam miſeriam, diú, noctúque flere coguntur.

Diuiditur communiter in *humidam*, & *ſiccam*, vel vt

alijs

alijs placet, *legitimam*, & *ſpuriam*; humida ſiué legitima ea eſt, in qua præter *tunicarum* ruborem, aliaque ſymptomata reliquis inflammtionibus communia, *ſeroſus* quidam *latex*, lacrymalibus é punctis extillans, dolore, ingentique ardore, angulorum *canthos*, *genaſque* ſimul exurit; qui indé quia in via ſuſlaminatus, in gluten *lipam* communiter dictam feré concreſcit, hinc *lipitudinis* nomine venire haud raró conſueuit.

Sicca é contra, ſiué *notha* illa dicitur, vbi præter ruborem, & dolorem, *ariditas* palpebras ita diuexat, vt eaſdem moueri, & aperiri, ſummo non niſi cum *dolore*, & *moleſtia* permittat, quæ indé quia *palpebris* magis, quam *orbitæ*, hoſtilis euadit, ideò *ſpuria*, ſiué *pſorophtalmia* iure vocatur.

Præter has recenſitas, *aliæ* quam plurimæ *differentię* aſſignari pariter ſolent, benignæ videlicet, malignæ, epidemicæ, contagioſæ, hæreditariæ, periodicæ &c. verum quià hæ *omnes* intimé ſpectatæ, ad humidam, & ſiccam, ſiué legitimam, & ſpuriam *reducibiles* facilé ſunt, ad *Prognoſim* per conſequens potius, quàm ad *Therapiam* facere, & pertinere videntur.

Horum omnium *occaſio*, vbi euidenti, & procatharctica à cauſa, ictu puta, vulnere, caſu, fumo, vento, halitu mordaci, & acri, inſolatu, nimia *Capitis* galeæ, cæſareæ, aliuſque ornatús conſimilis, vt moris eſt, præſſione ortum haud duxerit, *acribus*, vel *auſteris* à particulis eſt repetenda, quæ indé mox *ſanguini* immixtæ, exiliſſimis præſertim tunicarum *adnatæ*, &

corneę in meandris, vt reliquis in inflammationibus *ſufflaminatæ*, delicatulas earumdem *fibrillas* diuellendo, diſtendendo, irregularibuſque angulis vrgendo, ceú *ſpinæ infixæ* iugiter vexant, vel *ſeroſo latici* immixtæ, pro textura diuerſitate, mox in *lipam* condenſant, mox diluendo *criſulcam* indolem parant, & ſic *palpebris* affricta, pruritribus ardoribus, eroſionibuſque, moleſtam & tantum non intollerabilem *Pſorophtalmiam* adducunt.

Fit porrò *Pſorophtalmia*, vt *etymon* audit, non ſecus ac ſcabies, pſora, impetigo, lepra, aliæque conſimiles *cutis* infectiones ab exiguorum *animalculorum*, non niſi *microſcopij* beneficio, vt aliquibus placet, conſpicuorum *Grif*. vulgò dictorum aggerie, quæ indé palpebrarum radicibus infixa, iugem ad ſcalptum *Patientes* compellunt, & quia ob exilitatem, & agilitatem in adſtantes *inuolare* facilé ſolent, hinc vt ſcabies, lepra &c. *Domeſticis* prę ſertim, & *Affinibus* contagioſa ſæpiſſimé euadere ferunt.

Diagnoſis oculari *inſpectione*, non adeó tamen *attenta*, ne contrahatur, facilé liquet, *differentiæ* indé ab ægri relatione dependent, à quibus poſteà *Prognoſim* eliciens magis, minuſque *pernicioſa*, curatuque *difficilis* deducitur, ſic quæ á cauſis *externis*, ſole, fumo, vento, ictu &c. *Taraxis* communiter dicta procedit, reliquis *facilior* habetur, minus facilis *Pſorophtalmia*, & præſertim ſi per contagium, vt moris eſt, contracta ſit, *difficilis* verò *Ophtalmia*, eaque *legitima*, maximé ſi periodica, hęreditaria, epidemica, doloribus, vigilijs, alijſque diris *phænomenis*, quibus indé *albugines*, *ſuffuſſiones*, *egilo-*

pes, imó & *cęcitates*, ceú pedisæque feré succedunt, *stipata* fuerit.

Curatio ab *vniuersalibus* iuxtà commune *Medicorum* feré omnium *dogma* inchoare deberet, verum enim verò, quia *millies* & à me, & ab alijs longé me *peritioribus* in vsum ducta, plus *damni*, quam *emolumenti* attulisse sunt visa, ideò Fautoribus suis hisce dimissis, in diluentibus, alterantibus, absorbentibus, & diaforeticis, vt reliquis in *inflammationibus* spem totam locarem, & reuerà cum nec *purgatio*, nec *venæ sectio*, concretum in oculorum vasculis *sanguinem* attingere queant, *localibus* potius, affectæ parti applicandis fidendum magis esse censerem.

Jnficias tamen non eo, quin si crapula, temulentia, aromatum, salsamentorumque *abusus* præcesserit, *leuis* primarum viarum *detersio*, ex manna, cassia, rhabarbaro, alioque leniente consimili, abdomen deplendo prodesse queat, non eô tamen modô, quó de pillulis *lucis* nimis credulé fertur, quæ cum *lucem* non habeant, imó opacæ, & rotundæ *podicem* potius, quam *caput* affectent, quid *oculis* super alia prosint satis non liquet.

Decoctiones idcircó, emulsiones, electuaria, trageæ &c. quæ humectando, diluendo refrigerando, maximé si *ardor* ingens, & *æstus*, imò, & *febris* ob dolorum, vigiliarumque contumaciam *Patientem* diuexet, omittendæ non sunt.

℞. *sem. mel.* ℥, iij.
lactuc.

eufra

eufragiæ a. ʒ. j. ß.

syrup. de papau. alb. ℥. j.

aq. stil. nimpheæ q. s. f. emul. sæpius iteranda, vel.

℞. *fol. mal.*

althee

violarum.

eufragiæ

lactucæ a. m. j.

aq. fontis puriss. q. s. f. decoctio, in quà syrupi emulsiones, imò & *oculi* ipsi tepidé foueri per interualla optimé possunt, sic enim *intus*, & *foris* salium *aculeis* occurrendo, eorumdem rigiditati facilé obsistitur.

Ad dolorem, & æstum porró sedandum topica, *collyria* communiter dicta, *sacra* vt plurimum *ancora* sunt, vt.

℞. *aq. stillat. eufragiæ* ℥. iiij.

sacchari saturni ʒ. ij. *m. pro collyrio vel.*

℞. *lact. Muliebris* ℥. ij

aq. rosarum alb. ℥. j.

spiritus vini ℥. ß.

camphoræ ℈. j.

croci or. ℈. ß. *m. pro visu.*

Mica panis, *muliebri*, aut *vacino* lacte imbuta, pro sedando dolore nulli est secunda.

Pomum dulce sub cineribus coctum, cum butyro recenti, aut lacte, & croci tantillo in *cataplasmatis* form. redactum pro summo anodino deseruit, vel.

℞. *vitrioli Martis.*

tutiæ

tutiæ præparat. a. ℨ. j.
aq. stilat. violar. ℥. iij. *fiat l. a. collyrium.*

Butyrum Vacinum recens cum tantillo pul. *vitriol. Mart.*, aut *Vener.* ſubactum, palpebriſque illitum ſummé deprædicatur.

Oui albumen recens cum fruſtulo *aluminis* ſub *patina ſtannea* diuitius agitatum, eódemque modò adhibitum haud minorem laudem meretur, & præſertim in *Pſorophtalmia*, vbi actú *viuentium* animalculorum *ſeges* tragediam ludere fertur, in cuius deffectu ſequens haud immeritò adhiberi poſſet.

♃. *vitriol. Romani* ℨ. j.
ſacchari Saturni
mercurij dulcis a. ℈. j.
aq. stillatitiæ chelidoniæ maioris q. ſ. pro collyrio.

Mulieres noſtratæ, *linteo ſicco* probéque mondato, oculis appoſito, hinc medietate *albuminis oui* ad duritiem *cocti*, dempto *luteo*, cucurbitulæ more donec frigeſcat applicito, *infensã* hanc *pullulaginem* detrahere intendunt, argumentó quod linteô ſuper ignem excuſsô, animalculorum *ſtrepitus* palam audiatur.

Aqua, *vel ſuccus eufragiæ*, in qua *argentum vivum* iuſtâ doſi ebullierit, vel agitatum validé fuerit, poſtremum ceú *anthelminticum* tam intus, quam foris depredicatur.

Vinum album in quo *tutia* cum *ſulphuris viui* anaticâ portione infuſa fuerint, haud minoris roboris habetur

Victus ratio, vt reliquis in inflammationibus, plus

minus est dirigenda, aduertendo, quod si vinum in reliquis nocet, hic conuenire posse admittat Hippocrates.

De Albugine.

OPhtalmiæ, nebula, macula, siué albugo, *leucoma* Græcis, *perperam* vt plurimum *curatæ*, & præsertim vbi topicis, & localibns impensé *frigidis*, *aut siccis* processum fuerit, ceú pedisequa feré consequitur, qué indé quià tunicarum *adnatæ* scilicet, & *corneæ* nutritium *succum* plus iustó concretum, atque densatum agnoscit, ideô emollientibus, dissolluentibus, & attenuantibus, curari reposcit; Verum enim verò, quià *cogi*, *densarique* sic sepé contingit, vt *tunicam* ipsam in *callum* veluti obduret, sanabilis idcircò summó, non nisi *labore*, vel nunquam, & maximé si post *Variolas*, permittit.

Præsidia, quæ in *Ophtalmia* proposita fuere, huc pariter faciunt, nam cum idem *fermentum*, quod in *Ophtalmia* sanguinem cum reliquis fluuidis, proprijs in uasis sufflaminat, nutritium pariter *succum* in tunicarum villis condenset, eademnet *indicatio* per consequens viget, hoc tantum discrimine, quod hic ob *doloris*, *æstusque* absentiam *validiora*, & *generosiora* adhiberi peroptimé queant; sic quæ ex *vitriolo*, tam *Martis*, quam *Veneris*, metallorum *croco*, *alumine*, & similibus, incidentibus validé, & abstergentibus parantur, vtramque paginam fe-

licis-

licissimé absolvunt, vt.

♃. fol. fænicul.
rutæ.
eufragiæ.
chelidonię.
violarum.
maluarum a. m. j
flor. chamom.
rosar. a. p. j.
aq. fontis q. s. bulliant ad ℥. colatura ex spongia, vel gosipio oculi foueantur, vel.

♃. aq. stil. fæniculi.
rosar. a. ℥. ij.
croci metallorum ℥. j. cui filtratæ, si addantur
camphorę gr. vj.
croci Orienta. ℈ ß. efficacissimum euadit collir., vel

♃. tutiæ præparatæ.
aluminis rup. a. ℥. j
sacchari albiss. ℥. ij.
aq. commun. in qua carbo vnus, aut alter ignitus extinctus fuerit ℥. iiij. pro vsu vt suprà.

Succus ex anagalidis floribus ceruleis *expreßum*, per se, vel cum *melle rosato* oculis instillatus ad *oculorum* quascumque *maculas* miré conducit.

Pulueres *testacei*, margaritarum scilicet, chellarum, & oculorum Cancrorum, ossis Sepiæ, lapidis pumicis; imó & sacchari candij tenuissimum in *alchool* redacti in oculum insuflati, detergere, cogentesque *sales* cicurare

Autopsia claré demonstrat, & hæc dummodò nebula, albugoque *recentes* adhuc, insanabilem ad *callositatem* nudum deuenerint.

Uictus ratiò, extenuans in omnibus, & per omnia requiritur.

De Suffusione.

SUffusio latinis, Græcis *hypochima*, vulgó verò *catarrhacta* communiter dicta, visus obtenebratio est, quæ sensim, & sine sensu excrescens *ommnimodam* posteá *cæcitatem* adducit, dixi *sensim*, quia licet cronica, & diuturna, immò ad annos protrahi feré consuescat, non implicat deindé, quin *breuis*, & *pręceps* adesse quandoque potuerit; Nam vt notat Fernelius, & cum eo alij præstantissimi Viri perfectam, & consumatam *catarrhactam nictemeri* etiam spatio accidisse obseruarunt.

Hæc affectio *aqueo* humori feré tribuitur, qui in propria *systasi* mutatus, aut *glutinis* instar concrescit, aut *tunicâ*, ceù ranarum *spermate* superinductâ *pupillæ* foramen in *totum*, vel *ex parte*, vel in *centro* tantum occludens, rerum visibilium *Icones*, quó minus *Crystalinô* traiectô in *retina*, vt decet imprimantur, obsistit.

Aliqui *aqueo* illeso *crystallinum* tantum accusant, vbi scilicet propria é *diafaneitate* decedens, plus iustô *den-*

ſatum, vel peregrinô *colore*, glaucô putà, ceruleô &c. pollutum rerum *ſpecies*, vel *non*, vel *deprauaté* tantum tranſmittit.

Practicus quidam Celeberrimus eiuſdem cryſtallini *inuerſioni*, ſic vt pars conuexa *ponê*, plana veró *anté* deflexerit *ſuffuſionem* adſcribit, quæ quia *acus beneficio* flecti, reflectique ad Operantis *nutum* facilé ſolet, hinc *tunicę* ſub larua, *Ophtalmicis* peritioribus etiam, imponere poſſe deducit.

Galenici *pituitę*, vt aiunt, é cerebro deciduæ, vel *vaporibus* gaſtrica é *regione* eleuatis, inter *vueam*, & *vitreum* humorem, ceú in *nubem* coactis, *ſuffuſionis* cauſam adſcribunt, verum quia *anarrhope*, & *catarrhope* in ſcholis mox conticuere, Patronis idcircò ſuis tantum ſiſtuntur.

Præclariſſimus la Chariere, *cryſtallinum* humorem, varijs pelliculis, cæparum ad inſtar componi recenſet, quarum *exterior*, ſi temporis *diuturnitate*, aut alia de *cauſa* exfoliari, decidereque contingat, *aqueo* mox in humore *innatando*, oculique ad motum, hinc indé *fluctuando*, *catarrhactam* gignere profert.

Gallici Zodiaci Sodales, duplicem ſuffuſionis ſpeciem aſſignant, *vnam* tenaci, viſcidoque à ſanguine per arteriolarum *tunicam* ſenſim, & ſiné ſenſu extillante, quæ indé *telam* aranearum ſimilem primò efformans, mox iugi á deſtillatione denſata, *pupillæ* foramen obducit, *alteram* concreſcibili quadam ex *liympha*, inter aqueum, & Cryſtallinum *humorem*, vel *anté* pupillam congeſta,

quæ porró ceú *cryſtallus* compacta, licet à principio aliquam *viſus* obſcuritatem adducat, ad *maturitatem* tandem perducta, né dum *viſui* non obeſt, ſed pro *ſpecillo* deſeruiens, ad maiorem *acumen* conducit, & taliter, vt qui anté *debiliter*, *obſcuréque* videbant, poſt ipſam vt Iuuenes, *linceô* ſic dixero obtutû perfectiſſimé cernant.

Communior tamen ſententia eſt, quod aqueus duntaxat humor, tetram hanc ſcenam adornet, inficias interim non eo, quin *aliјs* recenſitis iam *modis*, & præſertim *cryſtallini* denſitate, euenire pariter quæat, num verò ex ſimplici eiuſdem *innuerſione* fieri poſſit, haud parum ambigere licet, nam cum *Cryſtallinus* humor, tam *anté*, quam *retró* imò *diaphanus*, & *perſpicuus* vndique ſit, ex figuræ *inuerſione*, magnam quidem *viſus* differentiam, ſic vt *obiecta* diſtantiora, & minora [vt *optico* ex tubo *inuersé* adaptato] appareant, adducere poſſet, aſt quod *viſum* vt in *catarrhacta*, omnimodé tollat, eiuſdem *pellucitidas* obſtare videtur.

Diuiditur ſuffuſio ab omnibus feré Auctoribus in *legitimam*, & *ſpuriam*, ſpuria ea eſt, in qua *corpuſcula*, quædam mox pulicis, mox formicæ, pili, aut feſtucæ figuram emulantia *oculis* per interualla ſiſtuntur, *legitima* veró vbi pupilla inſenſibiliter obſcurari incipiens, ceú per fumum, & caliginem repreſentat, & *Suffuſio* tunc appellatur, cum verò viterus magis compactus obſcuriorem viſum inducit *Hypochima* audit, cum ad calloſitatem tandem perductus, ceú *Ianua* pupillam ex parte

te, vel in totum occludit, *Catarrhacta* vocatur.

Diagnosis ex ægri relatione, si *spuria* facilé liquet, *legitima* veró oculari inspectione distinguitur, sicuti si totam *pupillam*, aut partem, vel centrum, ex *obiectorum* representatione, si dimidiata, fenestrata, aut nulla apparuerint habetur, num veró *aquei*, aut *Crystalini* culpa, num alio ex relatis *modis* succeserit, non nisi experto, peritoque *Artifice* dignosci potest.

Prognosis *funesta* vt plurimum est & licet, à principio, *notha* præsertim *sanari* quandòque permittat, tamen, quia neque à *vaporibus*, neque à cerebri *destillatione* vt suprà notauimus, sed ab *Aquei* humoris *concrescibilitate* cuius prodroma *corpuscula* sunt procedit, ideò non minus quam *legitima*, maximé si in debilibus, infirmis, aut malé conformatis *oculis*, vel post *grauia* eorumdem *phænomena*; Ophtalmias puta, Egilopes perperam *curatas* inciderit, difficilis esse consueuit, & magis si non *centrum* dumtaxat, vel *medietatem*, sed *totam pupillam* atra, vel liuida obduxerit.

Curatio *fermentum* tam in *crystallino*, quam *aqueo* humore *densationem* efficiens respicere debet, quæ quia *austero* à *fermento* feré procedit, ideó remedijs idem cicurantibus, inuertentibus, & dulcorantibus, tam *intus*, quam *foris* tentanda, & de facto Clarissimos apud Practicos, horum beneficio *catarrhactas* discussas, *visumque* integré restitutum passim notamus.

Venę sectio, *&* *purgatio* ab aliquibus, & maximé ab *Hyppocrate* commendata, tam in *spuria*, cum à ventriculi,

triculi, aliarumque partium inferiorum *anarrhope*, minimé fiat, quam in *legitima*, *votis* haud ſemper reſpondent, nam cum *fermentum* coagulans, mox *in aqueo*, mox *in cryſtallino*, mox alijs *in fluidis* hærens, minimé attingant, vt prodeſſe queant, ſatis non liquet, additô quod nec *cryſtallini* inuerſio, nec *Aquei* concretio, & maximé ſi *calloſam* iam indolem induxerint *æternum* ipſis concedent.

Jdem de *ſetaceo*, *fonticulis*, *veſicantibus* &c. ſentiendum, quæ vt vt *profuiſſe* quandóque refferant Auctores, vt hoc præſtiterint non adeò conſtat, imò à me ſæpius, ne dum in *ſuffuſione*, ſed & alijs oculorum *vitijs* in vſum ducta, tantum abeſt quod *emolumentum*, quidni *detrimentum* feré ſuſceperim, tutior ergó, & probabilior via eſt *præſidijs*, quæ coagulantes *particulas* infringunt, & ſolvunt, tam *intùs*, quam *foris* procedere, inter quæ ſpiritus *vini* tam ſimplex, quam camphoratus, *aqua* Reginæ Hungariæ, *Analthina*, animalium, piſcium præſertim, vel auium rapacium, forté quia vt *fures* acriori bile exardeſcunt, ſicuti, & quadrupedum *fella* per ſe, vel *Ophtalmicis*, vt eufragiæ, chelidoniæ, rutæ, roſarum albarum, & ſimilium *aquis* immixta magis excellunt, ad idem pariter ſequens, ſæpius maximo cum fænore à me expertum conducit, vt.

℞. alum. rup. vſt.
tut. præpar.
ſacchari alb. pul. a. ʒ. ij.
aq. ſtillat. roſar. q. ſ. f. collyrium.

Aqua

Aqua eufragiæ cum vitriolo Martis calcin. aut lapidé *medicamentoso* saturat., haud minoris energiæ habetur.

Radix gentianæ incisa, & in aceto destillato excocta *oculisque* per interualla admota à Clarissimo Riolano valdé deprædicatur.

Fæniculi pariter radix in vino cocta, referente Cratone idem præstat.

Aqua é stercore humano destillata ab aliquibus summopere effertur, Egò tamen eiusdem factô experimentô quô fatô nescio *promissis* minimé stetit.

Succus ex formicis magnis *expreßus*, sæpius de die *oculis* instillatus, ne dum *catharrhactam*, sed & *cæcitatem*, ipsam *sanare* pariter fertur.

Aqua sequens, communissimo prostat in vsu, vt

♃. *calcis viuę* ℔. *j.*
aquæ fontis ℔. *iij.* pone in vase stanneo donec soluatur mox rudicula agitata, filtra, hinc additis *salis amoniaci* ℥. ij. pon. in vas. æneo, aut cupreo donec *Zafiri* colorem aquirat, quâ iterum filtratâ, vtatur vt suprà, & nota quod hæc tam in *suffusione*, quam reliquis oculorum *vitijs* competere potest, vel.

♃. *aq. chelidon. mai.*
rosar. albar.
fæniculi a. ℥. *ij.*
mercurij sublim. ℈. *vj. m. instilletur in oculum, & mira præstabit.*

Jntus veró blandam post *purgationem*, vel *pillulis* à vulgo ridiculé expetitis, vt sunt *lucis* maioris, *angilocæ*

Francfortenses, aut aliæ magis vsuales, *cochiæ* scilicet, de *hiera cum agarico* &c. additis pro stimulo *granis* aliquot *diagridij*, vel *resinæ ialapæ*, vel alio benigniori *cathartico*, syrup. nempe *aureo*, aut *manna* clarificata, sequens *tragea* aliquot dies continuata, præscribi potest.

℞. *stib. diaphor.*
ras. eboris.
oculor. Cancr. pp.
pul. sem. fænicul.
eufragiæ a. ℥. j.
sacchari cand. ad pondus omnium f. tragea pro, xij. dosibus h. 2. antè cibum superbib. *decoct.* Eufragiæ Coffe, aut theæ pro more parat. cyathum vnum.

Robertus, Boyles *succum* mille pedum, si in vino bibatur, ceú infallibile *suffusionis* remedium extollit, si scilicet à tribus ad nouem, tres singulo die addendo, eodemque modo declinando sumatur; vel ex consilio cuiusdam Mulieris, quæ à *suffusione* se expediuit, ad 50. vsque ascendendo, augendo scilicet singulis diebus n. 5. eôdemque modô descendendo, verum quia hæc supputatio, ceú *superstitiosa* Christiano Medico, cum non *numerus*, sed animalculorum *succus* operetur, *indigna* videtur, ideò succus duntaxat, ceú *alchali*, omnibus fluidorum concretionibus, & discrasijs corrigendis *aptissimus*, iustâ dosî in *vino* aut Ophtalmico *liquore* continuatus [licet mihi hactenus non successerit] eundem effectum præstare deberet.

Eufragia tam in *cibo*, quam *potu* diutius *vsurpata* ab

ab omnibus Auctoribus decantatur.

Uerum enim veró, quia rarissimé affectus iste, *senibus* vt plurimum, aut *oculis* naturâli, aut aduentitiâ constitutione *infirmis* familiaris, prædictis, alijsque innumeris ab Auctoribus adnotatis præsidijs concedere, quin imó ad maturitatem perduci feré consueuit, ideó Chirurgicam ad *operationem*, inter reliquas dummodò Experto, Peritoque ab *Artifice* fiat *præstantissimam*, acus beneficio deueniendum.

Et notà, quod non semper *simplex*, & *solitaria*, sed *complicata*, & *mixta*, vt mihi in egregia quadam Vestali, quandoque occurrit, cui post *catarrhactæ* depositionem omnimodâque *pupillæ* detectionem, eadem tamen *visus* obtenebratio remansit, quæ quià perfecta, cum oculi nitiditate persistit, cum *amaurosi*, siué *gutta serena* coniunctam fuisse remonstrat, & in hoc casu &c. depositio frustrà, imò remedijs in *amaurosi* propositis procedendum.

Victus ratio, ab alijs *oculorum affectibus* parum, nihilque differt, hac tantum *cautione*, quod ab acidis, austeris, salsis, lacticinijs, leguminibus, alijsque *visum*, vt fertur *incrassantibus*, cane, & angue peius, abstinere debeamus.

Vino porrò temperandum num sit, ambigunt Autores Egò tamen nullus dubito, quin si *per se*, vel alijs *Ophtalmicis* immixtum, imó eiusdem *spiritus* in *Ophtalmia* etiam *legitima* pro *collyrio* vt vidimus deseruit, *intus* pariter, ad incidendum, volatilisandum &c. adhiberi tutissimé queat.

De Pupillę dilatatione, & Angustia.

PVpillæ dilatatio, & angustia, *naturalis* omnibus est, nam *processus ciliaris*, qui vueæ tunicę *foramen*, *pupillam* nuncupatum efformat, exiguis é *musculis*, siué *fibrillis* vt ad *nutum* claudi, aperirique queat Amplissimo adnotante Derelinqutio *constat*, hæc quandiú propria *libertate* gaudet, naturalique *in statu* seruatur, vt quisque in transitú de loco *lucido*, in *obscurum*, haud siné *molestia* experitur, *necessaria* simpliciter est, ast si occasionali aliqua à causa *dilatari*, vel *astringi* sic vt ad lucis, tenebrarumque *normam* regi moderarique, porrò non valeat *visui* quantum officiat Autopsia demonstrat.

Dilatatur ergó spasticis Puerorum præsertim hystericarumque Mulierum in affectibus, vbi *immobilis*, & *fixa* ad terrorem vsque persistit, & *Mydriasis* Græcis vocatur.

Adstringitur é contrá in *Atrophia*, & *Paralisi*, cum pabuli, vel *humorum*, aquei, vitrei, quandòque, & Crystallini defectû, propriam *conuexitatem* amittens, contrahi, arctarique compellitur, & *Myosis* nuncupatur.

Ex vtroque hoc affectu, *visionis* læsio, & maximé si morbosa aut violenta fuerit, *haud leuis* contingit, vndé

dé qui pupillam *dilatatam* nimis, vt noctuæ, bubones, feles, &c. gerunt *noctú* magis, quam *diù* vident, qui verò *angustam*, vt gallinæ, & aues feré omnes, *diù* bené, *noctu* veró parum nihilque discernunt.

Affectus isti ex se ipsis satis se produnt, qui indé si *Naturæ* à primordijs ortum duxerint, *insanabiles* penitus sunt, si verò *aduentitia* ab aliqua *causa*, ictu scilicet, casu, vulnere, contusione, anhelitus compressione, vt in difficilé Parientibus, Baiulis, Tubicinibus, Epilepticis, Hystericis processerint, *summa* non nisi cum *difficultate* præsertim si *ab aquei*, vel *alterius*, vt passim occurrit, *humoris* effusione *Myosis* accesserit, curantur; nam & sì ab aliquibus, vt in actibus Germanorum reparari facilé feratur, per quam raró tamen vsû venire solet; é contrá veró si à *spasmodica* fibrillarum *contractione*, vt in Pueris, hystericis &c. vt suprà notauimus, *antispasmodicorum præsidiorum* ope, sanari haud raró permittit; sic in pupillæ dilatatione.

℞. alum. vsti.
tutiæ præparat. a. ʒ. i.
spodij ℈. j.
aq. stillat plantag. ℥. iiij. m. pro collyrio, vel.

℞. album. oui gall. recent. n. j.
acet. rosat. ʒ. ß.
aq. stillat. rosar. rubr. ℥. ij. agitentur optimé, & cum gosipio, aut stupa oculis applicetur, vel.

℞. flor. rosar. rubr. siccar.
chamommil.
violar. a. p. j.

 fol.

fol. plantag.
bursæ pastor.
sumit. rub. a. m. j.
cortic. mali pun. ℥. ß.
alum. rup. vsti ʒ. j.
vini austeri q. s. bulliant. pro fotu ter, aut quater de die iterando.

Valent etiam in hunc finem *aquæ stillat.* florum anthos, saluiæ, eufragiæ, sicuti & magis *spirituosæ* Reginæ Vngariæ, Imperialis, theriacalis &c. sæpius de die *modestè* tamen oculis instillatæ.

Dum *foris* hæc vsurpantur, *intùs* pariter trageæ, electuaria, aliæque formulæ, specificis ex *Ophtalmicis*, & *cæphalicis* nuncupatis paratæ vsurpari, non siné fænore possunt.

℞. *cons. primul. ver.*
eufrag. a. ℥. ß.
magister. perlar.
corallor.
oculor. Cancror.
cornu Cerui.
stibij diaforet. a. ʒ. j.
syrup. de corticibus citri q. s. fiat mixtura auro obducta de qua capiat mané, & vesperi ʒ. j. superbib. haustum *theæ*, aut *Coffé* decent. parat., vel.

℞. *pul. sem. eufrag.*
fænicul. dul. a. ʒ. j
magisterij succini.

corallor.

corallor.
oculor: Cancr.
vngulæ Alcis a. ℥. ß.
facchari cand. ℥. ij.
manus Xpi. perlat. ℥. j. fiat. tragea bis in dié, vt suprà summenda

Valet etiam *fumus Coffé*, theæ, saluiæ montanæ sæpius *oculis exceptus*, & notà quod hæc postrema, ceù *antispasmodica*, visumque summé *acuentia*, tam in *Mydriasi*, quam *Myosi* vti peroptimé possunt. Quod si posteà *Myosis*, ab Aquei, Vitrei imò, & Crystallini humoris *effusione*, aut *defectu*, vt in vulneribus, punctionibus, ictibus &c. contigerit, varijs *liquoribus* reparari posse, in actibus Germanorum passim occurrit.

Sic ex succo chelidonij maioris Gaspar Scotus, Franciscus Ioseph. Burri, Thomas Bartolinus, &c.

Ex oui albumine probé conquassato, ceú eiusdem analogo, Dumcanus Lidelius.

Ex vlmariæ latice, mense maio collecto Henric. ab Her.

Ex aqua fontana simplici Gulielmus Riua.

Ex eodem humore aqueo, vitreo, imó omnibus ab oculis Vrogali, aut alterius auis rapacis, auctiori visu præditæ expresso, Georgius Elueti experimento facto confirmat.

Ex liquore demum in vlmi vesiculis, æstiuo solstitio sub Festo S. Joannis Baptistæ reperto, si petiæ eodem imbutæ oculis tepidé applicentur, & replicentur

ad *miraculum* præ reliquis reparari, Celebres quam plurimi referunt Auctores.

Verum enim verò, num à *congrua* victus ratione, *probisque edulijs*, tunc temporis præscribi consuetis magis, quam à dictis *liquoribus* reparatio contingat, haud parum ambigere licet, etenim quamuis à prædictis *liquoribus* peculiaribus, ceú *balsamis* foueri, roborari, imò, & imbibi stante membranarum *elasticitate* queat, vndé asserit Doctissimus Riua, & sunt eiusdem verba [*quod* oculus ab omnibus humoribus, vacvus possit facilé redimpleri extrà omnem dubitationis aleam positum est, quia tunicæ suâ naturâ densæ compressionem admittunt facilem, mox tamen redeunt in propriam figuram, quæ liquores infensos in loca vacua insinuat, an verò in isto instanti, vel tractu temporis humor crystallinus, cum vitreó regeneratur dubius maximé sum] hactenus citatus Auctor. Egò tamen à prædictis liquoribus roborari, vt dixi, foueri, & facilitari quodammodó posse nullus inficior, ast quod *veré*, & *legitimé* reparentur inque pristinum *vitreus* maximé, & chrystallinus spermaticæ, & præstantissimæ oculi partes restituantur, ignoscant mihi hoc affirmantium *manes*, si non nisi ab euchimis *alimentis*, proboque *succo* nutritio obtineri posse contendam.

Jn hunc ergò finem à *luce*, aerisque *inclementijs* arcendus est Patiens, *cauendo* ab omnibus ijs, quæ nimis calefacere, siccareque possunt, ab exercitijs, & laboribus validis, medicamentis generosis, & præ reliquis à

Veneris

Veneris paleſtrà, à quibus omnibus cum oculorum *globuli*, haud parum tabeſcant, vt priſtinam figuram aſſumant, impoſſibilé feré videtur.

De Gutta Serena.

GVtta ſerena ſiué *amaurosis* Græcis ſic dicta, quia ſereno, imò illibato oculo *viſus* abolitionem adducit, vt vt ab alijs oculorum vitijs *diuerſa* appareat, ab ijſdem tamen locô non niſi diſtinguitur, nam idem *fermentum*, quod aqueum, vitreum, vel cryſtallinum humorem, aut nutritios tunicarum ſuccos *denſando*, & *cogendo* ſuffuſiones, albugines, nebulaſque inducit, idem-met nerui optici, aut retinæ tunicæ fibrillarum latices, ſtipando, viſiuorum radiorum, *modulatrices* Cerebri ad *villos* additum arcendo, cæcitatem tandem adducit.

Sunt, qui guttam ſerenam *vitrei* ab humoris prolapſu, qvúm ſcilicet *ſedé* mutatâ, vbi *anté* cryſtallinum locari debuerat, ictû, caſû, percuſſionê, aliterque commotus, retró deffertur, qui indé *affectus*, vt vt rariſſimus, difficilimuſque cognitû ſit, ab *amauroſi* tamen diſtinguitur, quod in *hac* pupilla nitida, ſerenaque ſit, in *illo* verò aliquid ſub eadem albuminis inſtar appareat, vndé cum *ſuffusione* potius, quam *amaurosi* coincidere videtur.

Uitrei humoris prolapſui, *cryſtallini* inuerſio affinis

maximé est, vbi scilicet *sede* mutata, vel *anteriorem*, vel *posteriorem* in partem, vt in *senibus* fertur, aut pupillæ *foramini* directé minus oppositus, *sursum*, vel *deorsum* deflectit, in quo casu si cum altero oculo *parallelum* haud seruauerit, res geminæ, vel tergeminæ, imò innumeræ, eminus, cominus &c. pro maiori, aut minori *paralleli* diductione, contingunt.

Vitiatur porrò *crystallini* situs, cum non pupillæ in centro sed dextram, vel sinisttam in partē magis inclinat, qui indé affectus *strabismus* communiter audit, licet pariter, ex praua *musculorum* orbitam mouentium, naturali, aut aduentitia dispositione, *paralysi* putà, aut *conuulsione*, & non semper à *mutato* crystallini *situ* procedat.

Pro maiori indé, & minori *humoris* huiuscæ *inuersione* aliæ *visus* deprauationes contingere solent, cum scilicet quæ *recta* sunt *curua*, *inuersa*, vel aliter *configurata* apparent.

Hæc tam *vitrei*, quam *crystallini* humoris *vitia*, ceú à causa externa, meréque procathartica, *sponté* naturæ potius, quam *arte* sanabilia sunt, sic Iurisconsultus apud Clarissimum Senertum, qui in scalarum ascensu librum é forulis petiturus, *violentô* nimis oculorum *nisû* inuersionem contraxerat talem, vt cuncta ordine *præpostero*, homines scilicet *capite*, non verò *pedibus* ambulare viderentur, post anni quadrantem, consimili oculorum *conatù*, crystallinô *propriam* in *sedem* retractô, visus restitutus illicò fuit, sed iam satis extrà olas.

Diui-

Diuiditur hæc *affectio* in perfectam, & imperfectam, *perfecta* ea est, in qua omnimoda *visus* priuatio contingit. *imperfecta* verò, vbi *obiecta* ceú per fumum, & caliginem offeruntur, hæc optico quandoque in neruo duntaxat, aliquandò *in retina*, vt plurimum veró *vtrobique* consistit, si in *optico* tantum, ex alterius *oculi* compressione, si pupilla *fixa* persistit, sin autem dilatatur *retinæ* in fibrillis vitium inhæret, quod si indé *vbique* fuerit, vel compressio, vel obstructio, vel resolutio siué para lysis est.

Compressio à tumore, polypo, muco, calculo &c. *oppticos neruos* cogente, *obstructio*, nutritio ab eorumdem *succo*, aut *glutine* ibidem *concreto* feré producitur; *paralysis* porrò, ab eadem pariter causa, vbi *internos* fibrillarum *meatus* ità occluserit, vt cruoris, spiritvumque *anadosi* viam negauerit, vel à *sero* fibras ità laxante, vt, ad visiuorum *radiorum* appulsum, contrahi, vibrareque, vt in *decrepitis*, & *moribundis* minimé queant.

Diagnosis ex dictis facilé liquet, *Prognosis* funesta vt plurimum est, & præsertim si tam *optici* nerui, quam *retinæ* fibrillas, cum *paralysi* maximé inuaserit.

Curatio à suffusione, à quà *in fiendi modo* minimé differt, tam quo ad *interna*, quam *externa* petenda est, & sic post *leuem* purgationem, mille pedum, vel formicarum magnarum succus, viperæ adeps, piscium, auium rapacium, quadrupedum, imò, & hominum *fella*, aqua *chelidonij mai*: cum camphora, croc. metall., vel mercurio sublimat. [vt notauimus] ceú magis *proficua*, & *valida* sunt seligenda.

Essentiam valerianæ, & chelidoniæ], *mirabile* ceù *euporiston* ab Elmontio summoperé commendatam habemus.

Jdem pariter eufragiæ *extractum* præstare Crolius refert vt.

℞. folior. eufrag.
anthos.
saluiæ.
calendulæ a. m. j.
sem. fænicul.
dauci.
anisor.
iuniperi subtil. pulverisator. a. ℥. j.
magister. perlar.
succini.
stibij diaforetici a. ʒ. ß.
camphoræ.
castorei a. ℈. vj.
mellis q. s. f. s. a. elec. ad ʒ. j. hora som. sumend.

Hisce, vt moris est, haud proficientibus *sudorificam* ad dietam, imò & *hidragirij* intús, vel extùs *vsum*, postremum ceú *præsidium* deueniendum esse, innumeri proferunt Auctores.

Sex rerum nonnaturalium *regimen*, vt in suffusione dirigendum.

Reliqua indé oculorum, palpebrarumque *phænomena*, vt sunt epiphora, enchantys, rhyas, ectropyum, egylops, anchylos, eschylos, siué fistula lacrymalis, ab acribus

acribus, stigijsque *succis* palpebras *exasperantibus*, glandulas *erodentibus*, ossaque ipsa *carie* obducentibus, *ortum* ducere *clarum* sic est, vt *probatione* non egeat, quaré in *acore* eorumdem auctore, dictisque in fluidis luxuriante corrigendo, totam curationis *spem* locandam esse, ipsis etiam Tonsoribus liquet; quia verò nullum ex relatis *phænomenis* citrà *fibrillarum*, mox neruos, mox membranas, mox musculos, palpebrasque *constituentium*, vt ardor, dolor, pruritus euincunt *contractionem*, fieri contingit, ideó antispasmodicis, vel iam recensitis curari pariter poscunt, inter quæ *aqua* aluminosa, vel rosarum albarum, aut plantaginis, in qua *lapis* medicamentosus vel vitriolum *Martis*, aut *Veneris* conuenienti dosi solutum sit ceú *panacea*, nedum in istis, sed reliquis etiam [vllô exceptô] oculorum in affectibus quamuis cum *feruore*, & *phlogosi* coniunctis, vtramque paginam absoluit.

Haud dissimilem effectum *aqua calcis*, cum *sale amoniaco* sequenti *enchæresi* præparata é Præstantissimo quodam Practico effertur, vt.

℞. Calcis viuæ optimæ, aquæ iniurias adhuc non passæ ℔. iiij., pone in *vase starneo* capaci, & superaffunde *aquam* plvuiam, vel flvuiatilem ad eminentiam quatuor digitorum, sine donec *lenté* soluatur, mox agita spatulâ ligneâ, donec aqua *sale* calcis optimé impregnata sit, quam *filtra*, & serua, hoc secunda, & tertia vice repete cum *aqua recenti*, & singulas filtra, seorsim serua, tunc cape *aquæ primę* ℥. ij. *secundæ* ℥. iij. *tertiæ* ℥. vj. m. in-

inuicem, & addita *salis amoniaci* ℥. j. inde vasi *cupreo*, aut *æneo*, & retine in eo duodecim, aut quindecim horas, donec *zafiri* orientalis colorem aquirat, post *filtra* exacté, & vsui *serua* in ampulla vitrea, instillando *in oculum* gutam vnam, aut alteram bis, aut ter in die, *& nota* quod hæc aqua tam valida, & præstans est, vt ne dum in cunctis oculorum *vitijs*, sed, & in *scabie*, *impetigine*, *prurigine*, *vlceribus*, alijsq; cutis *infectionibus*, imó in oris *aphtis*, *epulidé*, *parulide*, *narium ozenis*, aurium *vlceribus*, aliarumque partium *pruritibus*, & *escoriationibus* prodigia præstet.

Jn *Egylope* porró vbi *fistula* iam præ foribus esse videtur, ceratum de *ranis* cum *mercurio*, vel de *spermate ceti* summé conducit, vel

℞. aloes.
mirræ.
sarcocolæ.
cerusæ.
croci metallor.
litargirij auri a. ℥. *j.*
vini opt. ℔. ß. *buliant pro fotu, sepius iterando.*

Sin autem *fistula* facta iam fuerit, puluis *euforbij* à Fabricio Hyldano, eximium ceú *arcanum* extollitur.

Si veró *caries* os nasi iam occupauerit, dictoque *præsidio*, *alijsque* in simili casu vti *consuetis* minimé cesserit *ferrô* aut *auri* fistulâ candentî, expertissimo tamen ab Artifice tollenda.

Cauteria, vesicantia, setacea, aliaque similia ceú

parum

parum, nihilque *proficua*, suis Fautoribus committuntur, solisque præsidijs intús, forìsquæ, iam suprá notatis debité institutis curatio est committenda.

Dieta *sudorifica*, vbi *sales* exotici nimis, & austeri *emendari* minimé queant, vt & *hydragyrij* quomodocumque adhibitus *vsus*, in subsidium vocari possunt, quibus si proba viuendi *norma* accedet, de salute haud desperandum.

De Aurium affectibus.

HAud dissimile fatum *aures* sortiuntur, nam cum præter *Otalgiam* ipsis familiarem, quæ indé alijs ab *inflammationibus*, tam in fiendi qaum *curandi* à nobis proposito modo, ne hilum dissentit, reliquæ omnes nisi à causa euidenti, & procathartica, ceruminis scilicet copia, & crassitie, quæ *frequentissima* secus est, vndé insignis quidam *Practicus* huiuscæ tantum *detractione*, quam *aure* soli obuersa optimé deprendebat, innumeros à *surditate* liberans, maximam sibi *famam*, & *quæstum* comparauit, cœterum ab insecto, lapillo, pure, tuberculo, nec non graui, molestoque strepitu, vt in habitatoribus Nili, aliorumque locorum similium, de quibus Doctissimus Doleus, secus à fermento *acri* vel *austero*, mox nerueum *succum*, aliaque *fluida* cogente aut

tunicæ

tunicæ internæ *fibrillas* ſtupefaciente, *hemodiàque* ſic dixero *afficiente*, vndé vel grauis auditus, vel tinnitus, vel conſumata ſurditas conſequitur, mox ſuis ſpiculis timpanum, interioreſque partes vellicante, aut erodente pruritus, eſcoriationes, vel vlcera, *natalia ducunt*, & ſic præſidijs, quæ auſteros, vel acres huiuſmodi *ſuccos* infringunt, cicurant, & inuertunt, quoad *therapiam* incedere præſtat.

Jn graui ergò auditu, & ſurditate, dummodò *ab ortu*, aut acuſtici nerui *aberratione*, vel *defectu* haud contigerit, vbi *oticis* in *poris* concretus *latex*, quominús ſonus, *modulatrices* cerebri *fibrillas* appellat, ſuique vibrationes in eaſdem imprimat impedimento eſt, diluentibus, & volatiliſantibus, vt Vini *ſpiritus* camphoratus, ſalis ammoniaci, *aqua* Reginæ Vngariæ, *balſamum* ſulphuris, peruuianum, apoplecticum, quibus *gozipium*, aut *lana* madida in *aures* calidé intrudatur, ſed præ reliquis *ambratis*, & *muſcatis* eſt incedendum.

Si verò reſolutis *ſpiralis laminæ* fibris, ſonori *ætheris* vibratio, vel *foris* vdi Iouis aduenientis, vel *intùs* exundantis, aut ſuflamminatæ in dictis partibus *limphæ* culpâ, haud ſucceſſerit, pro vt maior, aut minor fuerit reſolutio, mox grauis auditus, mox ſurditas perfecta contingit.

Si porró *lamina* prædicta, peregrini *ætheris*, extús, vel intùs *appulsû* agitata, vt in hypocondriacis, & melancolicis, quibus ob facilem ſuccorum *fermentabilitatem* paſſim occurit, fuerit, tunc moleſtus *tinnitus* continget

Solat

Solet præterea *tinnitus* fieri, cum *anima*, vel *cruor* ipse, præ *terrore*, aut *metu*, particularum elasticarum *culpâ*, vt in timidis, tabidis, senibus, Mulierculis, conualescentibus, alijsque huiuscæ commatis subiectis, *internas* ad partes *retracta*, corporis *peripheriam*, extremosque deserens *artus*, occurenti *aeri* resistentiâ sublatâ, eiusdem *præssurę* liberum nimis campum concedit; in quo casu ob faciliorem in organum *ingressum*, maioremque in peripheriæ glandulas *præssionem*, né dum tinnitus, sibilus, strepitus &c. sed & tremores, rigores, imó *inuoluntarię*, & inopinatæ fæcum, aliorumque excrementorum deiectiones quandòque succedunt.

Hisce ergò omnibus in casibus, *arduissima* vt vt Prouincia sit, prædicta tamen *pręsidia*, spirituosa, & volatilia, *molesto* præsertim in aurium *tinnitu*, & *sibilo* præstant; valet etiam aromatum, herbarumque cæphalicarum, ex embolo factus *suffitus*, vel *embrocatio*, cum spongia sæpius de die repetita, vt.

℞. folior. sal.
lauendul.
maioranæ.
anthos.
flor. chamom.
melilot.
seminum anizi
fænicul.
aneti à. p. j.
vini opt. q. s. buliant. s. a. pro fomento vt supra.

Si veró excoriatio, pruritus, vel aliquod vlcus, vt passim occurrit, cum dolore, *spastica* scilicet interioris tunicæ *timpani*, vel *spiralis* laminæ contractione vexauerit, ex *lacte muliebri* in aurem ex papilla immediaté stillato, vel *butiro Saturni* in aqua stillatitia rosarum, vel florum chamomillæ soluto, mox *emplastris* anodinis, vt est mica panis *eodem*, vel alio lacte nutrita, aut *pomo* dulci sub cineribus *cocto*, hinc cum *butiro rec.*, & *croci tantillo* in pultem redacto, vel *oleo* vitellorum ouorum, aut amygdalarum dulcium recenter expresso, eiusdem procuranda est *sedatio*, vlcera indè si quæ fuerint, vnguentô *lithargirij auri*, vel de *plumbo*, vt in officinis prostat, aut *butiro* Vacino cum *tutiæ* decenti dosi permixto, aut *Saturni* tractari possunt.

Hôc modô Clarissimos Valdschmidium, Ettmullerum, Musitanum, Doleum, cum tota feré Neotericorum *classe* incessisse, eorumdem *aduersaria* testantur, apud quos alia innumera, *rebellis* vbi *hostis* hisce haud concesserit, repeti possunt.

Jntùs demum, *absorbentia* dicta, siué *diaphoretica*, *per se*, vel alijs alchalicis mixta, curationem quocumque in affectu facilé complent, vt.

℞. chelar. Cancror. pul.
magisterij corallor.
perlar.
succin.
cornu Cerui a. ʒ. j.
cons. flor. betonicæ.

anthos.

anthos. a. ℥. ß.
syrup. e corticibus Citri q. s. f. electuarium, cuius dosis sit, singulo vesperi, ʒ.j.in ingressu lecti, vel.
℞. rasur. ebor.
cornu Ceruі.
stibij diaphoret. a. ʒ. j.
sacchari cand. ʒ. ij. f. omnium puluis subtiliss. , de quo capiat bis in die , h. vna anté cibum.

Vrina leporis *aquæ* Reginæ Vngariæ, aut Analtin. *anatica* portione mixtà, sæpiusque calidé *in aurem* instillata, amoniacô *alchalî* , quô maximé turget, *surditatem* ex Tulpio ad miraculum sanat.

E Muribus recentibus , & adhuc *depilatis* , in oleo oliuarum incoctis, eôdem pariter modô cum gosipio in aures intrus à Præclariss. Foresto , & Musitano arcanum nobillissimum paratur .

Raffani Hortensis frustulum , in *aqua* vitæ, aut Reginæ Hungariæ *infusum* , mox instar torundæ *in aurem* calidé immissum, diúque ibidem detentum , haud parum pariter laudatur .

Fumus tabaci in aurem insuflatus , Vincleri est experimentum .

Jdem præstat sulphuris fumus, vel ex tubulo, vel propria é minera , vt Neapoli propé Vesvuium , vel alibi, aut eiusdem balsamum , in aurem admissum, & hæc ne dum surditati , sed subauditioni , & tinnitui quoque conducunt.

De Narium Phenomenis.

INfensi huiuscæ *laticis* miserias *Nares* & ipsæ, vbi easdem inuaserit luere coguntur, nam si processus *mamillares*, vel *papillulas* per internam eorumdem tunicam *dispersas obstruxerit*, vel *compreßerit*, sic vt *effluuia* odorabilia per earumdem porulos meare haud potuerint, vel nimis *laxando* quóminus ad rerum odorabilium occursum contrahi, vibrareque pro earumdem *modulatione* valuerint, *odoratus* amissio infallibilis est, aut si excretorijs in narium *tubulis* sufflaminatus, foras erumpere nequierit, tumores, sarcomata, & polypi feré contingunt, si veró lenté *percolando* processerit, molestas iectigationes, excoriationes, escharas, aut sordidum vlcus, *ozena* nuncupatum producet, si demum, vt in *simis*, præ meatvum angustia, aut compressione *detentus* mucus, illic stagnauerit infensum, tetrumque *odorem*, & magis si celtica textura præditus fuerit emittet, in quo casu, & ossium caries, & turpes erosiones, imó & nasi casus sæpé contingunt.

Horum omnium Auctores, toties repetitos *sales*, si reposueris, à veró minimé abludes, etenim nisi à *natiua* constitutione, *praua* processvum mamillarium *insertione*, eorumdemque *coalitu*, aut *callositate*, inemendabile hinc *vitium* succreuerit, cum à mucosi laticis

desidia

desidia, atque *lentore* feré procedat, hijsdemmet præsidijs, quibus *surditatem* curari innuimus, *odoratus* abolitio restitui pariter valet, sic *aqua Reginæ Vngariæ*, *analthina*, essentia, *anthos*, *anisorum* per se, vel cum aqua florum *tiliæ*, aut *cerasorum nigrorum*, sæpius de die per nares attracta, vel ex gosipio, aut linteo in easdem intrusa, vel syphone iniecta mirabiliter præstat, vel.

℞ *suc. betæ*
rutæ.
maioranæ.
pulegij.
saluiæ.
anthos.
mentæ a. ℥. j.
castorei.
assæ fetidæ.
elebori alb. a. ʒ. j.
camphoræ ℈. j. m. pro errhino.

Succus betæ, cum aquæ mellis anatica portione, vel acetum camph. eumdem parit effectum.

℞: *pul. betonicę.*
lilior. conual.
maioran.
nigelæ.
lauendulæ.
ireos Flor. á q. s. cum tantillo musci, vel ambræ f. puluis nasalis pro vsu, &c.

Præstat etiam puluis tabaci, additâ radicis piretri, & nigel-

& nigellæ decenti portione; vt ſuprà adhibitus.

Puluis *euphorbij* ſimplex, vel prædictis pulueribus immixtus, magnum ceú *arcanum*, ne dum in odoratus *amiſſione*, ſed & in reliquis aliorum ſenſuum, capitiſque *affectibus* deprædicatur, & hoc *ingens* illud *draſticon* eſt quô Agirta quidam Capitis phænomena cuncta, profuſiſſimâ excitatâ *coryzâ*, ad ſtuporem vſqué ſanabat, quod indé poſtquam in eiuſdem indaginem, haud exiguorum Praticantium mentes extorſerit, *Euphorbium* tandem alijs pulueribus, ne tam facilê innoteſceret *fucatum* extitiſſe, deprehenſum fuit, quod indé ſummâ non niſi cautionê, & diligentiâ, imó à perito acuratoque Artifice in vſum vocari poſcit.

Si in defferentibus glanduloſæ narium tunicæ *tubulis* mucoſus latex ſufflamminatus, atque concretus, *olfactus* abolitionem vt vidimus adducit, in *excretorijs* detentus, pro maiori, aut minori eiuſdem *acrimonia*, ardores, tumores, grauedines, *coryzas*, excoriationes, pruritus, imò vbi ſtigijs, atque criſulcis ſpiculis inſtructus ozenas, *naſique* caſum, vt diximus parit. Si verò *auſteris*, *ſtipticiſque* moleculis turgidus, in ijſdem, vel nimis *denſetur*, vel *exorbitare* contingat, ſarcomata, aut polypos, non ſecus ac in ano, & pudendis, mariſcas, codylomata, aliaſque turpes excreſcentias progignere ſolet.

Jn ſinu porrò cruoris, vbi *exotica* hæc ſalia turgent, & vrgent, vt vt *criticas* quandòque hemorrhagias excitaſſe ſint viſa, *fatales* tamen vt plurimum, *pernicioſa-*

rum

rum putà febrium, cachexiæ, hydropis, ſcorbuti, prodromas, aut pediſequas feré producunt.

Hiſce poſitis, volatilibus, imò cauſticis quandòque, & coroſiuis præſidijs, polypi, ſarcomata, aliæque conſimiles excreſentiæ; fixis verò, & reſorbentibus, eroſiones, vlcera, ozenæ &c. quod impetratû tamen tam facilé non eſt tractari repoſcunt

Ad polypum ergò, præmiſſo, *Vulgo* ſaltem vt fiat ſatis, blandô *Eecoprotico* ex manna, caſſia, aut alio conſimili, lenienti, ſequens *tragea* dictis ſalibus cicurandis aptiſſima præſcribi valet.

♃. ſtibij diaphoret.
oculor. Cancr.
cornu Cer.
corallor. pp.
ſacchari Satur. a. ℨ. j.
manus Xpi. perlatæ.
ſacchari candi a. ℨ. j. f. pul. pro xij. doſibus ſingulô manê ſumend. quibus ſuperbibat *iuſculum* cicoreaceis alteratum, vel *ſeri lactis* Caprini optimé depurati ℥. xij., addtis ſyrup. de *althea*, aut *viol. viol.* ℥. *ij.* & continuet per octo, aut decem dies.

Topica indé, & localia, quæ ſarcomati, & polypo conducere perhibentur *innumera* ſunt, & licet *affectus* iſte periculoſiſſimus, terroreque plenus, & præſertim vbi ſummé dolens, ater, vel liuidus ad *cancri* naturam accedat ſit, tamen ſi blandé, dextréque tractetur, ſanari ſæpé conſueuit.

Nos

Nos Nobilem quandam Mulierem annis prægressis ætatis annorum quadraginta quinque circiter, *balsami* cuiusdam, nec caustici, nec corosiui vsû, curatam facilé nouimus, trahebat enim ter, aut quater de die per nares aquam *calcis* pro hijsdem á mucco, & sordibus emundandis, mox] *turundâ* dicto balsamo illita immissâ, noctú, diúque eandem seruabat, singulis diebus eumdem repetendo laborem.

Balsami compositio nos latuit, semperque latebit, cum Chirurgus eiusdem Auctor, minister, & elaborator, vt asserebat, paulò post *Tabidus*, cum suo *arcano* fatis concesserit, arbitror tamen *balsamum* fuisse quodpiam ex *vulnerarijs* communiter descriptis & forté *Innocentianum* tot dotibus, & plausibus mox vndique *tritum* atque *vulgare*, vti ex odore, colore, & consistentia venari potui, & reuerà cum huiusmodi *balsama* in tantum agant, quatenus acres, acidosque *latices*, tumores, vulneraque fouentes temperando, mulcendoque cicurant, nutritium, nerueumque per consequens *succum* qui polypum, sarcoma &c. hisce salibus enutrit, *dulcorando*, eorum destructioni peroptimé nauant.

Haud dissimilem effectum edere succum *nasturtij*, quamplures affirmant.

Torunda ex radice gentianæ, vnguento *altheæ*, cui tantillum *mercurij præcipitati* comixtum sit illita, summopere effertur.

Clarissimus Mussitanus *præcipitatum*, ne turbas cieat *vini spiritu* super eo deflagrato, vndé posteà mitigatus

Draco,

Draco resultat præparare docet, & reuerà tam *per se*, quam alijs præsidijs *immixtum*, tutissimé incedit, quô deficiente *aqua* salis *ammoniaci*, cum tartaro *crudo*, cuius descriptio ab eodem peti potest, ceú *infallibile* pariter remedium substituit.

Perillustris. Doleus hisce omnibus reiectis, solô *lapide* lunari, *inferni* communiter dictô, sæpius de die polypum, aut sarcoma ad totalem absumptionem cauté tamen, ne partes *sanæ* lædantur tangendo procedit, sublatô porrò *polypo* &c., *vnguento* de plumbo, litargirij auri, aut cerusæ, tandiú progreditur, quamdiù *cicatrix* obducta penitus sit, quæ indé si difficilé obtineri queat, imò sordidum in *vlcus*, vel *ozenam* comigrare minetur, vtvt pro illius curatione innumera prostent *remedia*, & præsertim aqua calcis *zafirina*, vt suprà nuncupata, per se, vel.

℞. aq. calcis ℥. ij.
spirit. vini canforat. ℥. ß.
tartari per deliquium parat. ℈. j.
sac. satur. ʒ. j. cum tantillo gozipij vlceri adhibita, vel balsamum sulphuris præsertim si animatæ sobolis proles audierit. Egò tamen istis omnibus posthabitis *mercurio* tantum *præcipitato*, vel *dulci*, vnguento *pomato*, aut *butyro* recenti iuncto procedere soleo, eóque tutius, quo vini spiritu super eodem [vt notaui] deflagratô castigatum fuerit & sic, ne dum in *ozena*, sed & alijs *sordidis* in *vlceribus*, quocumque loco fuerint; & maximé si *celtico* à tabo fomentum susceperint procedere soleo.

Præcitatus Doleus ſequens *balſamum*, ceú *euporyſton* raró, vel numquam decipiens ſummé depredicat, vt.

℞. *ocul. cancr.*
ſpermat. ceti a. ℈. ß.
cinnabaris natiu. ℥. vj.
ſacchari Saturni ℥. v.
balſami Peru. q. ſ. quô ſæpius pars affecta illinatur.

Rulandus *aquam* ſuam *viridem*, cuius deſcriptio neminem latet, maximo habet in prætio.

Citatus iam Muſitanus alijs fruſtrà tentatis *ſuffitum* cinnabaris, cornú papiraceo naribus *exceptum*, ſatis extollere nequit.

Hæc omnia tam turpi, putidoque in *affectu*, gradatim, tamen & methodicé, à mitioribus ſcilicet ſemper auſpicando, *in vſum* vocari poſſunt, quæ indé efficaciora euadent ſi *proba* viuendi *norma*, optimiſque ſociata præſidijs *acres*, *auſteroſque ſales* cicurantibus incedetur, quibus porrò nihil, aut parum proficientibus, ad *ſudorem* ex ſalſa, raſura eboris, antimonio crudo, mercurio currenti &c. vel *ptyaliſmum*, ceù conclamatum ſalium domitorem confugi poterit.

Reliqua indé narium *phænomena* vt ſunt pruritus, puſtulæ, gutta roſacea, impetigo &c. cum ab hijſdem pariter *ſalibus*, aut *animalculis* in extremis tubulis, vná cum ſanguine, vel ſucco nutritio, aut nerueo *conctantibus* procedant, hijſdem pariter alchalicis, ſaccharo ſaturni perpetuò iunctis procedi, tam intus, quam foris peroptimé valet, vt.

℞. stibij diaforet.
ocul. Cancr.
cor. Cerui a. ʒ. j.
sacchari Satur. ℈. j.
manus Xpi. perlat. ʒ. *ij. m.* pro tragea, cuius dosis sit ℈. j., cui superbibat ℔. j. lactis asinini, aut eiusdem seri additis syrupi de althea, aut violati violacei ℥. ij. salis prunel ℈. j. contin. per mensem Chimicum h. 4. anté prandium, vel si à *lacte*, eiusque *sero*, vt passim occurit, *æger* abhorreat, *aqua* Noceriana, Villensis, vel alia consimilis, aut *iusculum* cicorea, boragine, acetosa, fumaria, & lupulis alteratum, substitui poterit.

Narium demum hæmorrhagia, vbi *critica* [quæ tamen alba foret cornix] minimé sit, cum salsæ, acrisque *limphæ*, cruoris compagem nimis soluentis, vasorum fibras vrgentis, venarum oscula reserantis, vitalemque *archeum* ad expulsionem cogentis, soboles sit, imò per Clarissimum Vilisium à *clonica* sanguiferorum vasorum *contractione* feré procedat, non secus ac aliarum partium *spasmi* tractari poscit, prædicta *antispasmodica*, maximêque, *fixa*, ac *absorbentia*, vt sunt oculi cancrorum, magisterium corallorum, succini, cornu cerui, terra sigillata, lapis ematitis, sed præ reliquis *hypnotica*, seú *opiata* per se, vel prædictis alchalicis nupta, omnium Medicorum votô præcellunt.

Alia innumera, specifica communiter dicta, vndique prostant, vt sunt bursa pastoris contrita, oui albune tantilloque aceti rosati excepta *fronti*, & *temporibus*

 applicita,

applicita, vel eiusdem succus naribus attractus.

Vrtica græca tam eiusdem *radix* collo apensa, sed magis *succus* ex tota planta, optimè depuratus ad ℥. vj. plus minus sæpius exhibitus.

Egó eiusdem vrticæ folijs eó modò quó tinctura theæ paratur ad *menses*, si opus continuata, ne dum in narium, sed & vteri, hemhorroydum, aliarumque partium *hemorrhagijs* felicissimo feré *successu* vti consueui

Buffo Augusti mense, vel diebus canicularibus confossus sub diú, apertoque Cœlo *exsiccatus*, sindone *inuolutus* & *sub axilla* partis stillantis *naris*, vt incalescat gestatus à Clarissimo Ettmullero, alijsque Celleberrimis Viris meritò effertur.

Huiuscæ *amuleti* efficaciam, forté quià vitali *Archeo* terroris ideam imprimit, tam in *narium*, quam aliarum partium *hemorrhagijs*, non sine admiratione haud semel experiri mihi licuit.

Sanguis é *naribus* actú *fluentis portio*, super ferro candente *torrefacta*, in pollinem redacta, *naribusque* tabaci more attracta *desperatas* hemorrhagias, haud semel sedasse conspeximus.

Eundem, imó *tutiorem* effectum *sympaticum* puluerem edere, Digbeus, Kircherus, Marci, alijque innumeri eiusdem Fautores constanter affirmant. Verum vel quia mihi *probus* forté defuit, vel perperam adhibuerim, ex voto raró successit.

Ex vitrioli colcothare nuncupato, *naribus* pariter per interualla attracto, sanguinem sisti *citissimè*, ferunt.

Reue-

Reuerendus Musitanus *aquam arterialem* in sua Pyrothecnia descriptam reliquis præfert.

Sunt qui talerum, aliumque argenteum, vel aureum *nummum*, vel plumbi *laminam* eiusdem magnitudinis narium *radici*, vel temporum *arterijs* fortiter adstringendo alligent.

Alij cucurbitulas coxis, dorso, natibus, imó *hepati* si dextra, lieni verò si sinistra naris sanguine stillet ex Hyppocratis consilio apponant, ast quia hæc *circulari* sanguinis *motui* minimé fauent, ideó &c.

Nonnulli maioris revulsionis ergó, vt credulé opinantur brachij, pedum &c. *venas* seccare iubent, alij frictionibus, ligaturis, digitorum intorsionibus, fluentem sanguinem *alió* diuertere tentant. Verum enim veró, quia hæc cuncta, non *reuellendo*, nec *deriuando*, sed *ideam* inuertendo, si *forté aliquid*, quod tamen raró, præstant, ideó absque eoquòd maius ad virium dispendium, imò cachexias, hydropes &c. æger ducatur *acû*, vel *spinâ* prædictas partes, aut extremas *improuisó* tantum pungendo, vellicando, aut *frigidam* insciô Patiente inspergendo, *mentemque* aliterque distrahendo tutiús, feliciúsque proceditur.

Eundem pariter effectum reliquis in narium phænomenis, polypo præsertim, atque ozena, cum reliquo Chirurgorum suppliciorum satellitio *Phlæbotomia* parit, quaré cum istis cauté mercandum assiduæ, iugesque *obseruationes* nos docent, & maximé *spasmodicis* in affectionibus, vt enarratæ, quibus *intendendis* magis,

 quam

quam *emulcendis*, vnô verbô *geminandis* potius, quam *delendis* inseruiunt.

Robertus Boijles *electuarium* sequens Practici cuiusdam celeberrimi, ne dum in *narium*, sed & aliarum partium *hemorrhagijs* commendat.

℞. conf. ros. antiq. ℥. *j.*
sem. papau. alb.
iusquiam a. ʒ. *ij. m. cap. pro dosi magnitud. nuc. miris.*

Quamplurimi sunt qui amuleta, vt lapis buffonis felis, iaspidis maculis rubris, aetites &c. maximé extollant. Radix anagalidis maris, *manibus detenta*, vt & vrticæ donec calescat, sanguinem sistit.

Alij demum *iucundis*, aut *molestis* narrationibus, vel *nuncijs* improuisò obtrusis, hoc munus demandant, & ità *auspicató*, vt quod reliquis haud obtinuerunt, ab hisce non sine *stupore*, haud raró assequantur, atque impetrentur.

De Oris, fauciumque morbis.

ABsolutis narium *affectibus*, Oris Fauciumque *phænomena* tandem se produnt, dentium scilicet dolor caries, mobilitas, casus, gingiuarum mollities, tumor epulis, & parulis nuncupata, linguæ, palati, orisque vlcuscula, aphtæ communiter dictæ, vuulæ laxitas, erosio, & faucium phlogosis, seú inflammatio *Angina* cunctis vocata

Horum omnium *occaſio* primô licet obtutû diuerſiſſima appareat, *intimé* tamen *ſpectata*, á reliquarum exaratarum partium minimé differt, cum eademmet *ſalia* exotica, & peregrina *hûc* pariter, vbi *ſucco* nutritio, nerueo, ſaliuali, aut *ſanguini* ipſi immixta conſpirent.

Sic dentium *dolor*, niſi cum Clariſſimo Laoenechio *animatam* ſobolem circà gingiuas, eorumdemque radices nidulantem, *microſcopij* acie, ab eodem detectam, vel clarius *nicotianæ*, vel *ſeminis* iuſquiami, cepæ, aut porri *fumo* per tubum denti adaptatum *ſuſceptô*, vndé *turmatim* in peluim aqua plenam excidere deprenduntur, reponere velimus, à *prædictis*, gingiuarum, alueolorumque *fibrillas*, quibus *dentes* implantantur rodentibus, attrociſſimumque in *ſpaſmum* accientibus, natalia ducere pleno ore cuncti fatentur.

Ex hiſce pariter ſalibus, aut animalculis ſi mauis, tam dentium dolores, quam caries progigni, euincit, vt mox adnotauimus, ex *microſcopio* inſpectio, vel eorumdem ex ſuffitu caſus, ſic in ſcorbuto, lue celtica, vbi *caries* ſolemnes ſunt, ab *animata* hac ſobole fieri, Langius, Kircherus, Haris, Laueonechius &c conſtanter affirmant, & reuerà cum nullus ſit liquor, qui tantam animalculorum pullulaginem alat, ut *acetum*, quin imò ex hijſdem conflari, haud pauci contendant, ab hoc per conſequens, nedum *dolorem*, & *cariem*, ſed & reliqua oris *phænomena*, aphtas puta, parulides, epulides, gingiuarum laxitatem, dentium caſum, om-

omniaque alia ſcorbuti pediſequa, quorum omnium *ſpaſmus* indiuiſibilis comes eſt fieri, moleſtus *acor* qui à taliter infectorum *ore* iugiter *ſpirat* palam euincit.

Hiſce ergò omnibus vt occurramus, *ſparta* licet difficillima ſit, cum *pernicioſa* vbi hæc *diathæſis* pedem fixerit, *ſummô* non niſi *laboré* domari queat, hijſdem nihilominus præſidijs, quibus oculorum, aurium, narium, reliquarumque partium, & præſertim celticæ, ſcorbuticæque luis phænomena curarj diximus, tentanda pariter venit.

Sic dentium dolores, *nicotianæ* fumus ex fumibibula, aut eiuſdem maſticatio, vt quæ *narcoticâ* quâ polet vî, & acidum cicurando, & *vermes* necando procedat, *incantamenti* adiſtar ſedare Tabacologiſtæ conclamant.

Doctiſſimus Strobelbergerius, qui *Prouinciam* hanc miré adornauit, odontalgiamque *artitricos* inter *cruciatus* iuré repoſuit, præter immenſam præſidiorum faraginem, quà tam Antiquorum, quam Neotericorum é monumentis opus ſuum farciuit, *maſticem* ſi dolente ſub dente detineatur, temporibus *emplaſtri* formâ applicetur, eiuſdemque ligni *dentiſcalpio* dentes à ſordibus mundentur, cœteris præfert.

Rodericus Fonſeca *oleum buxi* per deliquium, vt fertur, paratum, ſi d*ens dolens* eô tangatur, vel in eiuſdem *cavum* intrudatur, inſtar miraculi ſedari, proprio experimento reponit.

Doleus tincturam ſuam Odontalgicam, quacumque in cauſa commendat, vt

℞. ligni Sancti ℥. iij.
staphidis agriæ.
rad. piretri.
santal. citr. a. ʒ. ij.
zingiberis,
piperis
cariofilor. a. ʒ. ß.
origani ʒ. ij.
fol. serpil.
saluiæ.
nicotianę a. m. ß.
opij ʒ. ß.
camphoræ ℈. j.
spirit. vini q. s. f. infus. mox organis vitrejis destilatio pro vsu

Aqua vitę camphorata, addita *laudani liquidi* decenti dosi, *odontalgiam* citissimé sedat.

Egó aceto, cui *comę hysopi*, cum tantillo *salis absintij*, incoxerint, mox candentis vitri frustulo iniecto forté quià *vermes* exstinguit *dolenti* denti applicito, si quando *odantalgia* diuexor, subleuari miré consueui, & ità vt per *Menses*, imò, & *Annos* torqueri porrò desistam.

Sunt qui olea aromatica, carifilorum silicet, macis, nucis muscatę, piperis, camphorę, petreoli, sicuti, & liquores volatiles, & spirituosos, vt aquam vitæ, Reginæ Hongariæ, ducis Candelæ, liliorum conualium, item olea, siué spiritus calcanti, nitri, tartari, salis ammoniaci, marini, &c. si in dolentis dentis *cauum* immitantur, vel ex lana, aut gozipio hijsdem madefa-

 cto

cto simpliciter tangantur haud parum extollant.

Jnualuit modo vsus *fistulâ* ex chalybe ignitâ, cum eiusdem materiæ *canula*, ne partes sanæ ledantur, *arteriam*, aut *nervum*, externam auris partem, *antitragum* nuncupatam pereptantem *adurunt*, & tali, tantôque successû, vt ne dum ab *odontalgia* liberari, sed & vexari porró desistant, & reuerà haud paucos agnosco qui præsidij huiuscæ beneficio à *dolore* immunes indé persistunt.

Sunt & alij *delicatuli*, meo videri, nimisque *morosi* qui statim ac *odontalgia* uexantur, *dentem*, haud siné maioris *mali* occursu, vt non nullis contigisse, qui læthalibus *hemorrhagijs*, vel funestis *convulsionibus* correpti fuere, referunt Autores, extrahere curant, *pessimô* tamen *consiliô*, nam præterquamquod, vnô extractô vicinus feré compatitur, sic vt vnus post alium detrahi indé reposcat, cum *dens* aliquot dumtaxat dies *artritidis more* diuexet, reliquis verò anni diebus *masticationi* desseruiat, maioris *boni* ergó, minus hoc *malum* compensari posse censerem.

Dantur prætereà, qui *brachio*, siué *anteriori* Buffonis *crure*, canicularibus diebus confossi, apertôque Ioué vt iam innuimus siccati, vel dente *hyppopotami* equi scilicet marini, vel hominis extremo senio *confecti*, dolentem dentem tangendo, *dolorem* sedari illicó affirment, imo *dolente* etiam cuiuscumque ætatis *denté* extractô, eumdem præstari effectum, qui hæc scribo, ocularis testis affirmo.

Alij

Alij *topicis* tantum hoc munus concredunt, vt est *ceratum* ex gummi tacamaca, aut mastice, vel pice nauali, aut burgundia, cum puluere *nucis* miristicæ extensum, doléntis partis, tempori affigant, vel addita portione pulueris *cantaridarum*, aut *sinapis*, vel aliter, *vesi.atorium* eidemmet parti, vel poné aurem, non siné leuamine apponant, quod licet referente Doctissimo Craam, ideó iuuet quatenus *gummosas* eructando *moleculas*, quæ per cutis porulos in neruos delatæ *ramosis* suis *particulis* syluestrium *salivm* spicula inuoluunt & sic *spasmum*, & *fodicationem* auferunt, tamen cum *dolor* meo videri sit medicina *doloris*, á maiori *vesicantis* molestia Patientis *ideâ* distractâ, *dentis* dolorem parum nihilque percipi sentirem.

Omitto hic puluerem *sympaticum*, aliaque plurima, vili à plebecula, credulisque Mulierculis adhiberi consueta, quæ indé tam attroci, immanique in *affectu*, dummodò *legitimé*, *Christianequé* fiant, experiri pariter possunt, eoque magis cum attrocitate, seuitieque *doloris* haud pauci, molestas sibi manus inijciendo, *dolendo spectaculo*, vt ferunt historiæ, vitam cum morte mutauerint.

Saltando, choreasque ducendo, *odontalgiam* sanari, Auctor est Bartolinus.

Per transplantationem, dentium *dolorem* curari, Doctissimus Grubes, non tantvm *propriâ*, sed & Illustriũ aliorum virorum *sententiâ* confirmat, modus verò apud eundem, cum in vsum vsquam vocauerim videri potest.

Reliqua indé oris *phænomena* parulis videlicet, epulis gingiuarum laxitas, dentium caries, aphtæ &c. cum ſcorbuticæ *diatheſis* ſoboles feré ſint, *antiſcorbuticis* per conſequens præſidijs, naſturtio putà, cochlearia, becabunga, abſintio, ſiſimbrio, critmo, alijſque ſimilibus, *acerimo ſale* turgidis, vel in decoctione ex aqua, vino, aut cereuiſia ad Patientis genium pro *oris*, & *faucium* collutione, vel in *electuario*, aliaque *forma* concinnatis, vel in ſalibus redactis procedendum, & quia phænomena hæc rebellis, prauæque indolis vt plurimũ ſunt, ideo in *cancros*, & *sphacelos* ni citó curentur, migrare faeilé ſolent.

Præſtat præ reliquis *aqua cochleariæ* deſtillata, vel eiuſdem decoctio in qua lapis *medicamentoſus* ſolutus ſit, ſicuti, & naſturtij additis *guttis* aliquot, eiuſdem cochleariæ, vel calcanti *ſpiritus*, vel *aqua* roſarum, aut plantaginis, in qua fruſtulum *vitrioli* Martis, aut Veneris ſolutum fuerit.

Rulandus *aquam* ſuam *viridem*, ſi gingiuæ, oriſqué vlcera goſipio, aut linteo, eadem imbuto, ſæpius tangantur, cœteris præfert.

Aqua calcis, cui *ſpiritus* ſalis ammoniaci iuſta doſi commixtus ſit maximé præſtat, eòque validius ſi *laca* tinctorum impregnata, ſaturataque fuerit.

Mel roſatum additâ *ſpiritus* ſalis ammoniaci, & vini *camphorati* decenti portionê, ne dum ad prædicta, ſed & ad cancrum, ſfacellum, aliaque ſimilia præſentaneiſſimum *draſticon* audit.

De-

Demum ad acrem, nitrosam, acidamque cruoris, limphæ, saliuæque *diathesim*, qua oris, faucium, gingiuarumque *fibrillæ* fodicatæ dolendis *spasmis* miseros Patientes, non siné vitæ *iacturá*, diú noctúque diuexant, nil tutius, & expeditius quam *diaforeticis*, *testaceis*, scilicet, cornu Cerui, stibio, imó ex Mercurio ipso vel ex lignis *aromaticis*, salsa parilla præsertim, guaiaco, rasura eboris, antimonio crudo, vt moris est, *bochetô* paratô, *sales istos* per diaforesim, sudoresque eliminare; nam cum hæc affectionum quarumcumque spasticarum tutior, expeditiorque *medella* sit, ab istis potius, quam ab *irritis*, frustraneisque Galenistarum *effusionibus*, dummodò proba viuendi norma concurrat domari, singulis momentis, *stultorum* magistra remonstrat.

De Angina.

OMnibus prædictis phænomenis agmen claudit *Angina*, squinantia communiter dicta, cuius *pathologia*, quamuis capite de *inflammationibus*, à quibus nehilum differt comprehensa sit, tamen quia ob *magnitudinem*, atque *vehementiam*, quâ partem ad vitam *simpliciter* necessariam, cum siné *respiratione*, & *deglutione* diú persistere haud valeamus inuadit, aliquid per consequens *excellentioris*, & *formidabilioris* adducit, ideó in eiusdem therapia cautiores esse debere, ne dum Antiquorum

tiquorum, ſed & *Recentiorum* monumenta conclamant.

Eſſe veró *Anginam* faucium, gutturiſque *phlegmonem* qui pro vt *laryngis, vel pharyngis* muſculos intús, vel extús præhendit, diuerſas ſortitur denominationes, *Cynanches* videlicet, *Parcynanches*, ità tritum eſt, & vulgaré, vt de hoc verba facere haud mereatur, eòque magis cum res intricata ſic ſit, vt *Paracynanchæ* exceptà, in qua *tumor* extùs *ſinê febre*, cum exigua, aut nulla *deglutiendi* difficultate occurrit, reliquas alias *ſpecies* probé diſtinguere, cum nec *laryngis*, nec *pharyngis* muſculi in conſpectū tam facilé veniant, operoſiſſimum adſit.

Sufficit ergó ad *Anginam* conſtituendam, vt *deglutitio* difficilis, laborioſaque ſit, quæ indé ſi cum *ortopnea* acutaque *febre* coniuncta fuerit, *genuinam* indé producet.

Quo verò ad tumorem, *fauciumque* ruborem, num ad *Anginam* neceſſaria ſimpliciter ſint, non ſiné ratione ambigere licet, nam cum Hippocrates pluribus in locis, deteriorem eam enunciet, in qua nullus tumor, nec rubor in faucibus hæret, imò *cynanchem* reliquis deteriorem affirmet, quia nullum tumorem, nec ruborem in faucibus affert, vndé Aphor. *febrem habenti ſi ſuffocatio repenté præhenderit, nullo in faucibus exiſtente tumore læthalé, & alibi febre laboranti, tumore in faucibus nullo apparente, malum, & in præſſagijs angina perículoſiſſima eſt ſi neque in faucibus, neque in ceruice quicquam appareat, ſi dolor vehemens ſit*, & *vix ſpiritus ducatur, eâdem dié iugulat*, ideó pro gennuinæ, Anginæ conſtitutione, tumorem in faucibus

cibus necessarium haud esse ex dictis facilé liquet, & tamen si *Angina*, faucium, musculorumque laryngis, & pharingis *phegmon*, vt fertur communiter audit, *tumorem* tamquam constitutivum, & pathognomonicum afferre deberet, etenim cum *deglutiendi* æqué ac *respirandi* difficultas ab œsophagi, aut asperæ arteriæ *tumore* feré procedat, tunc maior erit difficultas quó maior extiterit *tumor*, sed cum oppositum doceat Hijppocrates, num *Angina legitima*, faucium sit *inflammatio*, dubitare facilé sinit, nec est *externum* vt tumorem intelligamus, nam præterquamquod Galenus, Hollerius, alijque Interpretes, sic sentiunt, Hippocratis verba tam *clara* sunt, vt de hijsdem ambigere nequeat.

Dicere porrò tumorem *interné*, imò & *profundé*, sic vt in conspectum minimé veniat intelligendum esse iam *Angina* faucium *phlogosis* non esset, etenim cum fauces patentes, conspicuæque sint, eorumdem per consequens *phlegmon*, dummodó linguæ *tumor* non obstet, videri facilé posset, velle tandem in hoc casu *pulmones* accusare, iam non *Angina*, sed *Peripneumonia* potius audiret.

Antiqui hunc scopulum vt declinarent, duplicem *Anginæ* speciem constituerunt, *siccam* scilicet vnam, *humidam* alteram, *humidam* rursus duplicem, *legitimam* & *nothã*, *legitma* ea est in qua partes internæ musculi præserti laryngem, pharyngéque mouentes, tumore, phlogosique tentátur, illegitima veró quam duplicem pariter faciunt, vel fit propriô faucium vitiô, hoc est vbi serosus, siué salivalis *latex* in glandulis *trachealibus*, vel *œsophageis*, aut *ductibus*

ibus salivalibus sufflaminatus, sinè *phlogosi*, & *febre* exiguo tantum cum *dolore*, aut *molestia* deglutionis munus perturbat, vel vbi aliqua ceruicis *vertebra*, dentata præsertim intùs *luxata*, gutturis introitum præmit, aut vbi aliquod in *faucibus*, aut *aspera arteria* vt os, spina, acicula, aliudque simile *infixum*, deglutionem, vel respirationem, haud parum obledit; in quo casu *Angina* quidem *impropriissimé* tamen denominatur.

Sicca porrò ea est, in qua nec *tumor*, nec *rubor*, nec quiquam aliud, vel in *vuula*, vel in *larynge*, aut *pharynge* sed ingens siccitas, & ariditas, *summa* cum deuorandi, & respirandi difficultate tantum accedit, & hanc *Anginæ speciem* Clarissimus Areteus *mirabilem* appellat, cum etiam post obitum ex Cadauerum simili affectu functorum *sectione*, vllum penitus in *larynge*, *pharynge*, alijsque *partibus* ibi addiacentibus *inflammationis* vestigium deprehenderit, cuius causam *latentibus* in pectore *partibus*, circà cor præsertim, & pulmones adscribit, adeó vt neruorum *surculi* per dictas partes dispersi, præ ariditate *tabefacti*, & *resicati*, *animalibus*, vt aiunt dictarum partium motibus destinatis *spiritibus*, necessarium iter præcludant; cui opinioni calculum addens Doctissimus Heurnius subdit id mirum non esse, cum in criptis *vindemiarum* tempore *strangulatus*, & *suffocationes*, citrá vllam corporis affectionem *acutissimé* contingant, imó vel vnica *inspiratione*, priusquam corpus aliquod *maleficium* contraxerit moriantur.

Dodoneus hanc Anginæ *speciem* fusissimé exponit,

ast

ast quia in hac describenda *Peripneumoniam* potius, quam *Anginam* dessignare videtur, ideó à Præclarisimo Senerto, haud imeritó repudiatur.

Theophilus Bonetus suo in Medicinæ pharo, hæc habet, *Angina, aut deglutiendi difficultate audita, non statim ad seccandas venas iugulares, aut gibberi accedendum, cum aliàs à materia hac, aut illa, nescio qua intemperie, illa difficultas deglutiendi oriatur, vndè Auctor de dieta acutorum, duas Anginæ species facit á materiæ diuersitate desumptas, vt cognitis morborum speciebus, in remediorum delectu aliquandò exactiores simus, ne malè, temerèque vnum pro altero vsurpetur.*

Vna est Angina sicca, non eò sensù, quò lippitudo sicca, aut pleuritis dicitur, á qua nihil humoris manat, aut resudat, quod initio contingit ob cruditatem (cúm autem aliquid excernitur morbus humidus dicitur] cum in summis squaloribus præsertim dum æstus adsunt, vel etiam in sicca, & aquilonia constitutione, in qua supprimuntur humores, sed tenue tantum serum, vi ambientis exprimitur, sępè circà fauces, collum, oculos, siccitates oriuntur, quarum ratio reddi nequit, & difficultas deglutiendi est, nullò apparente humore, vel in vuula, vel in larynge, aut pharynge, & squalet, aretque ægrotis guttur, lingua scabra, exigua febris, & latens, ab ambiente quasi calido foras euocato calore, vel frigido in centrum

 nimium

nimium retuso, indè vt in oculis xerophtalmia dicitur, itá in faucibus xirangina, aut Angina sicca vocatur. Quod admodum notare oportet, & Medici decipiuntur, vidimus ità affectos per viginti, aut triginta dies laborare, cum squalore magno, infirmitate summa, ariditate, nulla siti, difficultate deglutiendi, oculorum quadam cauitate, fuliginoso spiritu arente, atque estuante ac si in hecticam laberentur.

Dictator magnus morbum hunc Anginam colliquatiuam, & catarr obsam colliquationem appellat, nam partes omnes ad guttur, collum, & fauces attinentes liquefieri videntur, & in exiguis venis tenuis icor contineri videtur, qui superficiarium excitat dolorem.

Morbus difficillimus est, & ad cognoscendum, & ad curandum, curationis totius scopus, in intemperie sicca corrigenda, gargarismis humectantibus, litibus, bollo cassia ore versato, indè reiecto, que vim humectandi, & squalorem tollendi &c. consistit.

Hanc Anginæ *speciem* ex aliorum, *Antiquorum* maximé *sententia* non *laconicé*, vt mihi mos est, sed *asiaticé* [vt fertur] transcribere duxi, nam cum hæc præ reliquis cognitû, curatûque *arduissima* sit, vt ipsi in eiusdem *therapiam* processerint, remonstrarem.

Omitto alias Anginæ *species*, euidentibus, meréque procatharticis à causis, vt veneno, arsenico videlicet,

realgari, auripigmento, solano maiori, vua tamina, boletis, canis rabidi morsu, spina, aut ossiculo, paralysi post apoplexiam, narcosi aut marasmo, extrema in tabe excitatis, nam cum hæ omnes, *Anginæ* nomine *impropriè* veniant, porrò earumdem *curatio* in *causarum*, quibus vnicè fouentur *remotione*, tota reposita sit, de hijsdem disserere superfluum duco & cum nostrum *institutum* sit, cuncta humani authomatis *phænomena* spasticas ad *contractiones* reducere, *postrema* hac in *specie*, quam ex corporibus extraneis, vertebra putà luxata, spina infixa, acu &c. deduximus *spasmus* sic euidens sit vt porrò explanari non egeat, ideò &c.

Humida pariter in Angina, *spasmum* ferè semper adesse, nedum *dolor*, qui peculiaris *caduci* nomine venit, sed & *tumor* clarè dessignat, etenim cum ex fibrillarum crispatione quâ, *fluidorum* excursui iter præcludtiru, *tumor* procedat, sequitur vt *restagnantibus* ibidem *fluidis* partem augeri, eleuarique contingat, & quià in *faucibus* innumerum glandularum *accervus*, pro vocis, gustus, masticationis, deglutitionis, chilificationis, respirationis &c *ministerio* occurrit, quarum beneficio, salivalis, aliorumq; liquorum, dictis vsibus destinatorum *secretio* perficitur, ideò in hijs, quæ vel in ductibus salivalibus, vel *trachealibus*, aut æsophageis glandulis [de quibus Doctissimus Vercellonus, *mira, inauditaque*, mox *prelo* committit] si quando à nimis acri nitroaerearum particularum *inspiratione*, vt flantibus *austris* ferè contingit, vel faucium *fibrillæ* velicatæ, aut *serosus latex* copiosius

ſius quam per dictos ductus expelli queat *ſecretus*, vel ob præualentem *acorem* denſatus, ibidem ſtagnare cogitur, *laryngis*, vel *pharingis* muſculi compreſſi, reſpirationis, deglutioniſque *tractibus* arctatis, *Angina* ſiué *ſtrangulatio* ſuccreſcit, *humida* idcircò dicta, quia à *tergo* præmentibus fluidis *remorâ* iniectâ, vel proprijs in *vaſis* cunctare, vel *foras* extillando, ad *ſuffocationem* vſque, *catharri* ſub larua, in oris *iſthmo* exundare coguntur, & quià *ſanguifera vaſa*, haud exiguô numerô ibidē diſperſa, ob compreſſionem pariter, meanti ſanguini *fores* occludunt, hinc eiuſdem *ſtagnationē*, & rubor, & phlogoſis & tumor, non vt cauſæ, ſed mera ceú *producta* tantum ſuccreſcunt.

Sicca porró, quam *reliquis deteriorem* longé, paucorum ſcilicet dierum, imó & horarum spatiô exitialem, ex Hippocratis, aliorumque Præſtantiſſimorū Poliatrum mente deduximus, ea eſt in qua citrà faucium, laryngis, pharyngis, vuulæque tumorem, ruborem, & phlogoſim, *ſuffocatio* præceps conſequitur, vt verò iſtud contingat, *captû* tam facilé haud eſt, nam velle in hoc caſu muſculorum laryngis, vel pharyngis, ob *vetitum* vitalis auræ *influxum*, paralyſim, aut narcoſim incurrere, iam non *Angina*, ſed repentina ſuffocatio potius audiret, nam cum *reſpirantem* non viuere, & viuentem non *reſpirare* [vt vulgò fertur] impoſſibilé ſit, cum laryngis *muſculi* ſimili in caſu prorſus ſilerent, *ſubitus* interitus, aut fortis *apoplexia* eueniret, & maximé ſi ſummam ob *ariditatem* [vt præfati referunt Auctores] quæ

interni

internis in *partibus* tam *facilis* minimé est, & faucium, & pulmonum, imò cordis ipsius *fibrillæ*, aut neruorum *surculi* vt sentit Areteus arefacti, & tabidi, spiritus animales eorumdem motibus destinatos arcerent.

Quod indé *colliquatiua*, & *catarrhalis* ab Hyppocrate, referente Boneto, Angina *sicca* vocetur, non adeò arridet, etenim cum *colliquatio* æqué, ac *catarrhus*, humiditatis *præsentiam* semper importent, summa cum ariditate, ab eodem descripta, vt iungi queat, satis non liquet.

Velle porrò cum Doctissimo Dodoneo, alijsque Clarissimis Viris sentire, esset murem *farinâ* aspersum, capere pro *Domino* pistrini, nam cum Auctores Præclarissimi, & maximé citatus Dodoneus in eiusdem despositione, *Peripneumoniam* potius, quam *Anginam* designet, ideò hijsdem assentiri nundum valemus.

Dicerem ergò [*meliori* semper saluô *iudicio*] Anginam siccam faucium quidem, laryngis scilicet, & pharyngis *spasmum* adesse, verum, quia eiusdem *occasio* non sanguiferis in vasis nec musculorum *sinu*, sed fibrillarum *tubulis* tantum inhæret, ideó absque rubore, tumore, & phlogosi, *suffocationem* afferré. Cum enim irregularibus, exoticisque à molleculis, vt sunt *acidæ*, & *austeræ* assumptorum culpâ, aut inspirationis *opé* absorptis, *nerueó* vnà cũ succo dictis fibrillis communicatis, *rigidis* ab eorumdẽ *spiculis* fodicatæ, non secus ac *lumbrici*, acû, spinâque compuncti contrahi, corrugarique consuescunt, ex qua indé *crispatione*, & maximé si *æsophagei* musculi, qui alter

alter vt *sphincter* gulæ *marginem* ambit, *villi* afficientur, arctatis tam *deglutionis*, quam *respirationis* organis, siné tumore, aliusque fluidi interuentu, ceú *laqueo* iniecto, *sicca*, præcepsque *Angina*, vllis vix cedens præsidijs *contingit*, eòque *deterior*, si ob causæ vehementiam, pneumonico, cardiacoque *plexu*, vt præfati ferunt Auctores in consensum *adducto*, pulmonum, cordisque *motum* ad *vitam* simpliciter *necessarium*, quoque sufflamminauerit.

Hoc pacto Anginæ siccæ *Ethyologiam* exponi posse arbitrarer, etenim cum citati Auctores, & *salium*, & *spasticarum* affectionum quarum *illustratio*, præ reliquis Clarissimo Vuilisio debetur, *gnari* satis haud fuerint, non mirum si post Cadauerum sectionem, *genuinam* morbi *ideam*, haud concipientes, diuersas in sententias abierint.

Facta ergò vtriusque *Anginæ*, spuriæ, & humidæ legitimæ & siccæ pro modiolo *analysi*, vtràque spasmodica à fibrarum contractione deductâ, quid pro eiusdem *therapia* agendum sit, iam dispiciendum.

Et pro me nullus dubito, quin *spasticarum* aliarum affectionum *ritú* tractari queat, etenim licet *humida*, ob fluidorum, phlogosisque præsentiam, ingentem *succorum* copiam insimulet, *à sicca* tamen radicaliter non aliter differt, nisi quod *in hac*, cum nulla *vasorum* sequatur compressio, simplici é fibrillarum *spasmo*, suffocatio dependet, in humida verò cum villorum *crispatio*, sanguiferorum, vel *limphaticorum* vasorum, *trachealium œsophagearumque* glandularum, aut *salivalium* ductvum

quan-

quandòque, & *omnium*, arctationem inducat, ob interceptam fluidorum *anadosim*, mox *tumor*, mox rubor, aut *phlogosis*, iuxtà vasorum compressorum *indolem* succrescet, cæterum cum vtraque à fibrarum *spasmo* ortum radicaliter ducat, reliqua verò, ceù *producta* tantum accedant, remoto *spasmo* horum omnium auctore, cuncta alia *pedisequa*, & præsertim deglutiendi, respirandique *difficultatem*, vnà cum tumore breui cessuras esse autumandum, & licet Hippocrates, circà Anginæ *therapiam*, pro *succorum* eam facientium *varietate*, diuersam indé *curationem* instituat, cum in ea, quæ à *saliua*, crassoque *phlegmate* procedit, collutionibus, & gargarismis incidentibus in *paracynanche* fomentis ex hysopo, sulphure &c. in *cynanche* veró, quam ex *sanguine* in venis, quæ in collo sunt *concreto* deducit, *phlæbotomia*, & *catharsi*, curationem absoluat, tamen quia non *antecedenti*, sed *coniunctæ* causæ inhiabat, ideó hôc modô incessisse autumandum.

Nos veró, qui *coniunctâ* feré neglectâ, *antecedentem* tantum prossequimur, hâc semel deuictâ *morbum* integré solutum iri haud inficiamur, & præsertim cum nec *tumor*, nec *phlogosis* tanti facienda, ut *vulgó* opinatur sint, nam cum ex Hippocrate, alijsque Famigeratissimis *Viris* deteriorem *Anginæ* speciem eam esse, in qua nec phlogosis *in faucibus* hæret, imò ex Areteo *læthalem*, omniumque *pessimam*, quæ post Cadaueris sectionem, respirationis, deglutionisque *in organis* nil *prorsus* exponit remonstratum iam sit, de *fibrarum* per consequens *spasmo*

vt quia

vt qui præsentaneam *suffocationem* adducere queat, quam de tumore, & phlogosi, quæ *spasmo* deuicto, ceù cum pedibus solutis fluuidis, *sponté* concedunt *solicitos* magis esse monemur, & maximé cum perseuerante *fibrarum* contractione, nec tumor, nec phlogosis tam breui solui permittant, & sic quó ad *prognosim* liquet, tàm legitimam, quam spuriam, humidam, & siccam ne dum per se, sed ob partis *præstantiam* difficilem, malique *omnis* semper adesse.

Annis prægressis Egregium quemdam Canonicum ætatis annorum triginta circiter, constitutionis optimæ, & firmæ *plethoricæ* communiter dictæ noui, qui paruæ pilæ post lusum in *Anginam* cum *phlogosi*, valido faucium *tumore*, acutaque *febre* inciderat, hic à Doctissimo alio Collega tractatus, post quinq; sex, imó & vltró, e brachio, pede lingua iteratas *phlæbotomias*, ad *tumoris* punctionem pró *deriuatione* vt aiebat, cum prægressæ *phlebothomiæ* nihil præstassent, perductus fuit, quo præstito, cum *ramulus* quidam *iugularis* internæ sectus forsitán fuisset, *profusissimé* errumpente *sanguine*, tantum abest quod *tumor* subsederit, quin imó magis, magisq; adauctô, vnà cum sanguine *Animam ipsam* breuissimô temporis tractû secum *eduxit*, & reuerà si ne dum *phlegmon* sed & alius *simplex* quicumque *tumor*, imò *furunculus* anté maturationem *puncturâ* sanari non patitur, quômodo *Angina* ex faucium tumore, tam facilé cedere queat satis non liquet.

Egò anno mox lapso Virginem *formosissimam* viginti

plus

minus annorum torosam, & validam acutissima ab *Angina* cynanche scilicet, cum febre acuta sequenti gargarismo, alijsque vt infrà felicissimé sanatam deprehendi

℞. *aq. hordei ℥. viij.*

spiritus vini ℥. ij.

camphoræ ℈ j. m. pro gargarissmo.

cui accedebat *oleum* amigdalarum dulcium recenter siné *igne* paratum cum tantillo sacchari candi subtiliter pul. *ecclegmatis* morê per interualla sumptum, mox lac sequens.

℞. *ocul. cancr. ppi*

corn. cer.

amil.

stib. diaforet. a. ʒ. ij.

aq. stil. viol. ℥. iiij.

laudan. liquid. ʒ. ß. ex cochleari sæpius de die iteratum.

Cataplasma ex mica panis, lacte enutrita, colloquebis in die applicatum, curationem breuissimé absoluit.

Hìc innumera alia exempla, quibus *Anginas* citrà sanguinis effusionem curatas, sicuti & post *Phlebotomias* ad *Orci fauces* deductas sistere possem, verum, quia esset, & otio abuti, & *lectorem* pijssimum tædio conficere ideo ceú trita prætereo, & quamuis imputetur *mihi* Reuerendiss cuiusd. D. constitutionis validé, ætatisque in flore constituti *interitus*, *Anginâ* tamen haud laborasse, palam faciebat febris *absentia*, respirandi *facilitas*, inculpata *appetentia*, qui aliqua licet deglutiendi *difficultate* premeretur, talis tamen, tantaque haud fuit, vt

 à soli-

à solita iusculi, ferculique assumptione desistere cogeret, imó cum tota dié extrà stratum, cubileque ambulando, ludendo, aliaque domestica factitando detineretur, acuto per consequens morbo, *Angina* videlicet haud laborasse euincit.

Porró cum tumor sinistra sub aure, & in glandulæ *Parotidis* nuncupatæ regione, qui posteà sub *mento*, & circa *collum* protendebatur, maximé emineret, aut *paracynanchem*, aut spuriam *Parotidem* esse constabat; quæ indé quia *Ægrotantis* incuriâ, & morositatê, cum ab aeris inclementijs cauere, neque in strato decumbere vsquam permiserit, *innumera* licet pro, *tumoris* discutione, & suppuratione, tam *intùs*, quam *foris* tentata fuerint, nil vsquam consequi datum fuit; perseuerantibus quid ni erratis, *mali moris* tandem suscitatâ *febré*, retrogressôque ex parte *tumorê*, aliquot dierum spatiô, nullô iuuante præsidiô fatis concessit.

Quod obitus huiuscæ causa, intermissa fuerit *phlæbotomia*, nullus sanæ mentis [meò videri] affirmabit, cum enim contumax, rebellisque *tumor*, discutientibus non nisi, & volatilisantibus tractari ab initio requireret, quodnam emolumentum à *venæ sectione* consequi posset [maximé cum indolens, & renitens inter frigidos, & edematosos communiter dictos reponendus adesset] satis non liquet, imò quia vt contumax, prauæque *indolis* metus erat, ne ob *retrocessum*, pessimam *febrem*, aut deteriorem alium *affectum*, vt contigit, adducere posset, ideò hijsce à *præsidijs*, & maximé à *venæ sectione*

ctione quibus intró reuocari poterat, cane peius, & angue cauere ſemper *ſtuduimus*, eóque magis cum ſingulis diebus circà diluculum, remittente *febre*, copioſiſſimo *ſudore* totus diflvueret, quæ indé *euacuatio*, cum pernicioſæ *febri*, rebellique *tumori* directé competeret, ex ſe ſola abſque euacuationis alius ſubſidio, ne virium maior iactura fieret ſufficere cenſebatur. Verum enim veró, quia *moroſus*, vt annui *Patiens*, nec ſtragulis muniri, nec *detergi*, vt fas erat vſquam ſuſtinuit, hinc efflvuijs ex parte detentis, diſſoluta tandem *cruoris*, aliorumque fluidorum *compage*, actiuiſque exantlatis *particulis*, ſyncopticam inter *ephidroſim*, quinque, aut ſex dierum à morbi acumine *ſpatio*, ad Superos euolauit, & ſic *obitum*, non intermiſſæ *phlæbotomiæ*, vt vulgus crepabat, quæ ex dictis, in Galeniſtarum *ſententia* nec locum meruiſet, ſed ex Patientis *incuria* eueniſſe clariſſimé liquet.

Porrò cum neutra in *Anginę* ſpecie, imò neque in *cynanche*, quæ ex Hippocrate, vt ſuprà notauimus à ſanguine in colli *venis* concreto producitur, cum concretio, non *venæ ſectioni*, ſed *diſſoluentibus* tantum auſcultet, præterea qui *fluxit*, non veró *fluit* necem intentet *phlæbotomia* methodicé, & directé ſit indicata, minus in ſuperadicta, vbi *tumor*, externis tantummodo in *muſculis*, deglutioni, & reſpirationi exigua, imò nulla in principio vrgente *febre*, quam minimé obſtabat.

Et quamuis durum nimis, rigidumque aliquibus hoc videatur cum nullus é *Scriptoribus*, tam Antiquis, quam

Modernis, hisce neque exceptis, qui *venæ sectionis* vsum, Medico é foro ablegare contendunt, vt sunt Langius, Musitanus, Gladbachius alijque hanc in *Angina* prorsus excludant, tamen quia Viri Clarissimi, *politicé* potius, ad *vulgi* censuram, si forté interitus sequeretur, vt *candidé* profert Gladbachius declinandam, quam *Medicê* processere, ideó à *venę sectione*, rigorosé, & methodicé, vt Doctissimi Scala, Portius, Tozzi, Monticellus, innumerique alij Poliatri nobiscum sentiunt ptocedendo, æqué bené in *Angina* ac reliquis in *inflammationibus*, à quibus latum nec vnguem discedit, abstineri posse *Autopsia*, vbi in campum [vt nos sæpissimé] reuocabitur, *luculenter* euincet.

Verum quia *seueri* quidam *Catones*, *nasutulique Tharsones*, ipsis *sensibus* eierata *fide*, hanc *stultorum magistram* consulere neque dignantur, ideó constanti *laniena* Libitinæ Sacra persoluere pergunt. Horum exemplô quindecim, & vltró annis *Galenismo* inseruiens, mortalium *cladi* quoque litaui, litasse æternum ni *supremó* afflante *Ieoua*, densâ nimis, tetrâque eiusdem excussa *caligine*, veritatis *Iubar* mihi tandé efulsisset, sic vtraque in palestra porró *versatus*, horum quid valeant *humeri*, quid ferre recusent testari *candidé* possum, & credant mihi hæc *mancipia*, quod nec tam *leuis*, nec tam *iniqvus*, hac mea in metaptosi ergá genus, humanum, *cariores* præsertim Affines, Amicosque, qui propriam mihi *vitam* concredunt adfuissem ni solidiss. *Neotericorum* placitis, & experimentis, *millies* conuictus Galeni *manes* deserere, euidenti etiam, & nominis,

nominis, & nummi iacturâ, *conscientiæ* stimulus me coegisset, sed iam satis extrà olas.

Curatio ergò *Anginæ* qualiscumque fuerit sicca, vel humida, legitima, aut spuria, acuta, mitis &c. cum, & sine febre per me hâc *methodô*, & norma, si sine *phlæbotomia* mihi permittitur, institui solet. Primó sequenti gargarismo procedo.

℞. aq. hord. ℥. viij.
spiritus vini ℥. ij.
camphoræ ℈ j. m. pro vsu vel.

℞. fol. vincæperuincę m. iij.
aq. fontis ℔. ij.
sal. prunellæ ʒ. ij. coq. s. a. ad ʒ. colatura inseruiat pro gargarismo.

Herba indé expressa gutturi calidé applicetur, & hoc est remedium à Præclarissimo Ettmullero tantoperé prædicatum, sic vt initio suæ *pathologiæ* peculiari *paragropho* insigniri meruerit, si veró *mirabile* hoc *simplex* præ manibus non sit, vel haberi vt passim occurrit minimé queat, sicuti & à *vini spiritu* forté *Patiens* abhorreat, sequens substitui potest.

℞. decoctionis hord. ℥. viij.
syrup. de rub. ideo
de granatis acidis a. ℥. j.
sal. prunellę ʒ. j. m. pro vsu vt supra, vel.

℞. lac. Cap. vel Asin.
aquæ hord. a. ℥. iiij.
sal. prunel. ʒ. ij. m. pro gargarismo, & præsertim qvum

 ceù

ceú ſpinæ gutturi infixæ, ſyluestres ſales palam diuexant.

Fit etiam gargariſmus *ſuauis* multum, & *gratus*, præſertim vbi Æger moroſus, aut delicatula Mulier laborare contingit, vt.

♃. aq. ſtil. viol.
plantag. a. ℥. iiij.
ſuci limon. n. ij.
ſac. alb. ſubtilit. pul. ℥. j. m. &c. vel ſequens extemporaneus
♃. aceti vini alb. ℥. vj.
album. ouor. Gallinac. recent. n. ij agitentur optimé pro vſu, & eſt arcanum Illuſtriſſimæ cuiuſdam Comitiſſæ

Raſura dentis Apri, ceù ſummum alchali, acidum inflammationum quarumcumquæ *auttorem*, ſtrenuiſſimé infringens, ſi ad ʒ. j. cum *ſacch. cand. pul.* anaticâ portionê propinetur, à Clariſſimo Grembio depredicatur.

Si ſpirandi *difficultas* diuexet, *oleum* amigdalarum dulcium, ſine igne recenter expreſſum, cum modico pul. ſac. cand. in ecclegmatis forma, cochleatim per interualla ſumptum, vtramque paginam, vt fertur, abſoluit, nec *panicus* vulgarium *terror*, ne ſcilicet pró pabulo *Anginæ* deſeruiens, maiorem *phlogoſim* cieat, imponere debet, nam præterquamquod *vrens* ille *ignis*, qui *flammam* concipere poſſet, ibi non adeſt, ardentibus porrò prunis iniectum, teſtê experientiâ, ne dum accendit, ſed prorſus extinguit.

Pillulæ ex *butyro* Vaccino recenti, in *aqua* ſtillatitia roſarum prius loto, & modico *ſacchari* candi pul. ſubactæ

ſen-

sensim, & siné *sensu* deglutitæ, eumdem præstant effectum.

Egò aqua angelica, *Manna* scilicet in *aqua* viol. tartarizat. *soluta*, probéque vt moris est *clarificata*, ne dum in *Angina*, sed & in *Pleuropneumonia* ad ℥.j. plus minus per interuala *sorbilata*, non infelici successu vti consueui.

Pulpa *cassiæ* recent. extracta, *oreque* versata, suadente Clarissimo Boneto, ad idem pariter valet.

Uomitus dummodò statim á *principio*, vel in statu morbi ad *inhibendum*, vel *disrumpendum* abscessum, *blandô* aliquô *emeticô* procuretur, à quamplurimis comprobatur, sed præ reliquis sequenti potioni multum retribuo, vt.

℞. occul. cancr.
corn: Cer.
dentis apri pp.
stibij diaphooet. a ʒ. ß.
aq. stillat. viol. ℥. iiij.
laudan: liquid. ʒ. ß.
camph. ℈. iiij. m. f. lac. cochleatim sæpius de die sumend.

Album *græcum* sicuti, & *animalium* reliquorum, ouium scilicet, caprarum, equorum, anserum, gallinarum columbarũ, hirundinum &c. ceú *sale* nitroso *volatili* turgidæ *fæces*, à quibus, ne dum *febris*, sed *phlogosis*, concretique sanguinis *solutio* feré contingit, *putidum* licet *præsidium*, tam *intùs*, quam *foris* felicissimô successù, haud semel adhibui.

Collo interim, & sub mento *panis* vacino, aut ouillo

lacte

lacte nutritus, *cataplasmatis* more, vt innui, adhibitus, summé conducit. *Cinis* sarmentorum *vitis*, vel etiam communis, inter duo *lintea* eodem modo *tepidé* admotus, vulgatiss. prostat in vsu.

Lana sucida, Arietis é *testibus* recens derasa, violarum, liliorumque alborum *oleo* aspersa, ad idem quoque probatur

Hirundinum *nidus* quò magis pullorum *stercore* sordet *emplastri* more cum *lacte*, vel *oleo* rosarum, aut *viol.* subactus, reliquis præstat.

Alia quamplurima commendari solent, quæ proprios apud Auctores ne nimius sim videri possunt.

Phlebotomiam, & Catharsim, *hanc* Hippocrati, *illam* mihi *inmmané* quantum *exosam*, Fautoribus suis lubens dimitto, & si quandò Magnatum *imperio*, Ægrorum *præcibus*, Adstantiumque *importunitate*, ad eamdem compellor plus *damni*, quam *emolumenti* reportasse fateri *candidé* adducor, & si phlebotomistæ *leuamen* recepisse fortè iactantur, non *iteratis* é brachio, pede, manu, iugulo, lingua, [*ridiculé* tamen cum qualibet eodem depleat modo] *sectionibus*, sed ab *alchalicis*, tunc temporis feré *profusis* accessisse tandem *fateri* tenentur, sic Galenus *albo græco*, Valeriola *rasura* dentis apri, Senertus sambuci *fungo*, Hartmanus *succo* viuentibus é cancris expresso, Scultetus *semine* sinapis, Ettmullerus *vinca per vinca*, & Mercatus, vt alios subticiam rob *nucum viridium*, in Anginæ curatione plusquam alijs *præsidijs* præstasse reponit.

Sunt

Sunt qui omnibus hisce reiectis, periaptis tantum, & amuletis, serico scilicet fillo, quo suffocata vipera fuit, bufone, aut rubeta, lapide aletino, alijsque similibus collo, vel brachijs appensis, exitialissimis de *Anginis*, ne dum triumphasse sed & præcauisse sibi gloriantur.

Verbó cum sicca in *Angina*, quæ Hippocratis, aliorumque præstantissimorum *Poliatrum*, vt notauimus, calculô, reliquis periculosissima habetur *venæ sectio* locum vix habeat, in benignioribus porrò, minusque exitiosis omitti posse nullus inficior, eòque magis quod in ore, *concretum incuneatumque* iam est, nec *sanguinis missione*, nec *catharsi* detrahi queat. Vndé optima ratione inferri potest, multos quidem *Anginosos* imó phreniticos, pleuriticos, aliosque huiuscæ commatis morbo correptos *phlebotomatos* euasisse quidem, ast per *phlæbotomiam* simpliciter nequaqam; etenim cum *venę sectio* strictè, rigoroséque loquendo quidquid in *contrarium* aliqui commentare nitantur, nec *reuellat*, nec *deriuet*, nec *attenuet*, aerisque *præssionem* tollat, immò *resistentiâ* subtra-ctâ adaugeat, promiscuéque tantum educat, quod alia quacumque ab *euacuatione* minori virium *iacturâ*, tutius, citius, imò iucundius obtineri potest, vt conducere queat satis non liquet, vndé Hippocrates in hystoria Critonis in Taso, *Cynanche* genuina, cum nec *tumor* in collo, nec faucibus appareret correpti, qui decima indé decessit, & in *Anginosa* apud Bitonem habitante, cum lingua rubra, & sicca, febre acuta, alijs-

que signis *Anginam* veram designantibus, de *sanguinis missione*, nec verbum faciat, hanc per consequens *necessariam* minimé duxit, & vt vt Galenus in commento hanc ommissam haud fuisse contendat, tamen cum quintâ, extremum *fatum* obierit, quid præstiterit palàm exponit.

Laryntotomia demum, vbi tam *laryngis*, quam pharyngis musculi *phlægmone* affecti, nec cibo, nec potui additum præstant, ab aliquibus licet *innoxié*, vt ferunt tentata sit, adeò vt per *infundibulum*, iuscula, & fercula inijciendo Patientem aluerint, fortéque sanauerint, cum ipse hactenus nec viderim, nec tentauerim, circa eiusdem *vsum* quemlibet suo genio abbundare permitto; nam cum per me ne dum *species*, sed iugulatio omnimoda sit, ad ipsam nec *accedere*, nec *hortari* quemquam auderem.

Victus ratio in hoc casu *inculcanda* adeò non est, nam cum Anginosi, in *Cynanche* maximé deglutire vix valeant, *delinquere* idcirçó tam in *cibo*, quam *potu* minimé possunt, *alantur* ergó eò meliori, quod poterunt *modô*, maneant in quiete, alvusque quoad fieri poterit seruetur aperta, & ad Maiorem Dei, Immaculatæque eiusdem Matris gloriam, dicta sint satis.

De Purgationis Electiuæ Vanitate.

NJL nostris in regionibus [nescio an alibi fortè] tritum, magisque, familiare est, quam accedente *Vere*, & *Autumno*, constitutionibus Anni temperatioribus, Medico accersito de *purgatione* consulere; *Vere* scilicet ne æstiuis, & *canicularibus* præsertim aduenientibus *diebus*, horariorum fructvum, gelidorum potvum, magnorumque æstvum causâ, succensa *bilis* febres producat; *Autumnô* verò ne imbrium, niuium aliarumque rigidarum inclementiarum potvum indé, quibus quisque *hyemali* tempore satis indulget *culpâ*, in tusses, catarrhos, febres, aliaque similia phænomena incurrat.

Consuetudo sané sicut hijs, qui *hyemali*, aut *æstiua* tempestate prægressa, ob *aeris* dyscrasiam, aliarumque rerum non naturalium *abusum* in statu valetudinario detinentur, ex Hippocrate (*Quibus purgatio, aut venæ sectio competit, hos vere purgare, aut venam secare oportet*] haud improbanda, sic illis, qui nullo perpesso incommodo, *imposterum* tantum, præseruari contendunt, *vana* sic & absurda, vt nil magis in foro Medico *decachinandum* occurrat.

Et reuerà si *purgatio* communi Medicorum suffragiô, est *humorum qualitate peccantium eductio*, quomodó educi saluâ conscientiâ poterunt, si vllo contracto vitio *sani* & *incolumes* Corporis instaurationi ministrant! tunc enim duntaxat indicatur *purgatio*, cum *humor* [loquor cum communi Neotericorum schola] *hic* aut *ille* copia, crassitie, tenuitate, caliditate, frigiditate, aut alia exotica, & peregrina qualitate à statu naturali deflectit, cum *indicatio*, quæ *agendorum*, *vel non agendorum est illatio*, ab indicato, hoc est peccantis succi *præsentia* elici debeat, qui indé si *reus* actû non est, neque *indicantis* per consequens *naturam* induere potest, imò si vllas tunc temporis in *corpore* concitat turbas, ceù vtilis, & amicus sui potius *conseruationem*, quam *eductionem* exposcit.

Nec est quod oggeratur, quod licet *tunc* minimé *peccet*, posse tamen sub temporum inclementijs, deprauari ità & intendi, vt hostilis tandem effectus, difficiles, vt passim occurrit morbos producat, verum cum gratis hoc effingatur, imò contrarium sæpé contingat, quaré obseruamus in dies *sanorum* numerum, maiorem longé quam *ægrorum*, pessimis etiam in *epidemijs* semper adesse, ita pariter fieri potest, vt qui *ægrotare* formidat, minimé *egrotet*, eóque magis, cum debiles, valetudinarij, & formidulosi qui purgari reposcunt ab erratis feré desistant, porró temporum *constitutiones*, quæ tam rigidæ, & seueræ rebantur, *temperatæ*, benignæque contingant. Demum hoc etiam ipsis admisso, tunc tantummodo indicabitur *purgatio*, cum *humor* vt suprà diximus

ximus *hostilis* redditus, *naturam* euertere nitens sui, non autem é contra indicat *remotionem*.

Obiter cum *humor*, morbum facturus, & *diuersus* secundum *indolem*, biliosus scilicet, pituitosus, melancholicus, serosus, vel sanguineus cum *Antiquis*, aut pancreaticus, limphaticus, nerueus, aut nutritius, cum *Neotericis*, & *varius* secundum *crasim*, & *texturam*, crassus scilicet, tenuis, aut acidus, salsus, ponticus &c. esse queat, ex istis quisnam indé, vel quomodo facturus sit *morbum*, nemo meo videri tam *linceus* diuinare valebit, nam cum hæc omnia proprijs é *signis*, actû ab eorumdem indole, discrasiaque *manantibus* aucupetur, in quem finem cuniecturalis *Medicina* se sistit, cum nullius entis, nulla sit actio, si *nullam* adhuc *labem* contraxerint, nullamque in corpore crearint *molestiam*, vlla per consequens de eorumdem malitia *signa* præbere valebunt, & sic *Medicus* de *hoc*, vel *illo* purgando, alterando, cicurando &c. *succo*, vllo habito per *propria signa* inditio, quid *agere*, vel *non agere* debeat plané ignorabit.

Dicent quod probé *cognita* Ægrotantis *constitutione*, succi præualentis *indole*, phænomenon quibus alias mulctari consueuerat *Natura*, & maximé *tali*, ac *tali*, vt sæpius suô expertus est damnô *tempestate*, cum nobilius sit *preseruare*, quam *curare*, vt canit Poeta.

Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes.

hisce ab omnibus, indicationê certâ desumptâ, imminentis morbi *sæuities*, congruis adaptatis *præsidijs* præcaueri optimé potest, *eòque tutius*, quó validis adhuc

viribus, & firmis Patiens existens, iucundius *Sanus*, quam *Æger* remædia ferre valebit, sic quia latrante *Syrio*, summum ob estum, horariorumque fructvum abusum, immensum augeri, excandescereque *cruoris* in sinu *bilis* consueuit; *Vere* leue per *cholagogum* eiusdem imminutione, perque venæ sectionem *cruoris* euentatione sequta, refrigerantibus, æstumque compescentibus aliquot interiectis *syrupis*, intermitentes, continuæ, ardentesque febres, *acutique* reliqui morbi, é *bilis* feruore feré accedentes, arceri, euitarique peroptimé possunt.

Hyeme indé, quia à densæ nimis, rigidæque *Atmospheræ* pressione occlusis Peripheriæ oscellis, consueta effluuiorum *Aporrheia* intercipitur, vndé vel in fluidorum massa detenti, acutis, cronicis, quandóque, & malignis *febribus*, vel in ambitu corporis, & præsertim circà caput, & artus *collecta*, rheumatismis, catarrhis, tussibus, alijsque fluxionibus dictis rudimenta ponunt, ideò blando aliquo *phlegmago*, aut *hydragogo* serositatum *copia* imminuta, *effluuiorum* per venam sectam *exalatione* promota, imminenteque *succorum* crassitie, per attenuantes, & incidentes ad aliquot dies continuatos *syrupos*, ex parte correcta, dictorum *malorum* secús ineuitabilis *Ilyas* auerti siné dubio valebit, vndé *electiua* nuncupata *purgatio*, quæ *Vere*, & *Autumno* pro *sanitatis* tutella ad *prophilaxim* nostris præsertim in regionibus instituí consueuit, ne dum *vtilis*, sed *necessaria* summóperé habetur.

Hæc omnia licet *speciosissima*, veritatisque veló adumbrata

brata *plausibilia* videantur adesse, tamen quia *vllo*, vel *labili* fundamento innituntur, tamquam *carnificinæ*, & *pestes* ab hominum *consortio* ablegari meritó poscunt, & quemadmodum *valetudinario*, in statu vbi actû degeneres *succi*, Corporis *æconomiam* peruertunt *locum*, vt suprà innuimus *habere* possunt, cum actuale *succorum* vitium de sui correctione *indicationem* statim exhibeat, ita vbi *vitium* prorsus non est, cum ex *nihilo nihil* emergat, *nihil* per consequens *indicare* valebit, vndé quælibet *purgatio* tunc temporis instituta, *amethoda* prorsus & in *destructionem*, non autem in conseruationem tantumodò foret, quia cum corporis *hyparxis* simetra in *succorum* miscella consistat, vndé Hippocrates *Inest in corpore salsum, acidum, austerum, ponticum, amarum, & sexcenta alia, quæ quamdiú vnita sunt nullam creant molestiam &c.* itá horum altero ad *eucrasiam* requisito, soluto, imminuto, cicurato, aliterque commoto, sic vt *metricus* eorum *concentus* turbetur, salso, acido, austero, alijsque fluidis, ceú *fræno* disrupto, debaccandi *ansa* concessa, morborum agmini *fores* expandunt; in hunc finem singulis momentis eos videmus, qui *purgationibus* indulgent, vel perpetuo in *valetudinis* statu languere, vel grauioribvs *morbis* rudimentis positis, quo tempore *melius* haberi rebantur, *grauius* torqueri, imó qui *sani*, vt in *melius* proficerent *electiuæ* huic *purgationi* credulé nimis se commisserunt, ne dum in *deterius*, sed ad *tumulum* hinc properasse vndé cum *Ibero* seró queerantur, *Stauo bene*, e *per star meglio sto mortidos*; Sic *Ana-*

catanter ex Hippocrate *ſanus* cum eſſet, *catapotio* ſumpto obijt, & reuera ſi quis domi in *reſtauratione*, ferramenta, trabes, lateres, &c. quibus fulcitur auferret, eiuſdem *deſtructionem*, & non *inſtaurationem* nauaret; ità qui Corpus *validus* vt reddat ſuccis, quibus ſano in ſtatu ſeruatur fraudaret, *excidij* potius, quam *ſanitatis* autor adeſſet.

Nec eſt quod dicant leue *Eccoproticum*, blandumque *catharticum* quod vix *primas* tranſgreditur vias, haſce *conturbas* excitare non poſſe, nam præterquanquod *contrarium* ſæpiſſimé occurrit, vndé ex ſimplici florum *caſſié mannę* diluto, aliuſque ſimilis *vſu*, enormes *hypercatharſes*, horrendoſque *ſpaſmos* cieri Saniorum *volumina* clamant ſic ex purgantibus *electiuis* maximé dictis, & præſertim *validioribus*, vti ſunt ſcammoneata, ſtibiata, mercurialia &c. quibus in ſimili nec parcitur caſu, imò & in *delicijs* à non paucis habentur, prauorum *ſuccorum* locô, quos non inueniunt, alibilium, vtiliumque *eliquatione*, & *ſubtractione*, principaliorum viſcerum *craſim*, totiuſque *authomatis* æconomiam ita peruertunt, vt irreparabilibus *ærumnis* prophaſes indé ſe ſiſtant.

Et neniæ ſunt [vt aliquibus placet] quod vbi hauſtum *medicamentum* familiarem, quem detrahat haud inuenit ſuccum, in *eundem* porró faceſſat, nam cum ad *trutinam* hoc reuocatum, præterquamquod, vt fertur, non alteratur, ſed alterat, ſanum æqué, ac infirmum, prauum, atque benignum indifferenter educere *Antopſia* remonſtrat, quod porró *medicamentum*

tum hunc, vel illum magis *ſuccum*, bilem videlicet *rhabarbarum*, pituitam *agaricus*, melancoliam *ſena* ſerum *ialapa* &c. magnetica *virtute* pelliceat, à *vero* prorſus abludit, nam ſi *electrica* hæc qualitas, vt notat Clariſſimus Galaratus, in *pharmacis* vigeret, *amicis* approximata *ſuccis*, non ſecus ac *magnes* ferrum, *adamas* feſtucas, *ſuccinum* paleas, &c. *atthraere* deberet, ſed approximato rhabarbaro *bili*, ſena *melancoliæ*, agarico *pituitæ* hoc *prodigium*, vt quiſque experiri poteſt, non ſequitur, ergó, &c. Porró cum aliquibus *pharmacorum* odor, aſpectus, contactus, immò nomen duntaxat *ſedes* moueat, cum *ad nares* potius, *occulos*, *manus*, & *cerebrum* allicere debuiſſet, imò coloquintis, aloes, arthanita &c. *vmbilico* applicita, non ad *vracum* ſed ad *podicem* fæces propellant, & *hydrargirium* pedum plantis inunctum non per *pedes*, ſed per *os* ptyaliſmum indé prorritet *electiua* hæc facultas ceú *chimerica* irrideri meritò poſcit, verbó cum inter ſolida & non liquida *attractio* [ſi quæ tamen datur] tantum ſuccedat, in *fluidis* eam perquirere *ſuperfluum* adeſt.

Prætereà cum *electiua* pharmaca dicta, *infirmis*, deterrimis etiam *ſuccis* infarctis exhibita quandoque *nihil* educant, ſic excretorum *color*, qui Medicis ſemper impoſuit non á magnetica, abditaque *catharticorum* tractione, ſed à ſenſibili, euidentique eorumdem *colore*, tincturam agnoſcere in *ſcholis* iam ſatis deciſum, quaré *limpha*, ſeú gaſtricus *ſuccus*, qui naturales ad *vſus*, primis in ductibus *reconditus*, per *pharmaci* irritationem

foras errumpit, senæ, rhabarbari &c. *tincturâ*, *saporêque pollutus*, mox *bilis*, mox *pituitæ*, mox *melancoliæ* &c. ceù *Proteus* laruam ostentat, quaré cum Anaxagora, Helmontio, alijsque præstantissimis *Toparcis* concludere valet, *medicamenta* consimiles sibi *succos* facere magis, quam educere, & maximé cum *bile*, *seroque* exceptis, reliqui Galenistarum *humores*, vt iam notauimus, Lunæ ad Incolas euolauerint.

Et de facto, quod *succi* prædicti humano in automate desint, *anathomicus culter*, qui in *viscerum* exenteratione, pituitæ, melancoliæque *sede* inquisita *nullibi locorum* reperire hactenus nouit palam euincit, & licet de *renibus* succenturiatis, *cpasulisque* atrabilarijs quamplura efferantur, hisce tamen vt immoremur, *lux maior* exigitur.

Nec valet, quod citrà *cathartici* exhibitionem, *vllâ* scilicet eiusdem interueniente *tincturâ* varij, diuersique *succi*, atri scilicet, virides, cærulei, vitellini, albi, &c. in scorbuticis, hyppocondriacis, cachecticis, hystericis, & similibus sponté haud raró excernantur, nam præterquamquod *realis* eorumdem *existentia* in Corpore per hoc non euincitur, peregrinum ita *colorem*, dictis in casibus conspicuum, varia ab eorumdem *textura*, & *miscella* tantum succrescere, Pictores, & Fullones, qui vnô, vel alterô duntaxat *colore* innumeros componere, imò ex eadem *tabula* quamplures ad *stuporem* vsque *effingere* norunt, pennicilli *apice* ostendunt, sic *sola* bilis gastrico, aut pancreetico *succo*, vbi plus iustô *accessit* permixta,

non

non ſecus ac gallarum *liquor*, vitriolico, ne dum *atrum* ſed iuxta acceſcentiæ gradum, provt magis, aut minus denſatur, *diuerſas* ſuperficies *lucis* ad refractionem oſtentans, cæruleum, vitellinum, praſſinum, flavum, rubrum, aliosque innumeros, cum reuera *tales* in *Corpore*, nec *extrá* fuerint, ad occulum repreſentat, *Colorum* hanc *Theoriam* videſis apud Clariſſimum Boyle, hinc quantum valeant, non ſine admiratione deprehendes.

Vanis ergò huiuſmodi *laruis*, non ſtercorarij, vroſcopotoreſque tantum, ſed Inſignes etiam (quod dolendum magis) Poliatri ſeducti, tam morborum in *prophilaxi*, quam *therapia*, ſuis pharmacis *prodigia* adſcribere pergunt, cum reuerà *luridus* excrectorum *color*, teterque *odor* qui nares, ſtomachumque ſubuertit, non *vitiatæ* fluidorum *indoli*, ſed turbatæ eorundem *ſyſtaſi* debeatur, cum in Corpore, *amicô* ſecus nexû, *vitali* æconomiæ litantes, eiuſdem *inſtaurationi* inſontes, purique inſeruirent; non ità poſt *purgationem*; vbi armonicâ euersâ *craſi*, ſolutâque *compage*, petulci, & liberi nimis, morborum *ſeminario* viam ſubſternunt.

Jn hunc finem *magnus* Priſcorum *dictator*, innumerique alij Iatrices *Coriphei*, vrgentibus etiam morbis, in *pharmacorum* exhibitione *cautiſſimi* feré inceſſere, quia cum ſemel deuoratum *pharmacum*, vt vt *mitiſſimum*, quominus currat, non audit habenas, ita ne *enormes* quandoque [vt paſſim occurrit] excitet *turbas*, in manu Medici porró non adeſt, nàm cum ſupra notauimus, *benignos* æqué ac *malignos*, *vtiles*, ac *noxios*, *euchimos*, & *cacochimos*

     mos

mos promiscué educat, quot ærumnis humanum Automaton expositum reddat, Doctissimus Ettmullerus refert *Optandum scilicet, darentur vera purgantia, hoc est, quæ ex nominis ratione sordes saltem excrementitias, aut heterogenea quęcumque pręter naturam ex corpore citrà vtilium nutritiuorumque succorum corruptionem simultaneam, & deprauationem eliminarent, verum quæ vulgò purgantium nomine veniunt, non sunt talia, sed sub specioso & blandiente nomine virulentiam nociuam gerunt absconditam, vndè sanos, & ęgros æqualiter vexant, & tot sordes stercorum forma ad triginta & quadraginta & plures sedes euacuant, quas impossibile esset citra vitæ periculum in Corpore subsistere, vndè ægri, qui ex legitima purgatione secundum Hippocratem leuari deberent, insigniter lędantur, vndè teste experientia, & Helmontio, qui antea est sanus, alacer, integris viribus, leuis in saltu, & cursu &c. post purgationem redactus erit ad maciem, trement genua, genæ collapsæ, vox rauca erit, persistentibus nihilominus morbis sub antiqua contumacia con nullis purgantibus curari soleat*, & reliqua, quæ Præclarissimum apud *Virum*, ne actum agam, legi possunt, quibus calculum Famigeratissimus apponens Tozzi subdit *non inconsideratè exhibenda pharmaca, imò omninò vitanda, cum morbi tutioribus, leuioribusque remedijs cedunt, at-*

que

que eorumdem causæ sola correctione tolli, vel per alios ductus, promptius, iucundiusque educi possunt, si enim per sudorem, vrinam, similesque egestiones citò, & tuto queunt, haud esset arcescendum Medicamentum purgans, quod sanè cæteris, iniucundius, & periculosius est, quinimò veneni naturam sapiat, quare à catharticis non leuis exagitatio habetur cum certa virium iactura, emaciatione, siti, nausea, & *non nunquam febre*; tantò magis cum per Hippocratem *eodem medicamento purgentur, & non purgentur, quandoque verò alia purget quam quæ purgare soleat, aliquando nimium purget, quare fieri non potest, vt quis medicamentis confisus ea temerè exhibeat*. Undè in acutis etiam, *medicinis purgantibus* raro vtendum pręcipit, & loco supracitato, *febribus* etiam *fortibus* correptis medicamenta purgantia, donec febris dimiserit haud conuenire promulgat, & fortè immemor, quod *vere*, & *autumno* purgationem suaserat, mox sub *solstitijs*, & *equinoctijs eandem* solidè vetat, & si hanc permiserit; non de sanis, sed de valetudinarijs locutum fuisse alibi, scilicet. *Qui benè se habent Corpore difficilè medicationes ferunt*; clarè fatetur; nam cum cronicæ quædam affectiones, vt malum hyppocondriacum, scorbutus, lues celtica, artritis, lithiasis, scabies &c: contingant, quorum *Therapia* citrà vitæ

iacturam protrahi peroptimè potest, hisce commodius, & tutiùs *vere* reliquis anni constitutionibus *benigniori*, occurri posse contendit, secus cum *pharmaca*, vt notat Arnaldus à Villanoua, vt plurimum habeant rationem *veneni*, *non solum euacuant* (*& sunt ipsius verba*) *nociuum*, *sed magnam partem caloris*, *& spiritus*, *quæ sunt fundamenta* vitę: cui subscribens Auicenna *ait*, *euacuatio secundum plurimum non completur*, *nec perficitur nisi cum medicinis venenosis*, *quę procul dubio naturam frangunt*, *quæ si venenosæ non essent*, *ea bibere naturæ laboriosum haud esset*, à quibus non dissentiens Galenus subdit; *Purgatium omnium natura*, *corporum quę purgantur naturis contraria est atque*, *vt quispiam dixerit*, *læthalis*, *& deleteria*, ideò in eorumdem exhibitione cautissimè semper, & non nisi vrgente necessitate processerunt, nam, vt repetit idem Arnaldus á Villanoua; *modestus*, & *sapiens Medicus nunquam properabit ad pharmacum*, *nisi cogente necessitate*, *cum etiam debilia*, *quibus Corpus non indiget*, *sint nociua*, & paulò, insrà, *in pueris*, *& senibus verendum est pharmacare iuuenibus quoque suspectum est crebrò purgare*, *quia*, *qui sæpè pharmacantur in iuentute citò deflebunt incommoda senectutis*, *nam ad purgationem ritè obeundam*, *teste* Clarissimo Zacuto Lusitano, *vires robustæ* necessariæ sunt *purgatio*

tio

tio enim ſpiritus reſoluit vacuatione ſua, & ſic debilitat, agitat, alterat, perturbat, & eſt periculoſa, quod enim deuoratum ſemel eſt pharmacũ non poſſumus rurſus educere, vndè iuxtá Celeberrimum Plutarcum Medicamenta purgantia turpia redundantiæ remedia ſine magna neceſſitate vſurpanda non ſunt, alui enim turbationes, vbi corrumpuntur, & liquantur certi humores, plus addunt ſuperflui, quam educant, vndè nonnulli longiſſimè á recta ratione abſunt, qui eijciendorum è Corpore redundantium humorum causa, qui familiares Corporis ſunt & conſueti, in Corpus iniiciunt medicamenta à temperie corporis aliena, & ſæua, ac quę expurgare debeant potius, quam Corpus purgare poſſunt; vndè Hippocrates, *Purgantia valdè vrunt, ita vt ſi fortia ſint & partem aliquam integram occupauerint, eam exulcerant, mitiora veró turbolentum Corporis motum faciunt, quamcumque partem occupauerint.*

Ergò ſi Pręſtantiſſi iſti Poliatri in ęgris vbi purgatio ex prauorum ſuccorum præſentia legitimè indicata ſupponitur, tam cauti inceſſere, vt non niſi ſumma vrgente neceſſitate ad eam deuenerint, quare idem Hippocrates; In principio *raró* medicinis purgantibus vtendum eſse, imò *in initio* morborum meliùs eſt quietem habere, quidni, & *leuibus* in ægritudinibus

nibus à remedijs prorsus abstinendum esse Fernelius affirmat, *scilicet leuiter affecti naturæ, viuendique legibus sunt committendi, quos enim morbos natura curat, frustrá medicina fatigat* &c. Zacutus Lusitanus apponit, quod *non omnes, morbi præsidijs sunt illicó agitandi sed commodò victus reginiinè tractandi, licet enim alimenta non sint morbo contraria, tamen quia illorum interuentú virtus roboratur, dicitur curatio fieri á contrario, tum quia vires validæ suis instrumentis effectiuè aduersantur morbo, eique vehementer resistunt, & causam morbificam è corpore expellunt* nam vt vult Hippocrates *Optimum medicamentum est nulló vti medicamento*, & maximè circa initia ex Senecę sententia; *Principia morborum quies curat*, & per Arnaldum à Villanoua; *cuicumque potest per alimentum restitui sanitas, fugiendus est vsus medicamentorum*, quia testè Auicenna. *Non omnis repletio neque omnis complexionis malitia suo medicatur contrario ex euacuatione & appositione, imó multoties sufficit multa regiminis bonitas in repletione & malitia* & de facto iuxta Doctissimum Tachium, *si tenui ratione viuendi vterentur mortales, an existimatis in prætio futuros Medicos? imò sibi ipsi quisque futurus esset Medicus, dum fugeret fugienda*, & *frueretur fruendis, sed audiuntur*

Podagrici

Podagrici, qui bibere generosè malunt & *patienter indè sustinere, quam abstinere, pluresque in vrbibus mortes, quam in agris, vbi non adeò lautè sed tenuiter viuitur,* & *laboratur. Possent illi conuenienti parsimonia ciborum, plus efficere quam omni pellis laceratione, aut truclenta igniũ combustione, vel lignorum, barbararumque radicum potu (surdis narratur fabula) malunt plures post lautas epulas tot deglutire catapotia, siue pillulas, tot lambere syrupos, tot secare venas, tot haurire pharmaca, totaque penè euacuare Pharmacopolia, quam sine Medico, abstinentia sola curari.* In hunc finem Doctissimus Asclepias Medicus Antiquissimus, & Andreas Albisius Bononiensis Archiater solâ *victus ratione* omnes *morbos* perfectè sanabant, etenim, cum Natura, vt sentit Hippocrates, siné Doctore *docta* sinè Præceptore *perita*, quamdiù valida est, & prauos succos *domare*, & consuetos, imò & insuetos per *ductus* ad *miraculum* etiam foras propellere nouerit, vel cum Neotericis *actiuæ* particulæ, quæ nusquam otiantur, dummodò per superfluas *euacuationes* haud infirmentur, in *passiuas* iugiter agant, istis demum *subactis*, si probô sex non naturalium dictarum rerum *regimine* vigorentur, alius citrà *præsidij* interuentum, desperatos *affectus*, generosis etiam præsidijs *inexorabiles* superare,

nemo eſt, qui in ſe ipſo, aut in alijs non obſeruauerit, vndè *parergon* haud erit plus valere *dietam* ſine medicamento, quam *medicamentum* ſine dieta, quia, vt ſuprà cum Hippocrate innuimus, *quandòque optimum medicamentum eſt, nullo vti medicamento*, imò *cibus opportunè datus*, vndè Bruta ipſiſſimis licet *morbis*, ac nos diuexentur, *abſtinentia*, duntaxat, ab ijſdem vindicari ferè conſpicimus, vndè *ſi ſola victus ratione*, vt audit. Ioannes Damaſcenus *curare poteris, proſpera euenient*, & notante Trincauello *non eſt ſemper neceſſe plenitudinem, vel cacochimiam tollere, vel alijs per medicamenta euacuationibus, ſed ſolus ſæpè frugalis victus, parcuſque ſatis eſt*, maximè cum notante Nicolao Maſſa, *vbi res ad fortia medicamenta minimè adduxerit tentare primum oportet ut æger regimine, & cibarijs ſinè medicinis ſanitati reſtituatur, quoniam ſic agendo, tutius, & felicius ſanitatem nauabis.*

Sed quid porrò! defficeret charta, ſi cuncta *apophtegmata* (quæ conſultò, ne quibuſdam à Naſutulis *auctoritatibus* potiùs, quam *rationibus* emancipatis, *Nouatoris* nomine indigiter Antiquorum, Neotericorumque è *codicibus* detraxi, in hoc caſu adducere vellem, verum quia in re tanti ponderis, vbi de corio humano res agitur, non *auctoritatibus*, ſed *rationibus* eſt

pro-

procedendum, ideó hæc pauca in eorum gratiá sufficiant.

Constito ergò ex allatis, ne dum in *principio*, sed *alijs*, tam leuis, quam grauis, benigni, ac maligni, cronici, ac acuti morbi *temporibus*, vbi à *medicamentis*, ob eorum malitiam, incertitudinem, noxamque ineuitabilem temperari valemus, solo Victus regimine procedendum esse, quid iam *electiuę* nuncupatæ *purgationes*, vbi nullus vitiosus latex *bigeam* perturbat, præstare queant, cui pro cerebro fungus non est, claré deducet, nam certissimum est, vt toties innuimus *medicamentum* qualecumque fuerit, omnes *indifferenter*, & præsertim benignos educere succos, quaré aliqui, vt pariter notauimus, ex simplici eorumdem odore, contactu, imò visu, & nomine tenus, vt vt alias sanissimi, enormes pati excretiones contigerit, ideo ab hysdem cane peius, & angue desistendum esse, ad hominem argumentari licet; *Scribit enim Oribasius, quod neque omnes, qui quoquo modo affecti sunt, nec quocumque tempore, nec statim, vbi contingit, purgandi sunt, sanos veró, & in quibus excrementum nullum redundat purgare non conueni·, nam quæ afferri vtilitas potest, si id, quod naturę accomodatum est detrahas? atque etiam si sine molestia id faciet, nam qui bené se habent Corpore difficulter ferunt medicationes Hippocrates.*

Jn hunc finem Matteus Georgius Albinganensis Medicus Insignissimus, nouissimo in opusculo, *ingratò* tamen tituló evulgató, *acutissimis* argumentorum *telis* catharsim, *purgantitbus* veré *pharmacis* institutam,

Medico é *foro* ablegare contendit, & iure meritó, *altius* tamen [meo videri] hæc *penetrassent*, si in *phlæbotomiam* pariter, quam nimis *liberé* fouet, vt facilé poterat, hæc euibrasset, & *magis* si oliuarum, vel amigdalarum *oleo*, quocumque per ipsum *pharmaco* præstantiori *illita* euolassent.

Eandem sententiam Doctissimus Scaramucius suis in Theorematis *septicam* ob pharmacorum *vim* tuetur.

Sint ergó *cathartica* tam benigna, tam blanda, tam leuia ac esse possunt, tamen nostrum non est, in Corpus semel *admissa*, sic ea dirigere, vt tantum quod petimus fidé exequantur, etenim cum *alimenta* gustû etiam *suauissima*, naturæque, vt poté eiusdem *instaurationi* simpliciter dicat *amicissima*, vbi vel *insueta*, vel plus iusto *ingesta* fuerint, horrendas *haud semel* excitant *turbas*, in quem finem dicebat Hippocrates; *omnia alimenta Medicamenta*, & vbi *cibus plus iustó ingestus est*, hic *morbum facit*, & infrà, *alimentum* vt *sanis robur infirmis est morbus*, iam quid de *medicamentis*, quæ communi Medicorum suffragio *alterant*, & non *alterantur*, imó, vt probauimus, *veneni* sapiunt naturam, futurum sit, *diuinare nequimus*, eòque magis in Corpore *sano*, vbi nullô *reô* existente *succô*, in vitales, & inquilinos dumtaxat, summa non nisi cum *sanitatis iactura* debachari tenentur, quare innumeri, insuperabiles *in morbos*, imò & *tumulum* hac de causa proiecti, serò propriam deflerunt *insciciam*, ab hijsdem igitur *sano* præsertim in *statu* cauendum, nam, vt canit Poeta.

Tem-

Temporibus Medicina valet, data tempore prosunt
Pharmaca, non apto tempere capta nocent.

Sed quid porrò in *catharsis* expugnationem tot machinis irruere! *alchalica*, pervuianusque præsertim *cortex* horum insufficientiam nedum in *febribus* sed & quamplurimis alijs *phænomenis* palam remunstrat.Ătereà si *humores* expurgandi, haud repeiiuntur, *electricaque* pharmacorum *vis* tenues euolauit in auras, solaque fluidorum *inuersio* eorumque segnities [vt nostra in *spasmologia* euicimus] *morborum* scenam adornat, quorsum *pharmaca*? quorsum *phlæbotomiæ*! si ad nauseam *leuissimis* etiam in *febribus* repetita non nisi frangendis Ægrorum *viribus*, protrahendoque *morbo* feré deseruiunt! & sic vt, quod importuna eorundem repetitio minimé valuit, vna aut altera Pervuiani *Corticis*, vel *vilis* alius *alchalici* dosis, citrà sensibilem *euacuationem* ad stuporem hinc consequatur

Valeant ergò *sordidis* suis cum *pixidibus* maleferiata hæc *mancipia* hijsdemque ad *latrinas*, sáno maximé in statú *proscriptis*, de corio humano aptius, meliusque *ludere* discant.

Jnterim si præcaueri quis cupit, ne ęstiuo, hibernoque *tempore* conceptos incidat in *morbos*, *probo* sex rerum nonnaturalium *regimine* sic se disponat, vt abstinentia, & frugalitate *succorum* redundantiæ, diluentibus, & dulcificantibus *salium exorbitantię*, incidentibus, & attenuantibus *pituitę*, vel glutinis *visciditati*, & temperatis resorbentibus, vel præcipitantibus *alchalicis*, ostrealium præsertim é familia petitis, aut *chalibis* præparatis,

tis, melancoliæ, vel meliús cum Neotericis, pancreatici, gastricique laticis *aciditati* occurrat. Sic etenim citrà *catharticorum* abusum *Stomaci* euersionem, *higiæque* iacturam, medicastris, & seplassarijs, qui *electiuis* suis *purgationibus* sanitatem *euertere*, pixides *inanire*, loculosque sibi *implere* dumtaxat affectant valere iussis, Animi, Corporis, & Crumenæ *optimé* consulens, ad *insuperabile* vsque Jeouæ *decretum*, sanus, & incolumis seipsum seruando, & præseruando, debitas Deo grates rependet.

De fallaci Vrinarum, putidoque Sordium scrutinio.

PRæsagiendi facultas *Iatrices* pars præstantissima, & ita, vt eà Medici Diuino ceú numine afflati, ne dum præteritorum, & præsentium, sed futurorum maximé *prænotione* tamquam *Numina* venerentur, vndé de Medicis Sinensibus *sphigmicæ* peritissimis solô pulsus *criteriô* ad triginta, & vltró etiam annos futuros ægritudinum exitus ad *miraculum* vsque diuinare feratur, in nostris tamen regionibus, sique ab alio, ab *vromantia* maximé incrementa suscipere, omnes tam *Antiquorum*, quam *Neotericorum* codices (Sanioribus quibusdam exceptis) vno ore conclamant, & reuerà, si *vrina* vt poté sanguinis productum, à Galeno eiusdemque Asseclis, horum

horum, quæ in *ſanguine fiunt*, detectrix fida cenſetur cum & *febres*, & alij omnes *morbi*, vel à *ſanguine*, vel alijs *fluidis* ab eodem *ſecretis* feré contingant, iam *vrina*, quæ cum eodem per vniuerſam Corporis *ditionem* circulari *motu* deffertur, hinc viſcerum quiſquilijs *onuſta* decedit, eiuſdem per conſequens *Æconomiæ* indicia, non niſi certa præbere valebit; in hunc finem Hippocrates, & Galenus cum reliquo Antiquorum cætu in eiuſdem *analyſim* inſudantes, quantum in *morbis* eorumdem *temporibus*, principio ſcilicet, *augumento*, *ſtatu*, & *declinatione*, ſed maximé in *coctionibus*, & *cruditatibus* detegendis *præſtet* ex eiuſdem colore, conſiſtentia, & contentis, immó odore, & ſapore ad *nauſeam* vſque certarunt.

Ex Neotericis, etsì in hoc maior pars Pecudum more Antiquorum veſtigia preſſerit, nullum tamen, quod ſciam nec tam fusé, nec tam exacté, quam Doctiſſimum ſecus Vuilliſium hanc Spartam luſtraſſe deprehendi, & licet Medica de Republica Vir benemeritiſſimus quampluribus alijs in *inuentis*, & maximé in *ſpaſticorum* phænomenon *Ethyologia*, laureolam in *myſtace*, vt fertur reportauerit, *ſordido* tamen in hoc *cęno* ſic ſe volutauit, vt neſcius quod à *principio* eiuſdem nullitatem, vanitatem, & inſufficientiam *candidé* nimis præmiſerit, ex *matula* indé, nauticâ ceù pixidê, ne dum *cauſas*, ſed morborum *euentus* diuinare nitens *vroſcopotoris* notam incurrere minimé erubuit, eóque magis, cum *lotij* colorem, ſubſtantiam, & contenta é tot *cauſis* deriuauerit

uerit, vt nec tot Chamæleon *formas*, nec Proteus *laruas* induere posset, quare vt genuina eiusdem *notitia* haberi indé valeret, *Delium* ad *natatorem*, aut *Edippum* confugere necesse iugiter foret.

Esse Vromantiam in aliquibus casibus, & præsertim renum, vesicæque in *affectibus* tolerabilem, inficiabitur nemo nam cum dictæ partes, varijs, diuersisque *symptomatis* mulctari haud raró consuescant, vt aliqualis eorumdem notitia haberi queat, ex *matula* quandoque venari facilé admittitur, verum quia constans, & perpetvum minimé hoc est, cum multis *arenulæ*, qui nunquam *calculo*, alijs *calculus*, qui nunquam *arenulis* alijs *sanguis*, *pus*, *mucus*, &c. qui vllo vnquam dictarum partium *vitio* laborarunt in matula apparuerint, quæ non ab hijsdem, sed ab alijs *partibus*, criticô, aut sympromaticô *motù* transmitti forté contigerit, sic eiusdem *iudicium*, vel fallax, vel deceptorium, cum non *vrinarijs*, vt prædixerant ab *officinis*, sed ab alijs *partibus*, de quibus vlla inciderat suspicio fluxisse, Cadauerum *sectio* in hunc finem sæpé instituta haud *leui* artis *opprobrio* detexerit.

Hanc veritatem innumeri tam ex *Antiquis*, quam *Modernis* candidé profitentur, vndé Galenus contra Hippocratis mentem, qui vrinas *subiugales* delirij, aliorumque capitis phænomenon prodromas, vel pedisequas esse denunciat, ait *memoria tenere Medicos oportet, nullum in vrinis esse signum, quod delirium portendat.*

Et Auicennas asserit; multoties mingere infirmos *vrinas*

nas in *substantia* sua & *colore*, & *alijs*, & esse illud expulsionem *criticam*, & quandoque *vrinam*, in ægritudinibus *pestilentialibus* bonam *naturalem* in substantia colore, & sedimento esse, & *illum*, cuius est tendere ad Mortem.

Arnaldus à Villanoua quod Medicus in sola vrinæ inspectione non semper confidat, *cum vrina sit fallax nuncius*, monet.

Judicandi ratio per vrinas est difficilis, interdum enim accidit colore, & consistentia saluberrimas esse, sed mortem præ foribus esse, quia non omnes affectus ex vrinis iudicantur, *Auctore Iacobo Douineto*.

Vrinis non semper *fidendum* nisi & undique meliora *signa* appareant, præsertim ex *pulsu*, & *virium robore*, *profert Clarissimus Fernelius*.

Quod non temeré recipienda sit *Galeni* de vrinæ nigræ liquore condemnatio, sed quasi ipse seruatum non viderit, viderunt *Posteriores*, & multum Celebres, quare in vniuersum tantoperé *damnanda* non sit, ac si in *acutis* morbis addas, ac etiam si iungas *prauorum* signorum *societatem*, & indé cætera, quæ sunt notatú digna, *habet Thomas á Viega*.

Etsì vrinæ nigræ *lęthales* Hippocrati iudicentur, præsertim in acutis, *salutares* tamen quandoque habentur, vt *lienis* in inflammationibus, & *magnis* obstructionibus *ex Valeriola*.

Etsì multorum mentibus *alté* insederit *falsa* opinio ex solius *vrinę* inspectione omnium omninò *ægri* conditio-

 ditio-

ditionem, & quod mali intus, vel extrà quacumque de causa patiatur, an Æger, Vir, vel Fæmina, an Mulier grauida nec ne, posse cognosci, tamen talia ex vrina diuinare extrá Artis Medicæ potestatem sunt. Senertus.

Petrus Forestus vrinarum incertitudinem prolixa, & tantum non tædiosa ad tres libros continuata diatriba varijs, diuersisque rationibus remonstrare contendit, & vtvt de his tantum, quæ ad Medicorum ædes à credulo nimis vulgó deferuntur, vbi varias, curiosasque *nenias* intexit, loqui videatur, tamen eas etiam, quæ in ægrorum domibus offeruntur, tot talibusque circumstantijs inuoluit, vt rarò, ne dicam vnquam interesse consuescant porró *cum leui á quacumque causa, aere, vento, puluere, motu, calore, cibo, potu, animi pathematibus, vt ipse* subdit, *haud parum immutari queant*, quam certitudinem de se præbere possint asserere nequit.

Leonardus Fuctius Galenismo secus emancipatus, & vroscopiæ haud parum deuictus, eos nihilominus cachino dignos existimat, qui ex vrina, ceú olim ex Tripode de Corporis malis respondere in animum sibi induxerunt, *quos indé velut imposteres, ac Stupidos Asinos, qui pluris sordidum quæstum, quem quotidié ex lotij inspectione, ac diuinatione cum summa ignominia coniuncta faciunt, quam veritatem ipsam æstimant nil moratur, vt pcté quos ne musæ ipsæ sanare posent, & de quibus verificetur illud Poetæ.*

Stercus, & vrina medicorum gloria prima.

Ad

Ad Coruos igitur cano (& sunt Auctoris verba) qui ex lotio de omnibus partium affectibus se se cuncta pronunciaturos temeré iactitant, & hâc imposturâ præstantium Medicorum nomen sibi falsò arrogant, miserisque, ac simplicibus Hominibus fucum faciunt. Hactenus ex Antiquis.

Ex Neotericis verò, qui innumeri pariter prostant & præ cæteris Helmontius, Kobohen, Tozzi, Alphonsus Borellus, eiusdem vanitatem satis irridere non cessant Anemanus Vromantiam Purgatorio comparat, Michael Bernardi Valentini, *vtinam essent*, ait, *qui huic Augiæ stabulo repurgando Animum admouerent! quis enim absque conscientię vulnere, tot suo Proximo glaucomata obijcere poterit, quot ij sepé solent, qui ob turpissimi lucelli prętium ea se in vrinæ liquore conspicere palam profitentur, quæ Hominum sensus prorsus superant? Optandum enim foret, vt vnanimi medicorum consensu summus hic, & detestandus vromantiæ abusus prorsus eradiceretur, & non tam bursę, quam conscientiæ consulatur, quæ auro contra prætiosior æstimanda.*

Rosinus Lentilius in vrinæ parechasi Vromantiam perstringens, *asserit quod sit falax, & quam minime deceat Medicum prudentem huic diagnosi inhærere, quandoquidem enim vrina per fermentationem paratur ab erore leuissimo tum eius turbari consistentia, tum color etiam in deterrimum verti potest, vt ità reliquis non consentientibus, vix de vrina nigra quod sit lęthalis prenunciare liceat, imò vrinæ ex hac hypothesi non est semper, nec esse debet eadem etiam in eodem subiecto consistentia, ob assumptorum quotidié nunc uariantium diuersitatem, excretionem, nunc maturam, nunc tardam;*

corporis motum, aeris intemperiem, & quæ ſunt alia &c. Idem quoad colorem prorſus obtinet, quem eſſe debere aureum vulgò ſtatuitur, nataleſque ſuos debere ſulphuri à ſalibus vrinæ explicato, quorum ope & ipſa exiſtit pelucida; nam pro circumſtantiarum ratione, vrina ſingulis diebus, quin momentis etiam in corpore ſano faciem aliam induere poteſt, quid enim colore fugacius? quid mutabilius? & reliqua, quæ ne nimius ſim Præclariſſimum apud Auctorem videri poſſunt, quæ indé, quia *Vromantię* vanitatem palam euincunt, ideò apud eumdem in noſtræ hypotheſis confirmationem legendæ forent, eòque magis, cum ne dum colorem, ſed ſubſtantiam, & contenta parum, nihilque ad diagnoſim conferre ſentiat, cum citrà ſordidam vrinæ inſpectionem ab alijs ſignis morborum cauſæ tutiús, & clarius haberi queant.

Clariſſimus Doleus huiuſcæ in confirmationem in quadam ſua ad Doctiſſimum Valdſchmidium ſubdit. *Quampauca ex vrina ſint capeſſenda auguria ſolidioribus artis noſtrę præceptis imbutis, & in praxi diuturniore probè exercitatis, ſatis perſpectum eſt, proindè coram ipſo lecto ægroti, eamdem malunt examinare, quam eodem longiùs abſente. Norunt quippè lotium iſtud minimo temporis ſpatio extra veſicam ſingularem à varijs in aere volitantibus corpuſculis ſubire alteratione͂, & ſtatum ſæpe nanciſci longè alienum ab eo, quem in Corpore, vbi à diuerſo quodam ęthere maſſa iſta fuit commixta præſeferebat. Non ne ergo riſum mo-*

uebunt

uebunt Prudentioribus impostores, mixturam illam in corpore ægroti præstitisse asseuerantes, quam intuentur in vitro, aut matula, ex qua nil certiùs hauriunt, quam futurum sibi aurum, & argentum, quo miseros mendaciys illis emungunt, vndè & meritò auri, & argentisugi dicuntur.

Ettmullerus *pulsum*, & *vrinam* quam maximé fallere præsertim in *febribus* profert, illam ratione *spiritvum* animalium *cor* mouentium, hanc veró ob admixtam *vrinam* potus, sanguinis *vrinam* plus minús alterantem.

Et de facto si quid imponere valet, hoc maximé in dignoscendo, num *potus* num *sanguinis* fuerit, nam cum sub *Iudice* adhuc hoc sit, & à nemine, quod sciam, satis, dilucidatum, qui bené hoc nouerit *magnus* mihi erit *Apollo*, dari enim vrinam *potus*, in temulentis, bibacibus, aquarumq; thermalium potatoribus quæ *breui*, anté scilicet *peractam* sanguificationem immutata etiam conspicitur, *aliam* post expeditam cum sanguine *circulationem*, nocturnum præsertim post *somnum* deciduam, luce meridiana est clarius, num *hæc* veró, num *illa* fuerit, & maximé in *ægris*, vbi ob æstum, vigilias, intensamque sitim frequenter pocula hauriuntur, hic *rhodus*, hic *saltus*, porró num primæ, num secundę, num tertiæ, num sextuplicis Helmontianæ *digestionis* soboles audiat, & sic cuiusnam æconomiæ statum denunciet, Prudentiorum *criterio* remittitur.

De duplici hac vrina, ſanguinis ſcilicet, & potus, præter vnum [quod ſciam) Cappiuacium, alios antiquos non adeò ſollicitos fuiſſe, eorum monumenta teſtantur, qui indé, vt vt de ea aliqua præmiſerint, ſic tamen parcé, & obſcuré, vt in re tanti ponderis lucem aliquam fenerari vix queat, vndé ex *matula* hoc diſtinguere non omnibus datum, cum qui rité hoc docuerit, adhuc deſideretur.

Difficultatem haud parum auget Clariſs. Lentilius, qui in ſua Parecheſi vrinæ geneſim perquirens, hanc non à Renibus per vreteres, ſed per compendioſiorem multó viam à veſica deriuat, & licet in veſicam aliquid ſeu per renum tubulos, aut papillulas extillare permittat, tamen ſufficiens vrinæ vectigal, genuinamque eiuſdem officinam renes adeſſe ſolidiſſimé negat, hacque per medianam veſicæ tunicam milliaribus glandulis miré adornatam, ab hippogaſticæ arteriæ ramulis inſertis, & nervulis à ſexto pari, oſſeque ſacro per eamdem innumeré diſperſis, hinc per tunicam interiorem vndique in veſicæ peluim deriuata, renum inſufficientiam digitô oſtendit, eoque magis, cum ætherogeneus vrinæ latex, tot contentis onuſtus, nec per colationis nec præcipitationis, nec attractionis modum, ſtantê eorumdem ſtructurâ, renes ſeparare queant, vndé vreteres non vrinam ipſam, ſed ſerum tantum ſanguinis, vllatenus vitioſum, niſi quod ſuperflvum, aduehere euincit, quô poſitô deducere quiſque valet, vrinam, nec aliorum viſcerum, quorum circulari cum ſanguine mo-

tu

tu quisquilias abradere, secumque adducere suppone batur, sed vesicæ duntaxat *æconomiam*, contrà Galeni omniumque pené medicorum sententiam designare, tantóque certius, quó renes, & vreteres in Brutorum sectionibus sæpé discissi, vrinosi eodem comprobante Auctore nil penitus sapiant, & hijsdem ligatis, imó defficientibus etiam, vrina nihilominus in vesica succrescat, verbò renes vrinæ parùm, nihilque tribuere, Aues, & Pisces magnis renibus instructi [cum tamen non mingant] claré demunstrant.

Hâc ergó datâ, *hypotesî*, constat quód vrina ex pura, salsidulaque seri portione ab vreteribus, decidua, ex acidula ab arteriolis in milliaribns medianæ vesicæ tunicæ glandulis insertis secreta, & limpha sale volatili saliuæ emula turgida, é feracissimo neruorum plexu per eamdem vesicam disperso deriuata, quibus indé accedente ceù fermento vesicæ muco, quo tamquam peristiomate intus munitur, in eadem indé proportionato veluti promptuario per fermentationem odore, bullis, quandoque & flatibus manifestam, ad præfati Auctoris mentem elaboratur.

Haud dissimilem opinionem fouet Doctiss. Tozzi, dum assereit quod *quę de vrinis à Medicis memorantur, sæpissimé fallunt, præsertim quia nuperis obseruationibus anatomicis compertum est, non omnem vrinæ materiam vnà cum sanguine permanare, neque per venas emulgentes dictas in renes coriuare, ibique secerni, vbi à veteribus proditum sed per compendiosiores vias, quas Pequetus, & Bartolinus*

primi

primi indicarunt ad renes vreteres , & vesicam defferri , quod vel hinc etiam constare potest , quoniam vbi quis asparagos, aliaque olera diuresim mouentia , vel terebintinam assumpserit statim vrinam egerat peculiari colore, & odore inquinatam, quin & in potu quarumdam aquarum thermalium mox statim mictum promoueri obseruamus ac epotas aquas vix, ac ne vix immutatas excerni , vndé coniecturę ab vrina, quæ venarum exploratrix fida Antiquitus credebatur desumptæ, fallacissimæ euadunt , quæ á spurcioribus excrementis indicia petuntur idem iudicium habent, vt alias demonstrauimus.

Huic sententiæ calculum apponens Anonymus quidam, ait *vrina constat duabus partibus , quarum aliæ rigidæ sunt, acutæ, & acres, aliæ veró flexiles, mites, & serosæ, priores é renibus, per vreteres in vesicam fluunt, flexiles à ventriculo, & intestinis per modum filtrationis in vesicam deriuantur*, in membranis facilima est filtratio, etenim cum innumeris *glandulis* iuxtà Clariss. Malpighium, & alios insignes Anatomicos construantur, vel *chartæ* emporeticæ, vt sentit Carolus Piso vicem gerant , vbi vna alteri adhæret, facilé hac de causa insuccari, & imbibi solent, sic cum *vesica* intestinis immediaté incumbat, aquosiori *Chyli* portione facilé impletur , vndé in *volatilibus*, qui vesica carent, *vrina* à vesicæ tunica haud resorpta, per intestinum *rectum* vnà cum *fæcibus* facilé illabitur; multa alia apud præfatum Dominum circá hanc materiam *notatû* dignissima occurrunt, quæ quia ad nostrum institutum parum conducunt, consultó ommittuntur.

Geor-

Georgius Entius Vrinam non sanguinis, sed nutritij succi sobolem esse porrò confirmat, *scilicet inter serum sanguinis, & vrinam, nulla intercedit affinitas, non solum enim colore, sapore, atque odore ad inuicem discrepant sed & substantiæ consistentia, quippé vrina á calore diutino prorsus absumitur dum serum sanguinis calefactum albuminis oui formam induit, & in gelatinam densatur compertum est enim ab esu asparagorum in cæna, vrinam postridié mephitim oluisse, cum tamen eodem tempore educto sanguine eius serum leui tepore incalescens suauem spiraret odorem.*

Non per Renes indé sed compendiosiorem *viam* ductus scilicet vrinarios quosdam à ventriculo, & intestinis in *vesicam* deriuatos, *serosiorem* chyli portionem fluere affirmat, verum quia *coniecturis* duntaxat, & non *mechanica* demonstratione procedit, ideó maiorem donec *lucem* aquirant, admitti tam facilé haud possunt, verum quidem est, quod cum in *bibacibus*, aquarumq; *potatoribus*, lotium, vt suprà innuimus, assumptorum liquorum colorem, odorem, saporemque feré conseruet, breuissimóque temporis tractú porró mingatur, non communiter assignatas, sed multò breuiores *per vias*, fortéque *vasa*, à Clarissimo Viro *indicata* extillare arbitrandum, eóque magis cum plumbea *glans* deglutita post obitum, vt in Zodiaco Gallo *in vesica* reperta, haud creperam lucem adducat.

Joannes Petrus Albrect, cuiusdam decollati in anatome *ductus* aliquos ab intestino cæco, deorsum ad *vesicam* tendentes, per quos lotij materiam, in potatori-

bus præsertim celeriter euacuari supponit, qui indé abradendo *pinguedinem* circa *cæcum* intestinum *sitam* reperiuntur detexit, si fuerint forté à præcedentis paragraphi Auctore *indicati* satis non constat, *materiam* tamen *vrinæ*, per *renes* haud semper transmitti sufficienter euincunt.

Videant modo *Vroscopotores eximij*, qui cum, nec *vrinæ* genesim, nec eiusdem *elementa*, imò nec *viam*, per quam in *vesicam* feratur agnouerint, si ex *matula* diuinare facilé queant? porró si sanguinis serum, quod pro vrinæ *basi* ipsis supponitur, & à quo *magi o* ceú *filtro* febrium, morborumque aliorum *indolem* hariolari contendunt, vel *minus* quod vrinæ insit, vel *innoxius* é cruoris amplexibus feré *secedit*, reliqui indé *liquores* non nisi quia *vappidi* hinc, & *inutiles* foras errumpunt, quid ipsis pro *vaticinando* deseruiant?

Sed estò [vt credulé iactitant nimis] *vrinam* cruoris ceú productum *venosi* generis, *viscerumque* phænomena *colore*, vt aiunt, *consistentia*, & *contentis* denunciare, vt hoc fideliter præstet, iam dispiciendum.

Et *color*, qui præ reliquis in conspectum *primus* occurrit, cum *Saniorum* feré omnium *calculô*, nil *reale*, sed *lucis* modificatio simpliciter sit, *solidi* per consequens nil ominari valebit; Nec officit quod aliqui *genuini*, & *reales*, alij *emphatici*, & *apparentes* sistantur, & de istis duntaxat, non de illis *lucis* refractio verificari ferant, nam falsitatis euincit *attramentum*, quod extùs, intusque *nigrum* cum sit, additô tamen limonum *succô* flauescit,

uescit, cum gummi gutta viridescit, & cum calchanti *spiritu* lucidum colorem assumit, *Bubali cornu* etsì fractum intùs & extrà *atrum* pariter sit, cultrô tamen derasum, *albissimam* scobem reponit, pannus sericus, aut lanneus, oleo superfuso, *colorem* fuscum assumit, mox amilli *puluere*, aut cinerum *floribus* aspersus, *calorique* expositus, resorpto *oleo* pristinum *nitorem* aquirit, alia innumera in huius *veritatis* confirmationem adduci possent, verum quia de hisce omnibus Illustrimmus Boyles abundé disseruit, ideò curiosissimis eiusdem experimentis Lectorem dimitto.

Sed quid porrò? si quisque *in se ipso*, aut *alijs* singulis momentis absqueoquod *ægrotet*, *leui* quacumque de *causa*, alimentis puta, somno, vigilijs, crapula &c ceú *Proteum* novum colorem *lotium* induere deprehendere potest, imò cum exitialibus in morbis, *vrina* immutata Patientes *interire* haud raró permittat, iam ex hoc eiusdem insufficientia, alijs etiam in designandis morbis palam se prodit, nam si in *malignis*, vbi *excellenti*, vt Vulgares ferunt *putredine*, cruoris massa susdéque euertitur, imperturbata mingitur, in *benignis*, vbi putredo in fieri leuiter duntaxat *succos* disiungit, alterari porrò haud deberet, quod si *contrarium* occurrit, iam non ab hac, sed ab alia, ignota forsitam *causa* pendere arbitrandum, nam cum *humorum* confusio, & perturbatio hoc minimé fecerit, iam ab alio, quod non fuerit *humor*, & forté à *subtili* Cartistarum *materia*, vel intús in *vesicę* peluim, vel extùs in *matulam* ingres-

 sa

ſa, *pernicique* ſuo *motu* cuncta agitante, de qua nunquam forté ſomniarunt, euenire cenſendum.

Rubedo indé, quæ certo pro cruoris *incendio*, viſcerum *phlogoſi*, acutorumque feré omnium morborum *indicio*, ipſis habetur, præterquamquod ab alimentis, *opontiæ* ſcilicet fructibus, *fungis* capreollinis, *fragis*, *croco*, & alijs, vt in actibus Germanorum fieri queat, cum in hydrope, cachexia, malo hypocondriaco, ſcorbuto, quartana &c. *familiariſſima* pariter ſit, tantum abeſt, vt prò acutorum morborum duntaxat *pathognomonico*, quidni pro cronicorum *ſigno* magis reponi mereatur, & reuerà cum hæc, non à ſanguine, nec à bile, vt falsò opinantur, ſecus *dulcis*, aut *amara* foret, ſed à ſalium *fluore*, vt in lixiuijs, quæ quó magis onuſta, *intenſiorem* præbent colorem, *tincturam* agnoſcat, cum ſalium *exaltatio* à ſulphuris *depreſſione* procedat, hocque in *cachexijs* tantum contingat, ideó in *cronicis* magis, ſalium fluoris pediſequis, *vrinæ ruborem*, quam in *acutis* apparere debere liquidó conſtat; porró cum in aduſtis, pycrocolis, ſeruidoque [vt ferunt] hepate præditis, imó in ardentium febrium, aliorumque acutorum morborum *initijs*, vbi immenſum *feruor* augetur claræ, & perſpicuæ, aqueæ idcircó, ſeú crudæ [quod tanto *ſub caumate* mirum] feré minguntur, *feruoris* per conſequens, & *incendij* præbere *ſigna* non poſſunt, in hunc finem monet Auicenas, *ne quis decipiatur per id quod forté ſit de ſiti, & rubediné vrinæ, vt exiſtimet quod ægritudo ſit calida, nam id commune eſt omnibus.*

Nigræ

Nigræ interim, quæ vel interni *æstus*, vel *necrosis*, funestæ vt *metheoræ* formidari consuescunt, cum melancolico, hyppocondriaco, scorbuticoque in malo, ictero porró, lithiasi, quartana &c. *salutares*, imó neque ardentibus, malignisque *in febribus*, vt in Meteone Heropito & Nicodemo, qui cum vrinis *nigris* ex Hippocrate in epidemijs euasere, *exitiales* semper *extiterint*, quidni toto vitæ decursu, vt in actibus Germanorum *innoxié* pariter fluxerint, idcircò non *tales* vt vulgò perhibentur, sed *dubias* considerationeque vix *dignas*, maximé cum ex senæ, cassiæ, hellebori, aliorumque similium, vel vuarum, ficvum, mirabolanorum, mororum *vsú*, aut *acidioris* gastrici, pancreaticique succi cum *bilé* miscella fieri queant adesse censendum, quare cum *bonæ*, & *malæ* simul, & semel esse queant, ideò eorum criterium, *intricando* potius, quam *extricando* Medico inseruit.

Albæ demum, vel ex *lacte* in Pueris, & Puerperis, vel *nutritij succi* in Adultis, vel *spermatis* in Scortatoribus, vel ex *puris* in renum, vesicæque vlceribus *mixtione* feré contingunt, vndé *lacteę*, seù *pultaceæ* quadraginta annos citrà *sanitatis* iacturam excretæ, apud Germaniæ Curiosos notantur, verum quia eorundem diagnosis *altiora* principia quam ex simplici *matulæ* inspectione haberi queat agnoscit, ideó alijs *signis* ab ægris præsertim adstantibusque petitis melius, quam ab earum *criterio* deduci peroptimé potest, nam lactis, succi nutritij, spermatis, purisque *materiam* in lotio distinguere, quid-

quid hariolentur Auctores, tam ardvum est, & *abstrusum*; vt qui in *vrinis* hoc probé dignoscat, num reperiatur ignoro.

Contenta indé, de quibus *Vroscopotores* tam mira sibi augurantur, vt ne dum *differentias*, sed *sedem*, morborumque *exitum* ex Tripode [vt fertur] diuinare iactentur, *innumera* licet, & *portentosa*, vt sunt pediculi, insecta, pisciculi, carunculæ, gramen, aciculæ aliaque innumera, vt in actibus Germanorũ] quandóque sint, ad hæc tria tamen, *suspensum* scilicet, *nebulam* & *sedimentũ* communiter reducuntur. *Suspensum*, vt vt cruditatis nota pariter sit, quia tamen *hetereogenearũ* quisquiliarum separationem, & per consequens inchoatam *naturæ* aduersus causam morbificam, vt aiunt, *actionem* designat, ideó *salutis* spem aliquam ominari contendunt, & quia matulæ *superiorem* occupat *partem*, in *Eccephalo*, hoc est sublimiori authomatis ventre, præsertim si *coronæ* formam exhibeat, morbi *scenam* ludi opinantur, *Nebula* quia ad *fundum* magis inclinat, *melioris* ideó conditionis censetur, & quia *mediam* circà matulæ partem extenditur, mediæ pariter Corporis regioni respondens *thoracis* phænomena remonstrare fatentur. *Sedimentum* demum *infimam* cum *sedem* attingat, manifestæ idcircó *coctionis*, maximé si album, leue, æquale, & pyramidale, famosum *eneorema* constituat, *infallibilis* coctionis *signum* habetur, & quia *postrema* in matulæ parte locatur, *abdominis*, inferioris scilicet *ventris* morbos designat.

Hæc porró vt *oscitanter* hausta, nimisque *credulé* enutrita,

trita, & in posteros *malé* traducta taliter in ægris, & adſtantibus *impreſſa* fuere, vt quaſi lotium *infallibilis* Medicorum ſit *cynoſura*, abſque eiuſdem auſpicio, Medicinam fieri *impoſſibile* ducant; eòque magis, cum *vana* ſic, & *abſurda* Præclariſſimis etiam à Poliatris de eo efferantur, vt ne dum infima *Plebecula*, ſed *Magnates* & ipſi, *ineptijs* hiſce ſeducti, quidquid in contrarium *ratio* & *experientia* adducant, *falſo* à conceptu auerti, vix ac ne vix conpatiantur, vndé infelix *Medicina* nobiliſſimum ſecus Appollinis *inuentum*, illuſtreque Principum quondam, Regumque *munus*, tam olida putidaque euaſit, vt paucis exceptis, *villiſſimum* non niſi Pſeudomedicorum, Agirtarumque *mancipium* modò ſordeſcat.

Et reuerá quid *turpius*, quam fædo ab *vrinæ*, aliarumque *ſordium* putore *morbi* indolem, exitumque augurari! ſi ex *fida* Patientis, Aſſidentiumque *relatione* ſed multò tutius ex phænomenon *intentione*, & *remiſſione* haberi poteſt? ait enim Hippocrates *conferentiam*, & *tolerantiam* euacuationum *normam* tantum adeſſe, *conferant* ergò, vel non, ad quid *matulæ* inſpectio? ſi *contulit*, licet *malum* ſit quod excernitur, *bonum* tamen ſi *bené* exeat, eundem per Hippocratem enunciatur, ſi verò *bonum*, qvum non ivuat *malum*, quid enim prodeſt quod bilis, pituita &c. feruens, olenſque per alvum & veſicam &c. *ad ſitulas* etiam pellatur, & *phænomena* gliſcant? Quid ſi alius *ſuccus* ſemel, aut iterum tantum, immò neque excernatur & Æger euadat? *conferentia* ergò tantum, & *tolerantia*, non autem ſordes, erudire Medicum debent.

Mor-

Morbos, non á somniata succorum *quantitate*, sed
praua ab eorumdem *qualitate*, immò & deffectu, na-
talia ducere, idem testatur Hippocrates, dum euacua-
tiones *non copia, sed si talia, qualia & conferant* perpen-
dendas exponit, si *qualitas* ergò, cum calidum, frigi-
dum, acre, salsum, amarum, insipidum, aliaque hu-
iusmodi *in vrinis* conspicua [nisi forté quis degustaue-
rit] haud sint, cur inspicienda? *Alchalica*, quæ hasce
corrigere, edomareque peroptimé norunt, *turpi* hoc
vrinarum, fæcumque *scrutinio*, non egent, & quamuis
Vroscopotores post *vniuersalia* nuncupata, & in morbi de
clinatione, coctâque tantum *materiâ* conuenire hæc
credulé ferant, totum oppositum in dies *Autopsia* re-
monstrat, & reuerà si prosunt in *fine*, cur non melius
in *principio*? prima enim in *herba* morbum suffocare quam
radicibus, *fixis*, morbidoque semel deuicto *seminio*,
quocumque tempore, siué *ante*, siué post coctionem
accedat *sanitas*, optabilis iugiter est? ad quid ergó
declinationem attendere, si in *principio* consequi valet?
& cur *coctionem* forté minimé *accessuram* expectare si
præueniri peroptimé potest? rursum si principijs *ob-
standum* crepat Hippocrates, *coctioque*, & *sanitas* con-
uertuntur, & cocta materia *vexatio* illicó cessat, cur
remedijs vrgere? *vltrà* sanitatem, & maximé quæ *cocta*
materia succedit, nil *porrò* moliendum summus iniun-
git Dictator *quę indicantur, & indicata sunt integré neque
mouere, neque nouare aliquid oportet*. Quod si vt hoc di-
gnoscatur, tutòque hinc procedatur, *vrinarum* scru-
tinium

tinium necessarium deducant, *subterfugium* iam est, nam *præsidia* quæ [vt diximus] coctionem præuenire affectant, hoc non requirunt, & si *semel* exhibita suspecta, insidaque forté censentur, *sæpius* de die vt moris est *ræpetita*, quemlibet recidiuæ *metum* prorsus explodunt, nam quæ *applicata iuuant*, *reiterata sanant*, & sanitas *primo* ab haustu introducta, *continuata* ab exhibitione *inconcussa* firmatur.

Coctio indé quæ ab *Vroscopotoribus* mille gesticulationibus, affusionibus, reaffusionibus, adumbrationibus, illustrationibus &c. *O quantum mortalia pectora cæcæ noctis habent* in matula vané perquiritur, quid sit satis non liquet, nam alij per putredinis *cessationem*, alij per peccantium succorum *correctionem*, alij tandem per morbidarum molecularum *secretionem* fieri affirmant.

Putredinis cessatio *coctio* non est, quia quod *semel* putruit iam *concoqui*, communi omnium Medicorum philosophorumque *calculo* nequit, secus á *priuatione* ad *habitum* esset *regressus* quod implicat; quod non *putruit* corrigi non poscit, siquidem cum nullum adhuc vitium contraxerit ab eodem per *coctionem* expiari non auet, & licet in abscessibus corruptus *sanguis* in pus migrare feratur, præterquamquod ab omnibus & præsertim à Clarissimo Entio impugnatur, *purisque* materiam non sanguinem, sed chylum, aut *chimum* alendis partibus destinatum dumtaxat adesse remostrat; in venis *pus*, siue aliquid *puri* analogum cum extrauasati, hincque corrupti, vt dicunt sanguinis soboles sit fieri nequit, nam corrup-

tis vt *sanguis* in puris, vel analogam eiusdem *materiam* vertatur *morâ*, eâque non breui, quæ *circulari* eiusdem *motui* repugnat, opus habet, in vasis porró sanguiferis immò & extrá, *incorruptum* diutius seruari, in Cadaueribus, multis post obitum diebus, *corporis* reliquo iam *putescente* experiri quilibet potest, & in *pelui* exceptus, soli, vento, vdoque ioui expositus, non in *putrilaginem*, sed solidam potius in *massam* densari Haphnienses, Londinenses, Germanique socij, testes occulati fatētur. Verbô cum *putredo* sine animantis *interitu*, vel partis saltim *necrosi*, in *vasis* esse repugnet, neque per consequens *coctionis* præbebit inducias

Peccantium indé succorum mutatio, *coctio* nec est, nam quod idemmet succus incrassetur, vel attenuetur, non per *coctionem* proprié, sed simplicem per *alterationem*, serosi scilicet laticis accesum, vel recessum dumtaxat habetur, *coctio* enim per Hippocratem fit ex *permixione* & *mutua temperatura*, hoc indé in *matula* deprehendere tam facilé non est, cum *crassæ* æqué, ac tenues vrinæ pro *crudis* feré repositæ, num *crassorum*, num *tenuium* succorum soboles sint, cum vtraque cuique casui aptari optimé queat, non satis decisum, nam *tenues*, vel quia à crassis percolatæ, vel à tenuibus excisæ, & *crassę* item, vel quia ab attenuatis secretæ, vel à crassis disiunctæ, ideô *dubiæ* semper apparent.

Morbidarum molecularum indé, vel vt vulgò habetur *puri* ab *impuro secretio coctio* sané loquendo nec est, nam licet per *fermentatione͂*, vel *ebulitionem* in musto, cereuisia,

lacte,

lacte, alijsque liquoribus contingat, in vasis sanguiferis tamen fieri, eorumdem *angustia*, & circularis fluidorum *motus*, porró cum *receptaculum* in quo *secretæ* particulę seruantur, concipi nequeat, prorsus, repugnat, nam dicere quod vasorum parietibus adhereant, vel *fondum* petant, cruoris *motus*, eorumdem *casus* & cum reliquis vasis *continuatio* obsistunt, demum qvod morbi *reliquiæ*, sint, eorum color, alimenti residvum, eorumque in sanis defectus contrarium euincunt.

Sed dato etiam, quod huiusmodi *coctio* fiat, nũ *contenta*, in vrinis *alimenti*, num *morbi* reliquiæ sint dispiciendum, si *alimenti*, optimæ tunc erunt cum contentis destitutæ mingentur, *sani* enim omnium Medicorum calculo in lotio *contenta* non præbent, & si *contentis* destitutæ *crudę*, immò *praunę* ab ipsis habentur, hunc nodum quis extricabit? si *morbi*, quomodô alba? si bilis, melancolia, sanguis, à quibus *morbi feré* procedunt, flaua, atra, rubraque sunt? *coctio* enim, bilis, melancoliæ, cruorisque colorem in *album* in vasis minimé vertit, immo quo plus excocta, intensiori, atriorique *colore saturata* magis euadunt, & si suspensum, nebula, & sedimentum *optima* vt sint *alba* esse tenentur, quomodo acutorum morborum, qui vel à *sanguine*, vel à *bile*, aut chronicorum, qui à melancolia per ipsos feré procedunt, si eorũ *rudimenta* non sunt *coctionem* ostendent? immó si quando atra, rubra, flauaque sunt, pessima habentur, quomodó peccantis humoris *indolem*, eiusque coctionis statum designare ualebunt?

Excrementa, quæ aut naturâ per *crisim*, vel arte per *catharsim* pelluntur si *talia qualia* hoc est peccâtis succi *portio* non sunt, nec *conferunt* nec *tolerantur*, ergò vt *conferant*, & tolerentur, *talia* esse debent, in colore & substantia, *qualis* est humor *actû* morbum producens, si in *acutis* qui vt diximus, vel à *sanguine*, vel à *bile* feré procedunt contenta *alba* sunt, iam non *morbi*, quia *rubra*, vel *flaua* esse deberent, sed *alimenti* potius cuius sunt rudimenta & sic non *venarum*, vt falsò opinantur, sed *ventriculi* coctionem tantum reponent.

Jtem si huiusmodi *excretiones*, in acutis post coctionis signa, quandó *flauæ* ideò *bonæ*, quia peccantis *bilis* expulsionem remonstrant, si verò diuersæ *malæ*, quomodo *alba* postea in vrinis contenta, flauæ aut atræ mox excreturæ bilis, cuius *proles* non sunt *coctionem* portendent? & si vt suprà innuimus flauæ, rubræ, aut atræ qvum sunt *suspectæ* censentur? ex his fistulis concentum faciat musicus si potest.

Si verò regeratur *eâdemmet* actionê alimenta, & morbos, *bonos* scilicet & *malos*, naturam *succos* concoquere, & sic *alimentorum* coctionem quæ vrinæ in contentis spectatur, *morbidorum* succorum statum quoque enunciare, *falsissimum* est, nam alimenti in ventriculo fermenti *gastrici* actione perficitur, degeneris veró *succi*, vel ingenere venoso, neruoso, glanduloso, aut alibi iuxtá hypoteseos varietatem expletur, vtraque, non á *calore*, vt perperam hariolantur, cum *productum* tantummodo sit, sed ab elasticarum, actiuarumque, vt à crassis quibus

irre-

irretiuntur particularum *nexibus* extricentur, verbó ab innato sibi *fermento*, hætereogeneas, ab homogeneis expediente obtinetur, & sic vrinarum *coctio* cum *diuersum*, ab alimento agnoscat *principium*, diuersas per consequens actiones edere, & enunciare non valet; Hoc palam *exitialissimis* quibusdam in morbis euincitur, in quibus *aluinę* vt vt *fæces* sanorum similes *probam* ventriculi *actionem* denuncient, *morbidum* alia ex parte *virus* in vasis pessimé *gliscens* ad tumulum ægrum deducit; demum si in *sanis*, qui perfectissimé coqunt, *contenta* in vrinis, non requiruntur, quomodó in Ægris coctionem portendent, si *veram* vt hanc designent, *inesse* minimé debent? ex Galeno namque vrina illa *optima* est, quæ sanorum est *simillima*, quæcumque verò talis non est, vel incocta simpliciter, vel perniciosa semper existit.

Quod indé contentorum *situs*, suspensum scilicet, nebula, & sedimentum, *diuersas* Corporis *sedes* affici remonstret, potuit quidem apud *credulos*, qui pecudum more Antecessorum vestigia tantum premebant locum habuisse, ast post *cruoris*, aliorumquæ *fluidorum* detectum *circulum*, tam alienum videtur, vt nil magis; Porró cum *actio læsa* partis denotet *affectum*, cuius est *actio*, plusque valeat signum *proprium*, quam *decem* communia, iàm vanum est, sordida *ex matula* signa perquirere, cum puriori ex *fonte* hauriri peroptimè queunt, sic *capitis* phænomena, à Principum dictarum functionum *læsione*, pectoris à pulsus, & *respirationis* vitio, & abdominis à naturalium viscerum *quærelis* sunt repetenda; vrina veró cum *vesicæ*

 dum-

dumtaxat, vt suprá inuimus, vel iuxtà comunem *hypothesim*, vesicæ simul & renum *proles* sit, non *alias* per consequens, sed *proprias* tantum actiones designare valebit, & si forté Hippocrates in morborum *diagnosi*, & *prognosi*, vrinis quandóque est abvsus, non à contentorum *situ*, sed ab eorumdem *substantia*, & *colore* signa mutuasse remonstrat. Vndé *capitis* affectiones ab vrinis subiugalibus, *delirantium* sortem, à claris & perspicuis, *abscessvum* futurorum in *chronicis* euentum, à crassis & densis, *Virorum*, & *Mulierum* infortunium à nigris, & *Puerorum* calamitatem ab aqueis deducit, & sic neque Hippocratem somniasse nec Galenum hoc comprobasse, eorum in monumentis occurit, eóque magis cum grauissimos *pectoris* morbos, *pleuritidem* putà, & *peripneumoniam* vt vt validissimam *febrem* adducant, non per contentorum *situm*, cum vrinæ in simili casu Auctorum feré omnium *calculo* inspiciendæ nec sint, sed per *sputa*, & dignosendos, & iudicandos esse decernit, & reuerà quid contentorum *situs* cum corporis partibus ? si *eneorema*, vt genuinum, fidumque sit, leue equale &c. esse requirit, cur non magis *caput* [cum leuis sit tendere sursum] quam *abdomem* indicabit ? & si *nebula* & *suspensum* prout minus cocta, & sic crassa magis, ac ponderosa cur *inferiores*, & non *superiores* partes ostendet ? si demum Galenus morbos ex bile productos, cum solo *suspenso* sanari posse testatur, cum *acuti* feré omnes à bile, vt affirmant procedant, in *acutis* per consequens *hypostasis* parum, nihilue conducet, cum vrinis enim crudis, *deleterios* etiam *morbos* sanari *Phitionis* in

Thaso

Thaso *historia* claré remonstrat, cum *coctis* ægrotantes obire perniciosæ *febres* euincunt, cum tam antiquorum quam neotericorum consensu cum vrinis bonis, & pulsu bono Libitina haud raró triumphet.

Sed quid porrò hisce diutius immorari? & maximé cum circà *vrinarum* iudicia tam *leuia*, *absurdaque* ferantur, vt hijsdem insistere *artis* non nisi despectui, pudorique (vt millies haud sine *rubore* deprhendi) deseruiat? *abeant* ergò cum sua *matula* nugivenduli *Vroscopotores* dum nos *indicijs* tutioribus freti, *artem* feré depressam & in pristinum vt reuocemus, & à vero haud ablusisse feramus solidissimo *Londinensis Academię* decreto *assertum* signamus, firmamus, occludimus.

DECRETVM

Ridiculum quidem est, & insulsum, ex vrinarum inspectione, siuè de morborum genere, atque natura, siue de ægrorum statu, ac conditione Auruspicum, & Coniectorum more velle quicquam certi, solidique diuinare. Monemus itaque omnes Medicos, vt hac in re multò cautius posthac se gerant, quam antea solitum est á plerisque factitari, & hanc ob causam Medicinam exercentibus interdictum volumus, vt Idiotis, & Mulierculis ægrotantium matulas circumportantibus, nec quicquam

quam in Medicina præscribant, nisi aut ægrotum ipsum benè prius nouerint, aut viderint, aut saltem ab illis qui consilium petunt, de toto illò morbo quo laborat æger, morbique circunstantijs, & planè & plenè sufficienter instructi fuerint. Hac enim ratione & dignitatem Medici melius tuebimur, & multò etiam aptius, & scientier excogitabimus ea quæ sint Homini periclitanti maximè profutura

QVod dictum de *vrinis*, de plusquam sordido, imó turpi *fæcum* criterio intelligendum, nam cum heæ pariter, non ad quantitatis, sed conferentiæ *normam* sint dirigendæ, vanum iam est, *putidissimo* eorum scrutinio nares, stomacumque subuertere, & cum ex *accurata* ægri, adstantiumque *relatione*, & qualitas, & quantitas, sed precipué ab *euphoria*, & *disphoria* haberi queat, eoque magis cum *color*, à quo Galenistarum *schola* paccantis humoris *indolem* venari intendit, à *pharmacis*, vt supra notauimus feré contingat; *argumentô* quod eodem propinato, *ægro* æqué ac *sano* cathartico, eiusdem tincturæ *fęces*, vt quisque experiri potest semper educat, quo ad *quantitatem* indé, ex Hippocratis effato adeò curanda non est, cum quò copiosiores, eó *deteriores*, imò colliquationes & resolutiones alibilium, inquillinorumque *succorum* potius, quam *prauorum* eductiones sint, nam *vita* superstite, tanta excretorum *farago*, quanta vna *purgatione*, quæ etiam *credulé* nimis, inter salutares cum totum *oppositum* sit, reponitur educitur, dari non valeat, vndé Doctissimus Ettmullerus *catharsim*, quæ tres, aut qua-

tuor *sedes* excedit *perniciosam* potius quam *salutarem* recelet ergò si nec *quantitas*, nec *qualitas*, nec *color*, sed sola *conferentia* conducit, iam superfluum est, colorem, substantiam, vermes, aliquę sordida inspiciendo turpiter, & reuoluendo perquirere, cum hisce ab *adstantibus* fideliter receptis, *unicæ* hinc *conferentiæ*, & *tolerantię*, quæ *turpi* hocce scrutinio haud egent aquiescere teneamur, verbò si à *iuuantibus*, & *lædentibus indicationes* sumuntur quorsum stercoris? quorsum vrinæ contemplatio? Hæc immó, & quam plurima alia, prò hoc *Augiæ* stabulo repurgando forent addenda, verum quia nimis iam fætent ad larinas idcircó, ne de nobis pariter, *Stercus*, *&* *vrina* verificetur, sunt relleganda.

De Bilis Commentis.

ERrarunt [haud mirum cum homines fuerint] num *indaginis* nescio, an *microscopij* defectu, qui nos præcesserunt, qvum *hepatis* substantia pró *parenchimate*, concreto scilicet sanguine capta, eidem chylum in *purpuram* tingendi munus tribuere *Magis* cum *bilem* eiusdem inter vlnas in *cystide* exceptam, prò cruoris *recremento* suâ *acrimoniâ* ceú clystere solicitandis *fæcibus* destinato posteris tradidere. *Maximé* cum *phanaticis* excretorum *coloribus* pro veris admissis, *bili* tamquam *Proteo* mox flauo, mox viridi, mox ceruleo, rubro, vitellino, prassino

atro, eruginoso, alioque simili *amictu* induto, cum in corpore talis haud fuerit adscripsere. Quammaximé cum *bilis* indole pró *ignea* nimis credulé accepta, & inflammationum, & febrium, acutorumque pené omnium phænomenon *lernam* posuere.

Errarunt inquam, & *stupeo* quomodo hæc cuncta non simplicis *ideæ*, sed sensvum *criterio* palam exposita, tot sæculorum *myriadibus* inoffenso [sic dixero] *pede* transire permiserint. *Hepar* enim, quod de charta in papyrum per tot Anatomicorum *cultra*, vsque ad clarissimi Malpighij tempora *inuiolatum* migrauit, *visum* licet, *faciem* tamen vsquam mutasse eiusdem *schemata* præbent, & vt à Solertissimis Glissonio, Bartolino, alijsque naturæ *mystis* intimé ruspatum, *limphaticis* tubulis ditatum *hæmathoseos* purpura exutum, in cribrum *bili* traijciendæ facesserit, à Præstantissimo tamen non nisi Malpighio deuellari prorsum sustinuit, cui indé non *concreti* sanguinis, sed *acinosarum* glandularum ceú *vuarum* racemum *viscus* exponens, non pro *chylo* tingendo, nec pro sordidi *recrementi* sed pro incomparabilis *panaceæ* filtratione á summo *Protoplasta* constructum fuisse detexit, & reuerà cum *bilis* fixo, volatilique sale, sulphure, & phlegmate constet, varijs per consequens *tubulis* cuique *ellemento* analogis peculiari, vt audit Occulatissimus Bianchi *encheresi* filtrari fas fuit, vt hinc *propria* in *cystide*, ceú *aurea* in *pixide* inter *hepatis* vlnas, nobillissimos ad *visus* seruata, *bilis* nomine porró gauderet, cum dispersis antea *elementis* in fluidis, *sanguineo* putà, *aqueo*, *nerueoque*

que in *latice* oberrans, talis vt eorundem *ſapore* euincitur vocari vſquam meruerit.

Et neniæ ſunt, quod tam *cuticula*, quam *ſerum* in *vaſculo* poſt phlæbotomiam *croceo* colore ſuffuſum, *vrinoſus* quinimò *latex* flauedine tinctus, luxuriantis *bilis* ſoboles ſint, qvum *lixiuialis* eorundem *indoles*, muriaticuſque *ſapor*, fædatis etiam in *ictericis*, vt innumeris experimentis Doctiſſimus Koinxius in actibus Germanorum euicit, *patens*, non *bilis* ſed fuſorum *ſalium* producta adeſſe teſtetur.

Minus officit *bilis*, biliarijs in *poris* conſpicua, nam cum *cholidoco* é *vaſe* per *inteſtina*, venas *meſeraicas*, dictoſque *tubulos*, ne forté chylificationis in *opere* deſit, conſtanti *vortice*, [quod tamen non omnibus placet] Clariſſimo adnotante Nuchio feratur, iam non à ſanguine, cuius nec *ſoboles*, nec *hoſpes*, cum diuerſis à fluidis *ortum* deducat, extitit vnquam, ſed proprio é *folliculo* emanare indé deducit.

Hęc porró poſtquam *ventriculi* præſſione, periſtalticoque *inteſtinorum* motû ad ingeſtinorũ *coctionem* prolecta, chimum ab *acdi*, tam gaſtrici, quam pancreatici *iniurijs*, caſeatione præſertim vindicauerit, fæcalibus ſcorijs prorſus exutum, *purpurę* rudimentis [vt aliquibus placet] aſperſum, *volatili* afflatû per exilliſiſimos galaſiæ meandros adegerit, tunc bilis cum *fæcibus* nomine dimiſſo, ſulphureis duntaxat, elaſticiſque magis *particulis* chylo ſociata, *cruoris* ſinum ingreſſa, *acidi* exorbitantijs vndique occurrens, & febribus, & inflammationibus, alijſ-

que phænomenis quandiú viget *remoram* ponit, aſt ſi deſficere hebetari, vel aliò diuertere, ſic vt, *particulas* dictas ſuppeditare haud queat, forté contingat, tunc *ſanguinis* aliorumque *fluidorum* concretionibus, ſufflaminationibusque *loco* conceſſo, nedum acutorum, ſed & chronicorum morborum *procatharſis* vnica euadit; & ſic *priuatiué* non autem *poſitiué* ad morbos concurrens, tantum abeſt quod imminutionem, depreſſionem, eductionemque ſui repoſcat, quid ni probis alchalicis, ſulphureis magis & ſpirituoſis ſibi *analogis*, erigi, vigorarique iugiter petat, & de facto *arromaticis*, vel *amaris*, cortice videlicet peruiano aut lixiuialibus ſalibus, vt alia ſubticiam, inſtaurata, tam *acutos* quam *cronicos* morbos debellare in dies *autopſia* remunſtrat. Hac de *cauſa*, & non *alia Hiſtricis* indarum *lapis*, del *porco* communiter dictus qui *fellea* in eiuſdem cyſtide concreſcit, ceú *bilis* productum, vt ex eiuſdem *amorore* deducitur, quibuſque in *affectibus*, tam *benignis*, quam *malignis*, *acutis*, & *cronicis*, imò arcenda in *ſenectute* conducere *miré* refertur.

Hanc veritatem præ reliquis *intermittentes* febres *tertianę* præſertim *bilioſæ* communiter dictæ haud parum illuſtrant, quæ cum à *bilis* reiectione, hemeſique feré exordiantur, recedere potius ad cauſæ remotionem, quā accedere deberent, aſt cum contrarium indé ſuccedat vel *bilem* eorundem cauſam haud fuiſſe, vel detentam *profuiſſe* magis, quam *obfuiſſe* fatendum. Et de facto cum *amaris* eiuſdem *affinibus*, cortice ſcilicet Pervuiano

gentiana

gentiana, *absynthio*, centaureo minori, alijsque simili-bus, huiusmodi *febres* facilé cedant, *febrifugi* per consequens potius, quam *morbifici* nomen meretur.

Colores indé, qui tam in *lingua*, quam *sputis*, *vrinis* aluique *fæcibus*, tantopere decantati, & à quibus ceù *nautica* é *pixide* morborum *indoles* hariolari communiter solet, quidni *bilis* adscripti *vitio* in eiusdem *cladem* porró conspirant; cum in *lingua* sine *amarore*, in *sputis* cum *insipiditate* in *vrinis* cum *salsedine*, & in *fæcibus* Puerorum præsertim *croceis* magis, & saturatis cum *sapore* canibus, suibusque *gratissimo* educantur, iam non *bilis* sed vel fusorum *salium*, qui ob eorundem *vbertatem*, vt in muria, aqua marina, lixiuijs, &c. intensius *rubescere* feré consuescunt, vel *medicamentorum*, aut *alimentorum* tincturas, vt in Brutis ob *pascuum* diuersitatem contingit, adesse censendum. Nec aliter esse Tartari, qui Clarissimo referente Mundio, *semicoctis* animalium, Equorum maximé, Bouumque *carnibus*, vnà cum *intestinis* fæcibus turgidis, ceú *farciminibus* oblectantur, palam euincunt, quod minimé foret, si *bile* suffusæ, ingrato *amarore* olidas eorum *mensas* vltró fædarent.

Hac pariter de causa auium quarundam, turdorum scilicet, merularum, rusticolarum, gallinacearum, aliarumque plurimarum *exta*, & *excreta*, haud minus quam *carnes* à *Magnatibus* etiam expeti solent, eóque *iucundius* quò *aues* huiusmodi, vt vt *bilis* folliculo instructæ, nec *flauas*, nec *virides*, *atras* &c. sed *albicantes* fæces deponant.

 Citatus

Citatus Mundius præter excreta, *nidos* pariter quosdam in Cochim Kina, *tenaci* quadam é *spuma* pellucidos, anserini *oui* magnitudine *miré* confectos recenset, in quibus *rupi* appensis, *aues* hyrundinum magnitudine *incubare* solent, qui indé forté quia auicularum *fæcibus* aspersi, ab *Incolis* idcircó decussi, luxuriosis *Nepotibus* pró *ferculis* condiendis, *viribus* firmandis, *venereque* sollicitanda, ceù nostrarum regionum tubera, exiguo haud prætio diuenduntur. sed ad frugem.

Constito ergó *colores* in excretis non *bili*, sed *lucis* refractioni, vel *fluidorum* miscellæ, vel fusorum *salium* varietati, aut *alimemtorum*, vel *medicamentorum* tincturæ acceptos ferri, iam liquet præter *tenues* quasdam *quisquilias*, quas anté bombicinorum, lacteorumque *tubulorum* ingressum in *intestinis* deponit, quæ gastrico hinc *acore* sociatæ, in *salsum*, ens scilicet *tertium* comigrant, nil aliud fæcibus præbere, & sic non putidum *excrementum* neque sordidum *enema*, sed nobilissimum *alchali* siué *nectar*, pro custodiendo *hæpate*, condiendo *chylo*, volatilisando *sanguine*, cicurandoque *acido* audire, eóque magis cum in *lienteria*, *celiaca affectione*, *ictero* &c. absque *putatitio* eiusdem stimulo *fæces* qua data porta ruant, imó in acutis, vbi nedum gliscere, sed insolescere feré putatur, cum non nisi violenter, arteque sollicitatæ *croceæ* licet, & *saturatæ* fæces errumpant, non *bili* per consequens, sed *gastrico* potius *succo* ob crassitiem, & lentorem *intestinalibus* in *glandulis* sufflaminato, *clysteris* munus debetur, & reuerà cum *salibus*, eorundem scilicet

licet *cuſpidibus* vellicandi, pungendi, rodendique vis ſit, iam perperam *bili*, eiuſque *craſi* anxietatis, iræ, furoriſque *idea* tribuitur cum é contrà ramoſis, ſulphureiſque ſuis *particulis*, hyſce edomandis, ligandis, cicurandiſque conſuetis, *ſedationis*, & *quietis* munus incumbat, & ſic audacibus, rixoſis, & iracundis, non *cholerici*, & *bilioſi*, vt vulgi mos eſt, ſed *acris* & *auſteri* nomen debetur.

Hoc maló ſuô damnô, hyppocondriaci, ſcorbutici, celtici, cachectici, valetudinarij, qui balſami huiuſcæ in choleris, uomitibus, diarrheis, ſcortationibusq; *diſpendio* aut *craſſitie*, & *terreſtreitate*, ſic vt in *lapillos* ſæpé concreſcat, vel *vapiditate*, & *deſidia*, vt in hydropicis, & valetudinarijs, qui acidorum, auſterorumque ſalium *rapacitati*, ceú Prometei *vulturi* expoſiti, mille *torturis*, & *eroſionibus* ſingulis momentis laniantur, palam fatentur.

Jcterus, qui vel à *bile* in ſanguinem *reſorpta*, vel ab eodem minimé *excreta* fieri habetur, *falſitatis* cruor euincit, qui tunc temporis eductus intensé nec *rubet*, neque *amareſcit*, cum tamen *lixiuioſum* ob *ſalem* quô maximé turget, *ſaturatior*, *fluidiorque* eſſe deberet; *vrina* porró quæ *plena*, *craſſaque* maximé mingitur, tantum abeſt quod *bilis* ſaporem, præſentiamque denunciet, quidni cum *acrior*, *ſalſiorque* conſuetô plus ſit, acrium, ſylueſtriumque *ſalium* reſolutionem palam exponit, hoc idem Illuſtriſſimus Boijles confirmat, dum *ſanguini* recenter educto, *aquam* fortem, *ſpiritum* vitrioli, vel ſa-

lis

lis communis instillando, nedum eiusdem *concretionem* sed & *luteum* colorem inducere ostendit, ex quo indé deducit quam *malé* Medici illi se gerant qui *acido* neglecto, ad solam *bilem* in *icteri* curatione prospiciunt, *vndé* haud miratur postea si de *rebelli*, hôc tenaciquê *h. ste*, vel nunquam, vel raró triumphent, verbó cum rabibi canis, viperæ, phalangijque *morsu* citra *eiusdem* interuentum [vt suprá notauimus] *facilé* accedat, *moxque* recedat, vt bilis hoc in casu concurrat non adeó liquet.

Erysipelas indé, quod ab omnibus feré *scholis* pro genuina *bilis* prole reponitur, per Doctissimum Ettmullerum, qui inflammationes cunctas ad erysipellata, (vt innui] restringit, à *phlegmone* minimé differt, & si quæ *disparitas*, secundum *magis* & *minus* tantū procedit, cum *phlegmon* à *denso* magis *stipatoque* in profundis vtplurimum partibus *sanguine*, *erijsipelas* veró à *fluidori*, & dilutiori in superficialibus, corporisque peripheria efflorescat feréque vagetur, imó cum *bullæ*, & *vesiculæ* quæ *epidermidem*, non secus ac *aqua feruens*, aliudque causticū eidem sæpé iunguntur, *spon'é* vel *arte* disruptæ acrem, stygiamque *limpham* effundant, iam non á bile, sed prædictis à salibus in fluidis insolescentibus ortum deducere euincunt.

Non secus de tam celebri, famosaque *cholera*, vbi humanum *automaton* ceù *nauis* fluctibus agitata, in *bilis* pelagum mergi in momenta minatur sentiendum, nam cum *eadem*, *grandior*, quinimo *tempestas*, exiguissima ab *emetici* dosi, *insectulo* deglutito, *rei exosæ* aspectû, quam-

doque

doque, & auditu, ad *nutum* [sic dixero] excitari queat quorsum vbertas? quorsum orgasmus, acrimonia, *bilisque* feruor? Quæ enim *bilis* alijs cum *succis*, vti ex *colore* & *sapore* deducitur *susdéque* errumpit, non vt *causa* sed *productum* tantum hanc scenam adornat, imó cum á *grano*, *vno* aut *altero nepentes*, aliusque *narcotici* absque *bilis* excretione tempestas *momentô* sedetur, iam non *bilem* sed aliquid aliud, *exigvum* forté cum *parua* magnorum morborum sint *principia* in causa adesse remunstrat.

Gastricus enim, pancreaticusque *latex* vbi *acrior*, *austeriorque* euadit spasticis *torturis* ventriculi, intestinorum, mesenterijque *fibras* perstringens vt intermittentium *febrium* in recursu, *inquilinos* etiam *latices* susdéque *erumpere* cogit, vndé *Clarissimo* adnotante Peyero, nedum cholera sed ileos, colica, diarrhea, dysenteria, tenesmus, non *bilis* sed horum succorum *stimulo* natalia debent.

Non minus denique oberrant, qui *bilem*, eiusdem ob tenuitatem, volatilitatemque *igni* comparantes, *leui* quacumque, siué interna, siué externa de *causa flammam* concipere, & sic corpus ad febres, & phlogoses disponere opinantur, cum è contrà perfectissimi *alchali* vt vidimus, naturam cum sapiat, *extinguendo* magis, quam accendendo *igni* deseruiat, in hunc finem à Præclarissimo Gontero, ad *analysim* coram Eminentissimo Cardinale Rospilioso, Doctissimoque aliorum Eruditorum cætu *Romæ* prouocata, eiusdem *frigefactiua*, acidi veró *calefactiua* potestas eruditissima *disertatione* exposita fuit, remunstrando ea omnia, quæ *ardori* suscitan-

do, bili tribvuntur, *acido* eadem fraudato deberi, sic vt quemadmodum ab initio exposuimus, *calida* cuncta phænomena, quæ *bilis vbertati* accepta feruntur, eiusdem *inopiæ* magis aptari, & de facto si nihil est, quod *colorem* magis intendat, quam sanguinis, aliorumque fluidorum, vt quisque in seipso, aut alijs experiri valet *stagnatio*, hæc porró ab *acido* solo, & *austero* inducatur, iam quamdiú *bilis* alchali, quó cicurentur fraudata procedent, tandiú concrescere, stagnareque continget; Hac de causa, in hydropicis, cachecticis, scorbuticis hystericis, hyppocondriacis alijsque huiuscæ *farinæ* subiectis ob *bilis* inopiam, siué desidiam, febres, erysipelata, hemorrhagiæ, mariscæ, varices, scirrhi, edemata alieque similes *concretiones* familliarissimé occurrunt, sed quid porró præfari, si hæc cuncta *autopsia* remunstrat?

Hæc pauca meditando, syllogisando, experiendoque deduxi, quæ porrò si minimé arriserint, *Hepatica* Præclarissimi Bianchi consulatur *historia*, ibique aptiora forté se sistent.

De Criticorum Dierum Superſtitione.

CRiticorum dierum *præſtantia*, niſi dixero *ſuperſtitio*, Veneranda ſecus ab Antiquitate tantopere exculta, *prima* licet in *herba* haud parum nutaſſe ſit viſa, quare ab Archigene *fallax*, à Diocle *infida*, ab Aſclepiade, al yſque Clariſſimis Viris *vana* reputata fuerit, à Galeno tamen acerimæ licet aciei Poliatro, eiuſque Aſſeclis, *quô fatô* neſcio *ſuſcepta*, tam alté eorum cordibus inſedit, vt religione ſibi inducta, in ſyrtes, caribdeſque abire, quam *ab eadem* recedere maluerint. Hinc *Ægrorum* auſpicando *ſortes*, de fauſto, infauſtoque morborum *euentù* ex tripode enunciare ſumpſere, eoque tutius quó aliquot dies *radicales*, imò *ſacros* ab ipſis, repoſitos, raró, vel nunquam, maximé cum ſuis ab *indicibus* nunciabantur fallere opinaſſent.

Qui indé, qualeſque *iſti* ſint *dies*, ſi ingenué loqui fas eſt, deprehendi vix poteſt, cum Hippocratis *monumenta* voluendo, varij, intricatique ſic nobis ſiſtantur vt tam in aphoriſmis, quam præſagijs, coacis, epidemijſque mox *vni*, mox *alteri* dignitate elargita, cui nam fidere tutò queamus reperire non liceat.

Galenus qui abditorum *enigmatum* horum, *Edippum*

agere ſemper eſt viſus, poſtquam haud leues contradictiones conciliare ſategerit, *ordine* vt infrà procedendum repoſuit.

Et primó admiſſo, quod citrà ruborem negari nequit, omnes quoſcumque dies *decretorios* eſſe valere, iuxtá illud Hippocratis, *morbi qui paribus mouentur, paribus, qui veró imparibus, imparibus iudicantur diebus*, & febres *hijſdem iudicantur diebus quibus ſuperſunt*, & *quibus homines moriuntur* quod *ſingulis* nedum *diebus*, ſed *momentis* euenire extrà dubitationis aleam eſt, quare *criticorum* dierum *delectus* vanitatis euincitur, Galenus tamen *acutorum Præco*, hoſce pro more numerare incipiens *quartum, ſeptimum, vndecimum, decimumquartum, decimumſeptimum & vigeſimum* excellere ſummé recenſet, quos inter, aliquos veré *criticos*, alios verò *iudicatorios* eſſe concludit

Veré critici ſunt *ſeptimus*, *decimusquartus*, & *vigeſimus*, iudicatorij autem *quartus*, *vndecimus*, & *decimuſſeptimus*, qui indé quia nedum futuras *decretorijs* ſuis diebus *criſes* enunciant, ſed *anticipatas* quandoque excipiunt, ideó & *iudicatorij* & *indicatorij* ſimul, & ſemel nomine gaudent.

Poſt vigeſimum, *quaternionibus*, quibus procedere *natura* conſueuerat, *iudicandi* facultate ſubtracta, per integras *hebdomadas*, ſiue *ſeptenarios*, ad quadrageſimum vſque progreditur, & *vigeſimum ſeptimum*, *trigeſimum quartum*, & *quadrageſimum* reponit. Poſt quadrageſimum indé, ne dum *quaternionibus*, ſed & *hebdomadis* ſiué *ſeptenarijs*

narijs prorsus exautoratis; per hebdomadarum *ternarium*, siué *vigenarium* prosequitur, & *sexagesimum, octuagesimum*, *centesimum*, & *centesimum vigesimum* refert, post hosce verò diuersimodé pergens, non amplius per hebdomadarum, sed per mensium, annorumque *septenarium*, iuxtà illud Hippocratis *morbi alij septem mensibus*, alij *septem annis terminantur*, criticorum dierum catalogum claudit.

Dierum hoc *ordine* admisso, queritur à Præclarissimis Viris, cur natura, vt ferunt per *quaterniones*, in veré *acutis*, in alijs ex *decidentia* per *septenarios*, per *vigenarios* in *diuturnis*, per *menses* veró, & *annos* in *chronicis*, & *contumacibus* morbis procedat; Etenim si *criticorum* dierum *robur*, & *vis*, ipsis, é diebus emanat, cur *dies* ijdem, qui *acutos*, *chronicos* etiam non iudicant, atque decernunt? vel quó *virtus* illa, quæ in *acutis* erat migrauit, sic vt porró in *chronicis* silere cogatur? quod si *quarto*, *septimò*, & reliquis dimissis in *trigesimum* siué *mensem*, imò & *annum* forté transierit, vt *portentum* hocce contigerit non adeó liquet, quod si *causam* aliam adducunt, iam *crisis* non à dierum *facultate*, sed aliò ab *agente* manabit, vndé ea *vis*, quæ *decretorijs* diebus tribuitur, vel *chimærica*, vel *nulla* prorsus existet, quia cum omnes *dies* eodem *ordine*, hijsdemquet *horis* semper incedant, non video cur eundem *effectum* tam in *acutis*, quam *chronicis* edere haud valeant, eoque magis cum idemmet *dies*, qui in Petro *acuté* laboranti erit *septimus* in Francisco *chronicé* degenti *trigesimus sextus* esse queat, & sic

influens in Petro, non *influens* in Francisco, *chimæram* graficé exponet.

Auctores feré omnes, vt *scopulum* hunc euitarent, aiunt *Naturam* ob materiæ *tenuitatem*, acutis in morbis lacessitam, ad eiusdem expulsionem *citius*, in chronicis autem ob *lentorem segnius* insurgere, & sic in *acutis* singulo *quaternione*, in chronicis veró quolibet *septenario*, in reliquis *vigenario*, *mense*, & *anno* moueri, sed nonne vident Præclarissimi Uiri, quod si à fluidorum *tenuitate*, & *lentore*, maius, minusque *irritamentum* procedit, iam non *actiué*, sed *passiué* dumtaxat *dies* concurrere, & sic per accidens esse quod hac, vel illa die *crisis succedat*, nam si *irritamentum* prima *die*, prima, si *secunda* secunda, si *tertia*, tertia & sic de reliquis, absque eo quod *dies* de *proprio* tribuat, ast tantum *excipiat* continget; Quod si regerant *tenuitatem*, & *lentorem*, ac per consequens naturæ *stimulum*, à dierum *imperio* & *facultate*, emanare, quod sit quod *diebus* é *criticis fluens irritamentum* producat amabó exponant? atqui cum omnes *dies* eodem [vt diximus] ordine semper gradiantur, cur magis *hac*, quam *illa* contigat, est dispiciendum.

Hæc Theoria difficilis licet sic sit, vt *criticorum* dierum causam reperire Doctissimus Ieselinus *impossibile* ducat, quare ab Auicenna ad Medicum qui solo *experimento* incedere debet spectare minimé velit, à quamplurimis tamen Clarissimis Poliatris insectari non sinit.

Galenus criticorum *dierum* Præco, Fautorque eximius à Cœlo, Luna, & Astris hanc *virtutem* deriuat, in quem finem

finem, ex mense *apparitionis*, siué manifestæ *visionis*, qui est dierum *viginti sex*, horarum *duodecim*, & periodico, qui *viginti septem*, horisque *octo* componitur, dies *quinquaginta tres*, horasque *viginti* compilat, quibus æqualiter diuisis *lunarem*, siue *Medicum* ex diebus *viginti quinque*, horisque *viginti duabus* conflatum mensem effingit, hocque in *quaterniones* diuiso, tam *indicatorios* quam *iudicatorios* dies non sine labore deducit, verum enim verò quia *Astrologicę facultatis* parum conscius mille mendis, & contrarietatibus *doctrinam* conspersit, ideo à Celebri Sanctorio ad circinum reuocata, ceù *chimærica*, & *falsa* meritó repudiatur, & cum nedum à cœlo, sed luna, & astris, præter motum, lumen, & influentiam, *nil aliud* fluere remunstrauerit, postquam neque ab istis pendere doctissimé exposuerit, ab *agente* meré *intrinseco* euenire tandem concludit.

Miror tamen Eruditissimum Virum, in Medica, & Astrologica facultate versatissimum, postquam *criticorum dierum* vanitatem digito, vt fertur, remunstrauerit, turpiter tamen hijsdem adhuc emancipatum *nouis commentis*, potiusquam à Veterum præiudicijs recedere, illustrare voluisse.

Alij præter Cœlum, & Lunam, *Solem* etiam in suppetias adducunt, sic in acutis *Lunam*, quæ citius, in chronicis veró *Solem*, qui *segnius* zodiaci signa percurrit, præesse contendunt, verum quia *ignotum* per *ignotius* reponunt, ideo meritó irridentur. In hunc finem dicebat Reuerendus del Rio supponamus crastina die lunam

vel

vel aliquem alium planetam, à quò dies robur assumit dominari, sint ergò septem qui singulis septem diebus continuis successiué ægrotent, tunc futuri sunt septem dies critici continui, nam primus erit septimus dies criticus primi, secundus secundi, tertius tertij, sic porrò de alijs suo ordine semper, & sic luna septem etiam continuis diebus prçerit quo nihil absurdius, causa igitur verior petenda est ex ipsa *humoris* in corpore *dispositione*.

Fracastorius Medica, Philosophica, Poeticaque, in re nulli secundus *melancolico* ab humore *criticorum dierum* facultatem educit, cuius *indoles* cum sit de *quarto* in *quartum* moueri, ita vbi aliorum succorum *vitio* contaminatus putrescit *naturam eandem* iugiter seruans, *quaterniones* tam *indicatorios*, quam *iudicatorios* efformat; Ast quia hoc admisso, præterquamquod omnes morbi per ipsum essent *compositi*, cum totum *criticorum* dierum *systema* eueratur, cum non per *quaterniones*, sed per *terniones* rité computando, in *quartanis* procedat, porrò in *acutis* ex decidentia, qui per *septenarios*, in *cronicis* per *vigenarios*, & in *contumacibus* per *menses*, & *annos*, vt vidimus, mouetur locum non habeat, ideó ceú tanto Viro *indigna* ab omnibus, & maximé à Neotericis, qui humorem *melancolicum* ceú *non ens*, humano ab automate excludunt confutatur.

Alij ab *occulta* peccantium succorum *qualitate*, criticos dies deducunt, verum qui *abditæ* hæ *qualitates* iam pridem, *lunæ* ad incolas euolarunt, ideo ceú ignes fatui

tui haud perpenduntur .

Zacutus Lusitanus ad *facultates*, coctricem, & expultricem, humorumque *coipam* confugit, sed quia facultates non minus, quam abditæ qualitates felices, é Sapientum pariter scholis exularunt, ideò easdem in scenam rceuoare ridiculum foret .

Pitagorici, & cum ipsis innumeri alij Philosophi ad *septenarij* numeri *excellentiã* deueniunt, & quasi *dies* hæc ceú à Summo Ieoua in Orbis creatione sibi *sacrata*, aliquid Diuini seruaret, ideó ab *hac* crises emanare opinantur, ast quia, qualis *hęc dies* sit, inter Christicolas, Iudeosque non adhuc decisum, ideó queadmodum in *moralibus* multum præstare fatemur, in *phisicis* ab alijs ne hilum differre sentimus. Demum quia *numerus* quà *numerus*, nec naturalem, nec supernaturalem operandi *vim* habet, ideó ad eundem confugere non adeó tutum.

Antonius Cartagena, ad concentum, harmoniamq; *dierum* recurrit, sic vt aliqui dies sint *consoni*, & Natura quiescit, alij *dissoni* & turbatur, ex qua turbatione *crisim* bonam, vel malam succedere affirmat, sed quia *concentus* hic in *acutis* per ipsos resonans, in *chronicis* per nos obmutescit, sic vt *nostras* ad *aures* nundum appulerit, ideò ceù *suspectus* Auctori suo dimittit ur.

Astrologi ad *lunæ motum* confugiunt *peragrationis* scilicet qui *viginti septem* diebus, horisque *octo* componitur, verum quia hoc posito *vigesimus primus*, & non *vigesimus*, sicuti non *septimus*, sed *octaus* essent decretorij, ideò ipsis supputandi sistuntur

Galenus acutissimæ aciei secus *Archiater*, suæque *hypothesis* deffensor acerimus *criticorum* dierum *vanitate* tandem detecta, *protestatione* prius innita, quod non *proprio* sed Amicorum duntaxat *consilio* eorundem *historiam* tradiderit, ad Naturæ *robur*, succorumque *crasim*, *caliditatem* scilicet *frigiditatem* &c. totus se contulit, taliter vt si *virtus* robusta fuerit humoresque *calidi* citius, si debilis, humoresque *frigidi* serius *iudicia* contingant, ast quia excoctam pauló post crambem reponit ideó, &c.

Huiuscæ vestigijs Antiquorum *grex* totus inhærens, vires, virtutem, calorem natiuum, naturam, aliaque similia *synonima* exemplo *lunaris* Mulierum *tributi*, maturescentium *fructuum*, *vinorum*, *cereuisiarum* aliorumque fermentescibilium *liquorum*, qui *citius*, aut *serius*, iuxtà elasticarum particularum *copiam*, temporumque *varietatem* despumari solent, in ore feré reuoluit ast quia *criticorum* dierum *superstitione* nundum exuta, cur, quomodoque indé concurrant, exprimeré nequit.

O quantum Mortalia pectora cecæ
Noctis habent
O' quantum ignoramus!

Porró cum eadem dies *Bifrons* ceu *Ianus*, fausta infaustaque simul, & semel vt *Epidemicis* in *historijs* esse queat, nam *prima* dies *Anginosis* quamplurimis *læthalis*, Euagonti Diafarsis *filio* sit *salutairs*, Coi soror *hepatis* inflammatione correpta *secunda* die obijt, ad *salutem* è contrà iudicatur Pericles, Steneus Abderis Palestræ custos *tertia* sudando *moritur*, Mulier morosa *eadem die* sudando *sanatur*

natur, *quarta* Larissæ caluo *fatalis*, Pericli *felix* euadit, *quinta* exitialis Erasimo, Meteoni *peroptimé* cedit, perit in *sexta* Philiscus, *sanatur* Virgo larissa, *septima* in decernendo tam *prospera*, Adolescenti in mendacium foro degenti, Eurinactisque filiæ, *funesta* prorsus existit, & sic *reliquos* voluendo *dies*, eorum ex *inconstantia*, quam *fidem* indé promereant, claré deduces.

Sexta præterea à Galeno *Regi* comparata *Tiranno* qui malé semper indicat, tamen *pari* incedentes *die* morbos perfectissimé soluit, imò *synocas* & *febres* tali *die* peroptimé *iudicari*, Amatus Lusitanus, Laurentius, & Gordonius, Viri omnes, de re Medica bené meritissimi candidé exponunt, & ipse Cous ne dum Uirginem larisam, sed vnum ex Fratribus Epigenis, aliosque *quamplurimos* in foro, non morbo *die pari* incedente, sed *ardenti febre* correptos *sexta*, icteritia superueniente, quem tamen tum temporis *exitialem in aphorismis* enunciat, *integré* restitutos exponit, imò, *septimá* ipsa celebris, sic & famosa *quem* restituerit, in Epidemijs *nullum* describens quid de *tali die* sentiendum ambigere sinit.

Nona licet intercalaris, *fortissima* tamen ex Galeno cum sit, melius *quarta*, *vndecima*, *vigesima septima iudicare* [immemor forté quod *quartam*, *vndecimam*, *&* *decimam septimam* inter *præstantiores*, *firmioresque* locauerit, idem Galenus affirmat, verum, cum *causam* non exponat credulos fautores in *tenebris* titubantes reliquit.

Decimaquinta vt principium *tertiæ* septimanæ ab archigene, & Diocle valdé depredicatur obid *vigesima octa-*

ua iudicatoria ab Archigene ſtatuitur, hijdem prӕterea quibus Celſus calculum apponit, non *vigeſimam*, ſed *vigeſimam primam* pro acutorum termino contra Medicorum *torrentem* quibus Hippocrates varijs in locis ſubſcribit reponunt, verum quia ſibi non conſtans mox *vigeſimam*, mox *vigeſimam primam* recenſet, ideó Conciliator, vt eiuſdem *famam* [proh' turpe mancipium] tueatur ait, quod ſi *materia* fuerit *craſſa* iudicium ad *vigeſimam primam* extendet, ſin veró *tenuis vigeſimâ* concludetur, verum quia hoc admiſſo nec materia *craſſa* faceret morbum acutum, nec *tenuis* tandiú protraheretur, ideó meritó confutatur.

Minus valet quod Zacutus Luſitanus adducit, qui ex *ſubtractione* aliquot horarum *decimę quartӕ*, *vigeſimam* in imparitate ſtabilire contendit, nam hoc poſito *decima quarta* ex *duabus* hebdomadis [vt eſt in confeſſo,] haud conſtaret.

Quarta indé, *decima quarta*, & *vigeſima* haud *leues* etiam patiuntur *manes*, non prӕterquamquod ab omnibus pro *criticis* [vt vidimus] non admittuntur, pro acutorum *termino* inſeruire vt queant, *intricatum* eſt valdé, nam cum acutorum *mos* ſit *imparibus* diebus moueri, & qui *imparibus* mouentur, *imparibus* etiam [vt firmum fiat iudicium] *iudicari* ex Hippocrate *teneantur*, quomodo tutó & fidé *quarta*, *decima quarta*, *vigeſima* euenire queat non video, eoque magis cum per eundem Senem, *febricitantem niſi diebus imparibus febris dimiſerit ſoleat recidiuare*, & *neniӕ* ſunt quod *decima quarta*, quia ex *duabus* conſtat

ſtat *hebdomadis* ſit *inæqualis*, nam cum de *vigeſima*, quæ non *tribus* integris [vt ferunt] *ſeptimanis* ſed binis *denarijs*, & *quarta* quæ æqualibus *partibus* conflantur verificari non queat, iam *ſexta* quæ duobus ternarijs, *decima* quæ *duplici* quinario, & *decima octaua*, quæ binis componitur *nonarijs* (quod ridiculum) *inęquales* pariter eſſent porrò *decimæquartæ* ſi computatio fieret per duas ſeptimanas *vndecima* quia quarta à *ſeptima* non eſſet *impar*, ergò neque per Hippocratem *contemplabilis*, ſi veró dicatur *ſeptima* à *quarta*, etiam *decimoctaua* quæ *ſeptima* eſt ab *vndecima* eſſet inæqualis, & per conſequens *decretoria*, nec valet, vt aliqui *ſcopulum* hunc deuitent *Aphoriſmum* Hippocrati denegare, nam cum aſſueto ſuo more, quamplurimis alijs in locis ad *tædium* hinc repetatur, vel alios *ſpurios*, vel *genuinum* hunc eſſe cenſendum, aut hoc etiam admiſſo, *criticorum* dierum *machina* ſuſdeque rueret, nam quiſque ſuo marte, *decretorios* dies effingere poſſet. Quod dictum de *acutis*, de *chronicis* pariter tam per *ſeptimanas*, quam *menſes*, & *annos* procedentibus intelligi poteſt, nam cum *ſomniata* dierum *facultas* non minus in iſtis, quam illis *chimerica* ſit, cum *in illis* nil prorſus, ſic *in iſtis* præter *vocem* nil aliud præſtare cenſemus.

Poſt *criticos*, & *decretorios* dies, *indices* ſeu *indicatorij* ſunt perpendendi, quorum *vis* apud aliquos ſic eſt in prætio, vt non deſint Cordatiſſimi etiam Poliatri, qui ab iſtis *oracula* depromentes, nedum futuras *criſes*, ſed & earundem *qualitatem*, *quantitatem*, *viam*, & *modum*, imó *diem*, & *horam* ceù *Aruſpices* diuinare contendant, ve-

 rum

rum quia istis haud minus fortunati, *nubem* pre *Iunone* feré amplexantur ideo mirum si *semel* [quicquid scripserint] *veritatem* attinxerint, egó suis *nenijs* credulé nimis confisus, *Augurem* agere haud semel suscepi ast *exitus* diuersitate, Priscorumque *supinitate* perterritus, ne ęgrorum adstantiumque *derisui* meque, Apollineamque artem *vltrò* exponerem, vel *dubié* loqui, vel quod melius prorsus *silere* deprehendi.

Dies ergò isti, vt suprà innuimus, sunt *quartus*, *vndecimus*, & *decimus septimus*, qui indé, quia remoratas, vel anticipatas quandoque *crises* excipere perhibentur, ideó nedum *indicatorij*, sed & *iudicatorij* nomine insignuntur, stupeo tamen, Venerandæ semperque collendæ Antiquitatis *manes* in veritatis indaginem tantopere *solicitos*, haud prospexisse *indicibus* diebus admissis suam *criseos* identitatem subuerti, etenim cum per ipsos *subita*, & *improuisa* ad *salutem*, vel *mortem mutatio sit*, iam non erit, si *indices* per *dies* enunciata, præuisaque fuerit, imó si per Hippocratem, Galenum, aliosque feré omnes Medicinæ Proceres, vt *bona* sequatur *crisis*, necesse est præire *coctionem*, subsequi *secretionem*, tandem *expulsionem* quæ omnia nou nisi *tempore*, nec minus *quaternario* aut *septenario* obtineri queunt, quomodò *subitó*, & *improuisò* vt sua audit *deffinitio* continget? vel ergó mutanda *deffinitio*, vel *indices* ad *Anticiras* relegandi, sed ad rhumbum.

Primus ergò inter *augures* hosce dies *quartus* annumeratur, iuxtà illud Hippocratis quibus *septima* futura

est

est *Crisis*, ijs *quarta* apparet *nubecula in vrina rubra* qui tamen *faustam* hanc *cynosuram* deprehenderit, sic rarus occurrit, vt omnes huiuscæ *ephati* expositores, in hoc concordes, si *verum* fateri valent, suis sub oculis vsquam excidisse affirmarent, quin imò *genuinum* nec Hippocratis *sensum* percepisse, eorum *commenta* testantur, cum aliqui de *nubecula* rubra, alij de *vrina* rubra, alij demum Præceptoris *nomen* vt tueantur, nec de *vrina* rubra, nec de *nubecula* rubra sed de quocumque *coctionis* tali diæ apparente *signo*, intelligendum esse reponant verum quia *rarò* contingentia non faciunt *dogma* vniuersale, ideo cum alium magis celebrem quem adducant *textum* non habeant, quam fidem in re tam frequenti, vt *acuti* sunt *morbi*, alba promereatur hæc cornix Prudentiorum *criterio* relinquitur, tanto magis cum sordidum *vroscopiæ* scrutinium, tam fallax, labileque [vt notauimus] sit, vt nil magis in foro Medico occurrat.

Minus vt *indicatorius* est admittendus, nam cum sit *par*, acutos per consequens morbos qui *impari* feré die mouentur, vndé Hippocrates *opportet de natura acutorum diem tertium grauiorem, quartum verò mitiorem adesse)* fideliter terminare nequit, quia eodem Hippocrate teste *quarta diæ facti sanguinis fluores difficile iudicium*, & in acutis si *quartæ quidpiam similæ tertię apparuerit ęger in periculo est*.

Tandem pro acutissimorum termino, siué *decretorio* simpliciter, recipiendus nec venit, nam cum idem dicat Hippocrates *acutissimos morbos & qui pessimis stipan-*

pantur signis quarta die, aut citius perimere, sicut & *saluberimos qui bonis comitantur, vel eadem die, vel citius desinere*, claré iam liquet nedum *quartum*, sed & *alios* primo in quaternione comprehensos *dies* considerandos esse, & sic in decernendo non minus *secundum*, & *tertium*, vt in Pericle, & Muliere morosa, quam *quartum* in indicando, vt in supracitato Pericle, & Caluo Larissæ *præstantes* adesse, imò Clarissimus Mercatus *huiuscæ diei* in *analisi*, vt vt alio ex capite à luna, & astris multum influere *huic* commentet, in *decernendo* tamen tam *hebetem*, & *inertem* ipsum agnoscit, vt raró ne dicam vnquam, *iudicium* eidem auferit adscribere, argumentó quod si *materia* fuerit *tenuis*, anticipari in *tertio*, sin autem crassa ad *quintum* protrahi ferè deprehenderit; & sic omnibus suis cum dotibus, & attributis *obscuré*, vel *nunquam* iudicare candidé profert, vndé tam celebre, & famosum huiuscæ diei *Tribunal* ad *criterium* sic vacillat, & nutat, vt de *proprio* quid *præstet* cum non adducat, aliorum dierum *more*, qui per *accidens* tantum excipiunt, exauthorari quoque mereatur.

Post *quartum* venit *vndecimus* sic ampulosus, & tumidus, vt indicatoriorum, & iudicatoriorum *facultates* nedum *emulare*, sed *excedere* longé prætendens *contemplabilis* idcircó nomen promeruisse iactatur, etenim cum *quartus* à *septimo*, & *septimus* à *quarto* dicatur eorum *vires* hausisse sic gestit, vt & *indicare* vt *quartus*, & *iudicare* vt *septimus* summo iure contendat, verum enim

veró

veró quia debillissimis *fondamentis* innixus, cum nec *quartus* vt innuimus bené *iudicet*, nce *septimus* tutò *decernat*, ideó vt *firmo* stet *talo* satis non video, imó cum subrogati *vices* tantumodo gerat, principalis per consequens *vires* nusquam adequare valebit; verbò *chimæricus* meré cum sit [secus *decimus octavus*, quia *septimus* ab *vndecimo*, & *quartus á decimoquarto* contemplabilis pariter esset] suprà *alios dies* excellere minimé potest, quod optimé noscens Galenus, *nonum* in iudicando, *vndecimo* fortiorem [vt supra notauimus] esse testatur.

Postrema in *indicando* simul, & *iudicando*, *decimaseptima* est, sic *valida* per Galenum, & *firma*, vt quid quid Diocles, & Archigenes pro *decima octaua* adduxerint, non solum *decernere*, sed *fortiter* etiam, & *tutius* præstare hoc tradiderit, nam morbi qui ob materiæ lentorem *vndecima*, nec *decimaquarta* terminari valebant *decima septima* sic soluebantur, vt citrà vllius recidiuæ *metum*, exemplô Hermocratis feliciter semper concesserint, quod si forté haud euenerit, ex apparentibus saltem *bonæ*, vel *malæ* coctionis *signis*, futuram *vigesima* crisim *tutó* pronunciare fertur, ast cum non semel à *scopo* aberrasse sit visus [vt in Hermocratis casu, qui cum omnibus *decimâ septimâ*, exacerbatis *vigesimâ* ex indicis *decretô* interire debebat, tantum abest quod obierit, quinimo melius *vigesimâ* se habens, funestum fatum ad *vigesimam septimam* vsqué protraxit] ideo Galen. eiusdem *facultate* posthabitâ ad *natiui caloris* impotentiam totus se contulit, dicendo *decima septima* ideo exacerbata cuncta fuisse

se, quia *natiuus calor* tunc minimé agens *putredini* liberum campum concessit, quo posito, nedum *decimi septimi* imbecillitas palam deducitur, sed cum à principio meré intrinseco, calore scilicet natiuo *criseos* vim totam deriuet, satis superque iam liquet, nedum *decimi septimi* iuxtà Dioclis & Archigenis mentem qui pro *decimo octauo* contendunt, sed *aliorum* tam *criticorum*, quam *indiciorum dierum* facultatem vanam, & *fictitiam* prorsus adesse, & sic *quartum*, *vndecimum*, & *decimum septimum* absque *fondamento*, sed *casû* duntaxat, quia *semel* aut *iterum* forté diuinasse *sors*, non secus ac Astrologorum *calendaria* tulerit, vt vt in *reliquis* porró mentiantur, hos *plausus* apud credulos reportasse.

Post *iudicatorios*, *intercalares*, seú *intercidentes*, accedunt, quod inter *indicatorios*, & *iudicatorios* medij sint sic nuncupati, & sunt (si candidé loqui licet, nescio quales, tamen vt communem Antiquorum, Neotericorumq; gregem sequamur) in prima septimana *tertius*, *quintus* in secunda *nonus*, *decimustertius*, in tertia *decimus nonus*, & sic fatales, & infortunati, vt si *crisis* in istis forté contingerit, vt *viles pulli nati infelicibus ouis*, quicquam *boni* attulisse vsquã ferantur, imò si *casù* quid prosperé *in hijsdem* euenerit, quod negari porrò non valet, vt de Muliere in Taso, Meteone, & alijs vt suprà adnotauimus *hisce diebus* prosperé *iudicatis*, non ab eorum *validitate* & *robore*, quod de *indicibus* & *iudicibus*, pariter esset dicendum [nec lunæ *motu*, sed *morbificæ* duntaxat *materiæ agitatione* euenisse reponunt, vndé

dé ab *istis* decernendi quâcumque *potestate* detractâ, contra Hippocratis ephatum, qui *tertium*, & non *quartum quintum*, & non *sextum* &c. ceü impares inter *iudicatorios* recenset, *considerabiles* haud esse affirmant, & tamen Epidemiorum *historijs* fideliter euolutis, tantum abest quod reprobentur, quinimó mox *indicibus*, mox *iudicibus*, mox *intercalaribus* decernendi *facultate* ellargita, non minus *istos*, quam *illos*, haud semel *fideliter*, & *firmé* euenisse demunstrat, de quo haud parum Clariss. Mercatus obstupens ait *ne mireris Hippocratis inconstantiam, si eosdem dies diuersis computationis modis adnumerat, nam id efficit diuersis respectibus, nam qui in vno laborante est intercalaris, in altero est iudicialis pro varietate motus naturæ morbi, ac radicis superioris, vel materiæ, &c.* quo posito tanta horum dierum emergit *confusio*, vt supputari quomodo valeant, cum non innotescat, ad *nutum* potius, quam *rationis* ad *normam* effictos esse affirmare iuré queamus.

Criticorum dierum agmen enimtandem claudunt *Amphibij* sic dixero *dies* quidam, *prosperi* sic & *aduersi*, vt *sanare* & *perdere* simul, & semel posse ferantur, isti vt vt ex *intercidentium*, siué *intercalarium* femore excisi, tamen quia *hijsdem* natura *feriare* feré est deprehensa, de ipsis tam *malé* audiuere, vt si quid *boni* in istis contigerit vt in *epidemijs* passim occurrit, neque *ipsis*, sed vel *pręgresso*, vel *futuro* decretorio adscribendum esse, vnà cum Galeno, Auicenna, seuera nimis Antiquitas velit, *quinam* indé sint *isti*, vt vt varius suo more *in* re-

 cen-

censendo inueniatur Hippocrates, qui modó inter *indicatorios*, modó inter *iudicatorios*, modò inter *vacuos* ipsos reponit, *communi* tamen Medicorum *suffragio sextus*, *octavus*, *decimus*, *duodecimus*, & *decimus octavus* enumerantur, *infaustis* ergó hisce in diebus, licet natura vel *nunquam*, vel *malé*, vt ferunt, *crises* moliatur quia tamen liberum *operandi* campum Medicis cedunt, *clinicâ* ceú *galeâ* instructi, haud parum *elati*, ne dum *vacui* sed & *Medici* nomine excellunt quo *iure* veró talem reportauerint plausum diuinare sané nescirem, nam si Medicus ex Hippocrate naturæ *Minister*, & Natura *morborum* est medicatrix, sic vt Medicis in *exemplar* posita sit *Medicus* per consequens non *malé*, sed *bene* tantum agentem *naturam* immitari tenetur, nam vt notat Massarias *qui bené agentem naturam retardat, & malé adiuuat agentem is non Medicus, sed naturæ hostis est infensissimus*, ergó si natura *istis* in *diebus* vel prorsus *silet*, aut malé *decernit*, quomodo saluâ conscientiâ operabitur Minister, si siné Doctore Docta, siné Præceptore perita contrarium remunstrat?

Hac de causa tot *funera*, tot *clades*, immò frustrá expetitas *crises*, singulis momentis *euenire*, & *euenisse* arbitrarer, nam cum *incongruis*, naturæque *exosis* temporibus medicæ *operationes* moliantur, si vera est (quam colunt) Hippocratis doctrina, in *perniciem* potius, quam *emolumentum* cedere tenentur, eòque magis si à suis *coctionibus*, & *cruditatibus* indicationes summendo, non *dierum* sed coctionum à cynosura auspicia *prætendunt*.

Hic

Hic alia quamplura circa horum *dierum* vanitatem adnotanda forent, vt eorundem *qualitas*, num ſcilicet *naturales* hoc eſt *viginti quatuor* horarum, num *artificiales*, illius videlicet *temporis*, quo *ſol* emiſpherium tantum *illuſtrat* [de quo haud *leuis* apud Galenum *controuerſia*] ſint ſeligiendi, porrò num morborum *computatio* à primo ſanitatis *receſſu*, num ab *hora* qua *ægri* cibum faſtidiunt, dolent, atque grauantur, num à ſenſibili actionum *læſione*, num à die decubitus, vel eiuſdem ab indigentia &c. fieri debeat, non parum *intricata* res eſt, nam cum alij *initia* morborum *facillimé* ferant vt *ægrotare* nec putent, nec velint, alij veró *difficillimé* & ità vt ante morbum *ſpontaneijs* maximé prodromis eorumdem in *laſſitudinibus* nocte præcedente paroxiſmo, quæ *grauis* feré contingit, *manifecté* adhuc non læſi querantur, atque decumbant, vt genuinum, ſolidumque *principium* pro criticorum *dierum* ſcrutinio haberi queat *impoſſibile* duco.

Jn Puerperis indé, num à *partu*, num à quo *febrire*, aut aliter *vexari* ceperint *computatio* ſit inchoanda ſic *varius* pariter Hippocrates reperitur vt mox á die febris, vt Epicratis in Vxore, Dromedis, & illius quæ apud Pantimedem degebat, alijsque quamplurimis, mox à *patrú* in prognoſticis *enumerationem* fieri debere, haud ſibi conſtans affirmat, cui opinioni nedum Galenus, ſed Haly, Rhaſes, imó quamplurimi ex recentioribus, Valeſius ſcilicet, Laurentius cum alijs famigeratiſſimis Viris calculum apponentes ſubſcribunt, has ſententias

inter ſe *diſcrepantes* varij *conciliare* contendunt, vt à Vega, Maxius, & alij, aſt quia *intricato* ex hoc hoc *labirinto* expediri non valent, à Zacuto Luſitano, Maſſaria, Brauo, alijſque quamplurimis redargvuntur, & à *d e* partus naturalis à *febre*, à præternaturali verò, & abortiuo á *partu* computationem fieri debere concludunt, quæ tamen *opinio* à Criſtoforo á Vega ad lancem reuocata, ceú *barbara*, & *indigna* poſtea reijcitur.

Haud minoris *controuerſiæ* prædictos apud Poliatros eſt, num in recidiuis *computatio* à *die* recidiuæ, num á *prima* morbi radice fieri queat, ſicuti & in inflammationibus qvum in *ſuppurationem* tendunt, vt ſunt pleuritis, phrenitis, hpatitis &c., vel in vulneribus, luxationibus, abſceſſibus &c., quandò *febres*, aut *grauia* alia *ſymptomata* accedunt, in quibus tam varij, diſcrepanteſque inter ſe reperiuntur, vt qui eos *conciliare* nouerit Magnus mihi foret Apollo.

Egó verò in iſtis, non *dubitationibus* dixero, ſed *confuſionibus* quid ſentiam ferre non audeo, miror tamen Antiquos æqué, ac Neotericos ſalua conſcientia hiſce *ineptijs* lipis etiam, tonſoribuſque *notis* tandiù immorari potuiſſe, cum ſufficientiſſimé nouerint, nedum *criticorum*, ſed & *iudiciorum*, imó *vacuorum* dierum facultates, meras *nugas*, & *commenta*, ad nutum potius quá ratione *efficta* adeſſe, verum enim veró quia Magiſtri in *verbo* feré *iurantes*, ab *hijſdem* diſcedere vel noluerint, vel non auſerint, in *nenias* potius deploranda Philiatrum *ſorte* abire, quam *verum* ab ipſis plané *detectum* fateri malue-

maluere, eòque turpius, quó summo ab eorum Antistide cubitalibus verbis promulgatum fuerit *acutorum morborum non esse certas pronunciationes salutis, aut mortis*

Jn hunc ergò finem Zacutus Lusitanus, Medicos monet, ne multa policeantur, nam licet *ars* sit vndique perfecta, & absoluta, tamen *multoties, aut Artificum imperitia, aut infelici hominum sorte qui curantur, aut necessariarum rerum inopia & deffectu, aut quod maius ob partem curatu difficilem, & suapte natura debilem, aut in qua continua prauorum humorum fit generatio, accidit vt ea finem haud consequantur, nec æger exactam sanitatem sibi comparat, quare in pollicitationibus Medicus cautus sit oportet* etenim vt subdit Arnaldus à Villanoua *Medicus prouidus in prænoscendo ambigvus, in promittendo iustus, in respondendo circumspectus vt non promittat sanitatem, quia tunc vsurpat Diuinum Officium & Deo facit iniuriam, sed promittat fidelitatem, & diligentiam, in visitando discretus & diligens &c.* ex quo criseos superstitio magis, magisque semper se prodit, vndé Clarissimus Mercatus *tutum existimauit in præsagiendo, dubias & ambiguas semper proferre sententias quam vana spe gloriæ vt certus proferre, quæ mox turpiter decipiant, & Medici imprudentiam ostendant maximè cum acutorum incerti sint exitus, sed ob mutabilitatem, & tenuitatem materiæ mutabiles pariter*

riter

riter habeant conditiones, & instabilia iudicia quod in alijs morbis, qui adeo instabiles non sunt non ita frequenter contingit hactenus Præstantissimus Hispaniarum Regis Archiater, qui non à *diebus* indicatorijs & criticis sed *internis* affectionibus Peritissimis etiam *Artis* ministris ignotis, futurorũ *auspicia* promenda, posterisque seruanda fore comendat. Hæc aliaque quamplurima in huiuscæ *veritatis* confirmationem venirent, verum quia esset & otio, & patientia pijsimj Lectoris abvti, ideó respiciendus est finis.

Nolem tamen *seuera* nimis, *rigidaque* hac mea *disceptatione* Tyronibus ita imponere, vt & *Antiquorum*, & *criticorum* dierum *plausu* [cum crises innegabiles sint] *omni* subtracto, *medicinam* aggredi porrò tentarent, nam præterquamquod difficilé, ardvumque maximé foret cum horum *religio* nedum Vlgi, sed & Magnatum *cordibus* alté nimis *impressa*, ad eorum ædes fores præcluderet *Iatrica* alio ex capite *facultas* præstanti, diuinaque hac *dote* fraudata haud parum de *venustate*, & grauitate deperderet, nam cum ad *auram* captandam, *erroresque* [si qui sunt] tegendos summé deseruiat, & sic vt *criticorum* dierum sub *larua* multa quæ fieri debuisent *non facta*, quæ verò *omitti* peracta, dierum prædictorum *reuerentiæ*, & *facultati* affixa Credulis qui *decipi* iugiter amant facilé imponant Medicorum *inscitiam* bellissimé tegunt, & sufficit vt veluti Astrologi (vt dictum quandoque diuinent, quod sic vulgi captato *obsequio*, vt vt *millies* postea oberrent ceù *Numina* semper colentur.

Egó

Ego & in hunc finem, & ne *patrios* in *lares* mingere videar, *politicé* nempé seruari posse arbitrarer, secus cum *seriô* loquendo, *commenta* mera, anilesque *fabulæ* sub camino *vendendę* sint, é saniorum, *christianorum* præsertim *Medicorum* aula *proscribi* debere censerem, sic enim Diuina Apollinis *ars*, tot *calumnijs*, *impostu-risque* hac de causa obnoxia, *purior* tandem, *nitidiorque* effecta, Medicorum *famę*, Ægrorum *saluti*, Deique *gloriæ*, cui *laus* semper, & *honor*, melius consulet. Amen.

De Spiritibus Animalibus.

HIC De *Animalium* Spiritvum *Egemonia* scilicet *familia*, & pro *operis* complemento, & vt *promissis* starem agendum pariter foret, verum quia aliquibus, *Eruditioribus* præsertim currentis ævui *Scriptoribus*, qui *Iatrica* facultate ad *Mathesis* normam contracta, eorundem *ministerio*, animalem *ęconomiam* committunt, *exosum* forsitan esset, ideo ne *tales* intrà *Viros* puluerem excitare videar, de *hijsdem* differere porrò non duco, eòque magis cum *vitale* principium *actionum* quarumcumque nostrarum *opifex* præcipvus sic patens, euidensque sit, vt de *eo* idem, ac de *Solis* luce ambigere foret. Num indé, *Spiritus animalis*, *aura vitalis*, *ignis*, *lux*, *ilech*, *archeus*, *entelechias*, *forma*, *anima*, *natura*, *microcosmetor*, *&c.* ceù cuncta *synonima* vocari

debeat, non adeo moror, verum quidem eſt, quod cum *tota* viuentium *æconomia*, nutritionis in *opere*, alibilium ſcilicet *appoſitione*, & excernibilium *ſecretione* repoſita ſit, cum tam in *perfectis*, quam *imperfectis* animantibus, *plantis* porró, *metallis*, imó *lapidibus* vt aliquibus placet & *ipſis*, eodem ipſiſſimo *modo* procedat, ſi in *iſtis*, ſine *animalium* ſpiritvum, & forté ſimplici Cartiſtarum *æteris* concurſu perficitur, cur in illis fieri haud queat *libenter* audirem, plura non addo, licet non deſint, *Peritoque* ſufficiant.

HÆMOPHOBIÆ
TRIVMPHVS
SIVE
ERASISTRATUS
UINDJCATVS
U B J
UETERVM PHLEBOTOMIÆ
Scopi ad Trutinam reuocantur.
ALIAQVE SCITV DIGNISSJMA
Ad præsentis sæculi mentem Philiatris.
EXPONVNTVR.

ASTÆ

Ex Typ. Joannis Bapt. dè Zangrandis
Superiorum permissu.

Candidissimè Lector.

ERASISTRATUS, cuius *secta* Galeni temporibus *docendo*, & *exercendo* non sine *plausu* adhuc Romæ florebat, forté quia *tot* elementorum, temperamentorum, humorum, partium, functionum, spiritvum, dierum criticorum, pulsvum, vrinarum, pharmacorum *differentias*, aliasque *consimiles* ingeniorum *torturas*, tanquam *chimæricas iure* respuebat, ideó ad Tessali mentem, *Tyronibus* tradi breui consueuerat, eoque *citius*, quó jatricem *paucis* contentam, & *pauca* esse quæ Medicum *nobilitant* minimé ignorans solâ *dietâ*, levibus duntaxat eccoproticis, alterantibusque *innixa*, citrà *sanguinis*, effusionem *affectvum* quorumcumque *therapiam* felicissimé expleret.

Galenus é contrá, vt vt in Hippocratis versione *totus* intentus, ex amenissimi tamen eiusdem viridarij floribus, non fauos vt *Apis*, sed virus tantũ exsugens, contrà Erasistratum, aliosque Sectarios *aculeum* vibrans, nedũ *icruenta* eorundem *dogmata* subuertere studuit, sed porró à *sangninis* copia, & motu, phænomenon cunctorum prophases deriuans, *Vitalis nectaris* in *jacturam* totius curationis *proram*, *pupimque* locauit, & ita *hostiliter*, vt eiusdem ad animi vsque defectum effusioni minimé

parcens, *jugulandi* potius quàm *ſanandi* methodum [vt *credulis* non ſemel contigit] *evulgauerit*.

Reliqvum indé *Theorię* ab Hippocratis *mente* prorſus abludens, in caloris, frigoris, ſiccitatis, humiditatiſque *exceſſu*, alijſque ſimilibus *nugis* reponens, pluſquam voluminum *chartas*, Philiatrum *mentes* infarciens, *artis* prolixitate laureolam in myſtace affectauit.

Et tamen [proh dolor!] *cruenta* hæc doctrina, quæ mox ad circulationis *facem* tam *lurida* apparet, *oſcitanter* tunc temporis *hauſta* tantùm valuit, vt Eraſiſtrato ejuſq; Aſſeclis vnà *conffoſſis*, per innumeras ſeculorum *myriades* de ſapientum feré omnium *Scolis* triumphare meruerit *adhucquenum* triumphaſſet, nî ab Jnvictiſſimo Paracelſo ad *trutinam* revocata, *erroriſque* plané convicta, *ſtabili* é *ſolio* quò *tandiú* perouauerat haud parum *nutare* cepiſſet. Paracelſi *veſtigijs* Crollius, Hartmanus, allijque Clariſſimi Athletæ inhærentes, *contrâque* Medicorum feré omnium *torrentem* brachia dirigentes, ne *lethæis* mergeretur in *vndis* [vt Galeniſtarum *turbines* inhiabant] rationibus, & experimentis *ſtrenuiſſimé* inſudarunt. Surrexit indé Helmontius, qui & Parcelſo & reliquis *longé præſtantior*, alter ceu Columbus, *novum* Medicinæ *Orbem* iam detecturus, Ariſtotelem Philoſophiæ *ignarum*, & Galenum Medicinæ *inſcium*, mirabili, & inaudita *hyipotheſi* promulgare haud erubuit, *ominéque* tam *fauſtô*, vt eiuſdem *auſpicijs* Poterius, Cornelius, Syluius, Entius, Portius, Mortonus, cum reliquo Neotericorum *cætu* prolecti, *eroneam* Galeni *doctrinam* ad oculum exponentes, *ſu-*

pinam

pinam eiusdem Cultorum *inscitiam* luculenter euincunt, eoque magis cum aliorum Medicorum maximé *incruentam* Erasistrati *thæsim*, dolosé magis quàm *docté* prosequtus, *propriam* indé *labili* sic *fondameto* cofirmat, vt postquam *mille* contrarietatibus Tyronum *mentes* irretiuerit, quid tandem *solidé* velit, obscuris eiusdem é *paginis* eruere vix permittatur. Et quia *rumor rumores, errores parturit error*, hinc factum est, vt *creduli* Sectatores *hypothesi* falsa sufulti; præsertim vbi de mittendi sanguinem *scopis* res agitur, *Dictatore* longé *immaniores* [deflenda mortalium clade] in insons *cruoris* gremium desæuire minimé cessent, & vt vt ipse ex illis non sim qui eiusdem *purpuram tanti* faciam, vt ad *cunctos* animalis æconomiæ *vsus*, quemadmodum ab Antiquis hactenus celebrata fuit, scilicêt pro *biolichnij* accensione, corporis *instauratione*, lactis, seminis, spiritvumque *pabulo* inseruire queat [cum hæc omnia multo ab hinc tempore *nutritio* deuoluta sint *succo*) facilé credam, tamen quia alio ex capite, licét pristino de *nitore* multum amiserit, & ceu caput *mortvum*, terraque *damnata* ad *Ixionis* rotam Clarissimo ab Entio relegàta iam sit; quia, inquam circulari motû, *vitali aura*, quá semel in puncto saliente inter *vlnas* excepit vniuersam corporis *diæcesim* fouere iugiter pergit, haud immeritó custodiri reposcit, *torué* semper eiusdem utcumque dispendia sic intueri consueui, vt *calamum* tandem continere nequiuerim, quin aliqua contra *Laris* huiuscæ fidissimi *effusores* haud evulgauerim, eóque *ardentius* quó tanta in lucis

vsura

vsura præsenti hoc seculo vbi *abstrusiora* humani automatis *mysteria* tam *claré* ad oculum micant, *austera* sic adhuc reperiantur *ingenia*, quæ cimerijs é *caliginibus* in quibus *turpissimé* stertunt, *caput* tandem erigere, *lucemque* intueri neque dignentur, imó *fideliter* excussi seueri Catones *quidquid* Galeni, Auicennæ, aliusque Veteris *sigillo* firmatum minimé effertur supercilio *graui* notantes, vel ad Scolarum *cathedras*, vt *chymericum*, vel ad *anticiras*, ceu *insanum*, vnà cum Auctore proscribunt, quasi quò *insulsæ* eorundem mentes haud penetrarunt *solertiæ* vlteriori sit denegãdum, nescij cum Fabio quod *superuacaneus in Scolis foret longior labor, si nihil liceret melius inuenire præteritis*, & vt audit Seneca, *multum adhuc restare operis, nec etiam post mille secula defuturam occasionem aliquid semper noui adijcindi*: quare non mirum si tot in errata, quot operationes indé labantur. Contrà *istos* ergò *sciolos* præsertim, & *ampullosos*, qui Galeni, Celsi, aut alius *sententiola*, forté nec bené capta ceú Numine *afflati* intumescunt, sit vt ad *pletoræ* morbi *magnitudinis* quorum *signa* neque perpendunt, ad *venæ sectionem* illicò, tam *auidi* accurunt, *grauissimis conditionibus* ab Auctoribus *asterismó* etiam signatis neglectis ad *iteratas* sæpiús cruoris effusiones, vlla *sine* occasione procedunt *frugalem*, & *incruentum Erasistratum*, quem nunc é *Tumulo* rediuiuum excepimus, obijciens, quantum aberrent remonstrare iam pergo, in quorum oppugnationem, *ratione* potius quâm *auctoritate* procedens, præter Hippocratis, vniusque Galeni *testimonium* quod

contra

contra ipſos feré ſemper adduco, *aliorum* ſententijs, quibus me nunquam *deuoui* decertare non curo, & quamuis tam *ſtrenuus*, validuſque non ſim, vt *venæ* ſectionis *vſum* Medico é foro profligare prorſum contendam multum tamen ſemper *profuiſſe* gloriabor, ſi eiuſdem ſaltem *abuſum* quoquomodo compeſcens, imó & ſine ipſa *therapiam* progredi *tutò* poſſe demunſtrans, alijs *aptiora* dicendi viam parauero.

Tu interim Humaniſſimé Lector, ſurgentem é *funere* Auctorem ne deſpicias, & ſi *aliquid* in eo te *dignum* deprehendes æquibonique conſule, ſin ſecus eodem perpetuo *ſomno* reſtituto, mihi parcens, illi bené precare.

VALE

† HÆ-

HÆMOPHOBIÆ TRJVMPHVS.

PHLEBOTOMIA siue *sanguinis missio* barbarū sané, inhumanumq; *inuentum*, vtpoté nec à *ratione*, nequé à *methodo*, sed *casu*, imò potius *somniata ab* Hypopotami *fabella* deriuatum, sic *familiaré* nostris temporibus apud quosdam non *Medicos* dicam, sed *carnifices*, & *laniones* reperitur, vt nedum in *febribus*, morbisque *acutis*, sed *omni* quocumque in affectu prætiosissimum *Nectar*, vitæ *Thesaurum*, imó iuxta sacras paginas, *Animam ipsam* siné delectu proffundere haud vereantur.

Sic etenim *insulsas* eorundem *mentes*, plethoræ, morbi magnitudinis, cacochymiæ, putredinis, reuulsionis, deriuationis, euentationis, & consuetudinis *vox* occupauit, vt quolibet leuissimo etiam in morbo, si non præsentes, imminentes saltem has sibi fingendo, Hippocratis, Galeni, Celsi, aliorúmque Medicinæ Athletarum malé capta *doctrina* abutentes, in *insons* secus cruoris *gremium* dolenda mortalium *pernicie*, singulis momentis *telum* infligere haud erubescant, sic vt non raró quod *morbus* unquam præstaret, *importuno* cruoris dispendio miserabiles *ægrotantes*, ad tabem, hydropem, cachexiam,

aliosq; *insanabiles* affectus, & quod peius, ad *tumulum* vsq; insectentur, & tanta quandoque *iactantia*, vt morbo (quod *remedijs* vnicé debetur) imputando, tunc duntaxat optimé de therapia meruisse deprædicant, cum *iteratis* & *largis* magis *effusionibus* vtramque paginam absoluisse glorientur.

Pudendum sané *vitium*, non *Medicastris* duntaxat, sed quod *dolendum* magis, Prudentissimis etiam quibusdam *Poliatris* commune, vel quia ab Antiquorum *iuramento* recedere sit ipsis *religio*, sic vt cum illis *errare* quàm cum Neotericis, vt asserebat Massarias, *bené facere* malint, vel quia á Junioribus redargui *indecorum* habentes *in viam* duci minimé patiantur, huiuscæ farinæ dũ Medicinæ sacris litabam magni nominis Lector sæpissimé rogatus, vt *circulationis* demonstrationi, quâ diuersa cruoris stadià per venæ, & arteriæ sectionem cernebantur semel tantum interesset, nec *prece*, nec *pretio* ad id flecti vsquam permisit, sic etenim Veterum præiudicijs *obcæcatus* pergebat vt *fidem* sensibus eierando, *lucem* aspicere nec dignabatur, sed de hoc satis.

Præcipuas inter causas propter quas *Phlebotomia* frequens, familiarisque esse consueuit. *Plethora* siue *plenitudo* censetur, quæ per Galenicos nihil aliud est quàm *boni, laudabilisque sanguinis redundantia*, quæ indè quia vel vasa quandoque nimis *distendere*, vel vires suâ *copiâ* præmere fertur, hinc *duplex* emergit, vna scilicet quæ ad *vasa*, altera quæ ad *vires* nuncupatur, quibus præsentibus, nî *venæ sectione* illicó occurratur, metus

est

eſt ne diſtenta in prima nimis *vaſa* rumpantur, atque dehiſcant, & ſic internis inflammationibus & abſceſſibus *occaſionem* præſtent, vel in ſecunda *vires* ſic *obruantur*, vt dirigendæ Machinæ *impares* effectæ, eiuſdem euertionem porró permitant.

Uerum enim veró quia huiuſmodi *Plethoræ*, tam raró, ne dicam vnquam occurrunt, ita vt qui curauerit, vel realiter ſaltem eas notauerit vix reperiatur, ideó num *chimærica* magis, quàm *realia* inter *entia* ſit reponenda ambigere licet; etenim cùm natura in neceſſarijs nuſquam, in ſuperfluis raró redundet, ſi plenitudinis ergô duntaxat inſtiutuenda venæ ſectio foret, iam ſuperflvus meus hic labor adeſſet, quia vel nunquam, vel tam raró [& forté genuina mens eſſet Hippocratis] ſanguis educeretur, vt de ea verba facere haud mereretur.

Non minus *chimærica* differentia, ad *vaſa* ſcilicet, & ad *vires* eſſe videtur; ſiquidem bené percipi nequit, quomodó ſanginis copia *vaſa* ad diſruptionis metum diſtendens *vires* non obruat & redundantia viribus inſenſa *vaſa* quoque haud dilatet, cúm implicet ſanguinem ſuprà *conſuetum* naturæ *modum* excreſcere, quin vno, eodémque tempore & *vaſa* haud diſtendat, & vires non obruat. Verùm quemadmodum hæc *differentia* vacillat, ità neque *plethoram* naturæ moleſtam (niſi per ipſam toroſam, validanque corporis *habitudinem* cachexiæ ex *diametro* oppoſitam,) cuius indé *deſtructio* deploranda foret (intelligere velimus,) aſſignari poſſe cenſemus.

Talis

Talis *plethora* si daretur, maximé in mulieribus à tempore quo *lunare tributum* persoluere incipiunt singulis mensibus, & præsertim accedente excretionis *articulo*, qvum *vasa* superfluo cruore *turgida* iam reserari affectant prodere se deberet, sed tantùm abest quod fractis tunc *viribus* incedant, quin imó *alacres*, & *vegetæ* tandiú perseuerant quandiú *sanguine* erumpente, *angi* & *hebetari* pro more consuescant, argumentô, non à *plethora*, sed à cruoris *dispendio* vires fatiscere, cùm oppositum indé euenire deberet, videlicet tunc solum *vires* languere cúm sanguinis *copiá* premuntur, non autem excretionis tempore cúm ab *onere* leuari incipientes, *erigi* magis & *expandi* iuxta excretionis *normam* fas esset.

Et reverá si *vires* nihil aliud sunt quàm ipsemet *sanguis* rité contextus, cúm spiritus sive naturales, sive vitales, sive animales [si qui dantur][vt sanioribus placet] in sanguine insint, quó magis erit sanguinis boni, magis erit *spirituum*, quó magis spirituum, magis *caloris*, quò magis caloris naturalis scilicet, magis *roboris*; undé *insecta*, aliaque *animalia* latentia, quia *exiguo* sanguine prædita, totâ *hyeme*, ceu mortua in latibulis quiescunt, & *Zoophita*, quia *exanguia*, ideò vix sentire, & moveri in *scopulis* deprehenduntur. Ex quo palam evincitur, sanguinem *probum* ad *robur* & *vitam* ita conferre, ut eò *vegetiora* sint animantia, quò sanguine *feraciora*, *hebetiora* é contra, quò *minùs* sanguine pollent, sic equi, tauri, leonésque *validissimi* sunt, imò homines, qui *venas*

ha-

habent *ampliores* vtvt graciles, *obæsis*, & *pinguibus*, quibus ſanguifera *vaſa* ſunt anguſtiora, *viuidiores*, & *robuſtiores* incedunt; vndé tantum abeſt quod iactata *plethora* ad *morbos* diſponat, quin imò ad *ſanitatem* magis *magiſque* conducat.

Et licet ſummus Dictator *Athletarum habitum cum ad ſummum bonitatis peruenerit*, nî ſoluatur *periculoſum* enunciet ſolutionis tamen *modum* poſtea tradens, non *venæ ſectionem* [vt aliquibus placet] commendat, ſed *extremas* euacuationes, quarum primàs tenet *phlæbotomia*, prorſum refellens, *eas* duntaxat, quæ *tutò*, citraque *periculum* miniſtrari queunt ſuadere videtur: Et quia *inedia* Eraſiſtrati calculô, [cuique noſtrum apponimus] *plenitudini* ex diametro *oppoſita* [maximé cùm de *prophilaxi* agitur, & *tutior*, & *expeditior* alia quacumque euacuatione exiſtit, ideo de *dieta* potiús, quàm de reliquis Medicinæ *membris* egiſſe aſſerendum.

Quantúm indé præſtet *inedia* in vaſis deplendis, é *Nutricibus* haberi facilé poteſt, quæ ſi *tota die*, imó *mané* tantúm ſine *cibo* perſiſtant, ieiuna, flaccidaque *vbera*, lac ſtatim prebere recuſant; Quód ſi lac ex *ſanguine* (vt fertur) vel ex *chylo*, aut *ſucco* dicto *nutritio*, é ſanguine in *tubulis* mammarijs percolato procedit, *quantúm* ſanguinis, chyli, aut ſucci nutritij tam *breui* defecerit quiſque metiri valet.

Porrò ſi ad ſolertiſſimi Sanctorij *trutinam* effluuiorum tanta eſt *vbertas*, vt ſenſibiles quaſcumque alias machinæ corporeæ excretiones, *quindecies* exuperet, quantum

tum nyctemeri *inediâ* deperdatur, vrgente maximé febre, qvum ob *æstum*, & *efferuescentiam* eflvuiorum *copia* immensum augetur, tum in alijs, túm in se ipso quilque experiri potest; in hunc finem contra Menodotum, aliòsque Empiricos, Galenus strenuus secus *phlebotomiæ* Patronus, & Præco, non semper plethorica præsente *syndrome* fundendum *sanguinem* esse, cúm alijs satisfaciat *inedia*, alijs *balenum*, alijs *frictio*, summo iure defendit; nam cúm per ipsos contrariorum contraria sint *remedia*, si Athletarum habitum ciborum *copia* ad summum bonitatis euexit, *inedia* alimentique subductio debet esse medela.

Qui plura circa hanc *materiam* exposcit, clarissimũ addeat Massariã, & magno sine labore Galenum multis in locis, vt decantatam *plethoram*, é scopis *mittendi* sanguinem excludat, contra iam suprà citatos Empiricos *acriter* dimicantem inueniet, cuius argumentis contra eos, qui *plenitudini*, & si ter, aut quater, iam *venam secauerint*, sufficienter adhuc satisfactum non esse contendunt, *ipse* pariter procedens, multum semper dixisse *gloriabor*, si Galeni fautoris sui *telis* ipsos prostare continget.

Et vtvt præstantissimi Hofmani, Mauritius scilicet, & Fridericus, ambo *de re medica* sic benemeriti, vt non nisi *elogio* sint recensendi, in *plethoræ*, *phlebotomiæque tutelam* ceu pro *aris*, & *focis* decertantes, *vtramque* mordicùs sustinere [vt vt *arduam* fateantur *prouinciam*] nitantur, quibus indé nunquam satis laudatus Rosinus

Lentillius

Lentillius validiſſimis argumentis *calculum* apponens, ad *iurgia* vſque [tanto tamen Poliatro ceu rationibus deſtituto *indigna*) Helmontij fautores Cinico Apologiſmo inſectatur immemor forté Aſclepiadum gentes tanquam *numina* veneratas, Criſipum, & Ariſtogenem, *artium*, *iatriceſque* corifæos, Kergerum, Salam, Quercetanum, Crollium, Tozzi, Becherum quibus Medica Facultas nobiliorum artis *myſteriorum* debet *arcana*, imò Poterium cui forte *ſimilem* haud inſpecturam feraciſſimam ſecus ingeniorum Jtaliam, Doctiſſimus deſperat Ettmullerus tam *obtuſę* mentis haud fuiſſe, quin *venæ ſectionis* præſtantiam [ſi quæ foret] cæteris paribus peroptimé pariter non agnouiſſent. Qui indé, quia & febrium, & diriorum phænomenon, *radici*, non *ramis*, & frondibus (vt Galeniſtarum mos eſt) duntaxat inſudârunt, ideò venæ ſectionis *vſum* productis tantúm adſcriptum ceu *futilem* ſummo iure ablegârunt, eóque magis ſomniata in *plethora*, ubi probi ſanguinis vbertas, quæ ſimplici, breuìque *ediâ* [ſponté vtplurimum ſuborta compeſci valet, quicquam *mali* creare eſt potis. Tamen quia *acuta* eorundem argumentorum *ſpicula*, & præſertim á doctiſſimo Lentillio in vtriuſque Hofmani ſubſidium, & pro *plethoræ* patrocinio *vibrata* qualitati magis, quàm *cruoris* quantitati adaptata adductas *turgentias*, & *orgaſmos* melius deſcriberent ideo &c.

Nam ſpontaneæ *hæmorrhagiæ*, quæ, tam in *ſanis*, quám *ęgris* contingunt, tantum abeſt quod aliquid

boni ominentur, quin imò à magno Dictatore *ferales* ceu *Cometæ*, in *perniciem* feré ſemper *micantes* ſummo iure damnantur, *ſanguis enim qualiſqùmque fuerit*, *ſiue ſurſum*, *ſiue deorſum ſemper malus*.

Et quamuis narium *hæmorrhagiæ* in ivuenibus, *hæmorhoidum* fluxus in adultis quandoque profuiſſe ſint viſi, non quia plethoræ *ſarcina* depoſita, ſed quatenus cacochymiæ *ſpiculis* ſubductis, cuius vel *prodromę*, vel *pediſequæ*, vt infrà adnotabimus feré ſemper ſunt, *moleſtiam* mox redituram, ex parte aleuiaſſe videntur.

Jdem de hæmorrhagijs in *acutis* à doctiſſimo Lentillio exoptatis ſentiendum, quarum *vna*, ſi in ſalutem protenderit, diuinare neſcirem; nam ego à viginti, & vltró *annis* quibus Medicinam facio, tale prodigium, quamuis *innumeras* & narium & catameniorum *hæmorrhagias* conſpexerim, nuſquam obſeruâſſe profiteor, idem ſané pariter doctiſſimus teſtaretur Lentilliius, ſi *paſſione*, quam pro ſua *plethora*, & *phlebotomia* nimis tenaciter fouet ſemel *exuta*, *veritatem* candidé exponere vellet.

Vbi veró pro plethoræ *exiſtentia*, lactis, ſeminis, ſerique *exuberantiam* adducit, ignoſcat mihi Vir præſtantiſſimus ſi hæc potiús eorundem *acrimoniæ*, in rheumate *ſenſibili*, in lactis ſiue *coagulatione*, ſiue *effluuio* manifeſto, & in ſeminis *pollutionibus* nimis perceptibili tribuens, ad Helmontij *partes* accedo. Nam vt vt *ſemen* per ea quæ eiuſdem *geneſim* arcent, iuuari videatur, magis tamen, ab ijſdem *alcalicis*, moleſtis *ſpiculis*

retuſis,

retusis, *salacitati* conducit; etenim cúm nullibi locorum conspicuum *tumorem*, aut *pondus*, vndé hæc *copia* deduci posset induceret, neque per consequens *quantitatem*, sed *qualitatem* tantum culpandam esse censerem; quia & si *spina* digito infixa brachij, *acidique* moleculæ artubus hærentes *tumoresm* indé producant, per hoc *plethoram* haud suspicamur; sic pariter si aliquid *peregrini* cruoris *sinum* ingrediens, vt in febribus, peruersa eiusdem *textura*, aut chorea intercepta, orgasmum exsuscitet, de *pl.thora* illicó verendum, vtpoté febris sedato *tumultu*, prioríque situ repetentibus *cruoris* particulis *plenitudinis* vestigium nullum remaneat.

Valeat ergo cum sua *plethora* Clarissimus Lentillius qui etsi *merodentia*, vt vocat, Helmontij, aliorúmque Neotericorum fundamenta horrere videatur, tamen, tersissima *phrasis*, phænomenon *ethyologia*, peregrinaque *praxis*, à Galenismo nisi quod *plethoram*, & *phlebotomiã* [forté iam ablegatam] spectat prorsús aliena, sub eorundem *vexilo*, velit nolit decertare quoque remonstrant.

Quòd si demum *venæ sectionis* defectum, quonam *æquali*, aut *dign ori* præsidio compensare queamus exoptet, Respondemus quod quemadmodum iteratis *phlæbotomijs* vitalis *auræ* efflationi, unà cum morbo ipsi conspirant, nos *cardiacis* ab hysdem perperam, nobis *alchalicis*, & *diaphoreticis* dictis eiusdem instaurationi nauantes, toties, si semel, aut iterum [vt feré contingit] non succedat, *muscæ*, vel *aranei* citra cruoris

effusionem extractioni, fæliciori, tutiorique *euertu* insudamus, sed iam satis noctuas Athenas:

Secundus *scopus* qui ad *venæsectionem* impellit, est *morbi* dicta *magnitudo* de qua Hippocrates agens ait, *In acutis sanguinem detrahes si vehemens morbus videatur, & qui habuerit, vigenti fuerit ætate, & robur ipsi fuerit.*

Quid indé *morbi* hæc audiat *magnitudo*, nil aliud sané, communi Medicorum sufragio, quàm *ingens* à naturali statu *recessus*, qui indé quia vt ex Hippocrate colligit Galenus *tripliciter* contingit, videlicet vel propter *affectûs* ipsius *magnitudinem*, vel *affectæ* partis *præstantiam*, vel *cacoetiam*; triplex hinc oritur *magnitudo*, é qua *venæ sectio* indicari consuescit.

Hæc Hippocratis sententia á Galeno [qui hunc librũ priús pro *genuino* Hippocratis] sed vel Pelopis, vel alius eiusdem discipuli haud agnouerat alio ex capite extollitur ita effertur, vt miretur quomodò *ipsam* vtpoté maximo Dictatore *dignam* inter *Aphorismos* non colocauerit, ab alijs verò quibus *de meliori luto finxit præcordia Titam* ad rationis *trutinam* reuocata, ceu *manca* nullisque solidis *fundamentis* innixa, & ideò vel non Hippocratis, vel saltem aphoristicis ab *effatis* iure *seclusa* repudiatur, tum alijs *rationibus*, qvum maximé quia à legitimæ indicationis *natura*, cuius semper est *vnum* indicare prorsús abludens tantúm abest quod *vnum* semper, quinimò *magna* ad *remedia* indiferenter se gerens, nisi alia *indicatio* vel quantitatis, vel qualitatis accedat, quid *directé* & *per se* indicet haberi non potest. At cùm *indicatio*

tio vt ſit *genuina* quotieſcunque eſt *præſens* , ſemper *vnum* indicare debeat , cúm hæc magna ad *præſidia* (vt probabimus , *indifferenter* procedat *tanti* non eſſe pendendam , *quanti* Galenus, Maſſarias , cum reliquo Phlæbotomiſtarum *cætu* deprædicant ſentimus .

Quod indé *morbi* hæc *magnitudo* nedum *præſens* vt *aiunt* , ſed & *imminens* , non *vnicam* venæ ſectionem , ſed *magnum* præſidium *indiferenter* expoſcat , ex Hippocrate & Galeno *multis* in locis luculenter eruitur : Et primo ex Hippocrate qui in acutis *medicare eadem die ſi materia turgeat*, præcipit , & extremis *morbis* non *vnicam* venę ſectionem , ſed *extrema remedia* ſine delectu opponit . Porrò ad morbi magnitudinem præcauendam ait, *Quibus purgatio aut venę ſectio competit* , *hos vere purgare* , *aut venam ſecare opportet*. Quibus calculum Gal. apponens addit, *In vehementiſſimis doloribus, & maximis inflammationibus nullum præſtantius adinueni remedium quâm uſque ad animi defectionem euacuare, adhibitâ diſtinctione , num venæ ſectione, num purgatione.* Quam ſententiam vt vt Maſſarias vnicam in phlebotomiâ extorquere nitatur, tamen per ſe ſic *clara*, vt vlteriori nõ egeat explanatione videtur . Et alibi ſubdit , *Quod miſſio ſanguinis ſicuti vel propter ipſius abundantiam , vel propter magnitudinem morbi adhibetur ; ita & purgatio propter cachochymiam , & propter vim morbi pariter inſtituitur* . Jmó pauló infrà habet : *Nunc illud docere volo , tum ipſam morbi ſiue vim , ſiue magnitudinem appellare velis , pro indicatrice quadam ſanguinis miſſionis, vel purgationis adhibendæ ſtatuendam eſſe*, ſed quid porrò ? Deficeret dies ſi cun-

 ctas

ctas *sententias*, quibus hoc idem confirmat recensere vellem; sufficiat ergo ex dictis, *morbi magnitudinem*, vtpoté ad generosa quæcumque præsidia *indifferentem*, tantæ excellentiæ haud esse, vt pro *inconcusso* venæ sectionis *scopo* haberi mereatur, eòque magis cúm nisi à *viribus*, & *ætate* sufulta sit (quare in *pueris*, & *senibus* locum non inuenit) per se corruat, & labatur; vndé falsó à *phlebotomistis* obijcitur, *morbi magnitudinem*, nedum *præsentem*, sed quod irridendum magis, *imminentem* etiá *venæ sectionem* indicare. Quô positô sequeretur, quod omnibus in *infirmis*, æqué ac *sanis*, dummodò *ætas* & *vires* haud reluctarent *quocumque* tempore *sanguis* educi posset, nam cúm quis *dolens* simpliciter stomacho, imò omnibus numeris *sanus* infrà horam grauiter ægrotare queat *hâc* præfixâ *indicatione*, posset semper, imminentis morbi magnitudinis *ergò* [quo nihil absurdius] *vena secari*.

Porró, si *plethora* aut *cacochymia* habent magnum producere morbum tunc duntaxat *indicantis* induent naturam, cúm fuerint *præsentes*, secus *indicatum*, quod esset *superflui*, aut *molesti* ablatio, iam non esset, & sic *detractio*, seu *imminutio* quæ per *venæ sectionem*, aut *purgationem* succederet esset de re *vtili*, & *amica*, non autem de *hostili*, & aduersa quæ *actu* non esset; nam si fuisset iam *morbum*, & non formidinem morbi causaret: Quod si iterúm obtrudatur posse nisi imminuatur sic *augeri*, vel *deprauari*, vt morbum tandem magnum progignat, præterquam quod *gratis* effingitur, *commodiùs*

dius tamen & *tutius* huiusmodi imminutio *probo* sex rerum non naturalium *regimine*, & maximé *alimentorum* subtractione procurabitur; siquidem cùm tam ad *plethorā* quàm ad *cacochymiam* assumptorum *quantitas* & *qualitas* feré semper conspiret, hijsce vel *detractis*, vel *correctis*, futura morbi *magnitudo*, tutó, citò & iucundé magis, quám *superfluâ* & dubiâ *phlebotomiâ* aut purgatione præcauebitur, eóque magis, cum magna *febris*, magnus *dolor*, magnum *vlcus* (quæ sub *affectûs* magnitudine comprehenduntur) partis præstantis *læsio* & *cacoëtia*, si *actu* non sunt, *quid* per uenæ sectionem *detrhaendum* exibeant præbere non valent.

Vires indé, *ætasque florens* cùm non nisi *passiué* ceù *permittentia*, aut *prohibentia* duntaxat concurrant directé, & per se vllam *euacuationem*, sed sui tantumodó *custodiam*, [secus propriam destructionem intenderent] cum Galeno perpetuó *indicare* sentimus: Et licét ex Celso, *firmus puer*, *robustus senex*, & *valida mulier prægnans* venæ sectionem tutó perferre habeatur; tamen doctissimi secus Viri *sententia* vtpoté Hippocrati, Galeno, innumerisque alijs Poliatris *aduersa*, grano *salis*, vt fertur interpretanda venit, cum á *Pseudomedicis*, qui *doctrinas* oscitanter haurire solent indiferenter *accepta*, humanæ Reipublicæ, plus *detrimenti*, quàm sæuior quæcumque *pestis* attulerit; cúm enim *stolidis* in eorum *buccis* ferè semper versetur, quocumque *leuissimo* etiam in *affectu*, vbi sanguis *hilum* quidem nec peccat, sit in *puero*, *sene*, aut *pregnante*, infaustà hac *cynosura*, de corio humano tutó ludere,

ludere , ſibi promittunt.

Dixi de *puero* , *ſene* , & *prægnante*, quia cùm ob humiditatis exceſſum , corporis mollitiem , texturæque laxitatem , tanta efflvuiorum *libertate Pueri* ſcateant vt nudi, nitidiſſimo ſpeculo [Venetijs nuper inuento] expoſiti , *denſo* ceu in *halone* , iucundo ſpectaculo iugiter *effumare* cernantur , quare *conſtanti* ingurgitatione , vt moris eſt, profuſiſſimæ *exalationi* iuxta Hippocratis effatum ne areſcant occurrere coguntur; quapropter Galenus indé , ne ex *geminata euacuatione* in cachexiam, tabem , aut mortem deducerentur , *ad pubertatem* vſque, qvum ſcilicet corporis machina *denſior* effecta , liberaliſſimæ *aporhœiæ* iam iter perſtringit, *venæ ſectionis* vſum, rigorosé interdixit.

Porrò cúm *pueri* eodem Galeno teſte , ob *ingluuiem* feré ſemper laborent, cur ſanguinis turbando *quietem* ad fatales terrores , ſpaſmos vt paſſim occurrit , *eos* fruſtrà deducere! ſi *leniſſimi* duntaxat *eccoprotici* , nutrici , capræ vel puero exhibiti *beneficio*, cruditatibus primis é ductibus ſubtractis, fæliciſſimé *ſanari* queunt?

Senes poſteà qui ſummi Dictatoris *oraculo* , vel ab *exhauſtu*, vel parum *acuté* elaſticarum particularum *inopiâ*, ægrotare ſolent , quare caligantibus *oculis* obſurdis *auribus*, greſſu , mentéque *infirma*, tumuli *fores* iam pulſant , quos prætereà ſi *calor* [de quo ſæpé quæruntur] quis vrget , vel vapidi cruoris *deſidiâ* , vel ſulphuris , balſamìque *defectu* ſalibus in fluorem accitis contingit, quorum indé *ſpiculis*,nedum *calor* prædictus , ſed

tuſſes

tusses, raucedines, pruritus vrinarum difficultates, aliæque inemendabiles ærumnæ, ex Hippocrate, natalia debent: Quis *frigidum* eorum corpus, vbi sedulò *instaurari*, *fouerique* exposcit, vlteriùs *hebetare* tentabit?

Prægnantes demum, cum non magis *post*, quàm ante *conceptum* sanguine abundent, imó *fœtûs* incrementa, quæ singulis momentis *maturitatem* affectant, nedum catameniorum *penum* insumant, sed porró de *nutritio* Parentum *succo* vlteriús depeculando, ad *atrophiam* & *maciẽ* lugubri spectaculo *easdem* haud raró deducant, tantóque *citiùs* si nauseâ, vomitu, piçâ, alijsque consuetis *phænomenis*, quibus vel exigua, vel incongrua *alimenta* (vt moris est,) *escam* cruori subducant, mulctentur, quare, & *sibi*, & *fœtui* vix sufficientes, quacumque ab *euacuatione*, catameniorum putà, lactis, tenesmi, hinc *facilé* abortiant. Quare ex Diuino Sene *vtero gerens vena secta abortit* Quis temerarius indé, & audax his posthabitis, forté quia, narium *stillicidijs*, cruentis *expuitionibus*, crurum *varicibus*, *ęstu*, *vigilijs*, *vasorum* sanguiferorum, à *fœtu* compressionis, móxque à partu *sponté*, breuìque cessuris pedisequis, vexari quandoque deprehendit miserabiles indé prægnantes ad *abortum*, aliosque dolendos *affectus* deducat?

Quód si ad *autopsiam* confugientes, tot *abortuum* præcautiones, quæ maturâ institutâ *phlebotomiâ*, quibus plena sunt Auctorum volumina, felicissimé succesêre, cuique tot *generosæ*, secus deffecturæ *familię* progeniem deuouent adducant. Ji præterquam quod *temeré* pro-

cessisse, *ratio* ipsa demonstrat, quàm *insulsé* indè & *amethodé* egerint, Clarissimus ab Altomari, qui hanc spartam perfectissimé ornauit, solidissimis *argumentis* sufficienter euincit; nam si ipsam quam afferunt rerum magistrá ad *rationis* trutinam fideliter evocabunt, ex *prophilactica* [quam vocant] *venæ sectione*, præcautionum fœtvumque maturationum vice, *abortus* vtplurimum, & *homicidia* turpiter reportasse fatebitur. Sed in viam vndé digressi sumus iam redeamus.

De morbi *magnitudine vt sic*, abundé iam suprà peregimus, superest modő, vt de ea disiunctim pariter agamus, remostrando scilicet, quod quemadmodum *morbi magnitudo*, vt probauimus, non est ineluctabilis phlebotomiæ *scopus*, sic neque *membra* decantatam hanc magnitudinem componentia, tam *ardua* adesse, quin sine *sanguinis effusione* superari peroptimé queant.

Diximus ergo ex Galeno quem *Patronum* contra Phlebotomistas suscepimus, morbi magnitudinem *tripliciter* considerari; vel propter *affectùs* magnitudinem, vel partis *præstantiam*, velpropter *cacoëtiam*, de quibus omnibus sigillatim agendum.

Et primò per *affectùs magnitudinem* nil aliud intelligendú esse quàm magnam *febrem*, magnum *dolorem*, magnum *vlcus* idem testatur Galenus, quorum indé *vno*, aut *altero* præsente, nisi *ætas* aut *vires* dissentiant, illicó sanguinem *fundendum* esse Medicorum feré omnium *cœtus* exclamat; ast quàm *vano*, & *labili* fundamento satis docet magnus Dictator Hippocrates, qui postquam, nedum

magnis

magnis, ſed & extremis *morbis*, *extrema*, & *exquiſita remedia* optima fore enunciauerit, ſequenti aphoriſmo, quinam ſint extremi morbi, & quonam egeant remedio tradens ait, *Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extremé tenuiſſimo victu vtendum eſt*; Quod vnum, varijs repetens in locis, modó, *Quando morbus in ſuo vigore conſiſtit, tunc victu* tenuiſſimo *vtendum eſt*, modó, *Medicari in valdé acutis eadem die, tardare enim in talibus periculoſum* quibus in effatis, alijſque quamplurimis adducendis luculenter evincitur, diuinum Senē vtvt de *affectus* magnitudine, eiuſque *therapeia* ſit loqvutus, *venæ ſectionis* tamen haud meminiſſe, *cuius* ſané immemor non fuiſſet, ſi tantoperé *neceſſaria*, vt phlebotomiſtæ crepant adfuiſſet.

Nec eſt quod regeratur Hippocratem in hac ſectione de acutorum *victu* ſermonem tantum inſtituiſſe; nam *aphoriſmi* tam *antecedentes* quàm *ſubſequentes* palam euincunt, ne dum de *victûs* ratione, ſed & de reliquis *præſidijs* ad integram *curationem* requiſitis pariter diſſeruiſſe nam *in* 2. *aphor. deiectionis* modum; *in* 3. quomodo Athletarum habitus ſit ſoluendus; *in* 6. extremis *morbis* quænam debeantur *præſidia*: *in* 21. quò *ducere* oporteat quæ ſunt *ducenda*; *in* 22. *cocta* non autem *cruda* eſſe medicanda, neque in principijs, *in* 23. quouſque, & *in* 24. quando in *acutis* ſit purgandum peroptimé docet, quibus in locis quamuis de omni *acutorum* præſidio exactiſſimé tractet, de *ſanguinis miſſione* tamen ne verbum quidem. Sed quid porró? Nonne cuique *Epidemiorum* hiſtorias voluenti eui-

denter patet, Hippocratem ſic parum de *phlebotomia* ſolicitum fuiſſe, quod Phlebotomiſtæ vt ſuam de ſanguinis miſſione *hæreſim* tueantur[quaſi diuinus Senex in re tanti ponderis haud ſibi conſtaret] non vt *Medicum*, ſed ſimplicem duntaxat vt *obſeruatorem in Epidemijs* proceſſiſſe, evulgare haud erubeſcant.

Preтereà ſi morbi magnitudo *venæ ſectionem* indicaret, hæc non niſi in morbi *ſtatu* eſſet adminiſtranda; nam cúm ex eodem Hippocrate circa initia, & fines omnia ſint *imbecilliora*, in ſtatu verò *fortiora*, circa *initia*, cúm abeſset *morbi magnitudo*, non indicaretur *ſanguinis miſſio*, ſed in *ſtatu*, quod eſſet & contra Hippocratem & vniuerſum Medicum *orbem* qui tali tempore, & *quiete*, & *tenuiſſimo victù* procedendum eſſe contendunt Quòd ſi iterúm obtrudatur, morbum *magnum* abſque eo quod é *limine* magnitudinis egrediatur, ſua tempora pariter, *principium* ſcilicet, *augmentum*, *ſtatum*, & *declinationem* ſecundum magis, & minus dimetiri, & ſic in eiuſdem *principio*, ſanguinis miſſionem peroptimé *indicari*. Reſpondemus cum maximo Dictatore, *ſtrictè*, & *rigorosé* loquendo [qui omnes *euacuationes*, in principio morbi innumeris in locis etiam Tonſoribus notis condemnat, & qui Aphoriſmo, *cùm morbi inchoant*, *ſi quid mouendum videtur*, *moue*, æquipollere poſſunt] falſum eſſe; nam in *principio* morbi ſi quid *excernitur*, Naturæ *lege*, & *ratione* non excernitur. *Concocta medicari & non cruda, neque in principio*. Et ex Galeno. *Fac memineris vllam euacuationem in principio vtilem fore*, Et cauſam reddit *in com. Aphoriſmi citati*, quandiù

enim

enim *á causis* morbum facientibus *natura* grauatur, *humorúmque* adest *cruditas*, tunc vt *recté* aliquid euacuetur est *impossibile*. Quòd si de purgatione duntaxat hoc inteligendum velint, adeant Hippocratē & audient, quod *sanguis qualiscumque fuerit, siue sursum siue deorsum malum* Porrò, *quarta die facti sanguinis fluores difficilé iudicium*: Et ex Galeno, *sudores, vomitus*, & *sanguinis profluuia si in principio appareant, morbum soluere non possunt.* Sed quid vltró auctoritatibus decertare? nonne autopsiâ teste singulis *diebus* experimur, nedum sanguinis, sed & aliorum *humorum* siue per *decubitum*, siue per *effluxum* dictas excretiones, morbi in *principio* apparentes *omnes* penitus *mali*ominis semper adesse, taliter vt alba esset cornix, si vna duntaxat in *salutem* contenderet: Si ergo Medicus vt Naturæ *minister*, eam imitari tenetur, quomodó in *principio* tutò euacuare audebit, si in *perniciem* hoc semper Natura ipsa molitur.

Obiter si quis datur *affectus*, qui magnum indicet remedium, *febris* est [de qua noster est sermo] eàque vel *continens*, vel *ardens*, vbi corpus vniuersū ceu flāmis vndiq; aspersū *flagrare* videtur; & tamen Galenus non *venæ sectione*, sed frigidæ potû *causos* perfecté sanâsse constanter affirmat, & reuerà *methodicé* procedendo, cúm huiusmodi *febres* peracutorum *ritu* statim *extremos* habeant *labores*, ex Hippocratis præscripto, nō *venæ sectionē*, sed vel *purgationem*, si humorum *turgentiam* habeant addiunctam, vel *victum tenuissimum, & quietem si* citra *turgentiam*, indicare solent; nam cúm violentum durabile non sit, vndé optimé asserebat Seneca, *Morbus grauis, & præceps, alterutrum citò*

 facit

facit, *aut extinguit*, *aut extinguitur*; huiuſmodi *febres*, quia ſtatim ad *agmen* perueniunt *peracutorum* more *quarta die*, aut citiús larga plerumque *ſudorum* eruptione fæliciter terminatas iri autumandum, eòque tutiús, cúm Febris, quæ ex Auicena Helmontio, Villiſio, Ettmullero & alijs, *motus* ad hetereogenearum molecularum deſpumationem á *Natura* inſtitutus ſit, dummodó hęc per *ſuperfluas* euacuationes *viribus* haud fraudetur, nulli dubium quin *proſperé* ſit ſemper ceſſura, eòque *citiùs*, quò *acutior*, *validiorque* fuerit; in hunc finem haud iniuriá dicebat Helmontius, in *Febre* ardente, & *pleuritide*, vená ſecare, eſt *interficere* ægrum.

Nam cùm febris, vt mox innotuit, non à ſanguinis *copia* aut *vitio*, ſed vel ex *lymphę* acrimonia, vt ſtrenué contendit Alfonſus Borrellus, vel ab Archæi *indignatione*, vt probat Helmontius, vel ex ſucci *neruei* ſtagnatione, iuxta Junghen & Mortonum, vel ex *ſeroſitatibus* in poris carnium per doctiſſimumEntium efferueſcentibus ortum ducant, quorũ omnium *acidum* auctor habetur. Ad quid *cruoris* quietem tot lancinationibus turbare, ſi *inſons* proprijs in vaſis perambulans, non niſi, paſſiué *ſpaſticas* cordis arteriarumque *turbas* ſecundare compellitur? cùm é contra iuxta *ſaniorem* præſentis ſæculi *mentem*, probis *alchalicis* hoſtili *acido* cicurato, nedũ *febres*, ſed aliæ quæcũq; *phlogoſes*, vel per liberã *diaphoreſim*, væl per ſimplicẽ exotici *fermenti* dulcorationem illicó cedere deprehenduntur, ſic vt haud raró quod prolixæ Galeniſtarum *effuſiones* non potuêre, *exigua* vel pervuiani corticis, vel

alius

alius alkalici *dosis* ad miraculum, momentô assequatur.

Omitto demum, ne in vrceum olla excrescat, quamplurimas dari *febres*, hecticas putà, laticas, lentas, aliasque *viscerum* infarctus, & labem comitantes, vt in tabidis, phthisicis, hydropicis, cachecticis, quæ pariter, nedum *magnæ*, sed *maximæ* [qvum feré insanabiles] sunt, in quibus sanguinem mittere haud *leue* foret erratum, Nec est quod ibi *virium* scopum deesse contendant: nam cúm & in ætatis *flore* plerumque contingant, & generosissima ferant *præsidia* atque ad *annos* feré protrahantur, *vires* per consequens minimé deesse satis euincunt.

Quod dictum de *magna* febre, de dolore pariter *magno* dicendum; nam præterquam quod quamplures dantur dolores *magni*, vt colica ex flatibus dicta, lithiasis, spasmus &c. in quibus venam secare esset *ægrum* in maius discrimen adducere, ità in *reliquis* magnarum inflãmationum *pedisequis*, vt in pleuritide, hepatide &c. vbi *sanguis* non nisi per *accidens*, & tanquam *productum* concurrit, quatenus scilicet ab *acribus* limphæ, vel succi neruei *spiculis* splancnicis in spasmum *fibris* accitis, *liber* eiusdem *excursus* per vasa sanguifera sufflaminatur, *iteratis* cruoris effusionibus, vt moris est, procedere, est effectum pro causa, & arboris intactâ radice ramos duntaxat sine methodo & fructu rescindere. Quod si internis in inflammationibus ad *experientiam* nos prouocantes, non nisi *iteratis* etiam *venæ sectionibus* has curari contendant.

Non

Nos grauissimorum Virorum *auctoritatibus* qui huiusmodi *inflamationes* sine *sanguinis missione* & curâsse & curare passim affirmant omissis eâdemmet *experientiâ*, palpum obtrudentes solis *diaphoreticis* citra vllum *cruoris* dispendium & citiùs, & tutiús, & iucundiús perfectissimé sanari *solidé* sustinemus.

Magnum tandem *vlcus* cúm eandem cum *febribus* & vehementissimis *doloribus* prophasim agnoscat, limphæ scilicet *acorem, regiam* tamen, stigiamque *indolem* sortitum, quare & *errosiones* & ossium *caries* contingunt [nisi velimus vermiculorum *aggeriem* cum Kirchero & Langio reponere] dulcificantibus, acoremque domantibus alkalicis citra *phlebotomiam* & *catharsim*, vt audit Helmontius, *mundificari*, & perfectam ad *cicatricem* duci posse autopsia demonstrat.

Secunda causa propter quam morbus dicitur *magnus*, est affectæ partis, *prestantia*, hoc est cùm pars quæ morbo mulctatur, est vel *princeps*, vt cerebrum, cor, & hepar; vel *officinalis* vt ventriculus, pulmo &c., quia cúm hæc *viscera* iuxta Antiquorum mentem ratione *officij* ad uitam necessaria simpliciter sint, si aliquo modo, etiam *leuiter* lædi contingat, eorundem tamen ob *dignitatem*, & *excellentiam* eorum morbus semper *magnus* nuncupari meretur.

Sed ad hoc respondemus quod vtut hepar hæmatoseos *purpura* à Bartolino exutum, cor *communes* inter *musculos* à Louuero repositum, cerebrum animalium spirituum *minisierio* ab Entio & Junghen exautoratum, ventriculus

triculus *chyloseos* officio à Svualue fraudatus, pulmones ceu meré *antliæ* à Maurocordato, aut vesicularum *aggeries*, à Malpighio deuelati; iam ab antiquo *splendore* tantúm non recesserint, & sic *principatûs* exuti *dignitate*, anatomicis iaceant in Theatris, tamen dato etiam, vt tradidit Antiquitas, quod *venerari* mereantur, non idcircó eorundem *phænomena* vt vt hac de causa *magna*, venæ sectione semper egere opinamur. Etenim nec frigida cerebri intemperies, Hydrocephalos, Paralisis, Scotomia &c. nisi à sanguinis *suppressione* natalia ducerent phlebotomiam requirere ex Galeni, aliorúmque Veterum monumentis nemo reperiet, *cordis* indé polypum, syncopem, tremorem, hepatis scirrhum, icterum, hydatides, hydropem, ventriculi dolorem, atoniam, lipothymiam cardialgiam, lienteriam, pulmonum vlcus, grandines, asthma *magni* licet *affectus*, qui *venæ sectione* curauerit, libentissimé audirem.

Quòd si validos earumdem *partium* dolores phlogoses &c. *venæ sectionem* duntaxat indicare affirment, iam non partis *præstantis*, sed essentiæ propriæ ratione adesset & per consequens vllo *partis* habito *respectu*, eâdem ipsissima *methodo*, quâ magnus morbus *vt sic* tractari debere, sentimus.

Tertia denique causa propter quam *morbus* dicitur magnus, est *cacoethia*, scilicet vt etymon audit, succorum vitium, tale tamen, vt vulgaris cacochymiæ é limine egrediens, inter deleteriarum, & malignarum censum reponi mereatur. Undé cacoethia & malignitas,

ceu ſynonima, idem communiter ſonent. Quare phænomena quæ ordinarijs haud cedunt præſidijs, & vlcera quæ ad cicatricem deuenire recuſant, cacoêtica ſiue maligna, tam veterum quàm recentiorum calculo nuncupantur.

Undé indé cacoethia, & diro é quonam ſtipite natalia ducat, varié ambigunt Autores; Antiqui ſuis qualitatibus addicti, hanc extra naturalium, ſenſibiliúmque ſpheram relegantes, mox diuinam cum Hippocrate qui aliquod *Theos* in deleterijs, epidemiciſque morbis ſemper commiſceri ſtatuit, mox tranſelementarem, & à tota ſubſtantia cúm elementorum energiam tranſcendere videretur, mox abditam & occultam cum ſupra eorundem captum (vt ipſi fatentur) nunc in ſegetes, nunc in bruta, nunc in homines ſæuiret, appellarunt.

A recentioribus verò, meliori forté quia cribro rem didiuinarunt, moleculis quibuſdam acribus, vel auſteris ab alimentis, vel ab aere depeculatis, hinc in corpus aſſumptis, aut inſpiratis, procatharſis tribuitur, quæ indé quia quandoque nimis *volatiles* cruoris *maſſam*, alióſque ſuccos validé fermentant, ardentibus ideó febribus, catarrhis, alui fluxibus &c. *rudimenta* ponunt, vel *fixæ* nimis condenſant, lipyrijs, viſcerum inflammationibus, affectibus comatoſis, bubonibus, antracibus prophaſes euadunt. Quòd ſi iuxta Kircherum & Langium *verminoſam* aggeriem *inſpirato*, vel *aſſumpto* forté à *ſeminio* contraxerint, horrendiorum *phænomenon* fæcundiſſima parens efficitur.

Hiſce

Hiſce ergo præmiſſis, ſi iuxta diuini Senis effa tum, *contrariorum*, *contraria* ſunt *remedia*, quonam præſidio, *diuino* ab ipſo, *tranſelementari* á Senerto, & *abdito* à Fernelio cacoethiæ *autori* ſit occurendum, prudentioribus ſiſto; Nam cúm ibi nec *plethora* vaſa diſtendat, nec morbi magnitudo palam incedat, imò tam *bellé* morbus gradiatur, vt *verſatiſſimos* etiam *Poliatros* [ſecus malignus non eſſet ſæpé decipiat, in quem finem notabat Hippocrates *mitiſſimas febres valdé malignas*, præcibus potius, abditis, & empiricis poſt ferè *deuaſtatam* plebem [vt in epidemijs paſſim occurrit] *inuentis*, quam *ſanguinis miſſione* ſimili in caſu procedendum eſſe nemo non videt; eòque magis ſi, vt ſentiunt Neoterici, ex *acido* nimis *volatili* cui *fixum*, vel nimis *fixo* cui *volatile*, aut indole *verminoſa* cui vtrumque opponitur ortum duxerit.

Nec eſt quód *excellentem* vocatam *putredinem* tota feré cum Galeniſtarum *Schola* pro *cacoethiæ lerna*, & ſic nedum *phlebotomiæ*, ſed & *catharſis* indiga ibi reponant; Nam præterquamquod *gratis* ſupponitur, cum ſæpiſſimé, vt ipſi ferunt, cum pulſu *bono*, ſanguine *bono*, vrina *bona*, æger intereat, *effectum* alio ex capite pro *cauſa*, muréque *fariná* aſperſum pro *domino* piſtrini, iuxta adagium capientes, à genuinæ *indicationis ſcopo* omnimodé aberrant, eòque magis, cum *excellenti* hac *putredine* admiſſa quæ per ipſos *exitialiſſimum* ceu *venenum*, ſpiritus quoſcumque peſſundat, non *ſanguinis miſſionem*, ſed *alexipharmaca*, & *bezoartica*, labentes *vires* expoſcant.

Alia cauſa propter quam *venæ ſectio* inſtituitur, cacochymia

 chymia

chymia recensetur, succorum scilicet à sanguine alienorum, *redundantia*, quæ indé *totuplex* est *quot* sunt *humores* qui redundare feruntur; qui quia ex Galeno *quatuor* assignatur, *bilis* scilicet, *pituita*, *melancholia* & *serum*, ideò *quadruplex* oritur *cacochymia*, *biliosa* nempé, *pituitosa*, *melancholica*, & *serosa*.

Cuius *indolis* indé humores *cacochymiam* fouentes existant, ita abditum est & obscurum, vt ex eorundem libris aliquam *lucem* fœnerari vix liceat; Nam bené concipi nequit num *humor* iste *secundum*, num *prçter* naturam sit; etenim si cacochymiæ *ethymologia* rité seruatur, cum *cacochymos* idem sonet ac *malus succus*, proculdubio *prçternaturalem* indigitat; est alio ex capite si *cacochymia* directé *plethoræ* opponi debet, si *plethora*, solius sanguinis *boni* cacochymia laudabilis pariter, succi redundantia, [& sic *euchymia* magis] dici mereretur.

Verum enim veró, quia, vt suprà notauimus, vel nunquam vel rarissimé *plethora* datur, multò magis de *cacochimia* siué *euchimia* dicēdum venit; nam si pro *laudabilis* succi redundantia sumatur, iam omnia *viuentia* vtcumqve sumpta *cacochyma* vocari deberent, cúm ex eorum *hypothesi* nullum sit animal, *in quo* bilis, pituita, vel melancholia, *comparatiué* saltem non redundet, á cuius indé *prædominio* suarum *temperierum* diuersitatem sumentes, *hoc* biliosum, illud pituitosum, melancholicum &c. pronunciant. Si indé *prauum* succum intelligant, cúm *paruus* succus, *corruptus* succus, & *putridus* succus tanquam *synonima* ab eadem *scaturigine*, vt notat Galenus,

ortum

ortum ducant, & reuera non *ſpecificé*, ſed *nomine* tenus diſtinguantur, ideò *cacochymiæ* nomen, vel *ſuperfluum*, vel nullius *vſus* in Medicina adeſſe fatendum, & iure meritó cúm *humores* à quibus *foueri* ſupponitur, exceptâ vnâ *bile* & *ſero*, reliqui omnes, nedum in Paracelſi, Helmontijque Scholis, ſed & in ſapientum feré omnium *buccis* iam obmutuerint; nam cúm *ſanguis* ſolus, magis minùſque *ſero* dilutus cunctas *phaſes* quas antiqui ſuæ *cacochimiæ* tribuebant, optimé *repreſentare* queat iam *ſuperfluum* eſt humorum *ideas* ſibi effingere, quorum *exiſtentia*, nec ſedes anatomicis in theatris deprehendi vſquam potuerit.

Sed eſto quod huiuſmodi dentur humores, non *per hoc* tamen tam facilé redundare poſſe, vt prædictam *cacochymiam* morborum feré omnium *parentem* inducant admittendum. Etenim cùm profuſæ *excretiones* quæ ſingulis momentis contingunt, ita vt ad Clariſſimi Sanctorij *trutinam*, quod in corporis alimentum cedit *exiguum* ità ſit vt eiuſdem *pabulo* & *incremento* vix ſufficiat, reliqvum veró in *effluuia*, & *recrementa* faceſſat. quare poſteà leui ex *dieta*, inſolenti *exercitio*, protracta *vigilia* &c. ad oculos mox *fatiſcere* & tantúm non *tabeſcere* corpus deprehendatur, vnde Poæta,

Attenuant iuuenum vigilatæ corpora noctes,

quominùs *incrementum* tale ſuſcipiant ad *dies* & *menſes*, imó & *annos duraturum* impedimento eſſe queunt.

Porró vt ſentit Doctiſſimus Doleus, ſi talis ſuccorum *redundantia* daretur, vel *tumore*, vel vaſorum *diſruptio-*

ne manifestari deberet, aut ægrotantium *corpora* ad stateram librata *ponderosiora* quàm sano in statu esse deberent, sed cúm *leuiora*, semperque *magis* quó *diutiùs* ægrotant reperiantur, vel redundantes succos nullius ponderis esse, vel hanc redundantiam [quod probabilius] non dari censendum.

Quòd si recrementorum *imminutionem*, vel *supressionem* in campum adducant, iam nec *fęces* in intestinis, nec *lotium* in vesica, nec aliqua *effluia* circa corporis periphæriam, quamuis intestinorum tormina, ischuriam, dysuriam, lassitudinem, &c. quandoque producant, cum *vasa* repetere porró non queant, prædictam *redundantiam* causare valebunt; imó quia *excrementa* deficiunt, cum citato Dolæo concludere restat, non humorum *abundantiam*, neque *cacochymiam*, secus vnâ vel alterâ sanguinis, aut recrementorum liberali *eu cuatione* illicó tolleretur morbus [eòque faciliùs quó ipsi *electiua* dicta sua pharmaca præ manibus semper versantes, *hunc* vel *illum* redundantem *succum*, ceu *electrô* festucas pro *nutu* educere semper valerent] sed succorum *defectum* potiús, eorundémque *acrimoniam*, *lentorem* &c., perennem cunctorum feré morborum *procatharsim* adesse.

Etenim cúm *sanitas*, imò vita ipsa *libero* cruoris aliorumque fluidorum *in motu* consistat, qui à tenuioribus, volatilioribusque à *particulis* impulsum duntaxat agnoscunt Si hisce semel *fraudari* contingat [vt *singulis* occurrit *momentis*; quare in eorundem *reparationem* iugis *alimentorum* vrget necessitas] harum *inopiâ* ne dum incrassato *sanguine*

guine, ſed acrioribus reliquis reditis *ſuccis*, variarum ſtagnationum, dolorumque *occaſiones* euadunt, ſic ut nullus ſit *morbus* nulla *inflammatio*, nullus *tumor*, imò nulla *febris*, quæ *ſubtilium* harum particularum *defectu*, quemadmodum, inapetentia, ſitis, macies, lactis, ſaliuæ, lotij imminutio, aliaque ſimilia *morborum* pediſequa palam euincunt, non contingant.

Et quamuis Cachexia, Hydrops &c. *magnam* ſuccorum *illuiem* adeſſe inſimulent, tamen *conſequens* reliqui corporis *atrophia*, deficientium potiús quàm redundantium *ſuccorum* vitium manifeſté deſignant; etenim ad *lancem* reuocati *minus* ſemper eſt quod in corporis cacoethici *ambitu*, aut hydropici in *abdomine* congeritur, quàm id quod in vniuerſæ machinæ *tubulis* ſanitatis tempore condebatur.

Sì veró à poſteriori arguentes, *leuamen* quod ſingulis feré in *morbis* tam per *ſpontaneas*, quám per *artificiales* euacuationes contingit adducant, tunc non ex *quanto*, per Hippocratem, qui euacuationes non *copiâ*, ſed ſi *talia qualia* dimetitur, ſed ex *quali*, quatenus ſcilicet *irregularibus* iſtis *moleculis* emotis, *benignioribus*, melioriſque *indolis* alijs, probo ſex rerum non naturalium *regimine* locus conceditur, vel quatenus cruoris aliorúmque naturalium ſuccorum *luxata*, vt ſic dicam *compages*, priorem repetendo *texturam* [ceu producta morboſa] *ſuperflua* liquamenta deturbat euenire ſentimus, quod etiam citra *euacuationem* ſuccedere haud raró demonſtrant nedum Aſclepias Medicus antiqvus referente Lindano, &

Andreas

Andreas Albisius apud Schenchium qui citra *phlebotomiam* & *catharsim*, sola victus *ratione* ægritudines cunctas sanare consueuerat, sed & illi omnes qui Corticis Pervuiani aut alius probi alchalici *beneficio*, vel sponté sine præsidio vt feracissimis Jndiarum in plagis, quó nec venæ sectionis, nec Medicinæ *nomen* deuenit optimé conualescent.

Hisce ergo breuiter adnotatis ponderent Phlebotomistæ, si *ficta* sua in *cacochymia* venæ sectio *locum* habere queat, hacque si salua conscientia celebrari potest, vt libet vtantur.

Non minus quàm *cacochymia* labilis *putredo* censetur; nam cúm hæc ad Aristotelis mentem sit vel *interitus proprij, innatique caloris in vnoquoque humido*, vel *dissolutio mixti in sua miscibilia*: si primò quomodò semel interempto, & suffocato [ceu elichnium succensum] in oleo *calore* [cúm à priuatione ad habitum non detur *regressus*] quomodò inquam & á quonam principio hoc *mirabile* resurrectionis *opus* fieri queat; vel si est *dissolutio* in *miscibilia*, quis tam *linceus*, diuisa hæc *elementa* deprehenderit, libentissimé audirem.

Nam si cuticulam, nutritium scilicet succum, seu chylum *cruori* post venam sectam non *intimé* vnitum, sed *innatantem* adhuc, pro *pituita*, sanguinis superficiem *aere* in descensu adhuc *turgidam* pro *bile*, & eiusdem partem humiliorem, & à lucis *radijs* distansiorem, vel quia à reliquo sanguine *compreßam*, ideó densiorem pro *melancholia* indigitent, de nomine iam non contendam:

Ast si

Aſt ſi eaſdem particulas *indolis* à reliquo ſanguine *diuerſę*, eiuſdemque conſtitutiuas tueantur, quanam in *culina* cudantur iam remonſtrandum. Nam ſi *ventriculum* pituitæ *officinam* & *ſedem* exhibeant, cúm vel *chylum*, vel *mùcum* eiuſdem *inquilinum*, quo aduerſus aſſumptorum *iniurias* munitur pro *pituita* accipiant, à *ſcopo* prorsús abludunt, ſicuti ſi lienem pro *melancholiæ* receptaculo oſtentent, cúm nec *ſinus* in quo contineatur, nec *via* per quam exeat, cùm *vas breue* in riſum abierit ſit remonſtrabilis, haud parum decipiuntur, remanet vna *bilis*, quæ num cruoris in *gremio*, num cum propria in *cyſti* duntaxat reconditur ſit talis, & ad quos *vſus* ſeruetur, adhuc non ſatis deciſum. Quibus ſic ſtantibus, ſatius eſt cum Neotericis ad cruoris mox *laxam*, mox *denſam* nimis compagem confugere, quam *chimerico* caloris natiui *interitui*, vel miſcibilium *diſſolutioni* cum Antiquis aquieſcere, eòque magis, cum *calor natiuus* præſtantiorum machinæ actionum *opifex* primarius, in Scholis hactenus veneratus, cruoris *motui*, materiæque *ęthereæ* munere concredito, ad *ſphæram* vndé deſcenderat, iam *auolauerit*, & humores, vt ſuprá notauimus, in quos ceu in *elementa* cruoris mixtum ſolui rebatur, tam *altum* mox teneant *ſilentium*, vt de ijs effari non niſi mouendo *cachinno* deſeruiat.

Bilis porrò, quæ ſuis *exorbitantijs*, tot phænomenon [vt ferebatur] lerna habebatur, meliorem in vſum *alchalicum* ceu *nectar*, ad acidi *ſpicula* obtundenda, inter hepatis *vlnas* reconditur; & iure merito, nam cúm

longé deteriora ſint mala, quæ ex *defectu*, quàm ex ſimulata eiuſdem *redundantia* ſuccedunt, quantæ ſit præſtantiæ chloroſis, hydrops, cachexia, viſcerum infarctus, febres lentæ, *cuncta* eiuſdem inopiæ *producta* luculenter euincunt.

Sed eſto quod quemadmodum, de *cacochymia*, ſuprà notauimus, hæc *putredo* pariter detur, à qua ceu Pandoræ é pixide, & *febres*, & grauiora quæcumque *phęnomena* erumpant, non tamen per hoc *ſanguinis miſſione* edomari ſentiendum. Nam quamuis Galenus *ſaluberimum, nedum ſynochis in febribus, ſed alijs pariter, omnibus, quas putreſcens humor concitat ſanguinem mittere affirmet*, tamen non *putredinis*, ſed *copiæ* duntaxat ratione conuenire, tam quæ ſequntur, *leuatâ ſcilicet humorum ſarcinâ, quâ premebatur natura*, quàm quæ de putredine, eiuſque curatione ſubiungit manifeſté remonſtrant, cùm ad hanc tollendam non *venæ ſectione*, ſed *ijs*, quæ per vrinas, ſudores, & alvum *mouent* procedendum eſſe pluribus in locis edoceat; & reuerà ſi Medici intentio, iuxta Hippocratis mentem, eſt *talia purgare qualia purgari oportet*, ſi bilis, pituita, humor melancholicus ſunt *illi*, qui ſuâ *putredine* morbum producunt, *iſti* duntaxat, non autem *ſanguis*, qui per ipſos tali in caſu non *peccat* ſunt educendi: & cúm in febre tertiana *bilis*, in quotidiana *pituita* in *venis*, vel *extra*, vt ipſi tenent, vndé poſteà vel *continua*, vel *intermittens* febris euadit, *putreſcat*, ſi in venis ſanguini permixta continuam *febrem* producat, Medici *ſcopus* iam non eſt *ſanguinem*, cúm

illius

illius culpâ nullum ſequatur incommodum ; ſed *bilem* quæ ſuâ putredine *febrem* facere ſupponitur educere, quæ indé, quia in *venis* intimé cum ſanguine *permixta* procedit, ideó ne *muſcam*, vt fertur, & *vinum* vnà eijciamus, primò *bilem* à ſanguine *ſegregare*, mox eandem *educere* debemus, quod munus, quia *alterationi* primó, vt aſſerit Galenus, mox *purgationi* incumbit, eóque magis ſi extra *vaſa*, vel in corporis *periphæria*, aut primis in *ductibus*, vt *intermittentibus* in febribus per ipſos putreſcat, ideò ad hanc educendam potiùs *electiuo* ſuorum pharmacorum *magnetiſmo*, quàm *venę ſectioni* locum concedi deberi, cui pro capite cucurbita haud eſt, claré deducet.

Quód ſi *ratione* caloris præternaturalis dicti *ſanguinis miſſionem* conuenire affirment, iam cùm calor *febrilis*, non ſit *cauſa*, vt falsó ſupponunt, *argumentô* quod non in omnibus febribus, vt ſunt lypiriæ, laticæ, albæ, imó valdé malignæ ab Hippocrate tepidæ idcircó nuncupatæ, appareat, ſed *productum* duntaxat, ad inteſtinum cruoris motum *conſequtivum*, tantúm abeſt quód *venæ ſectio* eundem imminuat; quin imó *tenuiori* cruoris *portione*, à qua eiuſdem *chorea*, ſiue euentatio ciebatur, ſubtracta, *craſſiori* reliquo effecto, vlteriori *efferueſcentiæ*, anſa maior ſemper præbeatur, & ſic *falsò* ſupponitur nil magis *venæ ſectione* refrigerare, quippè à *dolio*, ſiue *olla* feruente, vt vt ebullientis liquoris *portionem* ſubtraxeris nihil efficies, imó feruorem magis ſemper *augebit*, niſi, aut *fermentatiuis* per alcalia ſubactis *particulis*

aut diluente *liquore* procedas. In hunc finem Hippocrates, *Sub cane & ante canem difficiles purgationes* enunciat. Galenus ad ingentem causi calorem compescendum, *frigidæ* potu procedit, & Auicennas *pichrocolis* in naturis vbi *calor* in summo contendit, ne ad *biliosorum* efferuescentiam ducantur, venæ sectionis *vsum* penitús interdicit.

Hisce pro modiolo prælibatis, *intermittentibus* etiam in *febribus* venæ *sectio* sustineri vt queat iam dispiciendum: etenim cúm ibi ab Hippocrate, & Galeno pudenda *apostasiâ* omninò deflectant, cum hîc vbi *intermittentium therapiam* accuraté perstringit, *phlebotomiæ* nescius, de omni alio præsidio dumtaxat diffusé pertractet, & diuinus Senex non nisi in *acutis*, vbi morbi *magnitudo* præsentaneam *vitæ* iacturam adducens, ad *extrema*, imó & *amethoda* quandoque compellit, hanc admittat; cúm *intermittentes* febres, *vllam* nedum *magnitudinem* importent: Sed porrò sic *tuté* procedant, vt *extra* cuiuscumque periculi *aleam* statuantur, cur tam *hostiliter*, ad *cruoris* scilicet *effusionem* tractari debeant, *amabò* exponant;

Si veró ad *saluberrimum* Galeni *putridis* in omnibus venæ sectionis *asylum* confugientes, vtut in intermittentium *therapia*, de ea ne *verbum* quidem fecerit, quod sub *generali* hoc *canone* cuiusque *putridæ*, tam *continuæ*, quàm *intermittentis* nullâ seclusâ *indoles* comprehendatur, de ea porrò in peculiari cuiuscumque *pathologia* ceu de re suficienter, & expressa, & recepta agere super-

per-

perflvum ducant, quomodò indé, hoc *saluberrimum* seruari queat, non adeo liquet.

Etenim si intermittentium *focus* in extremitatibus *vasorum*, & in habitu *corporis*, vt audit Galenus, quò cúm accedit *rigorem*, cum recedit *sudorem* [vt aiunt] adducit statuatur, *metus* semper erit, ne quod in machinæ corporeæ *peripheriam*, Naturæ [vt vulgò loquar] *solertiâ* despumatum iam fuit, metu *vacui* in cruoris sinum iterúm resorptum (quare in variolis, morbillis, alijsque cutaneis *eruptionibus*, cane, & angue peius *phlebotomiam* euitant) dolenda *epigenesi*, intermittentis loco, continuam [vt passim occurrit] accersat; si verò non *fluxi*, vtpoté cum paroxysmo vnà cum sudore *soluti*, ast *fluxuri* duntaxat venæ sectio [quare *die vacua*] instituenda oggeratur, cùm *fluxurus* hic humor, non *sanguis* cum nulla intermittens à *sanguine*) sed *bilis*, vel *pituita*, aut *melancholia* pro febris *indole* sit, iam sanguinis eductio vana videtur, si humores prædicti rhabarbari, agarici senæ &c. *magnetismo* auscultare parati, ad *nutum* educi porró feruntur.

Quòd si humorum à principio *cruditatem*, hinc à sanguine *inseparabilitatem* obtrudant, *subterfugium* iam est, nam cúm *humores* prædicti, singulis diebus in *Quotidiana*; alternis in *Tertiana*; quartâ quaque die in *Quartana sponté*, vel Naturæ [vt ferunt] *iussu*, cruoris é *gremio* secedentes *pyroboli* ad instar corporis in *ambitu*, febrilem *efferuescentiam* concipiant, cur *electrico* pharmacorum *imperio*, faciliùs adhuc non cedent? eóque magis cùm

citra *labem* (ſecus continua febris adeſſet) cruori *innatantes* ſoláque copiâ *moleſti*, ſtatis periodis *expulſionem* affectent.

Sin autem *Galeniſmo* tandem *dimiſſo*, *primis* in ductibus, *ventriculo* ſcilicet, *inteſtinis*, *meſenterio*, intermittentium *nidum* cum Fernelio reponunt, cur ſi ſanguinem *educere* nitentes ſtercora ne inteſtinorum *clauſtris* deuictis, venas appellant, *enematis* extergere curant magis non formidabunt, ſi regiæ viæ in foribus, quibus nutritij *latices* cruoris ſinum affectant, febrile miaſma feré cunctando, breuiſſimo tramite rapi valebit. Tandem ſi *ſanguis*, alijque ſomniati ſucci, quamdiù maioribus continentur in vaſis vllatenus peccant?

Quis furor [exclamo, pacem conuertit in arma;
Quid noſtræ meruére ſedes?

Sed de ijſce *nugis*, ſuaque præſertim *putredine*, hæc dicta ſufficiant; etenim cum à genuinę putredinis *natura*, quæ pro *conſtitutiuo*, & *pathognomonico*, vt notat Galenus *graueolentiam*, ex fœtidi ſulphuris *aporrhæia* ſemper adducit, porrò ſuo *adhæſu* quid quid attingit iuxta illud *quod tangitur à putrido, putridum* fit, vt in carnibus, oleribus, fructibus ſingulis momentis experimur *corrumpere* ſoleat, omniuò deflectat, vix *noſtrum* meretur *aſſenſum*, nam putridis hijs in febribus, quæ ad *menſes*, imò & *annos*, quandoque perennant nedum *vaſa* vbi putredo reſtagnat, ſed *cunctum* & *corpus*, conſequtiué ſummo cum *fœtore*, putreſcere indé deberet, quod cúm non contingat, non *veram* idcircó *putredinem*, ſed cruoris,

ſeri

ſeri *defectû*, aut *vbertatê*, mox denſam, mox laxam nimis compagem, cum omnium feré Neotericorum *Schola* adeſſe fatendum, quam indé ſi pro ſua *putredine* indigitare velint, *argumentô* quod ſeroſi *laticis* fluor *iactatam* per ipſos cruoris *ad fibras* vſque *corruptionem* haud raró inſimulet, nec non ad lucis *reflexum*, ceu *collum* Columbæ, aut Pauonis *cauda varios* oſtentet *colores*, cum ipſis non litigabo, quam porró ſi *venæſectione* edomare præſumant, ab ipſis noſtro cum Eraſiſtrato in totum recedens, Galenum eorundem Patronum obijciens, *putredinem non ſanguinis miſſione*, *ſed alterantibus*, & *purgantibus* curari ad rauim uſque contendam. Nec fautores mihi deficient, nam cúm humorum, cruoriſque *vitium* in Scholis nutare haud parum incipiat, & *lympha*, ſuccus *nerueus*, animaliſque *familiæ* per aliquos vt ſupra tetigimus *ataxia*, & *febrium*, & quorumcumque *phænomenon tragædiam* tantumodo ludat, ſolus in *arena* deeſse, haud formidabo.

Si quæ porrò *cauſa* præſentaneam, phlebotomiæ opem expoſcit, inſolens præſens, aut imminens *cruoris* motus, per ipſos eſſe conſueuit, qvum ſcilicet cauſa ab aliqua *interna*, aut *externa*, quarum ingens afferunt *ſatellitium*, e ſua *ſede* exturbatus, *partem*, aut *viſcus* aliquod, vel iam *inuaſit*, vel *inuadere* affectat. *Deprauati*, ſiue *ſomniati* præpoſteri huiuſcæ *motus* exempla, in pleuritide, hepatitide, phrenitide, hæmophtiſi, hæmorrhagijs, ſingulis *momentis* obtrudunt, quæ cúm falſa ab eorunddem tot *ſeculis* continuata [neque mox

ſatis

ſatis exploſa] *hypotheſi* inuerſo *cruoris*, reliquorumque *ſuccorum* motu procedat, nî *venæ ſectione* cepto à tramite in contrarium vt opinantur *revellatur*, inflammationis, abſceſsus, ſuppurationis, necroſis, ſuffocationis, & mortis occaſio tutiſſima *euadit*.

Revulſionis, ſiue *Antiſpaſis* huiuſcæ, num ſcilicet, ad *dexteram*, num ad *ſiniſtram*, num *ſurſum*, num *deorſum* per rectitudinem, num per fibrarum *obliquitatem*, ad *coloris* mutationem, vel non, fieri debeat, ad nauſeam vſque, Antiquorum volumina crepant.

Et de facto ſi *ſanguis*, vt arbitrabantur, in corpore ceu in *vtre* contineretur, *ſanguiferaque* ab eodem prodeuntia *vaſa* tanquam *rivuli* inuicem communicantes, vniuerſam per machinæ ditionem citra obſtaculum *diramarentvr*, nullus dubito, quin relatis in caſibus nec *tutivs*, nec *expeditivs* excogitari poſſet *præſidivm*, ſed quia præiudicijs occupati, *fidem* totam in *avribvs* deferentes, *lapſvs* præ laboris *formidine* euitare vſquam curarunt, haud mirum ſi falſa *hypotheſi* imbuti & inflammationis *cavſæ*, & ſanguinis *motus*, vaſorumque ſanguiferorum *ſtructvrę* ignari hijſce in *ineptijs* tot ſæculorum *myriadibvs* continuauerint.

Aſt poſtquam Dei Optimi Maximi *beneficientiâ*, ſolertique nec ſatis vnquam commendati Arvæi *induſtriâ* circulationis *Fax*, Orbi *Medico* illuxit, dum vlteriorem in eiuſdem perquiſitionem, Celeberrimi alij de *re anatomica* benemeriti Viri inſudârunt *antiſpaſis* nullitatem ad oculos exponentes, *quominus* fieri queat *naturalis*

cruori

motus, qui citra *vitæ* iacturam *peruerti* non potest, [nam vt Sol à meridie, orientis in plagas, *supernaturali* nisi virtute regreditur, ità *sanguis* semel *emensas* nunquam repetit *vias*] & *valvulæ* quibus tam *arteriæ* quam *venæ* intus diversimodé instrvuntur, validissimo impedimento adesse cernuntur; etenim cúm earundem *structura* talis sit, vt à *corde* in Machinæ *peripheriam* sanguinem *per arterias* deferri, hinc à *venis* resorptus ad *cor* rursum remeare, & non é contra, quare *tenuissimæ* etiam *auræ* per tubulũ *insuflatæ* transitus in contrarium denegatur, permittat, *decantatam* per consequens *antispasim*, scilicet *cruoris* ad oppositam *retractionem* impossibilem, aut chimericam esse remonstrat.

Et quãuis in inflamatiõibus, doloribus, hæmorrhagijs, alijsque similibus casibus, *revulsio* haud raró profuisse, & ad *votum* successisse sit visa, tamen non per *cruoris*, aliorúmque *succorum* é debito cursu *retractionem*, quæ *impossibilis* est, sed vel ob elasticarum particularu m vnà cum sanguine *dispendium*, vt pulsus raritas, & imbecillitas euincuut, vel ob *animæ*, doloris, metusque causa *euocationem*, vel *spasticam* fibrarum *contractionem*, quam simulata *revulsione* euenisse, tam *ratio* ipsa, quam anatomicus *culter* luculenter euincunt.

Non minus difficilis *deriuatio*, seù humoris *attractio* ab *eo* à *quo* illapsus est ad *alium* illi *vicinum*, vt *audit* Clarissimus Augenius *locum* esse solet, vtpoté cum *revulsione* ita confusa, vt ad illam distinguendam haud

parum digladiarint Autores. Huiuscæ *confusionis* causa ipse Galenus perhibetur, qui plurimis in locis *euacuationem* quæ vicinas per partes *revulsionis*, & quæ per distantes *deriuationis* nomine vocare consueuit, cuius indé exemplo Uiri alij clarissimi, nedum *revulsionem* à *deriuatione* distingunt, sed porrò vno eôdemque *tempore*, eâdem ipsissima *operatione* (quamuis *revulsio* & *deriuario* contrarios terminos habeant) vt in pleuritide, qvum eiusdem lateris *vena* secatur, & *revelli* & *deriuari* contendunt. Sed quia hæc pariter ex circulationis *ignorantia* procedit, cùm *venę* ad cor sanguinem *rectà* semper reducant, nec valvulæ in hijsdem locatæ hunc *retrò* meare permittant, sic vt tunc *ad partem* cruorem magis *ducamus*, cúm ab eadem *deriuare* conamur, ideò de *deriuatione*, quemadmodum de *revulsione* diximus, porrò disserere superflvum censemus.

Alia verò & fortassis frequentior, propterquam sanguis educitur causa, est *euentatio* communiter dicta] quum scilicet cruoris massa *elasticis*, & *actiuis* particulis [vt asserunt] nimis *turgida*, *ęstu*, & *œstro* corporis *machinam* itá percellit, vt nisi *spiraculum* luxuriantibus valdé *moleculis* reseretur, vniuersæ *Machinæ* euersionem *breui* portendat.

De *euentatiua* hac *euacuatione*, vtut apud Hippocratem, Galenum, aliosque Celebres Antiquos, *altum* semper fuerit *silentium*, quare inter *scopos* sanguinem mittendi de ea ne *verbum* quidem, ab *aliquibus* tamen [ne forté venæ sectione *abutendi* deesset *occasiô*] *exemplo* vini, cereuisiæ

cereuisiæ aliusque generosi liquoris, qui nisi [vt aiunt] congruis temporibus *euent ntur*], doliorum quibus occluduntur *parietibus* effractis, *foras* erumpere consueuere Medicam in *messem* introducta pariter fuit.

Et tanta mortalium *clade*, vt sicuti *falsum* est, vt *cellæ viuariæ*, generosiorúmque liquorum *peritis* patet, quod spiritvum *vbertas* in liquorum *perniciem* nisi euententur conspiret, quin imò ne *euolent*, nedum *vasorum*, sed & *cellæ* rimulas acuratissimé obturare nitantur, *experti* eorundē vtcumque *dispendia* ad acetum, vapam &c, *liquores* disponere, itá *falsissimum* pariter est, quod particulæ *spirituosiores*, & *agiliores* in sanguine quandoque sic insolescant, vt nisi per *venæ sectionem* eisdem *exitus* concedatur, & *febribus* & *inflammationibus*, alijsque horrendis *phænomenis* rudimenta ponant.

Etenim, cùm particulæ *actiuæ*, magisque *volatiles*, vt suprà notauimus, ad circulationis *choream* cruorem ita disponant, vt ad earundem *defectum* cachexiæ, hydropes, cholorofes, febres lentæ, alijque innumeri *langores* succedant, tantum abest quod *euentari* patiantur, quid nî cùm *vita*, quæ in cruoris aliorúmque succorum [repeto] *motu* consistit, *sancté* custodiri seruarique reposcant.

Quòd si desilisse quandoque vasa sunt visa, vt hæmorrhagiæ, hæmophthises, inflammationes, *palam* comprobare videntur, non elasticis spirituosisque à *particulis*, sed acribus, salsis, & nitrosis, *sensim*, & *sine sensu* cruoris in sinu congestis, cachexiæ, chlorofes, scorbuticæ, &

 hypo-

hypochondriacæ *affectiones*, quarum *pedisequæ* vtplurimũ sunt, luculenter euincunt. Secus *aquæ* ardentes, *elixires*, aliìque *spirituosi* liquores, quibus clauduntur *vitra* feré disrumperent, quod cúm non contingat, vtut *fragilissima* sint, neque ab *elasticis* cruoris *particulis*, in Machina corporea hoc euenire verendum, eòque magis cúm *dispendia* quæ singulis momentis ad Sanctorij *trutinam* flvunt, immensa sic *sint*, vt eorundem *luxuriem* edomare peroptimé queant.

Vltima demum, postremaque *occasio*, propter quam venæsectio instituitur *consuetudo* superbit, tali tantoque fastú, vt semel *admissa* alteram ceú in *naturam* conuersa, *summò* non nisi *labore* vt quisque in se *ipso* aut alijs experiri facilé potest expediri patiatur, in hunc finem Hippotanti *ipsam* semper perpendit, vt *perniciosam* licet, vel crates *custodiendam*, vel *dimittendam* cautè præcipiat, quare *consuetudinem* seruandam, *eidem* condonandum, ab *eadem* pendendum, haud *paucis* in *locis* promulgat cûi *calculum* opponens Galenus ait *consuetudo quoque non parvi momenti est, tum ad omnia alia, tum præcipué ad euacuationis indicationem.*

Hanc *veritatem* qui ueneri, baccho, aquæ ardenti, coffæ, cocolate, tabaco, & alijs consimilibus *abusibus* insensibiliter assuescunt, fateri tenentur, dum ab *ijsdem* quandoque recedere coacti, ob *consuetudinis* violentiam *maioris* damni ergò [cùm consueta *mala* minus sint infensa [etiam annuentibus Medicis, *eisdem* iterum indulgere tenentur.

Cir-

Circà porró remediorum *vſum*, hanc pariter multum conducere, ex Hippocratis & Galeni ſuprà adductis *textibus* evicimus, ſic vt *inuitis* quandoque etiam patientibus, (& vt *melancolici*, *hypochondiaci*, ſuo damno experiuntur] quibuſdam *temporibus* in eorundem *abuſu* ſit inſiſtendum non quia ab *inſtanti*, vt aiunt, prauorum ſuccorum *apparatu* talis vrgeat neceſſitas: Sed quia ſemel introducta *conſuetudo* tanti valet, vt *eodem* repetente temporis *articulo*, ivuātis forté præſidij *idea* excitata [ceu illi qui ſingulo *veré* futurum *malum*, præſentis *boni* diſpendio, & *medicamentis* & ſanguinis *effuſionibus* ridiculé *præcauere* opinantur etiam cum ſanitatis *iactura* continuare porrò coguntur.

Verúm, quia huiuſcæ conſuetudinis *vis* non á ſuccorum *prauitate*, & *plethora*, ſed ſimplici ab *idea* feré dependet, ideó nullam vim *phyſicam*, ſed *moralem* duntaxat *indicandi* habere fatendum, quæ indé, quia non in *ſalutem*, ſed *perniciem* feré contendit, (cúm huiuſmodi *conſuetudinarij* nuſquam *conualeſcant*) ideó *ab ea* deſiſtendum (vtut non tam facilé) & *ratio* ipſa & omnes *Scholæ* ſummo *iure* conclamant, tantóque magis cum congruo ſex *rerum* non naturalium *vſu*, & plethora, & cacochymia, aliaque phænomena tantoperé *formidata*, quàm *irrita* ſanguinis miſſione (quæ non niſi *purioris* diſpendio fieret] præcaueri queant: Quare optima ratione dicebat Auicennas, *Conſilium meum de phlebotomia eſt vt dimittatur quantum poſſibile eſt.*

Quæ *ſententia* ab Aſclepiade, Ariſtogene, Criſipo, maximéque Eraſiſtrato forté *mutuata*, vtut per aliquod

tempus obmutvisse sit visa mox tamen *aureo* hoc *sæculo* vbi *veritas* é Democriti *puteo*, iam in *apricum* conscendit à Paracelso primúm, mox Crollio, Hartmano, Schlemanero, Seuerino, Ueterum excussis *cineribus* cum nostro Erasistrato *rediuiua*, in Helmontij, Kercheri, Salæ, Poterij, Quercetani, Cornelij, Becheri, Tozzi, eximiorùmque aliorum *incruentæ* sectæ Fautorum *buccis* iam plané triumphat, sic vt *Cordatiores* apud *Poliatros* phlebotomiæ *nomen* elanguere incipiens, qui eiusdem nedum *abusum*, sed *vsum* dumtaxat comprobare audeat vix reperiatur.

Si demúm *Galenica* semel discusà *caligine*, scopisque suis, anilibus ceu *fabulis* iam repudiatis, ad circulationis *anchoram*, quam tandem, quia porrò negari nequit, fateri, coguntur) confugientes, hanc duntaxat cum Jllustri Sinapio [à quo *in hoc* tantum discedens in reliquis *arctissimo* secum inito *fœdere* parum dissentio, naturale in *metrum* vt redigant, ideó conuenire contendant. Quomodó *cruoris* tam in *dissolutione*, quàm *coagulatione*, (pathematis ex diametro *oppositis* competere queat) quod tamen ab *alcalicis* mox fixum volatilisando mox nimis *volatile* acidum fixando, facillimé obtinetur, cùm remonstrauerint [quod credat Judæus Apella] ad eorum partes libentissimé accedam.

Jn hunc finem Famigeratissimus *Bellini*, cum *Eruditissimo* Asseclarum *cœtu* phlebotomiam *Galenistarum* auspicijs parum *tutam* demirans, *Mathematicis* fulcris *instaurare* prætendit; Fluidorumque *motù* à quo *vita* seruatur

uatur, ſi quando vel ob *componentium* particularum *adhę-ſum* impellentis *momentô* deuictô diſiungi recuſant, aut *rarefactionem* diſtentis *continentium* parietibus, quo minus *mitantur* obſiſtunt, verbo inter ſolida, & liquida *æquilibrio* ne dum febrium, aliorumque, phænomenon *theoriam* ſed & *therapiam* pulcré deriuat.

Verum enim verò quia *amænissima* ſecus *idea* præterquam quod *Medicinæ* [non in *progressum* iuxtà Illuſtriſsimum Verulanium, ſed in *circulum* ducendæ [cum quod *theoricé* explodit *therapaucicé* admittat] tantum deſeruit; porrò in *artificialibus* conſtantem ob *mechanismum* rité procedens, in *viuentibus* indé fluidorum, ſolidorum, Animique pathematum *inconstantiâ* facillimé oberrat, ideo à Clariſſimis Ettmulero, Tozzi, alijſque, haud infimi ſubſellij *Poliatris* non adeo probatur, imó á ſolertiſſimo ab Heide, anatomici *cultri* ad *aciem* prouocata promiſsis minimé ſtare remunſtrat.

Quô poſitô reuulſiones, deriuationes, euentationes rarefactiones, ſtipationes, reſiſtentię, niſus, tot poſitionum *plausibus* ad vertiginem vſque *iteratæ*, tenues in *auras* euolaſſe facilé liquet, imó cum *hæc cuncta* nedum ab animi, corporiſque *motionibus* ſed & *spirituosis* à *liquoribus* ad nutum citrà *virium* diſpendium, imò cum *fænore* impetrari queant *phlebotomiam* idcircó *vnicum* tot illuſtrium lucubrationum, [quæ porrò vt vt *Iouis* é *Cerebro* natæ *Galenistarum* in lanienam, cloacamque [quod ſummé dolendum] *sordidé* tendunt] *intentum*, vel *omitti* poſſe, vel *tanti* non eſſe *pendendam* iuré concludit.

Quod

Quod si hisce non obstantibus, imò *phlebotomiam* ceù vnguem in *vlcere* auersanti, ad *eandem* tamen aliquandó etiam accedere *vitio* mihi vertatur; sciant Viri præstantissimi, *durissimam* Medicinæ *sortem*, quæ ne dum ad *insueta*, sed & ad *turpia* quandoque perstringit; nam vt canit Poeta.

Alta sapit vulgus, Medicus vult quilibet esse.

Hāc eandem vt à sapientum *iactantia*, Magnatum *imperio*, plebis *arrogantia*, Pseudogalenicorum (quod præter *catharsim* & *phlebotomiam* nil aliud crepant *calumnia*, sed magis *intolerabili* clinica rum mulierculárum ab *importunitate* tandem expediar *corruptę* & assidentium, & ægrorum *ideę* (cuius & in *gignendis*, & in *alendis* morbis haud exigua *vis* est, quàm legitimæ *indicationi*, tunc magis prospiciens, ad *hanc* (ubi tamen *lęsura* non est) etiam contra conscientiam me impellere. Sic enim haud raro Medicus *multa quæ facienda* erant *omittere*, & quæ *omittenda* vt sibi consulat, *exequi* necesse habet.

Exulet ergo cum clarissimo Bitischio *venæ sectio* ab eorum praxi, quibus bona *existimatio*, conscientiæ *puritas*, rationis *dictamen*, salusque *ægrorum* cordi est, cùm intempestiuæ *cruoris* effusiones, nil aliud hactenus effecerint, quàm vitæ *thesaurum* exhaurire, & *ægros* sæpé in syncopem *animi*, pulsûs *deprauationem*, & repentinam *mortem*, vt non semel contigit conijcere, *prauis* humoribus, per id tempus, in *cor* affatim ruentibus, *vitæ* sedem inquinantibus, & *herum* interficientibus. Sed quid porrò? Nonne ex sacris paginis habemus, *Qui-*

cunque

cumque effuderit ſanguinem humanum , fundetur ſanguis illius .

Hic alia quamplurima *prima* noſtra in *editione* promiſimus, quibus pro *modiolo* ſatisfactum iam eſt. *Unum quod remanet*, *eſt* quod quæ de *venæſectione*, hoc eſt citrà eiuſdem *interuentum* Medicinam tot grauiſſimorum Virorum, imò rationis, experientiæque *teſtimonio* adduximus non in *ſpretum*, nec *venerandæ*, ſemperque *colendæ* Antiquitatis [quod abſit] contemptũ, ſed vt facilior, puriorque ars indé procederet *lata* teſtamur, & reuerà ſi tot conſternationes, dolores, tumores echymoſes aneuriſmata, hemorrhagiæ, ſpaſmi, funera, mortes, quot ex *perperam* celebratis *phlebotomijs* [quorum *horrenda* proſtant *exempla*] ſaluà conſcientià euitari valerent, quantum *conduceret* nemo negabit. Potuerunt ergò Aſclepias, Criſipus, Ariſtogenes, Eraſiſtratus, Paracelſus, Helmontius, Hartmanus, Crollius, Albiſius, Kergerus, Quercetanus, Sala, Becherus, Poterius, Capua, Portius, Tozzi, Franciſci, Gladbachius, Scala Muſitanus, Rotarus, Monticellus, Bertucius, alijque innumeri, vt eorundem *Sacra* teſtantur, cur & nos? *audeamus ergò*, & vbi contrarium *autopſia* remunſtret, *propria* invocatione, in cæno ſcilicet quiſque vt obdormiat, candidé ſinimus.

FJNIS.

Rerum, Uerborumque

JNDEX.

Con-

Li-

Spas-

T

FINIS.

ERRATA CORRIGE

PAGINA	Linea		
169.	10.	ſeceta	ſecreta.
169.	23.	conſpicore	conſpirare
170,	1.	infirmi	infimi
453.	14,	ſponſancis.	ſpontaneis
434.	4.	colorem	calorem
417.	28.	corruptis	corruptus
393.	28.	purgantitbus	purgantibùs
400,	16.	ſimpromatis	ſimptomatis
386.	28.	pancrectico	pancreatico
351.	13.	à prædictis	addé ſalibus
318.	11.	viterus	vitreus
310.	7.	pruritribus	pruritibus
293.	2.	cogicis	cocigis
284.	21.	Syueſtriumque	Syluestriumque
280.	14.	congeritut	congeritur
266.	8.	diſlracto	diſtracto
268.	21.	mortis	martis
257.	15.	mereuialibu	mercurialibus
255.	2.	progignans	progignet
241.	27.	nec	non
227.	2.	cerruicis	ceruicis
246.	24,	fermentaci	fermentatiui
234.	1.	non quod	non eſt quod
201.	28.	ingeretur	ingerantur
288.	25.	hocmetoſeos	hematoſeos
184.	8.	decurati	deuorati
158.	6.	didiuina	diuina
128.	22.	labote	labore
202.	1.	moru	motu
103.	10.	lctharigi	lethargi
28.	27.	Dipſon	Depſon
30,	7.	conualeſcent	conualeſcunt.
12. 272.	12. 20.	bilionichio	byolychnio
268.	10.	effivuiorum	é fluidorum